МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Факультет дошкільної освіти

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОШУК

Збірник студентських наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції

«ДОШКІЛЬНА ОСВІТА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ»

(17 травня 2022 року)

м. Глухів
Глухівський НПУ ім. О. Довженка
2022

УДК 372+373.21

П 86

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету дошкільної освіти
(протокол № 11 від 12 травня 2022 р.)

Члени редколегії:

Артемова Л.В. – д-р пед.наук, професор кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Гордій Н.М. – канд.пед.наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Данильченко І.Г. – канд.пед.наук, завідувач аспірантури і докторантури Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Загородня Л.П. – д-р пед.наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Заїка О.Я. – канд.пед.наук, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Корякіна І.В. – канд.пед.наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Куліш І.Д. – канд.пед.наук, доцент, декан факультету дошкільної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Лісневська Н.В. – канд.пед.наук, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Любива В.В. – канд.пед.наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Марєєва Т.В. – канд.пед.наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Хлус Н. О. − кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Аторіна В. М. – доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Барсуковська Г. П. − старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Відповідальний за випуск:

Дмитренко А. П. – доктор філософії, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів, молодих вчених факультету дошкільної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Психолого-педагогічний пошук : зб. студентських наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції «Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору» 17 травня 2022 року. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2022. 298 с.

У збірнику представлені матеріали наукових досліджень студентів, магістрантів, аспірантів та молодих учених, що висвітлюють сучасний стан актуальних проблем психолого-педагогічної науки.

Роботи друкуються в авторській редакції мовою оригіналу. Відповідальність за зміст поданих матеріалів несуть автори.

УДК 372+373.21

© Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка, 2022
©Автори

ЗМІСТ

Антипенко Аліна
Театрально-ігрова діяльність як мовленнєве середовище для дітей старшого дошкільного віку……. 9
Беленко Анна
Характеристика готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до проєктування професійної діяльності…… 12
Береженна Ліна
Застосування асан фітнес-йоги у фізичному вихованні дошкільників…….. 16
Бєлоус Ганна
Розвиток довільної пам'яті у дітей старшого дошкільного віку засобом дидактичної гри…… 20
Бєсєда Анна
Використання нетрадиційних форм навчання математики в ЗДО……. 23
Бикова Юлія
Педагогічні умови формування мистецько-творчої компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом декоративно-прикладного мистецтва……... 26
Бондарева Анна
Формування навичок соціальної комунікації дітей передшкільного віку засобами музично-дозвіллєвої діяльності…….. 30
Будакова Дарина
Питання мовленнєвої готовності дітей до школи в сучасній науковій літературі……... 34
Булик Оксана
Художньо-естетичний розвиток дошкільника як педагогічна проблема…... 36
Васильченко Антоніна
Значення екскурсійу формуванні особистості дошкільника…… 40
Васільєва Мар'яна
Пізнавальний розвиток дошкільників за базовим компонентом дошкільної освіти……. 43
Венгер Алла
Педагогічні умови соціалізації дошкільника у закладі дошкільної освіти… 46
Виходцева Катерина
Виховання основ толерантної культури в дітей старшого дошкільного віку……. 50
Власенко Наталія
Теоретичні основи формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку…….. 53
Гниденко Софія
Театралізована діяльність як засіб розвитку емпатії у дітей старшого дошкільного віку……. 57

Горбик Катерина
Педагогічна діагностика у практиці роботи майбутніх фахівців дошкільної освіти…… 60
Горобець Іванна
Підвищення творчої активності старших дошкільників методом казкотерапії …… 64
Грицик Наталя
Роль методичної роботи в активізації творчої діяльності сучасного вихователя…… 67
Гришко Ярослава
Віртуальна екскурсія як засіб ознайомлення дошкільників з історією та культурою рідного краю……. 70
Даниляк Софія
Загальні підходи до питання формування самооцінки у дітей дошкільного віку ……..... 74
Двойних Раїса
Виховання відповідальності у дітей 6 року життя засобом колективної образотворчої діяльності…… 78
Дмитренко Світлана
Дослідження етапів та ступенів адаптаційного періоду дітей раннього дошкільного віку…….. 83
Дорога Діана
Структура та зміст занять фітбол-аеробікою для дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти…… 86
Дяченко Ірина
Оптимізація рухової активності дітей старшого дошкільного віку в ЗДО…. 89
Єрошко Ганна
Оптимізація рухової активності дітей дошкільного віку засобами рухливих ігор…… 93
Журомська Ганна
Розвиток творчих здібностей дошкільників у процесі музично-ритмічних рухів дошкільників методом казкотерапії …… 96
Золотарьов Давид
Формування початкових знань про музику у дітей старшого дошкільного віку у процесі музично-освітньої діяльності……. 99
Ігнатова Аліна
Вплив народної казки на моральне виховання дітей дошкільного віку……. 103
Імшенецька Яна
Взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї у патріотичному вихованні дошкільників……. 107
Кайдан Олена-Анна
Словесна творчість як засіб мовленнєвого самовираження дітей дошкільного віку…….. 110

Кандиба Катерина
Розвиток уваги в дітей старшого дошкільного віку засобом дидактичних ігор……. 114
Карапетян Вікторія
Стан проблеми формування уявлень про сенсорні еталони у дітей молодшого дошкільного віку в психолого-педагогічній літературі……. 118
Кленько Анна
Формування здоров'язбережувальної компетентност дітей старшого дошкільного віку…… 121
Конопля Арсен
Виховання почуття патріотизму у дітей старшого дошкільного віку в процесі занять фізичною культурою…….. 124
Кравців Мар'яна
Особливості сенсорного розвитку дітей молодшого дошкільного віку……. 127
Кравченко Андрій
Забезпечення рухової підготовленості старших дошкільникв у процесі проведення занять з фізичної культури…….. 131
Крисенко Ілона
Інклюзивна дошкільна освіта в Україні, Європі та світі ……. 134
Кром Вікторія
Національно-патріотичне виховання дошкільників засобами художньої літератури…….. 136
Кудрявцева Віталіна
Педагогічні умови керівництва руховою діяльністю дітей дошкільного віку…… 141
Ладика Євгенія
Соціалізація дитини дошкільного віку як необхідна умова особистісної зрілості……. 144
Левченко Тетяна
Педагогічні умови формування лідерства у майбутніх фахівців дошкільної освіти…… 149
Лесько Оксана
Розвиток творчих здібностей старших дошкільників засобами театралізованої діяльності…….. 153
Лозицька Марина
Формування педагогічної майстерності майбутніх фахівців дошкільної освіти…… 157
Луговик Ірина
Розвиток уваги в дітей середнього дошкільного віку засобом творчих ігор…… 160
Лутчин Вероніка
Формування у дошкільників позитивної самооцінки …… 163

Луців Анна
Засоби національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку…… 168
Мигуля Вікторія
Розвиток національно-мовленнєвої особистості дошкільника з використанням інноваційних педагогічних технологій…….. 172
Милько Надія
Гра на дитячих музичних інструментах як засіб формування тембрового слуху у дітей дошкільного віку……... 176
Мілян Тетяна
Розробка електронного підручника засобами Flesh-технологій…….. 179
Мурин Діана
Основні етапи адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти……. 183
Накрийко Анна
Роль методичної служби закладу дошкільної освіти у професійному розвитку молодого педагога…… 187
Науменко Яна
Формування творчої уяви у дітей дошкільного віку у процесі сюжетних музичних ігор …… 190
Нестеренко Юлія
Сутністна характеристика та шляхи застосування здоров'збережувальних технологій з метою збереження і зміцнення психічного здоров'я дітей дошкільного віку…….. 193
Нижник Ірина
Ознайомлення старших дошкільників з всесвітом засобом дидактичної гри…….. 198
Пасемко Наталія
Сутнісні характеристики розвитку зв'язного мовлення дошкільників…….. 201
Подлісна Світлана
Підвищення рівня фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку засобами степ-аеробіки…… 205
Пономаренко Жанна
Особливості навчання плаванню дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти…… 209
Процайло Марія
Технології Smart Boart та її використання в навчальному процесі початкової школи……. 212
Ревера Людмила
Особливості виховання безпеки життєдіяльності у дітей дошкільного віку... 216
Репало Валерія
Реалізація особистісно орієнтованого підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти……. 219

Романенко Аліна
Розвиток спритності у дітей старшого дошкільного віку засобом фітбол – аеробіки……. 223
Романенко Дарина
Партнерська взаємодія закладів дошкільної освіти з сучасними сім'ями….. 225
Саладяк Мар'яна
Зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку…… 229
Самофалова Юлія
Формування навичок говоріння англійською мовою у дітей дошкільного віку…….. 232
Сапата Марія
Виховання гуманних почуттів у дошкільників…… 237
Сахнюк Анжела
Розвиток естетичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку в процесі театралізованої діяльності……. 240
Семчук Уляна
Сутність логіко-математичного розвитку дошкільників……. 244
Сеник Анастасія
Психолого-педагогічні умови розвитку мовлення дітей раннього віку…… 247
Скрипченко Альона
Казка як засіб виховання моральних почуттів у дітей середнього дошкільного віку…….. 252
Слишай Ірина
Сюжетно-рольова гра як засіб виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку……. 256
Соколенко Тетяна
Сприймання творів живопису як засіб розвитку монологічного мовлення старших дошкільників……. 260
Сокоренко Світлана
Формування культури здоров'я у дітей дошкільного віку в процесі рухової діяльності…… 262
Соломкіна Марія
Використання інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти……... 265
Степанова Ірина
Використання камінчиків «Марблс» у різних видах діяльності з дітьми дошкільного віку…….. 269
Трухан Аліна
Особливості розвитку логічного мислення в дітей старшого дошкільного віку…… 274
Фомічова Валерія
Особливості раннього втручання…… 277

Хморук Марта
Використання технології скрайбінгу для розвитку візуального мислення молодших школярів……. 280
Чала Анна
Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами музично-дидактичної гри……. 283
Чорнобук Лідія
Взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї у формуванні логіко-математичної компетентності дошкільників…… 286
Шостак Алла
Особливості соціального розвитку дітей старшого дошкільного віку…….. 290
Шрамченко Катерина
Розвиток творчих здібностей дошкільників у процесі музично-виконавської діяльності ……. 294

ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МОВЛЕННЄВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Антипенко Аліна, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Гордій Н.°М.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *Розкрито значення для створення оптимальних умов у розвитку мовленнєвої компетентності дитини старшого дошкільного віку. Тому одним із першочергових завдань є пошук ефективних методів і прийомів роботи, що сприяли б мовленнєвому розвитку вихованців.*

Ключові слова: *мовленнєва компетентність, мовлення, театрально-ігрова діяльність.*

Постановка проблеми. Зазначимо, що мовленнєва компетентність є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А. Богуш, М. Вашуленко, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій та ін.). Своєчасний і якісний розвиток зв'язного мовлення (діамонологічної компетенції) – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку випускника закладу дошкільної освіти.

Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є базовою проблемою дошкільної лінгводидактики. ЇЇ актуальність зумовлюється пріоритетними напрямами Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, «Про дошкільну освіту», Базового компоненту дошкільної освіти в Україні (2021), спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Водночас, проблема розвитку зв'язного мовлення дошкільників не є новою. Вона досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Л. Виготський, Г. Леушина, О. Лурія, Т. Піроженко, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін.); психолінгвістичному (І. Зимняя, О. Леонтьєв, О. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (М. Кочерган, Т. Ладиженська, Л. Мацько, М.Плющ, В. Русанівський, Л. Щерба та ін.); педагогічному (Л. Ворошніна, В. Захарченко, А. Зрожевська, Є. Короткова, Н. Орланова, Є. Тихеєва, О. Ушакова та ін); лінгводидактичному (О. Біляєв, Т. Донченко, С. Караман, В. Мельничайко, Л. Паламар, М. Пентилюк та ін.).

Науковцями досліджено такі аспекти розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку: навчання розповідання за дидактичними картинками (Н. Гавриш, Л. Глухенька, Н. Виноградова, Н. Смольнікова, Є. Струніна та ін.), іграшками (А. Бородич, Є. Короткова та ін.), навчання описових розповідей

(В. Гербова, А. Зрожевська, С. Ласунова та ін.), переказування дітьми художніх творів (Р. Боша, О. Лещенко, Н. Малиновська, Н. Орланова та ін.), навчання творчих розповідей (Л. Березовська, Н. Водолага, Л. Ворошніна, Н. Гавриш та ін.), розвиток зв'язного мовлення за текстом казок (С. Алієва, Н. Насруллаєва, Ю. Руденко, Л. Фесенко та ін.), у продуктивній діяльності (Т. Постоян та ін.), розвиток пояснювального (Н. Кузіна, М. Поддьяков та ін.) і діалогічного мовлення (Є. Матецька, Т. Слама-Казаку, С. Хаджирадєва, Г. Чулкова та ін.), в ігровій діяльності (В. Захарченко, Б. Контаутене, Н. Савінова та ін.).

Мета статті: розкрити розвиток функцій та форми мовлення, характерні для дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. У процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ, що її оточує, в його цілісності і різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ «Я»; засвоює і створює культурні цінності, виступає при цьому активним суб'єктом взаємодії. До шести років формуються функції мовлення (комунікативна, контактно-встановлювальна, дейктична, планувальна, регулювальна резюмувальна, волюнтативна, естетична, гносеологічна, мислетворча, мовленнєва) та фори мовлення (діалог, монолог, внутрішнє, ситуативне, контекстне, повідомлення, розповідь, опис, міркування, пояснення, інструкція). Розвиток мовлення дітей тісно пов'язаний із характером їх діяльності та спілкування. Виділяють наступні напрями розвитку мовлення: використовують мовлення у спілкуванні з іншими людьми; мовлення стає основою перебудови психічних процесів, знаряддям мислення.

Мовлення супроводжує всі види діяльності дошкільника, сприяє встановленню і розвитку його соціальних контактів, стає ефективним інструментом мислення. Зміст і форми дитячих висловлювань залежать від форм спілкування, комунікативних завдань, які має вирішити дошкільник. У процесі комунікативної діяльності мовлення удосконалюється, набуває нових якостей, зумовлює перебудову психічних процесів тощо. Основними напрямами його розвитку є розширення лексичного запасу слів і граматичної структури мовлення. Важливим моментом у розвитку мовлення дітей є збільшення кількості узагальнюючих слів і зростання підрядних речень. Це свідчить про розвиток у старших дошкільників абстрактного мислення.

Надзвичайне значення в цей період відіграє створення оптимальних умов для мовленнєвої компетентності дитини. Тому одним із першочергових завдань є пошук ефективних методів і прийомів роботи, що сприяли б мовленнєвому розвитку вихованців.

Одним із продуктивних напрямів роботи з розвитку мовленнєвої активності дитини визнано використання театралізованих ігор з творчим та інтелектуальним навантаженням. І це не випадково, адже саме театралізована

гра є провідним видом мовленнєвої діяльності в дошкільному віці. Оволодіння рідною мовою, розвиток мовлення і спілкування є одним із найважливіших надбань малюка. Немає необхідності доводити, що розвиток мовлення найтіснішим чином пов'язаний із розвитком свідомості, пізнанням навколишнього світу, розвитком особистості в цілому.

Вітчизняний педагог С. Русова однією з перших систематизувала різні види театралізованої діяльності та вбачала в ній ефективний засіб розвитку мовлення і творчих здібностей. На думку вченої, якщо діти спеціально готують ролі заздалегідь, дослівно вивчають репліки літературних героїв, це сприяє збагаченню словника дошкільників образними літературними виразами та «має характер вправи навчання мові» [4].

Театралізована діяльність – один з компонентів художньо-мовленнєвої діяльності, засіб розвитку гарного, образного, літературного мовлення, що, на думку А. Богуш, О. Аматьєвої, дає дитині змогу: виразити свої емоції, ставлення до літературного образу, ввійти в роль казкового персонажа, самостійно побудувати зв'язне висловлювання; засіб сприяння глибшому засвоєнню художніх образів, усвідомленню змісту, ідеї художнього твору через сприймання його засобами театру [3, с.247].

У процесі театрально-ігрової діяльності діти отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, фразеологізмами, вживають різні типи зв'язних висловлювань для вирішення конкретних ігрових комунікативних ситуацій (міркування, пояснення, відтворення казкових діалогів); мовлення дітей стає зрозумілішим, виразним, граматично оформленим. Під час підготовки та показу вистави в дітей розвивається зв'язне мовлення, яке має емоційно забарвлений характер та передбачає широке вживання вербальних та невербальних засобів виразності, адже під час відтворення художньо-мовленнєвих сюжетів діти засвоюють норму мовлення у її найвищому прояві.

Науковці Л. Артемова, Н. Водолага рекомендують дотримуватись такої послідовності у проведенні гри-драматизації:

1) підготовка до гри-драматизації, яка охоплює заходи, спрямовані на засвоєння літературного тексту: читання або розповідання тексту вихователем; прослуховування тексту в звукозаписі; бесіда з дітьми про особливості характерів, голосів персонажів; переказування змісту тексту, під час якого діти закріплюють у своїй пам'яті послідовність подій, що відбуваються, прямої мови персонажів; переказування за виконаними дітьми ілюстраціями, сюжетними малюнками тощо;

2) збагачення знань дітей про персонажів та події, про які йдеться у грі; вправляння у виразному читанні тексту; підготовка атрибутів і декорацій;

3) власне гра-драматизація, в якій розвиваються творчі здібності дітей [1].

Крім драматизації в закладі дошкільної освіти проводять інсценування художніх творів. Інсценізація – це переробка будь-якого твору (у тому числі й

казки) для сцени або кіно. Як зазначає Н. Водолага, інсценування відрізняється від драматизації послідовним відтворенням літературного сюжету, спеціальним заучуванням слів. В інсценівці є ведучий, що говорить слова від автора. Зауважимо, що діти дошкільного віку відносно легко втілюють у грі сюжет літературного твору. Окремі герої настільки припадають їм до душі, що дошкільники називають себе їхніми іменами, орієнтуються на їхню поведінку. Зупинимося на визначенні впливу гри взагалі та ігор за сюжетами художніх творів, зокрема на розвиток мовлення дошкільників. Будь-які ігрові дії дітей супроводжуються мовленням: з мовлення вихователя дошкільники черпають зразки правильного мовлення, мовленнєві еталони, вислови; мовлення необхідне дитині, щоб запросити однолітків до спільної гри, пояснити її сутність, разом дібрати атрибути, розпочати та завершити гру.

Висновки. Отже, театралізовані ігри спрямовані на розв'язання завдання мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку: формування навичок зв'язного мовлення; удосконалення граматичної будови мовлення; активізації словника; виховання звукової культури мовлення; навчання елементів грамоти.

Організовуючи театралізовані ігри слід дотримуватись вимог: змістовність і різноманітність тематики; щоденне застосування театралізованих ігор у навчально-виховному процесі; активність дітей на всіх етапах підготовки і проведення ігор; співпраця дітей одне з одним та дорослими.

Список використаних джерел

1. Артемова°Л.°В. Театр і гра. Київ, 2002. 167 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini (дата звернення 11.11.2021)

3. Богуш°А., Гавриш°Н., Котик°Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2010. 304 с.

4. Богуш А.°М., Гавриш°Н.°В. Дошкільна лінгводидактика: підручник. Київ: Слово, 2011. 704 с.

Abstract. *The value for creation of optimum conditions in development of language competence of the child of senior preschool age is proved. Therefore, one of the priority tasks is to find effective methods and techniques that would promote the speech development of students.*

Key words: *language competence, speech, theatrical and game activity.*

ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Беленко Анна*, студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Науковий керівник: ***Лебедик Л. В.****, доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Анотація. *У статті визначено склад проєктувальних базових (загальних) та функціональних (специфічних) умінь і якостей. Виокремлені критерії і показники сформованості готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до проєктування професійної діяльності. Визначено шляхи подальшого розвитку положень щодо підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у закладах вищої освіти засобами проєктної технології. Розглядаються можливості удосконалення компонентної структури, загальної схеми й алгоритму проєктної діяльності, що використовується у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.*

Ключові слова*: проєктування, професійна діяльність, змістовно-структурна характеристика, готовність, проєктування професійної діяльності, майбутній фахівець дошкільної освіти.*

Постановка проблеми. Значущість проблеми визначення змістовно-структурних характеристик готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до проєктування професійної діяльності обумовлена тим, що сформованість зазначеної готовності забезпечує ефективність і перспективність подальшої професійної діяльності. Формування готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до проєктування професійної діяльності, наявність проєктувальних знань і вмінь дозволять їм застосовувати ці знання і вміння у своїй професійній діяльності, легше адаптуватися до неї; постійно розвиватися (через саму природу проєктування як процесу, спрямованого у краще майбутнє), розробляти стратегію і тактику своїх дій і в цілому є чинником успішності, затребуваності і професіоналізму.

Аналіз останніх публікацій показує, що наш вибір щодо використання потенціалу проєктної діяльності для формування професійної готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти підтверджується положеннями, сформульованими О. Безпалько [1], Л. Вонсович [3], І. Коновальчуком [2], Ж. Кундій [3], Л. Лебедик [4–10], Т. Подобєдовою [11], М. Севастюк [12], Н. Стовбою [13], В. Стрельніковим [3; 10; 14–20] та ін., які підтверджують актуальність проєктної технології навчання. Більшість дослідників не приділяють уваги виділенню компонентів проєктної діяльності, висвітлюючи лише узагальнену схему проєктних дій або їх алгоритм.

Тому **метою статті** є виокремлення характеристик готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до проєктування професійної діяльності і способів її формування, яка не розглядалася в попередніх наукових працях.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити наявність великої різноманітності концептуальних основ виділення компонентів проєктної

діяльності. Вважаємо, що визначеність у цьому питанні дозволяє більш чітко планувати і здійснювати проєктування професійної діяльності.

Зокрема, визначаються рівні проєктування – змістовний, структурний і функціональний (Т. Подобєдова [5, с. 53–54]), функціональні компоненти: гностичний, прогностичний, орієнтаційно-пошуковий, структурно-змістовний, конструктивний і контрольно-оцінювальний (І. Коновальчук [4, с. 49]), але в цих класифікаціях відсутній мотиваційно-цільовий рівень, що не дає можливості всебічно й системно представити даний процес. Виділяються складники проєктної діяльності: дидактичний, психологічний і особистісний (Н. Стовба [7, с. 8]), однак більш логічно включити їх до окремого, діяльнісного складника; виокремлюються компоненти прогнозування як частини проєктування: мотиваційний, змістовно-процесуальний, операційний (М. Севастюк [6, с. 64-66]), однак і тут можна виділити рефлексивний компонент, спрямований на осмислення обґрунтованості і реалістичності прогнозу. До структури проєктування включаються також пізнавально-аналітичний і конструктивно-операційний системні блоки, які розгалужуються на ряд складових та разом становлять високий рівень узагальнення структурних компонентів проєктної діяльності (О. Безпалько [1, с. 39]).

Ґрунтуючись на підсумках проведеного аналізу і базових положеннях методологічних підходів, зокрема, системного, діяльнісного й особистісного (В. Стрельніков [3; 10; 14–20]), пропонуємо структуру проєктної діяльності, яка містить такі компоненти: мотиваційно-цільовий; концептуально-змістовний; діяльнісно-операційний; результативно-рефлексивний.

Важливим є такий набір проєктувальних умінь: формулювання цілей і завдань роботи; діагностика індивідуальних особливостей дітей; прогнозування їх розвитку, можливих реакцій, результатів роботи; добір і адаптація матеріалу, форм, засобів і прийомів роботи (за О. Безпалько [1, с. 88–89]).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, базуючись на розглянутих положеннях про структуру і зміст проєктної діяльності, ми вважаємо за необхідне визначити структуру знань і якостей, необхідних майбутнім фахівцям дошкільної освіти для проєктування професійної діяльності, склад проєктувальних умінь з виокремленням у ньому базових (загальних) проєктувальних і функціональних (специфічних) умінь. Загальні проєктувальні вміння у перспективі пропонуємо вивчати на основі сукупності базових функцій майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Формування готовності студентів педвузу до проектування організаційних форм виховної діяльності: дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. К., 1998. 189 с.

2. Коновальчук І. І. Формування у майбутніх учителів умінь проектувати виховну діяльність: дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Житомир, 1998. 185 с.

3. Кундій Ж., Стрельніков В., Вонсович Л. Показники ефективності проєктувальної майстерності викладача закладу передвищої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 3 (192). С. 26–30.

4. Лебедик Л. В. Критерії готовності майбутнього викладача до проектування дидактичних систем. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. Вип. 69. С. 69–73.

5. Лебедик Л. В. Методологічне обґрунтування організації підготовки педагогічних працівників до проєктування у закладах освіти територіальних громад. *Традиції та інновації у траєкторіях розвитку освітньо-педагогічного дискурсу* : колективна монографія / наук. ред. Р. Басенко ; Полтав. ін-т екон. і права Університету «Україна». Полтава : Університет «Україна», 2022. 274 с. С. 241–272.

6. Лебедик Л. В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.

7. Лебедик Л. В. Підготовка майбутніх викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2020. 623 с.

8. Лебедик Л. В. Проектування інформаційних технологій фахової підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 71. С. 60–64.

9. Лебедик Л. В. Проектування форм педагогічної підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 8 (177). С. 25–28.

10. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю. Концептуальні засади підготовки викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури. *Неперервна професійна підготовка фахівців в умовах формування спільного європейського освітнього простору*: монографія / за редакцією С. П. Архипової, О. П. Лещинського. Черкаси : ЧНУ, 2020. С. 43–64.

11. Подобедова Т. Ю. Подготовка будущих учителей гуманитарного профиля к педагогическому проектированию: дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Луганск, 2005. 241 с.

12. Севастюк М. С. Формування прогностичних знань та вмінь у студентів педагогічних факультетів (спеціальність «Початкове навчання»): дис. … канд. пед. наук: 13.00.09. К., 2000. 210 с.

13. Стовба Н. І. Психологічні складові проектування навчальної діяльності майбутніх педагогів: автореф. дис. … канд. психол. наук: спец. 19.00.07. Одеса, 2007. 22 с.

14. Стрельніков В. Ю. Проектувальна діяльність як складник професійної культури педагога. *Українська професійна освіта*. 2018. №4. С. 32–38.

15. Стрельніков В. Ю. Проектування вчителем інтерактивних технологій навчання на основі електронних освітніх ресурсів. *Фізико-математична освіта :* наук. журн. 2017. Вип. 4(14). С. 348–351.

16. Стрельніков В. Ю. Проблема проектування дидактичних систем у сучасному науковому дискурсі. *Актуальні проблеми сучасного економіко-гуманітарного дискурсу в Україні* : зб. матеріалів ІІ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 27 квіт. 2018 р. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2018. С. 13–16.

17. Стрельніков В. Ю. Проектування змісту навчання з метою його інтенсифікації. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. Старобільськ, 2016, № 6 (303) жовтень. Ч. І. С. 50–57.

18. Стрельніков В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. 335 с.

19. Стрельніков В. Ю. Теоретичні основи проектування як складової професійної діяльності педагога. *Імідж сучасного педагога*. 2004. № 7. С. 31–33.

20. Стрельников В. Ю. Философские основы проектирования дидактических систем в русле компетентностного подхода. *Теоретико-методические основы внедрения компетентностного подхода в высшей школе* : монография / под ред. д. пед. н., проф. В. Ю. Стрельникова. Харьков : Издательство Иванченко И. С., 2018. С. 9–28.

Abstract. *The article defines the composition of designing basic (general) and functional (specific) skills and qualities. Criteria and indicators of forming of readiness of future specialists of preschool education to designing professional activity are singled out.*

Key words: *designing, professional activity, content-structural characteristic, readiness, designing of professional activity, future specialist of preschool education.*

ЗАСТОСУВАННЯ АСАН ФІТНЕС-ЙОГИ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Береженна Ліна, *студентка факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.*

Науковий керівник: ***Пахальчук Н.°О.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.*

Анотація. *У статті розглядаються практичні аспекти використання асан фітнес-йоги, взятих із хатха-йоги. В процесі дослідження виявлено найефективніші асани фітнес-йоги для зміцнення опорно-рухового апарату та їх вплив на здоров'я дошкільників. Подано рекомендації щодо застосування даних вправ на занятті.*

Ключові слова: *фізичне виховання, фітнес-йога, хатха-йога, асани, дошкільники.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день йога знаходиться на піку популярності, й в усьому світі велика кількість людей займається фізичними практиками саме за допомогою цієї системи. Регулярні заняття йогою дозволяють зберегти здоров'я та підтримати всі функції організму в активному стані. Практика йоги незамінна також як профілактика хвороб, для підтримки фізичної форми дітей, емоційної врівноваженості, рухової активності, розумової працездатності тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вчені, які проводять дослідження в галузі впливу фізичної культури на стан здоров'я дошкільників О.°Грошовенко, Д.°Данилов, Т.°Коваленко, І.°Ковачова, Л.°Панцова, Н.°Пахальчук, А.°Сафронов, П.°Сарафинюк, І.°Стахова та ін. вважають, що фізична підготовка сучасної молоді знаходиться на низькому рівні й необхідно системне використання на заняттях з фізичної культури нетрадиційних методик і технологій, таких як: ритмічна гімнастика, аеробіка (танцювальна, степ, аква, памп, тай-бо, кі-бо, карате, а-бокс, слайд, тай-кік, спінінг або сайкл рибок, резист-бол, трекінг-аеробіка), шейпінг, калланетика, дихальна гімнастика, ушу, цигун, хатха-йога для запобігання появі ознак втоми, депресії та зниження захворюваності тощо.

Мета статті: визначення комплексу асан фітнес-йоги для використання на заняттях фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. В даний час фітнес-йога є одним із найбільш затребуваних засобів фітнесу. З традиційної хатха-йоги в систему фітнесу інтегровані асани, віньяси, і навіть ряд дихальних вправ пранаям [2]. Основу фізичних вправ у йозі складають асани – спеціальні положення тіла. Асани – це переважно статичні пози тіла; напруга м'язів і подразнення м'язових нервів у цих позах впливає на центральну нервову систему, а через неї на роботу серця, органів кровообігу та дихання. Асани дають профілактичний, терапевтичний та психотерапевтичний ефект [2, с. 40].

Так, асани допомагають зміцнювати нерозвинені м'язи, розробляють суглоби, хребет, знищують ригідність зв'язок та сухожилля. На відміну від звичайної фізкультури, крім напруги та розслаблення м'язів відбувається розтягування, скручування та стиснення м'язів та сухожилля. За рахунок тривалості утримання асани оптимізують роботу опорно-рухового апарату. Приводять до зміни в суглобах при їх розкритті та русі, деформації порожнин тіла зі зміною їх об'єму та тиску, впливають на кровообіг, змінюють параметри дихання, впливають на вісцеральні та сомато-сенсорні рецептори, змінюють обмін речовин, енергетичний обмін [1].

Зокрема, зарубіжні науковці Р.°Бошер (R.°Bosscher) [5], Б.°Купфер (B.°Kupfer) [7], П.°Квадже (P.Qja) [6], виділяють ряд асан фітнес-йоги, які позитивно впливають на опорно-руховий апарат і, в тому числі, на поставу, сприяючи зміцненню здоров'я людини: поза стільця (уткатасана); поза нахилу вперед стоячи (утанасана); поза короля танцюристів (натараджасана); поза

воїна I (вірабхадрасана I); поза інтенсивного бокового витягування (паршвотанасана); поза нахилу стоячи з широко розведеними ногами (прасарита падотанасана); поза повелителя риб (ардха-матсієндрасана); поза коров'ячої морди (гомукхасана); поза дитини (баласана); поза верблюда (уштрасана); поза королівського голуба (ека-пада-раджакапотасана); зворотна поза (віпаріта-карані); поза риби (матсіасана); поза кобри (бхуджангасана); поза цибулі (дханурасана); поза собаки, що дивиться вниз (адхо-мукха-шванасана); поза собаки, що дивиться вгору (урдхва-мукха-шванасана) [3].

Отже, наведених 17 асан фітнес-йоги, на нашу думку, найбільше підходять для зміцнення опорно-рухового апарату та формування правильної постави, і цим сприяють зміцненню здоров'я дошкільників. Разом з тим, всі вони різняться впливом на організм людини за впливом на кіфозні та лордозні вигини відділів хребта та усунення сколіозів. Так, пози стільця, воїна, зворотна, інтенсивного бокового витягування, дитини, кобри і собаки, що дивиться вниз, нахилу вперед стоячи, стоячи з широко розведеними ногами, найбільш благотворно впливають на розвиток фізіологічних вигинів хребта (шийного та поперекового лордозів, грудного та крижового, копчикового кіфозу).

Таким чином, комплекси вправ фітнес-йоги в різних варіаціях можна застосовувати протягом усього заняття: у підготовчій частині – як розминка; в основній – як підвідні вправи; в заключній – як вправи на розслаблення. Комплекси асан різняться залежно від поставлених завдань: при використанні в розминці перед грою в бадмінтон він відрізнятиметься від циклу вправ перед грою у волейбол. Вправи в заключній частині відмінні від розминочних, вони спрямовані на релаксацію, розвиток гнучкості та збереження уваги у напруженій обстановці перед наступними заняттями.

Включення до процесу фізичного виховання дошкільників вправ хатха-йоги та фітнес-йоги допомагають вирішити низку основних завдань фізичного виховання, серед яких:

– формування основ фізичної культури особистості та здорового способу життя;

– розвиток потреби у регулярних заняттях фізичною культурою та спортом;

– оволодіння системою практичних умінь та навичок, що забезпечують зміцнення та збереження здоров'я;

– розвиток та вдосконалення психічних якостей та властивостей особистості [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. На занятті фізичної культури доцільно застосовувати статичні асани фітнес-йоги, динамічні вправи та комплекси (віньяси), де поєднуються і динаміка, і статика.

2. Пози виконуються з великою амплітудою, у всіх вправах потрібно витягувати хребет і все тіло в прямі лінії за маківкою, руками та ногами. П'яти завжди ставляться по одній лінії. При скручуваннях погляд прямує в бік

скручування. У зворотних позах не рекомендується закидати голову назад. При болючих відчуттях вправи не виконуються або використовуються легкі варіанти асан. У позах релаксації діти мають максимально розслабитись.

3. Займатися потрібно регулярно, з урахуванням вільного часу, цілей та потреб. Вправи планувати як закінчені комплекси. Заняття обов'язково мають представляти збалансовану послідовність вправ. Вихователю необхідно побачити помилки, що виникають у дітей при оволодінні асанами, визначити їх причини та в доступній формі пояснити та показати, як правильно зробити вправу.

Список використаних джерел

1. Вільчковський°Е., Курок°О. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: підручник. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2019. 467 с.

2. Пахальчук°Н., Грошовенко°О. Використання різних видів йогти в роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Learning Styles and Strategies. *Covid-19 — Challenges in Modern Science. Abstracts of the 29 th International scientific and practical conference.* Primedia E-launch LLC, USA, Chicago. 2022. P. 39−43. URL: http://el-conf.com.ua/

3. Середа°І. Використання засобів йоги для розвитку гнучкості дітей старшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання: матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конф. *Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції.* С. 88−95. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/15285

4. Старченко°А. Оптимізація фізкультурної освіти старших дошкільнят на основі застосування засобів дитячого фітнесу: автореф. дис. ... наук. ст. канд. н. з фіз.вих. і с.: спец. 24.00.02. Фізична культура. Дніпропетровськ, 2015. 20 с.

5. Bosscher°R. Running and mixed physical exercises with depressed psychiatric patients. *Intern. J. Sport Psychol.* 2018. V. 24. P. 170−184.

6. Qja P. Descriptive epidemiology of health-related physical activity and fitness. *Physical Activity, Health and Well-Being: Intern. Sci. Cons. Conf.* Quebec City, 19th-21st May, 2022. P. 144−147.

7. Weyerer°S., Kupfer°B. Physical Exercise and Psychological Health. *Sports Med*. 2020. V. 17. № 2. P. 108−116.

Abstract. *The article discusses the practical aspects of using fitness yoga asanas taken from hatha yoga. The study identified the most effective fitness yoga asanas for strengthening the musculoskeletal system and their impact on the health of preschoolers. Recommendations for the use of these exercises in the classroom are given.*

Key words: *physical education, fitness yoga, hatha yoga, asanas, preschoolers.*

РОЗВИТОК ДОВІЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

***Бєлоус Ганна**, студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

*Науковий керівник: **Барсуковська Г.°П.,** старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

***Анотація.** У статті здійснено аналіз досліджень з проблем розвитку довільної пам'яті дошкільників. Визначено вплив дидактичної гри як засобу розвитку довільної пам'яті у дітей старшого дошкільного віку.*

***Ключові слова:** довільна пам'ять, дидактична гра, психічний процес, досвід, розвиток.*

Постановка проблеми. Пам'ять відіграє особливу роль в психічному розвитку дошкільника, оскільки саме вона, зокрема довільна, є необхідною передумовою засвоєння дитиною нового життєвого досвіду, який визначає подальшу успішність як пізнавального, так і особистісного її розвитку. Становлення довільної пам'яті в старшому дошкільному віці є однією з неодмінних умов формування інтелектуальної готовності дитини до школи й подальшого навчання. Вміння цілеспрямовано запам'ятовувати навчальний матеріал.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи наукові праці з даної проблематики Ф. Гонобліна, В.°Кузьменко, М.°Ланге, Р.°Нємова, Т.°Піроженко, Ю.°Приходько, Є.°Рогова, Д.°Узнадзе, то варто зауважити, що пам'ять дошкільника залежить як від його психологічного так і фізичного розвитку, а також від середовища в якому дитина розвивається, оскільки пам'ять дитини потребує, як і інші процеси в цілому, допоміжних чинників у її становленні й подальшому розвитку.

Мета статті: показати ефективність використання дидактичної гри як засобу розвитку довільної пам'яті у дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сучасне життя, практика сьогодення вимагає вирішення ряду суттєвих проблем психології пам'яті, особливо таких, як ефективна переробка безлічі інформації для точного й швидкого вилучення її з пам'яті у ситуаціях різної складності. Через це, найбільш яскрава ключова проблема сучасної освіти – навчити дітей правильно оброблювати інформацію. І для цього не обійтись без розвитку пам'яті, бо пам'ять – це значний психічний процес, завдяки якому дитина вивчає оточуючий світ.

Дошкільний період забезпечує ознайомлення з оточуючою дійсністю, адже в цей час відбувається посилений розвиток психічних процесів. Дитина навчається сприймати, говорити, мислити. Вона оволодіває різними способами дії з предметами, засвоює правила поведінки і закладає основу керівництва

собою. Якраз у дошкільному віці відбувається соціалізація дитини, як-от утворення зв'язків з головними сферами життя: світом людей, природи, предметним світом. Це початковий період становлення особистості, формування її індивідуальності, засад самосвідомості. У цей час дитиною здійснюється пізнання дійсності емоційно-практичним шляхом [4].

Саме, дошкільне дитинство – це етап, найбільш сприятливий для розвитку пам'яті. Д.°Ельконін зазначав, що «… дошкільному віку належить важлива роль в загальному розвитку пам'яті людини» [5]. Вже при простому спостереженні за дошкільниками виявляється бурхливий розвиток їхньої пам'яті. Дитина відносно просто запам'ятовує велику кількість віршів, казок тощо. Запам'ятовування нерідко відбувається без помітних зусиль, а кількість матеріалу, що запам'ятовується збільшується настільки, що деякі дослідники вважають, ніби саме в цьому віці пам'ять сягає кульмінаційного пункту розвитку.

У дошкільному віці здійснюються кількісні та якісні зміни у побудові процесів пам'яті. Це, в свою чергу, дає змогу утримувати великий обсяг інформації. Також зробити послідовний перехід до довільного запам'ятовування.

Формування довільної пам'яті виникає завдяки розумовому розвитку дитини. Умовами її появи є: досягнення в розвитку довільної практичної та ігрової діяльності; формування у дітей дій, для яких потрібна орієнтація на майбутнє та минуле, що притаманна для довільного відтворення. Перша її поява простежується в запам'ятовуванні умов сюжетно-рольової гри, адже без неї нереальна успішна реалізація дитиною взятої на себе ролі. Обсяг слів, які дитина запам'ятовує у грі є більшим, ніж за вимогою дорослого.

Гра є засобом всебічного розвитку дитини та цінним методом навчання і виховання. Дитяча гра – це діяльність, яка сприяє орієнтації в предметній і соціальній дійсності, в якій дитина зображує свої враження від їх пізнання. Під час гри у дитини виникає потреба активно діяти з речами та предметами, що її оточують. Завдяки їй виховуються та розвиваються такі якості особистості, як розумові, емоційні, вольові. Ігрова діяльність виступає як активна діяльність дітей. Вона забезпечує опанування дитиною соціальними функціями, взаєминами та рідною мовою як засобом спілкування між людьми [1].

Навчання здійснюється у формі дидактичної гри. Воно враховує вікові особливості дитини дошкільного віку і базується на прагненні дитини проникати в уявну ситуацію, вчиняти за її законами. Коли діти старшого дошкільного віку осмислюють пізнавальне завдання ігор, вони придають їм деякого змісту.

В основі дидактичних ігор лежить навчальна мета, яка базується на ігровому та дидактичному завдані. У процесі дидактичної гри дитина не тільки одержує, але й закріплює та підсумовує знання, розвиває пізнавальні здібності, оволодіває раціональними засобами і способами розумової діяльності.

Дидактична гра впливає на формування знань та поліпшення пізнавальних умінь, навичок, а також виховує активний інтерес до того, що може бути їх новим джерелом.

Дотримання правил є обов'язковою умовою розв'язання дидактичного завдання. Головна умова, за якої проходить дидактична гра є те, що правила виступають внутрішнім результатом дитячої діяльності, а не тільки зовнішньою вимогою дорослого. У дидактичні грі правила завжди є усвідомленими, у порівнянні з сюжетно-рольовою грою. Їх дотримання забезпечує колективна організація діяльності. Під час неї гравці погоджують свої дії та контролюють здійснення правил однолітками.

Безумовно, правила скеровують гру, пов'язують дидактичне завдання з ігровим, встановлюють черговість ігрових дій, збільшують інтерес до гри, надають можливість вихователю здійснювати непряме керівництво нею, при цьому налагоджуючи взаємовідносини дітей, організовують міжособистісні стосунки. Тож очевидно, що при їх відсутності дидактична гра розгорталася б неконтрольовано, а дидактичне завдання взагалі б не підлягало вирішенню. Діти дотримуються правил, які мають 1−2 загальних елементів для всіх. У старшому дошкільному віці діти дотримуються складних та більш узагальнених правил, а також вигадують нові. Це сприяє реалізації ігрових та дидактичних завдань в ігрових діях.

Дидактичний матеріал є засобом вирішення дидактичного завдання, а результатом дидактичної гри – вирішення ігрового і дидактичного завдання. Останнє є свідченням ефективності гри. У порівняні з молодшими дошкільниками, що усвідомлюють ігровий результат, діти старшого дошкільного віку починають пригадувати результат, пов'язаний з вирішенням дидактичного завдання. Він полягає в тому що діти спочатку навчаються, потім здогадуються і як наслідок розв'язують завдання. Сюжет і роль, як додаткові складники дидактичної гри не обов'язкові, тому їх може не бути. Дидактична гра – це і вид ігрової діяльності, і форма організації взаємодії дорослого з дитиною, що обумовлює її специфіку [2].

Дидактична гра формує ігрову мотивацію, допомагає в невимушеній формі виконувати запропоновані дитині завдання. Дорослий виконує двояку роль у дидактичній грі. З одного боку він здійснює керівництво пізнавальним процесом та організацію навчання дітей, а з другого – він є партнером, учасником гри. Також він скеровує дитину на реалізацію ігрових дій, а за потреби пропонує зразок поведінки в грі. Отримання нових та закріплення наявних знань у дітей старшого дошкільного віку є важливим завданням дидактичної гри.

Гра реалізує розвивальну та компенсаторну функцію. Перша з них допомагає розвитку всіх психічних процесів, від простих до складних. Друга – заснована на характеристиці гри як інакшої реальності, яка є основною в хаосі реального життя. Дитину вона привертає можливістю розкрити здібності, які складно реалізувати в дорослому світі.

Отже, нова, незвичайна, динамічна, яскрава інформація запам'ятовується дитиною легше. Це пов'язано з перцептивними процесами. Повторення та включення інформації в ігрову діяльність сприяє ефективному запам'ятовуванню. Продуктивність пам'яті збільшують також ігрові мотиви, що мають позитивний вплив. Все це сприяє виробленню посидючості й зосередженості уваги при виконанні завдань дитиною.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, довільна пам'ять, як і інші психічні процеси з якими вона пов'язана, розвивається в ігровій діяльності. У подальшому, нашу роботу вбачаємо у вивченні й розробці форм роботи з батьками з питань використання дидактичних ігор у домашніх умовах для розвитку довільної пам'яті.

Список використаних джерел

1. Артемова°Л.°В. Вчись граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят. Київ.Томіріс, 1995. 112 с.

2. Дидактичні та сюжетно-рольові ігри. 5−6 роки життя / Упоряд: Т. Г. Тристапшон. Харків. Вид. група «Основа». 2007. 112 с.

3. Дуткевич°Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

4. Максименко°С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури. 2008. 272 с.

5. Павелків°Р. В., Цигипало°О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2008. 432 с.

Abstract. *The article analyzes research on the problems of developing random memory of preschoolers. The influence of didactic play as a means of developing random memory in older preschool children has been identified.*

Key words*: random memory, didactic game, mental process, experience, development.*

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ЗДО

Бєсєда Анна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

Науковий керівник: ***Дмитренко А. П.,*** *доктор філософії, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розглянуто нетрадиційні форми навчання математики в закладах дошкільної освіти. Проаналізовано навчально-методичну літературу з проблематики дослідження.*

Ключові слова: *діти дошкільного віку**,** нетрадиційні форми навчання математики, логіко-математичний розвиток, проблемні ситуації, моделювання.*

Постановка проблеми. Головним завданням сучасної освіти є формування покоління нової формації – з інноваційним мисленням, активною життєвою позицією, здатністю до самовизначення й самоосвіти. Це вимагає модернізації освіти, починаючи з дошкільної ланки. Відтак, актуальним стає завдання оновлення системи математичного розвитку дошкільників, яку треба спрямовувати на використання нетрадиційних форм і методів навчання, що забезпечить розвиток пізнавальних здібностей і особистісних якостей у кожної дитини.

Розвиток математичних знань у дитини відіграє важливу роль у її розумовому вихованні та в розвитку її інтелекту. Математика сприяє розвитку в дошкільників пам'яті, мовлення, уяви, емоцій, творчих здібностей; у дітей формуються такі якості як терпіння, наполегливість. Математика допомагає дошкільникам пізнати взаємозв'язки і оточуючого світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням проблеми організації навчання та математичного розвитку дітей дошкільного віку займалися такі вчені, як: О. Грибанова, В. Котирло, К. Назаренко, З. Лебедєва, П. Гальперін Л. Георгієв та багато інших. Переорієнтації освітньогопроцесу на особистість дитини у процесі формування елементарних математичних знань сприяли дослідження О. Брежнєвої, К. Щербакової, О. Фунтіковоїта ін. Так, ефективність математичного розвитку дітей К. Щербакова та О. Брежнєва пов'язують з оптимізацією методів і прийомівнавчання, формуванням пізнавального інтересу та самостійності, забезпеченням наступності між закладом дошкільної освіти та школою [3].

Метою статті є обґрунтування нетрадиційних форм навчання математики в ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з положень концепції Базового компонента освіти, педагог має озброїти дитину насамперед умінням жити, сприймати життя в цілісності. Це значно складніше, ніж окремо формувати системи знань та вмінь з математики, природознавства, грамоти. Дитина неволодітиме істинним світоглядом, якщо не вмітиме цілісно сприймати світ [1].

У наш час реалізується ідея найпростішої логічної підготовки дошкільників (А. Столяр), розроблена методика розвитку логічних операційза допомогою спеціальної серії логіко-математичних ігор (Л. Венгер, Р. Говорова, З. Михайлова, А. Столяр), розвивальних ігор Б. Нікітіна [2].

Вихователям слід враховувати нові тенденції при організації логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, а саме: впровадження поняття «освітнє середовище групи»; зміна позиції педагога в освітньому процесі з суб'єкт-об'єктного на суб'єкт-суб'єктне; перегляд та оновлення традиційних

форм роботи з дошкільниками; застосування таких актуальних форми роботи як конструювання, пошуково-дослідницька діяльність, логічні вправи та ігри.

Перспективним методом навчання дошкільнят математиці на сучасному етапі є моделювання: воно сприяє засвоєнню специфічних, предметних дій, що лежать в основі поняття числа. Діти використовують моделі при відтворенні такої ж кількості предметів; відтворюють таку ж величину. При вимірюванні величини умовної міркою діти фіксуютьвідношення мірки до всієї величини.

Однією із сучасних форм навчання математики є елементарні досліди. Дітям пропонується, наприклад, перелити воду з пляшок різної величини в однакові посудини, щоб визначити: об'єм води однаковий; зважити на терезах два шматка пластиліну різної форми, щоб визначити, що вони однакові за масою тощо.

Педагоги пропонують створити ігрові осередки з метою спонукання дошкільників до навчально-пізнавальної діяльності. Л. Міщенко пропонує для навчання дітей математиці обладнати їх інтелектуальними іграми, які представлені: блоками З. Дьєнеша; паличками Дж. Кюїзенера фабричного виробництва; інтелектуальними іграми Нікітіних і розвивальними іграми В. Воскобовича; ейдетичними картками, оскільки вони доступні для дітей дошкільного віку і спонукають їх до активної пізнавальної діяльності.

Інтелектуальні ігри Нікітіних дозволяють спланувати заняття за принципом від простого до складного, стимулюють розвиток творчих здібностей дітей, створюють атмосферу вільної і радісної творчості, привчають дошкільників до самостійної діяльності тощо.

Для формування повноцінних математичних уявлень і для розвитку пізнавального інтересу у дошкільнят дуже важливо поряд з іншими методами використовувати цікаві проблемні ситуації. Жанр казки дозволяє поєднати в собі і власне казку, і проблемну ситуацію. Слухаючи цікаві казки і переживаючи з героями, дошкільник в той же час включається в рішення цілого ряду складних математичних задач, вчиться міркувати, логічно мислити, аргументувати хід своїх міркувань.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результатом врахування вдошкільній освіті сучасних тенденцій з логіко-математичного розвитку стане вдосконалення математичних знань; посилення характеру рефлексії в освітньому процесі; розширення відкритості освітнього процесу шляхом взаємодії різних компонентів цього середовища.

Отже, використання нетрадиційних форм організації занять, насичених ігровими моментами, дослідами, різними видами діяльності викликає у дітей глибокий пізнавальний інтерес, який визначає мотиви їх навчальної діяльності.

Перспективами подальших досліджень вважаємо, обґрунтування педагогічних умов використання нетрадиційних форм навчання математики в закладах дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1.Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 08.05.2021).

2.Плетенницька Л. С., Крутій К. Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників (за програмою «Дитина в дошкільні роки»). 2- е вид., стереот. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2006. 156 с.

3. Щербакова К. Й. Методика формування елементів математики удошкільників. Київ: Вид-во Європейського університету, 2011. 262 с.

Abstract. *The article considers non-traditional forms of teaching mathematics in preschool institutions. The educational and methodical literature on research issues is analyzed.*

Key words: *preschool children, non-traditional forms of teaching mathematics, logical-mathematical development, problem situations, modeling.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

Бикова Юлія, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті проаналізовано педагогічні умови формування мистецько-творчої компетентності дитини дошкільного віку.*

Ключові слова: *мистецько-творча компетентність, діти дошкільного віку, художньо-продуктивна діяльність,*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуальності набуває проблема всебічного гармонійного розвитку людини. У її вирішенні домінуюча роль належить факторам мистецько-творчого формування особистості дитини. Одним із найголовніших напрямків національної Державної програми «Освіта» («Україна XXI століття») визначено забезпечення пріоритетності розвитку людини, відтворення культури і духовності. Реалізація цих завдань може успішно здійснюватися через використання у навчально-виховному процесі різних видів декоративного мистецтва.

Саме тому основні завдання сучасної освітньої системи спрямовані на формування мистецько-творчої компетентності дітей. Дошкільний заклад спрямовує свої зусилля на те, щоб створити педагогічні умови, які б сприяли

формуванню мистецько-творчої компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Через емоційно-ціннісне сприйняття дитиною вишивки, витинанки, ткацтва, художнього деревообробництва, кераміки тощо, можна викликати інтерес до історії свого краю, сформувати чітку орієнтацію на естетичну діяльність, бажання оволодіти зображувальними вміннями та навичками, виховувати бережне ставлення до результатів людської праці.

Вирішення цих завдань можливе за умов залучення дітей до декоративно-прикладного мистецтва, у процесі чого відбувається емоційно-почуттєвий, культурно-творчий розвиток особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія естетичного виховання дошкільників сформована на основі наукових висновків Н. Вєтлугіної, В. Ждан, Т. Комарової, В. Котляра, Г. Підкурганної, Н.°Сакуліної, Є.°Фльоріної.

Особливий інтерес для педагогічної науки (Г. Сухорукова, О.°Дронова, Н.°Голота, Л.°Янцур) становить проблема впливу декоративної діяльності на розвиток творчості дітей, оскільки ця сфера діяльності інтегрує креативний, естетичний та духовний напрями розвитку особистості в одній площині – художньо-творчій, що дає широкі можливості для повноцінного виховання зростаючого покоління. Декоративна діяльність має величезний розвивальний потенціал, оскільки вона, як і мистецтво, допомагає дитині війти у єдиний потік світової культури, залучитися до вищих та вічних цінностей людства.

Як зазначаються науковці Н. Голота, Т.°Григор'єва, Н.°Пиш'єва, народне декоративно-прикладне мистецтво покликане формувати світогляд через ті естетичні почуття, які народжуються в людей від практичного користування художніми речами. Тому декоративно-прикладне мистецтво є найважливішим компонентом і етапом у вихованні естетичних смаків і формуванні внутрішнього світу дитини.

У дослідженнях Т. Поніманської актуалізується думка про те, що у старшому дошкільному віці «дитина глибше сприймає твори мистецтва, виявляє здатність помічати й емоційно відгукуватися на виражально-зображувальні засоби творів мистецтва» [1, с. 280].

Н. Виноградова, Р. Годіна, С. Козлова Т. Маркова, в своїх дослідженнях відмічали, що єдність у розвитку особистості, здійснювана дошкільним закладом і сім'єю, забезпечує певну системність виховної роботи, що сприяє успішному формуванню мистецько-творчої компетентності дітей, ціннісному ставленню до оточуючого світу.

Аналіз психолого-педагогічних розробок Н. Ветлугіної, Н. Зубарєвої, Г. Костюка, В.°Моляки, В.°Мухіної, Г.°Овсепян, С.°Рубінштейна, Е.°Фльоріної дозволив визначити педагогічні умови формування мистецько-творчої компетентності дітей старшого дошкільного віку, а саме: цілеспрямоване, систематичне використання педагогічного потенціалу декоративної діяльності; постійне розширення досвіду сприйняття, відтворення і трансляції художніх творів; оптимальний добір форм, методів розвитку художньо-творчих

здібностей у дітей старшого дошкільного віку; забезпечення особистісно зорієнтованого підходу до дітей у процесі формування мистецько-творчої компетентності; тісна співпраця педагогів і батьків у вирішенні проблем формування мистецько-творчої компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Мета статті: розглянути педагогічні умови формування мистецько-творчої компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом декоративно-прикладного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу цілої низки наведених вище науково-педагогічних і мистецтвознавчих досліджень ми розглядаємо мистецько-творчу компетентність як особистісну якість, що має складну структуру, передбачає здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до видів мистецтва, елементарно застосувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності.

Педагогічний потенціал декоративного мистецтва обумовлений його здатністю: розбудити в дітях іскру творчості, яка закладена в них від природи, допомогти їм усвідомити себе і своє прагнення творити; сформувати художньо-естетичне ставлення до дійсності, художнього пізнання світу та його образної оцінки, що передбачає наявність таких якостей, як відчуття краси та гармонії, вміння помічати прояви естетичного у повсякденному оточенні та усвідомлювати його; сформувати знання і уявлення про декоративне мистецтво, його історію та роль у житті людей, розуміння мови різних видів декоративного мистецтва; розвинути здібності до декоративної творчості, вміння створити оригінальну декоративну композицію того чи іншого виду декоративного мистецтва, оволодіння основними можливостями художніх матеріалів та різних видів технік декоративного мистецтва [2, с.°33].

Процес художнього сприйняття мистецьких цінностей вимагає знання «мови» мистецтва, розвинених здібностей і смаку, естетичного досвіду, здатність людини вдосконалювати власну почуттєву культуру, підвищувати рівень естетичного судження.

Ознайомлення дошкільнят з найдоступнішими художніми техніками і матеріалами, які розкривають перед ними можливості художнього відображення дійсності, поступово розвивають у дітей здатність до створення задуму і його реалізації, вчать щиро передавати думки, почуття, переживання, формують самостійні творчі дії, уміння поєднувати набуті знання, уявлення.

Для цього використовуються різні види декоративного мистецтва: писанку, мотанку, витинанку, вишивку та ін. В процесі ознайомлення з ними дітей вчать розуміти єдність змісту і форми, виразних засобів, формують естетичне сприймання, естетичну оцінку. Добираючи твори мистецтва для ознайомлення дітей, враховуються їх художні особливості, доступність для дитячого сприймання як за змістом, так і за образотворчими засобами.

Специфіка декоративної діяльності полягає в тому, що саме під час вправляння в художніх уміннях діти реалізують індивідуальні творчі задуми. Правильно спланувати види художньої діяльності дітей, підготувати необхідні матеріали вихователю допомагають індивідуальні бесіди з дітьми. Серед принципів особистісного підходу до дитини важливе місце посідає застосування оцінок і заохочень. Знання того, що краща робота може стати прикрасою, експонатом виставки, стимулює дітей виявляти ініціативу, старанність, викликає бажання принести користь людям.

При ознайомлення дітей із елементами культури українського народу у продуктивній діяльності, в їхніх заняттях на основі конструювання, аплікації удосконалюються знання дітей про сенсорні еталони, розширюється чуттєвий досвід. Заняття дітей декоративною діяльністю сприяють розвитку сприймання, формування уявлень про форму предмета, колір, нюанс та відтінок як засобів виразності предмета та щодо передачі його форми.

Л. Калуська виділяє загальні методи та методичні прийоми, які можуть бути використані на всіх етапах ознайомлення з усіма видами декоративно-прикладного мистецтва: розгляд ілюстрацій; екскурсія до краєзнавчого музею, художнього салону, магазину сувенірів; мистецтвознавча розповідь з демонстрацією зразків, залучення дітей до колективного оформлення світлиці в груповій кімнаті; дидактичні ігри – «Що з чого зроблено», «Розкажи про виріб, який найбільше сподобався», «Де знаходив майстер кольори і візерунки», «Прикрасимо хатинку для ляльки Оксанки»; тематичні заняття та бесіди («При гончарному крузі»); зустрічі з народними умільцями, розповіді майстрів про ремесла, спостереження дітей за виготовленням виробів, навчання їх рукоділлю; бесіда про народних умільців; використання фольклору; ігрові ситуації [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с°19].

З-поміж ефективних форм і методів розвитку художньо-творчих здібностей старших дошкільників − мистецтвознавчі бесіди, творчі вправи, завдання, ігри, запрошення членів родин у дитячий садок; спільні з родинами виховні заходи; зустрічі з батьками за межами дошкільного закладу, які мають бути спрямовані на формування мистецько-творчої компетентності дітей.

Для формування мистецько-творчої компетентності дітей особливу увагу треба зосередити на забезпечення сприятливої атмосфери (доброзичливість із боку вихователя, відмова від висловлювання оцінок та критики на адресу дитини сприяють вільному прояву багатоаспектного мислення); збагачення навколишнього середовища дитини найрізноманітнішими новими для неї предметами та стимулами з метою розвитку її допитливості; заохочення висловлювання оригінальних ідей; створення можливостей для вправ та практики; використання особистого прикладу виконання завдань; надання можливості дітям активно ставити питання.

Тісна співпраця педагогів і батьків у вирішенні проблем розвитку художньо-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку – одне з першочергових завдань. Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та

оновлення форм спільної роботи з батьками. Використання різних форм і методів, залучення батьків до співпраці, творчість педагогів, дипломатичність – запорука успішної взаємодії вихователя і родини.

До нових форм роботи батьків і педагогічного колективу дошкільного закладу належать створення кімнати народознавства для дітей; обладнання «родинної світлиці», куточка «Для допитливих дітей та дбайливих батьків» у «родинній світлиці»; випуск рукописного журналу «Родинна світлиця» на допомогу батькам»; залучення батьків до проведення занять із дітьми; проведення спільно з родинами свят і днів народження; сімейні читання; влаштування вдома куточка художньої творчості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, формування мистецько-творчої компетентності дітей можливе при створенні наступних педагогічних умов: цілеспрямоване, систематичне використання моделювання етнопростору дошкільного закладу під час розвитку художньо-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку; оптимальний добір форм, методів розвитку художньо-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку; забезпечення особистісно зорієнтованого підходу до дітей у процесі моделювання етнопростору дошкільного закладу; тісна співпраця педагогів і батьків у вирішенні проблем розвитку художньо-творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Поніманська°Т.°І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ: Академвидав. 2006. 456 с. С. 192.

2. Художественное творчество и ребенок. Под ред. Н.°А.°Ветлугиной. Москва, 1972. 356°с.

3. Калуська°Л.°В. Дивокрай: вибрані дидактико-методичні матеріали для працівників дошкільних закладів. Тернопіль. Мандрівець. 2005. Кн. І. 2005. 320°с.

Abstract. *The article analyzes the activity approach in the formation of artistic and creative competence of a preschool child.*

Key words: *artistic and creative competence, preschool children, artistic and productive activity.*

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бондарева Анна, *магістрантка факультету психології і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.*

Науковий керівник: ***Матвієнко С.°І.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*

***Анотація**. У статті розкрито сутність соціальної комунікації, зазначено дії, які визначають її спрямованість стосовно іншої людини. Зазначено критерії сформованості соціальної комунікації. Коротко окреслено специфіку сформування навичок соціальної комунікації стосовно дітей передшкільного віку. Розкрито роль музично-дозвіллєвої діяльності щодо розвитку в дошкільників навичок соціальної комунікації.*

***Ключові слова**: комунікація, соціальна комунікація, музично-дозвіллєва діяльність.*

Постановка проблеми. Завдання кожного вихователя закладу дошкільної освіти щодо соціалізації дітей визначається необхідністю сформувати у них, відповідно до віку, навички спілкування. Важливо навчити успішній взаємодії сприяти налагодженню позитивних стосунків з однолітками та дорослими. Спілкування (*комунікація*) займає одне із провідних місць серед навик, які дозволяють людині успішно соціалізуватися.

Однак як показує життєва практика, не тільки діти, але й дорослі, не вміють швидко та правильно орієнтуватися в умовах спілкування, не можуть вибрати мовні засоби відповідно до мовної ситуації у спілкуванні, не вміють підтримати бесіду, не володіють нормами мовного етикету й культури мовлення. Педагоги ЗДО збільшують увагу до вибору тих засобів, технологій, методів, які здатні більш ефективно формувати у дітей уміння й навички взаємодії, гармонійного спілкування, комунікації (мовленнєвої, соціальної). Необхідністю здійснення наукових досліджень щодо формування у дошкільників навичок соціальної комунікації обумовлюється **актуальність статті**.

Мета статті: коротко проаналізувати специфіку музично-дозвіллєвої діяльності дітей передшкільного віку щодо розвитку у них навичок соціальної комунікації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема формування у дошкільників комунікативних навичок досліджувалася М. Айзенбарт, А. Богуш, Л. Галігузова, О. Кононко, С. Курінна, К. Крутій, М. Лісіна, Т. Піроженко, І. Рогальська, А. Рузська, С.°Титаренко та ін. Аналіз специфіки музично-дозвіллєвої діяльності дошкільників здійснено Н. Ветлугіною, І. Газіною, О. Лобовою, С. Матвієнко, І. Романюк, Т. Танько М. Шуть та ін.).

Виклад основного матеріалу. Під *соціальною комунікацією* сучасні дослідники розуміють, перш за все, мовленнєву компетенцію, яка передбачає формування необхідних навичок для успішного спілкування [1;4; 5].

Соціальна комунікація завжди спрямована на іншу людину і передбачає оволодіння наступними діями:

− увага і інтерес до партнера: погляд в очі, увага до слів і дій іншого свідчать про те, що суб’єкт сприймає іншу людину, що він спрямований на нього;

− емоційне ставлення до партнера;

− ініціативні акти, спрямовані на привернення уваги партнера до себе. Прагнення викликати інтерес іншого, звернути на себе увагу [2, с. 46−47].

Формування соціальної комунікації особистості визначається за такими групами критеріїв: культура спілкування, товариськість; культура мовлення; комунікативні вміння; комунікативне мислення; ціннісні орієнтації; дозвільні інтереси. Як зазначає О. Денисенко, комунікація як діяльність потребує розвитку автоматизованих навичок, творчих мовленнєвих умінь та «відчуття мови». Йдеться про знання, особливо – лексичні, фонетичні, граматичні, які становлять мовну основу. Такі знання дошкільник отримує спочатку у закладі дошкільної освіти, а надалі – у початковій школі [4].

Комунікативна компетентність дітей старшого дошкільного віку розглядається дослідниками у системах «Я-Я», «Я-Він», «Я-Вони» та включає у себе:

– здатність до співробітництва, що характеризує уміння бачити та узгоджувати свої дії з іншими дітьми, здійснювати взаємодопомогу, взаємоконтроль, оцінювати результат спільної діяльності;

– здатність до партнерського діалогу – уміння слухати партнера, домовлятися з ним, здатність до емпатії;

– здатність сприймати себе як члена групи, що передбачає ставлення до себе як члена певного колективу та ставлення до інших дітей групи.

На розвиток у дітей умінь комунікації звертається увага у державному стандарті дошкільної освіти – її Базовому компоненті. В освітньому напрямі «Дитина у соціумі» комунікативна компетентність розглядається як здатність дитини до спілкування з однолітками та дорослими у різних формах конструктивної взаємодії [2]. Також у даному документі зазначено ряд здатностей, навичок та умінь, перерахованих нами вище.

Стосовно дітей 6−7 років, *соціально-комунікативна* діяльність має ряд особливостей: намагання до спілкування з іншими дітьми (група однолітків стає референтною у цьому віці); переважання позаситуативно-ділової форми спілкування (спілкування з іншими дітьми здійснюється у процесі спільної діяльності); становлення власної соціальної позиції та усвідомлення свого місця у групі однолітків та встановлення міцного взаємозв’язку між ними.

Набуті уміння соціальної комунікації дитина виявляє у різних видах діяльності. Серед них особливе місце займає *музично-дозвіллєва діяльність*. Музично-дозвіллєва діяльність складається з таких видів, як дитячі музично-театралізовані свята та музичні розваги. Означені заходи поглиблюють життєвий досвід дитини, сприяють розвитку творчості, умінь творчого самовираження тощо.

С. Матвієнко зазначає, що сучасна музична педагогіка розглядає дитячі свята як важливий компонент всебічного розвитку та виховання дитини, що сприяє опануванню нею навколишнього життя. У процесі проведення свят як важливих соціально-педагогічних явищ, діти долучаються до культурного

досвіду людства та національної культурної спадщини, усвідомлюють як загальнолюдські моральні цінності, так і важливі елементи духовної культури свого народу [6, с. 237].

Під час музично-дозвіллєвих заходів діти самі чи під керівництвом вихователя задовольняють свої потреби. Як правило, педагоги добирають колективні або під групові форми творчої роботи дітей: інсценізації, парні або колективні таночки, музичні імпровізації тощо. Цікавими для виконання дітьми є творчі завдання, по виконанню яких група дітей отримує заохочувальний приз, подяку або схвалення. У процесі проведення свят патріотичної або громадянської тематики діти набувають громадянських якостей, у них виховується повага до батьків, любов до рідного краю, своєї Батьківщини.

Сутність і зміст музично-дозвіллєвої діяльності визначає можливості реалізації тих умінь комунікації, яких набув дошкільник і які надають йому можливість у невимушеній, вільній атмосфері спілкуватися, включатися до певної діяльності, домовлятися з іншими, як саме слід діяти тощо. колективна діяльність, найбільш прийнята у заходах музичного дозвілля дітей, неможлива буз активної, посиленої роботи усіх учасників творчого процесу. Гармонійна взаємодія дошкільників сприяє розвиткові у них умінь та навичок колективного діяння. Музична складова дозвілля, як правило, ґрунтується на тих виконавських навичках дітей, які теж потребують процесу спілкування – хоровий спів, парні (під групові або колективні) таночки.

Дослідниці Л. Береженна, О. Шикиринська, аналізуючи потенціал музично-ігрової діяльності дітей перешкільного віку, вказують на те, що вона дозволяє реалізувати їхні комунікативні потреби: експресивно-мімічні (погляд, посмішка, міміка, виразні вокалізації, виразні рухи тіла), предметно-дієві (локомоторні та предметні рухи, пози, використані для цілей спілкування) і вербальні (мовні) [2, с. 142].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, музично-дозвіллєва діяльність визначає великий потенціал щодо розвитку в дітей комунікаційних навичок і сприяє їх гармонійній соціалізації. Перспективи подальших досліджень пов’язані із дослідженням практичних основ даного процесу.

Список використаних джерел

1. Айзенбарт°М., Квас°О. Організаційно-педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників засобами ігрової діяльності. *Молодь і ринок.* 2015. № 7. С. 6–12.

2. Базовий компонент дошкільної освіти. URL:https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya

3. Береженна°Л., Шикиринська°О. Розвиток комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку засобами музично-ігрової діяльності. *Орликіана-2021: проблеми та перспективи сучасної освіти : матеріали наук.-практ. симп.* (13 жовтня 2021 р.). Миколаїв, 2021. С. 140−143.

4. Денисенко°О. І. Розвиток навичок комунікабельності у дітей дошкільного віку. Черкаси : ЧОІПОПП ЧОР, 2012. 32 с.
5. Листопад°М. В. Формування комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами гри-драматизації. *Педагогічні науки: збірн. наук. праць*. Вип. LXXVII. Том 1. 2017. С. 98−103.
6. Матвієнко°С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.
7. Шкваріна°Т. Технологія засвоєння мовленнєвих зразків в ігровій діяльності. *Дошкільне виховання*. 2005. № 9. С. 18–20.

Abstract*. The article reveals the essence of social communication, indicates actions that determine its orientation in relation to another person. The criteria for the formation of social communication are indicated. The specifics of the formation of social communication skills in relation to children of pre-school age are briefly outlined. The role of music and leisure activities in the development of social communication skills in preschoolers is revealed.*

Key words*: communication, social communication, music and leisure activities.*

ПИТАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Будакова Дарина, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Гордій Н.°М.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.***.**

Анотація. *Розкривається питання впливу мови на дитину старшого дошкільного віку. Мова допомагає дитині встановлювати контакт з іншими дітьми, вільно передавати свої думки й бажання, сприяє в майбутньому успішному навчанні в школі. Тому завдання дорослих – сприяти активізації мовлення дітей, його інтенсивному, всебічному та граматично і фонетично правильному розвитку.*

Ключові слова: *діти дошкільного віку, мова, навчання в школі.*

Постановка проблеми. Актуальність розвитку мовлення дітей дошкільного віку зумовлена пріоритетними напрямками Національної стратегії розвитку освіти, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Комплексними заходами щодо всебічного розвитку та функціонування української мови», які спрямовані на модернізацію дошкільної освіти,

оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема мовленнєвої готовності досліджувалася такими науковцями (А. Арушанова, А.°Богуш, М. Вашуленко, Н.°Гавриш, А. Іваненко, Л. Калмикова, К.°Крутій, Т.°Журова, А.°Маркова, Ф.°Сохін, Є.°Струніна, О. Ушакова, Н.°Шиліна та ін.). Значення гри у виховному процесі дошкільників було розкрито у багатьох роботах педагогів А.°Богуш, Н.°Гавриш, О.°Безсонової, О.°Білан, О.°Максименко та ін.

Мета статті: методи стимулювання до активізації мовлення дітей у лексико-граматичному, фонетично правильному розвитку.

Виклад основного матеріалу. Мова допомагає дитині встановлювати контакт з іншими дітьми, вільно передавати свої думки й бажання, сприяє в майбутньому успішному навчанні в школі. Тому завдання дорослих – сприяти активізації мовлення дітей, його інтенсивному, всебічному та граматично і фонетично правильному розвитку [2].

Одним із засобів розвитку мовлення дошкільників є гра. Її значення у виховному процесі дошкільників було розкрито у багатьох роботах педагогів А.°Богуш, Н.°Гавриш, О.°Безсонової, О.°Білан, О.°Максименко та ін. Учені підкреслюють, що в ігровій діяльності відбувається пошук предметів-замінників і символічне зображення предметних дій, що передають характер стосунків між людьми, форми і типи їхнього спілкування [1]. Ігри та ігрові вправи, проблемні ситуації сприяють розвитку мовлення, оскільки ігровий сюжет потребує мовленнєвого спілкування, спонукає до висловлювання своїх думок, бажань, пояснення своїх рішень.

Дитина-дошкільник мислить переважно образами, то використання наочності сприяє активізації мовлення і робить його ефективним, тому Н. Гавриш, О.°Безсонова запропонували специфічний засіб розвитку мовлення дошкільників – наочні схеми-моделі та коректурні таблиці, в яких дитина відтворює структуру об’єктів і зв’язків між ними. Дії наочного моделювання є основними пізнавальними здібностями дошкільника у сфері мислення. Основний шлях розвитку пізнавальних здібностей – це постійний перехід від зовнішніх дій із умовними замінниками предметів (схемами-моделями) до дій подумки. Роль схем-моделей та коректурних таблиць досить вагома в формуванні мовленнєвої готовності дітей до школи. На думку авторів, їх користь в тому, що діти навчаються тісно пов’язувати слово з узагальненням про предмет, вчаться логічно і послідовно висловлювати свої думки, тобто схема-модель одночасно розвиває і розум і мовлення [3].

Запропонована методика використання схем-моделей та коректурних таблиць допомагає оптимізувати навчально-пізнавальну діяльність за рахунок унаочнення послідовності пошуково-орієнтувальних дій, встановлення взаємозв’язків різноманітних понять [4]. Така схема дає змогу майже на кожне поняття дивитись крізь призму його міжсистемних зв’язків, вони стають для дітей наочними, очевидними.

Особливої гостроти набула проблема мовленнєвої підготовки дітей до школи в наш час, коли навчання дітей у школі починається з шести років, а дошкільна освіта, як вихідна ланка неперервної освіти, стала в Україні обов'язковою для дітей п'ятирічного віку, тобто реально виокремилася ще одна проміжна ланка між дошкільною і шкільною освітою – переддошкільна.

Висновки. Таким чином, школа зацікавлена, щоб діти, які приходять у перший клас, були підготовлені до навчання, тобто мали добре розвинений фонематичний слух (мовленнєвий слух), добре розвинене розмовне мовлення (діалогічне й монологічне), здійснювали звуковий і складовий аналіз слова, вміли аналізувати речення, виділяти з речень слова, поділяти слова на склади, щоб у них були добре розвинені дрібні м'язи пальців, щоб рука була готова до письма. Діти, які прийдуть до школи з такою підготовкою, легко оволодіють у школі навичками читання й письма [2].

Список використаних джерел

1. Богуш°А.°М., Шиліна°Н.°Є. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі. Одеса: ПНЦ АПН України, 2003. 335 с.

2. Вашуленко°М. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. *Початкова школа*. 2000. № 4. С. 11–14.

3. Гавриш°Н., Безсонова°О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Коректурні таблиці. Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. 256 с.

4. Крутій°К.°Л., Білан°О.°І. Використання схем-моделей у лексико-граматичній роботи з дітьми дошкільного віку. Львів: Проман, 1997. 42 с.

Abstract. *The question of the influence of language on a child of older preschool age is revealed. Language helps a child to establish contact with other children, to freely convey their thoughts and desires, and contributes to future successful learning in school. Therefore, the task of adults is to promote the activation of children's speech, its intensive, comprehensive and grammatically and phonetically correct development.*

Key words: *preschool children, language, schooling.*

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Булик Оксана, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Федорович А.°В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті акцентовано на важливості художньо-естетичного розвитку дітей у дошкільному віці, котрий передбачає реалізацію завдань естетичного виховання та формування художніх творчих здібностей малюків; у цьому контексті підкреслено необхідність ознайомлення та залучення дошкільників до різних видів мистецтва.*

Ключові слова: *естетичне виховання, художні здібності, творчість дошкільника, мистецтво, художньо-естетичний розвиток.*

Постановка проблеми. Здатність сприймати й перетворювати дійсність за законами краси – обов'язковий елемент духовного багатства особистості. Без естетичної вихованості, сформованості естетичних почуттів, смаків, художніх здібностей не можливо уявити її всебічний гармонійний розвиток. Тому дуже важливо відтоді, як людина починає сприймати оточуючий світ, відкрити для неї всі прояви прекрасного, навчити бачити, відчувати й розуміти красу. Значущим у цьому контексті є дошкільний вік, коли збагачується емоційно-чуттєва сфера, формується естетичне ставлення до життя, удосконалюється сприймання і розуміння прекрасного в мистецтві, природі, взаєминах людей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З цього приводу С. Матвієнко зазначає, що художньо-естетичне сприймання дітей має специфічний характер, обумовлений віковими особливостями, і відрізняється емоційною безпосередністю, підвищеним інтересом до довкілля, живими відчуттями при «зустрічі» з прекрасним і дивовижним, яскравими проявами радості, втіхи, посмішками і т.д. [2, с. 72]. Тому дорослим важливо використовувати якомога більше засобів для художньо-естетичного розвитку дошкільників, проблемами якого займаються Г. Бєлєнька, І. Большакова, Р. Борщ, Л. Калуська, Л. Одерій [3], Т. Пагута [4], Д. Самойлик та ін.

Мета статті – розкрити сутність поняття «художньо-естетичний розвиток» дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Природженою і дорогоцінною властивістю нервово-психічної організації дошкільника є несвідоме прагнення зрозуміти оточуюче життя у всій його красі. І завдання навколишніх людей (вихователів, батьків, рідних) розвивати цю особливість, забезпечувати своєчасний розвиток чутливості сенсорного апарату, прояви емоцій в у сприйманні яскравих якостей, характеристик, ознак предметів та явищ, а також підтримувати ранні творчі прагнення малюків, стимулювати удосконалення їхньої художньо-творчої практики, збагачувати життєвими враженнями.

Варто розуміти, що дитині притаманні риси, важливі для формування естетичних здібностей: безпосередність, емоційність, виразність, відкритість, кокетування, гра. Природний, простий вияв внутрішнього життя є основою самовираження дошкільника. Його естетичний хист співіснує з естетичною потребою, а духовна нужда в гарних переживаннях невід'ємні від формування здібностей до художньо-естетичної діяльності. Така «зустріч» здібностей з потребами створює передумови для розвитку творчості та формування смаків

особистості. Тому враження дитинства повинні мати позитивну спрямованість. Йдеться про естетичне опанування світу, що об'єднує в своєму змісті процеси сприймання, духовного перетворення й практичного втілення.

Власне естетична свідомість, здібності до творчості у різноманітних видах життєдіяльності характеризують рівень розвитку естетичної культури особистості. Естетична здібність визначається як сукупність індивідуально-психологічних особливостей, через які відкривається можливість здійснювати творчу естетичну діяльність: естетично сприймати і переживати явища дійсності і мистецтва, оцінювати їх засобами судження, смаку і співставленням з ідеалом, створювати нові естетичні цінності (у праці, поведінці, науці, техніці, мистецтві) [3].

Ставлення до речей, довкілля формується завдяки збагаченню естетичних почуттів, кількісних змін у сприйманні, ускладненню естетичних потреб, суджень, набуттю умінь емоційно-образної оцінки предметів, витворення ідеалу. Так здійснюється естетичний розвиток, який потребує організованого педагогічного впливу на почуття і свідомість особистості дитини. Введення малюка у світ краси і гармонії є важливим завданням естетичного виховання. Краса нерозривна з добротою, вона облагороджує життя, надихає на добрі справи. Дорослий допомагає знайти, відчути і зрозуміти красу поезії, музики, живопису, а через мистецтво глибше усвідомити все, що оточує дитину: природу, предмети, працю, духовні надбання.

Своєрідним проявом, конкретизацією і спеціалізацією естетичних здібностей є художні здібності. Художні здібності – це здатність не тільки до естетичного сприйняття, переживання і оцінювання творів мистецтва, а і здатність до створення художньої цінності. Тобто художньо-естетичні здібності виявляються у схильності, потребі, можливості, здатності до художньої діяльності, у легкості засвоєння навичок творчої діяльності [3]. Успіху в творчій діяльності сприяє талант – художня обдарованість, відмова від стереотипів сприйняття та відображення, відкриття нових сторін уже засвоєного матеріалу, це постійний пошук тем, ідей, аспектів, засобів їх реалізації. У загальному вигляді мету творчості можна визначити як прагнення до реалізації потреби самовираження та естетичного засвоєння світу. У сфері естетичної діяльності творчість є засобом досягнення поставленої мети.

Як підтверджує Т. Пагута, естетичне виховання передбачає або формування творчості, або розвиток художнього смаку та сприйняття. Водночас підкреслює, що художній смак і сприйняття можуть бути сформовані тільки у процесі художньої творчості [4]. Тобто елементи особистісної естетичної культури дитини проявляються у мистецькій художній активності, яка спрямована на творчу взаємодію із навколишнім середовищем і іншими людьми.

Тому можна говорити про художньо-естетичний розвиток дитини, що поєднує завдання естетичного виховання та формування художньо-мистецьких, творчих здібностей. Тобто, його рівень виявляється у почутті задоволення від

процесу та результатів творчої діяльності та зумовлений впливом мистецтва на художню та естетичну культуру особистості, сформованість в неї естетичних якостей та художніх здібностей, мистецького досвіду та естетичного ставлення до оточуючого світу, процесу та результатів власної творчості [1].

Своєчасне спілкування з творами різних видів мистецтва (музичного, образотворчого, літературного, театрального, архітектурного, декоративно-ужиткового та ін.) відкриває дитині світ реально існуючої краси, впливає на формування її переконань, поведінку, дарує значні можливості для пізнання прекрасного та розвитку емоційно-естетичних почуттів.

Відтак художньо-естетичне виховання слід починати з раннього віку через удосконалення естетичного сприймання дійсності – специфічної діяльності, під час якої в дітей формується здатність до пізнання об'єктів довкілля з позицій краси, гармонії та естетики. На цій основі розвивається художнє сприймання – пізнання дійсності засобами різних видів мистецтва, завдяки чому малюк пізнає себе, будує взаємини з іншими, вчиться діяти та творити. Поступово формується готовність дитини до художньо-творчої діяльності через організацію естетичного середовища, прояви елементарних здібностей у галузі різних видів мистецтва, а також намагання дотримання естетичної виразності та законів краси у навчанні, побуті, грі, взаєминах із іншими.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, художньо-естетичний розвиток дитини дошкільного віку тісно пов'язаний з творчою мистецькою діяльністю. Він має спрямовуватися на формування й виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, розвиток здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності, підвищення рівня естетичної культури загалом.

Подальших досліджень потребують питання засобів, методів та форм організації художньо-естетичного розвитку дошкільників.

Список використаних джерел

1. Бендер Ю. Художньо-естетична діяльність, як основний засіб формування художньо-естетичної компетентності. *Науковий огляд*. 2014. Том. 4 № 3. URL: http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/199/312

2. Матвієнко С. Художня праця та основи дизайну: навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.

3. Одерій Л., Роздимаха А. Розвиток художніх та естетичних здібностей дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми психолого-педагогічного та соціального супроводу дитини на ранніх етапах соціалізації. Гуманізація навчально-виховного процесу:* Спецвипуск 4, Ч. 1. Слов'янськ, 2010. С. 217–222.

4. Пагута Т. Естетичне виховання як психолого-педагогічна проблема. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2011. Вип. 5 (46). С. 105–116.

Abstract. *The importance of artistic and aesthetic development of children in preschool age is focused in article, it involves the implementation of the tasks of aesthetic education and the formation of artistic creativity of children; in this context, the need to acquaint and involve preschoolers in various arts is emphasized.*

Key words: *aesthetic education, artistic abilities, creativity of a preschooler, art, artistic and aesthetic development.*

ЗНАЧЕННЯ ЕКСКУРСІЙ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Васильченко Антоніна Миколаївна*, вихователь-методист Роменського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) 2 «Журавка» Роменської міської ради Сумської області, спеціаліст вищої категорії*

Анотація. *У статті розглянуто значення екскурсій у процесі формування гармонійно розвиненої особистості, яка впливає на розумовий, моральний, естетичний, фізичний розвиток, формування трудових навичок та навичок природокористування, національне виховання.*

Ключові слова: *екскурсія, особистість дошкільника, природа, розвиток і виховання дитини.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільство, насамперед, націлене прийняти життєздатну, гнучку, свідому, творчу особистість, формування якої потребує докладання певних зусиль. Для реалізації своїх можливостей, максимального розкриття власного потенціалу людині необхідно створення сприятливого середовища. Взаємодія дитини з сучасним світом, як з соціальним, так і природним, відіграють першочергову роль у її розвитку, становленні її як особистості. Вихователь ЗДО як перша людина після матері бере на себе цю особливу роль у житті дошкільника. Екскурсія як одна із форм ознайомлення дітей з природою сприяє формуванню пізнавальних інтересів дитини, виховує любов до природи, почуття краси, створює умови для екологічного виховання, що формує гармонійно розвинену особистість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблеми формування особистості приділяли увагу: К. Ушинський (виховання як формування активної творчої особистості, що передбачає підготовку до розумової і фізичної праці як вищої форми людської діяльності), П. Проскурін (взаємодія з природою як чинник загального формування і розвитку особистості), Л. Токарь (виховання інтересу до навколишнього середовища з раннього дитинства), З. Плохій (екологічно мотивована діяльність дошкільників), Л. Шаповал (психолого-педагогічні особливості екологічного виховання), Н. Рижова (природоохоронні навички у формуванні екологічного мислення).

Мета статті: полягає у розкритті значення екскурсій в процесі формування гармонійно розвиненої особистості.

Виклад основного матеріалу. Екскурсія – форма навчально-вихованої роботи, яка проводиться за межами ЗДО для безпосереднього сприйняття і спостереження дітьми об'єктів та явищ в природних умовах. Екскурсії формують особистість, оскільки впливають на загальний розвиток дитини: розумовий, моральний, естетичний, фізичний тощо. Під час екскурсії відбувається розвиток усіх пізнавальних процесів (відчуття і сприймання, мислення та мовлення, пам'яті й уяви), формується чуттєвий досвід внаслідок дії аналізаторів, уміння міркувати, порівнювати, аналізувати, знаходити шляхи вирішення проблемних ситуацій, обґрунтовувати свої думки, виявляти інтерес до пізнання навколишнього середовища, пробуджується фантазія, спостережливість. Для того, щоб дані процеси набули високого розвитку, вихователю необхідно правильно організувати екскурсію.

Знання про об'єкти природного оточення необхідні дітям для того, щоб уміло їх використовувати та оберігати навколишній світ. Так починаються формуватися трудові навички та навички природокористування.

Л. Левко зазначає, що «основною причиною негативного віроломного впливу людей на навколишнє середовище є недостатня освіченість та обізнаність в екологічних проблемах і наслідках бездумного втручання у природу, безвідповідальне ставлення до результатів своєї діяльності» [1, с. 7]. Так, наприклад, вивчаючи рослини, тварин, діти ознайомлюються з видами, які потребують охорони, умовами їх існування, причинами скорочення чисельності. Дізнаються про Червону книгу і самі складають Червону книгу рідного краю.

На екскурсії діти спостерігають за працею дорослих, яка навчає способам поліпшення екологічної ситуації, охорони навколишнього середовища. І в подальшому беруть участь у ній. Саме ця форма роботи дає можливість приділяти увагу моральним аспектам спілкування людини з довкіллям, вирішувати таке важливе завдання – навчити дітей нормам поведінки в природі.

На жаль, педагоги не завжди приділяють належну увагу поведінковому компонентові діяльності дошкільнят у природі. Наша думка співпадає з кандидатом педагогічних наук З. Плохій, яка засвідчує два моменти цієї проблеми: недооцінку вікових можливостей дітей та складність формування екологічно мотивованої поведінки у природному середовищі [3, с. 20]. Зупинившись на другій проблемі, ми можемо сказати, що на мотиви поведінки дитини, моральної чи аморальної, впливає вихователь, його діяльність. Дитина наслідує вчинки тих дорослих, які є для нею авторитетними. Бажання заслужити їхню прихильність і схвалення спонукають дотримуватися загальноприйнятих правил поведінки. Поступове усвідомлення дитиною моральних норм поведінки у довкіллі, розуміння значення своїх дій для інших, здатність оцінювати свої особистісні якості активізують поведінковий компонент як ядро особистісного становлення.

Звичайно, природничі екскурсії впливають на естетичне сприйняття дитиною оточуючого середовища. Дошкільники, спостерігаючи за природою, опановують технологію естетичної взаємодії з нею, втілюючи свої враження у малюнках, конструкціях, аплікації, у пластичних рухах, літературній творчості, театральній діяльності. Для спостережень обираються об'єкти, які характеризуються виразністю, максимально концентрують у собі естетичні якості. Важливо не лише самим яскраво описувати явища, а допомагати дітям підібрати образні порівняння, епітети, метафори, синоніми. Наприклад, ліс чорний, похмурий; трава вмита росою, золотий колос, пісня ллється, сосни шепочуть, пташки пурхають і щебечуть. Естетично розвинена людина – це творча людина, яка завжди є особистістю, яка здатна помічати те, що для інших не становить ніякої цінності.

«Здоров'я дітей – здоров'я нації». Старший викладач Г. Столяр в одному зі своїх досліджень характеризує діяльність українського педагога-філософа В. Сухомлинського, який заснував пропедевтику валеології в Україні. Надзвичайне значення природи висвітлене в його працях: «Природа – джерело здоров'я», «Здоров'я, здоров'я, здоров'я і ще раз здоров'я», «Ми живемо в саду здоров'я», «Триста сторінок книги природи». Його методикою освіти вчителя є: «Турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя» [4, с. 42].

Чим швидше людина стане розвиненою особистістю, тим швидше зможе зайняти бажане місце в суспільстві. Тож треба пам'ятати, що навчання необхідно здійснювати в гармонії. Наприклад, відомо, що діти швидко втомлюються від розумової праці і потребують перепочинку з виконанням рухових вправ. Екскурсії вимагають майже постійного руху, тому мозок дитини не перевантажується.

Слід відзначити також значення екскурсії і в національному вихованні. Традиції та звичаї існують у різних сферах життя та діяльності людини. В результаті пристосування до природного середовища виникли природознавчі традиції, які розкривають досвід взаємодії людини з природою. З роками з'явилася потреба передати наступним поколінням отриманий досвід, який закріплений у прислів'ях, прикметах, народному календарі, обрядах тощо [2]. У своїй діяльності під час екскурсії існує безліч можливостей задіяти фольклор і цим самим сприяти національному вихованню дітей. Гра, спостереження, розповідь завжди можуть супроводжуватися усною народною творчістю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянувши значення екскурсій у процесі формування гармонійно розвиненої особистості, ми дійшли висновку, що ця форма організації ознайомлення дітей з природою впливає на розвиток пізнавальної активності та мислення, удосконалює естетичні смаки дитини, формує трудові навички та навички природокористування, закладає основу моральної поведінки, створює сприятливі умови для фізичного розвитку та зумовлює становлення майбутнього патріота.

Список використаних джерел

1. Левко Л. А. Формування екологічної культури молодших школярів.*Розкажіть онуку*. 2009. № 7-8. С. 4–18.

2. Лупійко Л. В. Особистісний розвиток старших дошкільників засобами народних природознавчих традицій [Електронний ресурс] Режим доступу: http: //www.nbuv.gov.ua /old_jrn /Soc_Gum /Vchdpu /psy /2010_82_2/lupi.pdf

3. Плохій З. Формування екологічно мотивованої діяльності дошкільнят.*Дошкільне виховання*. 2005. № 7. С. 19–21.

4. Столяр Г. Розвиваємо традиції валеологічного виховання В. О. Сухомлинського.*Рідна школа*. 2004. № 11. С. 42–43.

Abstract. *The article deals with the importance of the excursions in the forming harmoniously developed personality which influence the mental, moral, aesthetic and physical development, forming working and environmental management skills, national bringing up.*

Key words: *excursion, pre-schooler's personality, nature, child's development and bringing up.*

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗА БАЗОВИМ КОМПОНЕНТОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Васільєва Мар'яна*, магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник: ***Городиська В.°В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація*. У статті зосереджено увагу на пізнавальному розвитку дошкільників за оновленим Базовим компонентом дошкільної освіти, висвітлено основні компетентності дошкільників: предметно-практична, технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька та природничо-екологічна; доведено їх важливість для становлення особистості дошкільника.*

Ключові слова*: пізнавальний розвиток, основні компетентності дошкільників за оновленим Базовим компонентом дошкільної освіти, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство потребує не лише креативно мислячих педагогів, яким притаманне гнучке та критичне мислення, здатність опановувати нові знання, вміти ставити щоразу високі цілі, використовувати нестандартні підходи, бути готовими до постійних змін, а також сприяти формуванню у дошкільників основних компетентностей щодо їх пізнавального

розвитку. Особливого значення набувають ці завдання у зв'язку з оновленням Базового компоненту дошкільної освіти (БКДО) [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою пізнавального розвитку дошкільників займалися низка психологів: Л. Божович, Л. Венгер, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Кононко, Т. Піроженко, М. Под'яков, Л. Проколієнко, О. Проскура та педагогів: М. Данилова, В. Ільїна, М. Машовець, Ю. Шаров, А. Шевчук, Г. Щукіна та ін.

Мета статті: висвітлити пізнавальний розвиток дошкільників за оновленим Базовим компонентом дошкільної освіти, виокремити основні компетентності дошкільників за освітніми напрямами щодо розкриття особливостей їх пізнавального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Оновленим базовим компонентом дошкільної освіти (2021) визначено основні компетентності дітей дошкільного віку, що сприяють пізнавальному розвитку дошкільників, серед яких – предметно-практична, технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька та природничо-екологічна.

В інваріантному складнику стандарту дошкільної освіти пізнавальний розвиток дошкільників найбільш суттєво розкривають два освітні напрями: "Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі" та "Дитина в природному довкіллі".

Одним із перших виокремлено освітній напрям *"Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі",* який зорієнтовує на формування *предметно-практичної та технологічної компетентності дошкільників*. Ці компетентності передбачають: а) здатність дитини використовувати різноманітні матеріали для реалізації своїх творчих замислів щодо перетворення об'єктів довкілля; б) обізнаність із технологічними засобами; в) спроможність володіти предметно-практичними діями у процесі виконання конструктивних, технічно-творчих завдань, а також завдань з моделювання [1, с. 9].

У стандарті також увиразнено *сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну та дослідницьку компетентності дітей дошкільного віку,* що передбачає застосування власної сенсорної системи, зміст якої побудований на логіко-математичній та дослідницькій діяльності [1, с. 10]. Ефективними показниками сформованості окреслених компетентностей у дітей є пізнавальна мотивація до дослідницьких знань та пізнавальний досвід, що використовується в різних видах дитячої діяльності; стійкий пізнавальний інтерес до пошуково-дослідницької діяльності; внутрішня пізнавальна потреба виконувати різноманітні дослідницькі завдання [1, с. 10−11].

У наступному аналізованому нами освітньому напрямі *"Дитина в природному довкіллі"* Базового компонента дошкільної освіти виокремлено *природничо-екологічну компетентність,* яка передбачає здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-

ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та побудована на пізнавальній, дослідницькій, трудовій та ігровій діяльності [1, с. 12].

Відповідно до цієї компетентності дошкільник проявляє інтерес до пізнання природи рідного краю, своєї держави України, цікавиться об'єктами і явищами природи на планеті Земля; емоційно реагує на природне довкілля; позитивно відгукується на різні об'єкти природи [1, с. 12].

Показниками цієї компетентності є загальні уявлення дошкільника про природу нашої планети; дитина розуміє, що Земля є частиною Космосу; знає, що існують неживі і живі об'єкти природи, що всі об'єкти неживої природи (зорі, планети, комети, метеорити тощо) знаходяться дуже далеко; володіє знаннями про неживі об'єкти природи (повітря, вода, пісок, глина, каміння); розрізняє рослини і тварини; знає про дикорослі і культурні рослини, про існування диких та свійських тварин та усвідомлює зв'язки між ними; розуміє особливості розвитку рослин; вміє розрізняти сезонні зміни; знає ознаки пір року і явищ природи [1, с. 12].

Основними уміннями й навичками, якими має оволодіти дошкільник є здатність: а) спостерігати за природними об'єктами і явищами планети Земля, видимими об'єктами Космосу; б) класифікувати та групувати природні об'єкти рослинного і тваринного світу за характерними ознаками; в) проводити нескладні досліди з пізнання властивостей об'єктів природи, г) спостерігати за явищами природи та помічати зміни у стані природи й погоди; д) оцінювати метеорологічні явища (температура повітря, вітер, опади тощо); е) виробляти у собі адекватну поведінку щодо природних явищ та стану погоди; є) вміти вирощувати рослини; ж) доглядати за домашніми улюбленцями та піклуватись про них; з) демонструвати дотримання правил природо доцільної поведінки, навичок бережливого ставлення до ресурсів; и) виявляти бажання щодо збереження й покращення природного довкілля; і) надавати допомогу живим об'єктам природи [1, с. 13].

Пізнавальна діяльність як цілеспрямоване і організоване вихователем навчання у ЗДО має сприяти формуванню у дітей цілісної картини уявлень про себе, світ природи, людей, речей, відносин, емоцій, почуттів, що є основою для становлення та формування особистості дошкільника. У процесі навчання у дітей формуються життєві та соціально важливі уміння і навички, які закріплюються у процесі життєдіяльності. Дошкільники включаючись у таку діяльність, переживають радість відчуттів, подив від пізнання нового, оволодівають способами пізнання та дій, тобто опановують перший навчальний досвід [2].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що проблема *пізнавального розвитку дошкільників* є однією з найактуальніших у теоретико-практичному освітньому процесі дошкілля, оскільки розвиток загалом є необхідною умовою прогресивного руху вперед, а дитяче пізнання цілісного світу – формуванням пізнавальних інтересів, пізнавальної активності дошкільників, їх самостійності та ініціативності, а також розвитком особистісних якостей.

Відповідно до оновленого Базового компоненту дошкільної освіти пізнавальний розвиток дошкільників в освітньому процесі сучасних ЗДО слід будувати на основі діяльнісного та компетентнісного підходів, оскільки дитина не лише пізнає природу, її явища, об'єкти і предмети діяльності, специфіку життєдіяльності флори та фауни, світу загалом, а й цілеспрямовано досліджує, експериментує, порівнює, аналізує усі явища природи та світу, набуваючи своєрідних знань, умінь та навичок, формує спектр вищезазначених компетентностей.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf с.10.

2. Пізнавальний розвиток дошкільників. URL : http://zhuravlyk.uz.ua/organizaciya-zhittyediyalnosti-ditej-v-dnz/piznavalnij-rozvitok/

Abstract. *The article focuses on the cognitive development of preschoolers on the updated Basic component of preschool education, highlights the main competencies of preschoolers: subject-practical, technological, sensory-cognitive, logical-mathematical, research and natural-ecological; proved their importance for the formation of the personality of the preschooler.*

Key words: *cognitive development, basic competencies of preschoolers according to the updated Basic component of preschool education, preschool children.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКА У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Венгер Алла, *студентка факультету психології та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.*

Науковий керівник: ***Матвієнко С. І.****, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.*

Анотація. *У статті коротко окреслено специфіку процесу соціалізації дошкільників. Розглянуто роль закладу дошкільної освіти щодо цього. Визначено та схарактеризовано низку педагогічних умов, які сприятимуть гармонійній соціалізації дитини у ЗДО.*

Ключові слова*: соціалізація, заклад дошкільної освіти, педагогічні умови.*

Постановка проблеми Розвиток та виховання гідної зміни, підростаючого покоління були завжди важливим завданням суспільства. Сучасний соціум прагне нав'язати прискорену соціалізацію дітям дошкільного

віку, тобто засвоєння дитиною суспільних цінностей вже у ранньому віці, прищепити та розвинути у дитини додаткові здібності. Завдання діяльності вихователя ЗДО – формувати у дітей, відповідно до віку, уміння встановлювати контакти з дорослими та однолітками, реалізовувати способи поведінки, що дозволяє дитині само реалізуватися. Практика закладу дошкільної освіти в останні роки значною мірою оновилася. У змісті Базового компоненту дошкільної освіти вказується га важливість як соціалізації дитини, так і набуття нею навичок соціальних комунікацій. Проте, як визначив аналіз наукових джерел, на сьогодні створено недостатню кількість праць, у яких би було здійснено аналіз впливу сучасної практики ЗДО щодо соціалізації дітей. Цим і обумовлюється актуальність даної статті.

Мета статті: розкрити педагогічні умови, які сприяють соціалізації дитини дошкільного віку у ЗДО.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов’язані із соціалізацією дитини дошкільного віку, розглянуто у працях А. Антонової, Л. Артемової, Б. Афанасьєва, Н. Гавриш, О. Кононко, В. Кузь, Т. Мальковської, В. Мухіної, Т. Репіної, Д. Фельдштейна та ін. Вплив соціального середовища висвітлено у працях В. Абраменкової, К. Абульханової-Славської, В. Бочарової, Б. Вульфова, Н. Голованової, А. Мудрика та ін.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «соціалізація» найчастіше розуміють засвоєння загальноприйнятих норм, цінностей суспільства, також сюди включають активну взаємодію з членами суспільства, однолітками, дорослими, так званим соціальним середовищем [4, с. 23]. Це призводить до формування в дитини власного образу світу і себе, що у результаті сприяє формуванню індивідуальних особистісних якостей.

Соціалізація дітей дошкільного віку – це фундамент успішного входження у подальше життя, у школу, у вищі навчальні заклади, на роботу, у сім'ю. У цьому віці закладаються головні навички спілкування, розуміння свого місця у житті та у суспільстві. Соціалізація є послідовним і всебічним включення дитини на суспільство, емоційне позитивне засвоєння нею громадських цінностей, формування своєї активної позиції особистості. Насамперед, соціалізація пов'язана з входженням дитини у світ дорослих, їх взаємодії, діяльності, і навіть світ сенсів, правил та цінностей [2; 5].

Як зазначає С. Матвієнко, у ранньому дитинстві провідними чинниками щодо соціалізації є сім'я, батьки, однолітки, освітні установи та ЗМІ [3, с. 13]. На сьогоднішній день ЗДО розглядається як основний інститут соціалізації. Тому найбільш актуальним завданням дошкільної освіти є створення умов для успішної соціалізації його вихованців. Стандарт дошкільної освіти, його Базовий компонент, виділяє кілька напрямів, серед яких важливе місце відводиться соціально-комунікативному розвитку дітей, що включає завдання розвитку спрямовані на:

– засвоєння норм і цінностей, прийнятих у суспільстві, включаючи моральні цінності;

– розвиток спілкування та взаємодії дитини з дорослими та однолітками;

– становлення самостійності, цілеспрямованості та саморегуляції власних дій;

– розвиток соціального та емоційного інтелекту, емоційної чуйності, співпереживання, формування готовності до спільної діяльності з однолітками;

– формування позитивних установок до різних видів праці та творчості;

– формування основ безпечної поведінки у побуті, соціумі, природі [1, с. 15].

Соціалізація дитини насамперед починається із вступу дитини в дошкільний заклад, перебування в якому становить важливий й особливий період її життя. У якості *першої педагогічної умови* ми розглядаємо наступну. Для успішної адаптації у ЗДО потрібно організувати:

1) відвідування дитиною разом із одним із батьків ігрової ділянки дитячого садка до вступу до закладу (протягом кількох тижнів);

2) доброзичливе ставлення вихователів до малюків;

3) забезпечення стабільності педагогічного складу та інших співробітників ЗДО на весь період адаптації дітей;

4) забезпечення щадного режиму перебування дитини у дитсадку;

5) створення зон для гри, взаємодії, спілкування малят.

Потрібно намагатися створити комфортну атмосферу для кожної дитини, що сприятиме розвитку її індивідуальності, творчості, навичок творчої діяльності та досягнення життєвого успіху.

Друга умова щодо соціалізації дитини є створення розвиваючого предметно-просторового середовища, яке налаштовує на емоційний лад, забезпечує гармонійне відношення між дитиною та навколишнім світом, надає дитині свободу, впливає на світовідчуття, самопочуття, здоров'я. Таке середовище необхідне дітям, насамперед тому, що виконує по відношенню до них інформативну функцію – кожен предмет несе певні відомості про навколишній світ, стає засобом передачі соціального досвіду. Організовуючи предметно-просторове розвиваюче середовище в дитячому садку, педагоги мають враховувати принцип особистісно-орієнтованої моделі виховання, особливості поетапного розвитку ігрової діяльності дітей.

Як зазначають Ю. Савченко, Т. Хара, сучасний дитячий садок, його розвивальне середовище є потужним фактором розвитку та первинної соціалізації дошкільника. Дослідники запропонували ряд вимон, за яким має функціонувати означене середовище задля успішної соціалізації вихованців ЗДО [5, с. 215].

Третя умова – реалізація освітньої програми, педагогічно доцільна побудова виховно-освітнього процесу через спільну з педагогом та самостійну дитячу діяльність. Основними моделями організації освітнього процесу є спільна діяльність дорослого і дітей та самостійна діяльність. Основним засобом спільної діяльності виступає спілкування, тому в ЗДО створено єдине комунікативне середовище. Важливою умовою організації соціально-

орієнтованої освітньої діяльності є партнерство, яке дає можливість включити дітей у виконання справ, участь у проектах, у виставках та інших заходах.

Четверта умова – розвиток комунікативної компетентності. Як один з основних засобів формування комунікативної компетентності виступає ігрова діяльність дітей. У ході гри формується вміння вступати у спілкування та співпрацю один з одним, і з дорослими. Під час гри в дітей формується ігрова позиція, що відповідає прийнятим у суспільстві нормам, правилам, способам поведінки у різних ситуаціях. Виконання ролі ставить дитину перед необхідністю діяти не так, як вона хоче, а так, як це наказано роллю, підкоряючись соціальним нормам та правилам поведінки. У процесі гри відкривається соціальна користь обраної ролі. Дитина отримує уявлення про різноманітність соціальних ролей.

Ще однією важливою, *п'ятою умовою*, є професіоналізм вихователів, фахівців дошкільного закладу, здатних впливати на розвиток особистості дошкільника. Бажання зрозуміти та допомогти – має бути основним принципом діяльності педагога ЗДО [6].

Система роботи ЗДО як інституту соціалізації, має функціонувати на принципах комплексного підходу до розвитку та виховання дошкільників. Завдання освітнього процесу в ЗДО полягають у всебічному розвиткові та соціалізації дитини на основі гармонійного поєднання різних ліній розвитку (інтелектуального, фізичного, духовного, естетичного тощо). Педагогу ЗДО важливо здійснювати роботу з формування у дітей соціальних контактів та здатності до спільних дій в умовах навчання та виховання [2, с. 112].

Дослідниця Т. Рожко-Павлишин зазначає, що соціалізація дошкільників може відбуватися ефективно у дитячому садку, коли там налагоджена тісна співпраця з родинами вихованців. Це визначається організацією різних видів спільної роботи, узгодженням інтересів партнерів освітнього процесу. У такий спосіб формується найбільш доцільний соціальний контекст розвитку особистості дошкільника [6, с. 198].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, заклад дошкільної освіти несе велику відповідальність за правильну, ефективну, домірну до віку соціалізацію дитини-дошкільника. У закладі має бути створене середовище розвитку й соціалізації дитини, налагоджена співпраця із сім'ями вихованців.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL:https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya

2. Карнаух Л. Особливості соціалізації дітей дошкільного віку в умовах сучасного соціального середовища. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* 2012. № 40. С. 110-114.

3. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності: навч. посіб. Ніжин: Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2012. 106 с.

4. Печенко І. П. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві як комплексна педагогічна проблема. *Вісн. Глухів. держ. пед. ун-ту: Серія: Педагогічні науки.* Випуск 9. Глухів: ГДПУ, 2007. С. 23-27.

5. Савченко Ю. Ю., Хара Н. В. Сучасне розвивальне середовище закладу дошкільної освіти як фактор первинної соціалізації дітей дошкільного віку. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : матеріали ІІ Всеукраїнського науково-практичного семінару* (20 травня 2021 р., м. Київ). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2021. С. 212-216.

6. Rozhko-Pavlyshyn Tetiana. Training Future Teachers for Preschoolers' Socialization in the Interaction of Preschool Educational Establishments and Family. Professional Education: Methodology, Theory and Technologies. Професійна освіта: методологія, теорія та технології (2020). Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University. Volume 12. P. 198-214.

ВИХОВАННЯ ОСНОВ ТОЛЕРАНТНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виходцева Катерина, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Тітаренко С.А.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *Здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми виховання основ толерантної культури у дітей старшого дошкільного віку. Встановлено, що виховання толерантності у дошкільників ґрунтується на довірі, емпатії, відкритості у взаєминах з нею.*

Ключові слова: *толерантність, толерантна культура, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Основні тенденції сучасності – демократизація, глобалізація, привели до інтенсифікації суспільних взаємин, збільшення різноманіття і складності комунікацій, розмивання тих, що раніше існували в суспільстві формальних і неформальних меж. Стало ясно, що для вирішення проблем, пов'язаних з новими соціальними реаліями, необхідна зміна самої людини, її свідомості, моралі, освіти. Через це, впровадження в суспільну свідомість і практику соціальних стосунків ідей толерантності, виховання основ толерантної поведінки, починаючи з дошкільного віку, має пріоритетне значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Означена проблема розглядалась у працях класиків педагогічної думки (Я. Коменський, Я. Корчак,

А. Макаренко, М. Монтессорі, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші). У сучасній педагогічній науці проблема виховання толерантності досліджується у різних аспектах: загальні питання педагогіки толерантності (І. Бех, Б. Гершунський, О. Грива, Т. Пониманська, М. Рожков, А. Сиротенко, Г. Солдатова, Л. Шайгерова та інші); етнічна толерантність (О. Докукіна, З. Малькова, В. Подобєд, Ю. Римаренко, В. Тишков та інші); технологічні питання виховання толерантності (Т. Білоус, О. Кащенко, Б. Рієрдон, В. Сітаров, І. Сковородкіна, О. Скрябіна, П. Степанов та інші).

Мета статті: дослідити особливості виховання основ толерантної культури у дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Дошкільне дитинство – особливий період розвитку дитини. Саме в цьому віці виникає внутрішнє психічне життя і внутрішня регуляція поведінки. Це внутрішнє життя виявляє себе в здатності діяти щодо загальних понять, в уяві дитини, у довільній поведінці, у змістовному спілкуванні із дорослими та однолітками. Саме в цей період відбувається формування в дитини активного інтересу до взаємин з іншими людьми. В неї виникає потреба в ознайомленні з певними нормами спілкування і, як результат, вироблення індивідуальної культури поведінки. Вихователь повинен вправляти дітей у виявах чуйності, доброзичливості, турботливості, заохочувати дошкільників бути уважними до емоційних станів інших дітей, поважати їх переживання, бажання. Старших дошкільників слід учити аналізувати та контролювати власні вчинки та поведінку.

У Декларації принципів толерантності, прийнятій Генеральною конференцією ЮНЕСКО, зазначається: «Толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості» [4, с. 5].

Толерантність входить до ядра гуманістичного світогляду, це загальнолюдська цінність, що характерна для багатьох релігій (смиренність, терпимість) і філософських вчень (етика смиренності, концепція терпимості як активної взаємодії), а за останні роки вона значно змінила свій зміст і увійшла у вітчизняний педагогічний лексикон. Отже, формування педагогічної толерантності є одним з найважливіших завдань гуманізації освіти [5].

Виховання у дошкільників толерантної поведінки є одним з аспектів роботи з морального виховання, сприяє соціалізації особистості. Згідно сучасних уявлень про соціальну взаємодію людей, толерантність зможе допомогти людині оволодіти безконфліктною взаємодією з іншими (людьми, думками, ідеями). Саме толерантність може стати свідомо формованою моделлю взаємин між людьми, а толерантна поведінка – практичною реалізацією цієї моделі. Вивчення поведінки дитини – це вивчення її соціальних взаємин, шляхів виникнення конфліктів і способів їх вирішення. Як зазначає Л. Виготський, історія поведінки людини починається з моменту її народження. На ранніх етапах розвитку поведінка дитини цілком продиктована стимулами середовища. Поведінку дитини перших років життя психологи визначають як польову, тобто

обумовлену зовнішнім полем – тією матеріальною і соціальною обстановкою, яка послідовно з'являється перед дитиною. Злагоджена діяльність організму дитини і її зв'язок з довкіллям здійснюється на основі безумовних і умовних рефлексів. За принципом умовних рефлексів формуються поведінкові реакції, які швидко виникають, але повільно закріплюються [2, с. 13–16].

Найважливішими завданнями виховання основ толерантної культури у дітей дошкільного віку є: розширення знань про толерантність як важливу якість особистості; формування основ толерантної свідомості та досвіду толерантної поведінки; сприяння розвитку емпатії; формування атмосфери толерантності в закладі дошкільної освіти.

З точки зору моралі «поведінка людини є системою дій і вчинків, які мають моральне значення й підлягають моральній оцінці незалежно від того, з яких причин їх зроблено. Згідно з цим виховання поведінки як системи вчинків є насамперед моральним вихованням» [3, с. 261].

Порівнюючи толерантну поведінку з гуманною, І. Якимович говорить про тотожність цих понять і пропонує наступні її показники: 1) здатність дитини бачити в «іншому» носія інших цінностей, логіки мислення, форм поведінки, а також усвідомлення його права бути іншим; 2) здатність безумовно позитивно відноситися до відмінностей іншої людини; 3) здатність і уміння бачити «іншого» зсередини і бачити світ з двох позицій: своєї власної і його.

На думку І. Беха, виховання толерантності юного покоління значною мірою залежить від масової свідомості громадян. Дослідник виокремлює єдині моральні пріоритети, які забезпечують стійке мирне співіснування. Наведемо їхній зміст: «…людина – найвища цінність цивілізації; свобода і права людини як загальнолюдської цінності; гуманізм і справедливість як універсальні принципи вселюдських стосунків; толерантне ставлення до прав та інтересів інших, народів і націй – першочергова умова мирного співіснування і недопущення збройних конфліктів; непримиренне ставлення до порушень прав і свобод людини і народів – гарантія стабільного й міцного миру на Землі» [1, с. 206–207]. Відтак, І. Бех стверджує, що використання єдиних моральних пріоритетів сприяє забезпеченню мирного співіснування людства.

При формуванні толерантного відношення дошкільників до однолітків засобами мистецтва О. Овсяннікова визначила ряд особливостей даного процесу. Перша і головна особливість – відкритість іншим людям, яка виявляється в прийнятті дошкільником іншої людини, друга особливість – справедливе відношення дошкільника до іншої дитини, що виявляється в рівноправ'ї між дітьми. Третя особливість прояву толерантного відношення у дошкільників полягає у вираженні співчуття і бажанні надати допомогу іншій дитині [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проблема виховання толерантної культури у дошкільників є актуальною та значимою у сучасному суспільстві, де діти мають взаємодіями з однолітками, дорослими тощо. Виховання толерантності у дошкільників ґрунтується на довірі, емпатії, відкритості у взаєминах з нею. Крім того, взаємини у дитячому колективі мають

бути організовані на засадах взаємодопомоги, довіри, доброзичливого й відкритого спілкування.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. Київ: Либідь, 2008. 848 с

2. Выготский Л.С. Педагогическая психология. Москва: Педагогика, 1991. 480 с.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ «Либідь», 1997. 376 с.

4. Декларація принципів толерантності. *Шлях освіти,* 1999. № 2. С. 2–4.

5. Освіта заради толерантності : за матеріалами Міжнародного форуму із толерантності «Від конфлікту культур до культури миру», 1-3 жовт. 2003 р. *Педагогіка толерантності*. 2003. №4. С. 25-38.

Abstract*. The analysis of psychological and pedagogical literature on the problem of educating the basics of tolerant culture in older preschool children. It is established that the education of tolerance in preschoolers is based on trust, empathy, openness in relations with her.*

Key words*: tolerance, tolerant culture, children of senior preschool age.*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Власенко Наталія*, магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Аторіна В.°М.****, доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті висвітлено актуальність проблеми формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку; окреслено дослідження та публікації, що свідчать про наявність наукової бази для вирішення досліджуваної проблеми; висвітлено теоретичні засади формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова: *компетентність, природничо-екологічна компетентність, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми. У сучасному світі проблема взаємодії людини і природи набуває важливого значення. Людство почало розуміти, що негативний вплив на довкілля може стати неконтрольованим і загрожувати існуванню всієї цивілізації. На думку науковців, важливе місце у подоланні

екологічної кризи належить освіті, зокрема дошкільній. Одним із актуальних завдань, що стоять перед педагогами закладів дошкільної освіти, є виховання в малюків цілісного ставлення до природного довкілля та самих себе, усвідомлення дітьми важливості бережливого, дбайливого підходу до навколишнього світу. Результатом екологічного виховання є природничо-екологічна компетентність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти в напрямі «Дитина в природному довкіллі» представлено визначення поняття «природничо-екологічна компетентність» дошкільника й репрезентовано наповнення основних її складників: емоційно-ціннісного ставлення, знань, навичок [1, с. 12−13].

Проблему формування природничо-екологічної компетентності в дошкільників у науково-педагогічній літературі порушували такі відомі дослідники, як Г. Бєлєнька, Л. Загородня, Н. Лисенко, З. Плохій, Н. Пустовіт, Л. Шаповал та інші. У своїх працях ці вчені зробили спроби, з одного боку, узагальнити існуючі визначення поняття «природничо-екологічна компетентність», а з іншого – конкретизувати його.

Н. Горопаха, Н. Глухова, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Рижова, Н. Яришева зазначають, що основи екологічної свідомості закладаються в дошкільному дитинстві. Екологічна свідомість є головним складником екологічної культури, формування засад якої дослідники визначають метою екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Мета статті полягає в окресленні значення досліджуваної проблеми, висвітленні теоретичних засад формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку освіти важливим завданням постає екологічна освіта дітей дошкільного віку, яка спрямована на формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального та дієвого ставлення до навколишнього природного середовища.

Головним завданням екологічної освіти дошкільників є: розвиток естетичного сприймання об’єктів живої і неживої природи; формування навичок культурної поведінки в довкіллі; стимулювання допитливості та зацікавленості в пізнанні навколишнього світу; виховання любові до природи; формування в дітей уявлень про взаємозв’язки в природі [2]. Ці завдання розв’язуються в процесі екологічного виховання.

Сучасна педагогіка поняття «екологічне виховання» визначає як процес формування в дитини бережливого, турботливого, свідомого ставлення до природи, цілісного бачення природи і місця людини в ній, що проявляється у природодоцільній поведінці [9].

За визначенням Н. Кот, екологічне виховання – це цілеспрямоване формування у людей різного віку екологічного мислення, екологічних, моральних, правових поглядів на природу і місце в ній людини [6].

У Концепції екологічного виховання в Україні зазначено, що головною метою екологічного виховання є становлення компетентної особистості, характерною рисою якої є емоційне сприйняття краси природи, розвиненість екологічної свідомості, мислення, розуміння відповідальності за стан природи, екологічно орієнтована поведінка, наявність відповідних знань [5].

Зазначимо, що в «Словнику професійної освіти» С. Гончаренка компетентність тлумачиться як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, а саме: уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [8].

У змінах до Закону «Про вищу освіту» від 25.09.2020 р. компетентність визначають як «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [3].

Метою екологічної освіти дошкільників є формування природничо-екологічної компетентності. Природничо-екологічна компетентність – це здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності [1, с. 12].

Термін «природничо-екологічна компетентність» почав використовуватися у сфері української природничо-екологічної освіти. За твердженням С. Шмалей, природничо-екологічна компетентність – це «головна мета і результат екологічної освіти дітей, здатність до оцінювання екологічних проблем» [10].

Так, В.°Маршицька розглядає екологічну компетентність як здатність особистості до ситуативної діяльності в побуті та природному оточенні, коли набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в умінні приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля [7, с. 20−24].

О.°Колонькова говорить про екологічну компетентність як систему знань, умінь та навичок у сфері екологічної діяльності, що відповідають внутрішній позиції та забезпечують кваліфіковане розв’язання екологічно небезпечних ситуацій, спостереження та контроль за дотриманням екологічних вимог у різних сферах життєдіяльності згідно з екологічним законодавством України [4, с. 379–387].

Отже, аналіз літератури з екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку, показав, що на сьогодні, попри поширене вживання поняття «природничо-екологічна компетентність», відсутня одностайність у його тлумаченні в довідниково-енциклопедичних джерелах та законодавчій базі, що підтверджує складність, полікомпонентність досліджуваного терміна. Ми схиляємося до такого визначення «природничо-екологічна компетентність – це здатність особистості,яка містить мотиваційно-ціннісний, когнітивний,

діяльнісний та рефлексивний складники, які в комплексі вможливлюють успішне дотримання екологічно доцільної поведінки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, урахування вищеозначеного зумовлює ефективність формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку. Подальших наукових розвідок, на нашу думку, потребують педагогічні умови формування досліджуваної компетентності в умовах закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (дата звернення: 18.02.2022).
2. Дитина у дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма / під ред. К. Л. Крутій. Запоріжжя: Ліпс, 2011. 188 с.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 18.02.2022).
4. Колонькова°О.°О. Формування екологічної компетентності старшокласників засобами дистанційної освіти. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. 10. Т. 1. С. 379–387.
5. Концепція екологічного виховання в Україні. Інформаційний збірник МОН України. 2002. № 7. С. 10–11.
6. Кот Н. про сучасні підходи до екологічного виховання дошкільників. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Socgum/VIrd/201011/12.pdf. (дата звернення:18.02.2022).
7. Маршицька°В.°В. Сутнісні характеристики екологічної компетентності учнів початкової школи. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді:* зб. наук. праць. Київ, 2005. Кн. 2. Вип. 8. С. 20−24.
8. Професійна освіта: Словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2000. 380 с., с. 78.
9. Фіцула М. М. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К. :Академія, 2000. 544 с.
10. Шмалей С.°В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу: дис. доктора пед. наук: 13.00.01. К., 2005. 479 с.
11. Яришева°Н.°Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Навч. посібник. Київ: Вища шк., 1993. 255 с.

Abstract. *The article highlights the urgency of the problem of formation of natural and environmental competence in older preschool children; outlined research and publications that indicate the existence of a scientific basis for solving*

the research problem; the theoretical bases of formation of natural and ecological competence at children of senior preschool age are covered.

Key words: *competence, natural and ecological competence, children of senior preschool age.*

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гниденко Софія, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Тітаренко С. А.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *Здійснено аналіз досліджень з проблеми розвитку емпатії у дітей старшого дошкільного віку. Схарактеризовано вплив театралізованої діяльності на розвиток емпатії у старших дошкільників.*

Ключові слова: *емпатія, театралізована діяльність, старші дошкільники.*

Постановка проблеми. Сучасна вітчизняна освіта зорієнтована на особистість дітей дошкільного віку. Метою дошкільної освіти є розвиток кожної дитини на засадах формування базису її особистісної культури. Ключовим чинником у характеристиці культури особистості є її взаємодія із соціумом, опанування моральних цінностей і почуттів. Так, у Базовому компоненті дошкільної совіти наголошується на необхідності формування в дітей навичок соціально прийнятої поведінки, вміння орієнтуватися у світі людських взаємин, готовності співпереживати та співчувати іншим[1].

Формування гуманних почуттів та взаємовідносин починається в дитинстві, з найперших контактів дитини з іншими людьми – дорослими, однолітками, молодшими дітьми. В спільній діяльності та спілкуванні, якщо вони вірно організовані, з’являється єдність емоційних переживань, виникає можливість збагачення почуттями іншої людини. Моральна вихованість неминуче орієнтується на здатність людини співпереживати, співчувати, сприяти іншій людині [5].

Як обов’язкова вимога до виховання моральних стосунків дітей розглядається розвиток їх соціальної орієнтації, емпатії. Тож очевидною є необхідність формування в дітей дошкільного віку емпатії як обов’язкової умови успішного становлення їх гуманних стосунків, початкової ланки соціально схвалюваної, моральної поведінки.

Водночас у теорії та практиці дошкільної освіти визнається суперечність між «формальним проголошенням людини найвищою цінністю суспільства та реальним, далеко не гуманним,ставленням суспільства до неї й самих людей

одне до одного. Тож першочерговим завданням кожного педагога є виховання людяності, високих моральних рис, гуманності юної особистості,яка творитиме майбутнє» [4, с. 2].

Ефективним засобом розвитку емпатії у дітей старшого дошкільного віку є театралізована діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу теоретичних основ дослідження свідчать про глибокий науковий інтерес в галузі психології до проблеми морального виховання дітей дошкільного віку (Л. Божович, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн).

Низку досліджень у сфері психології присвячено теоретичному й експериментальному обґрунтуванню положення про те, що період дошкільного дитинства є надзвичайно сприятливим для морального розвитку особистості: пластичність психіки (Л. Виготський, С. Рубінштейн); виникнення «внутрішніх етичних інстанцій» (Л. Виготський); емоційна чутливість, що зумовлює успішність становлення емоційної сфери дитини (О. Запорожець) тощо [3].

У ряді досліджень вивчалися різні аспекти проблеми морального виховання дітей дошкільного віку (Л. Артемова, З. Борисова, Р. Буре, А. Виноградова, Н. Горопаха, Л. Крайнова, О. Мельничук, В. Павленчик, Т. Поніманська, Т. Пономаренко, Т. Фасолько).

Особливості розвитку емпатії у дітей дошкільного віку досліджували О. Запорожець, Г. Кошелева, Я. Неверович, Л. Піменова. Зокрема вивченням особливостей розвитку гуманних почуттів в дошкільному віці займалися С. Кулачківська, С. Ладивір, Ю. Приходько. Дослідженню проблеми становлення й розвитку емпатії на етапі дошкільного дитинства приділяли увагу О. Запорожець, Л. Стрелкова, В. Абраменкова, А. Рояк, Т. Гаврилова. У теорії сучасної дошкільної освіти пропонуються різноманітні засоби розвитку емпатії: спеціально організовані музичні заняття (А. Гогоберідзе, В. Деркунська, О. Радинова); слухання казок і художніх творів (О. Долинна, Л. Гуревич, Л. Стрелкова); ознайомлення з природою (Н. Ніколаєва, Н. Рижова); зображувальна діяльність (Т. Комарова) тощо.

Проте, театралізована діяльність як ефективний засіб розвитку емпатії дітей дошкільного віку, недооцінюється. Необхідно змінити відношення вихователів закладів дошкільної освіти до потенціалу театралізованої діяльності, оскільки це той вид діяльності, який приносить дитині радість, природним чином розкриває багатий внутрішній резерв та сприяє всебічному розвитку дитини.

Мета статті: теоретично обґрунтувати психолого-педагогічний аспект розвитку емпатії старших дошкільників у процесі театралізованих ігор.

Виклад основного матеріалу. Проблема функціонування і генезису емоцій є однією із ключових психологічних, філософських та педагогічних проблем. Саме в дошкільному дитинстві діяльність дитини організовується таким чином, щоб запобігти проявам байдужості, інертності, «емоційної

глухоти», щоб соціальна активність дитини проявлялася через розвиток емоційного життя [2].

Вихователь має забезпечити належні умови для збагачення емоційної сфери дитини, надавати їй можливість виявляти власні почуття, підтримувати живий інтерес повноцінного особистісного розвитку, як невичерпного джерела соціальної та емоційної активності дитини.

Варто зауважити, що серед різноманітних засобів розвитку емпатії, на особливу увагу заслуговує театралізована діяльність. Педагогічні можливості театралізованої діяльності в розвитку емпатії досить високі, оскільки:

1. Театралізована діяльність – це ігрова діяльність, в процесі якої дитина має тонко відчувати емоційний стан персонажів, займати позицію співчуваючого, співпереживаючого героя або глядача (емпатійна діяльність).

2. Обов'язковим елементом театралізованої діяльності (режисерських ігор, ігор-драматизацій, ігор імпровізацій, ігор етюдів) в дошкільному віці є ігровий образ, що вимагає від дитини не лише зовнішнього перевтілення, але й емоційного переживання, глибокого чуттєвого входження в зміст ролі, що виконується.

3. Репродуктивність у процесі підготовки дітьми спектаклю або сам процес сприйняття театрального дійства підштовхує дітей до активної демонстрації емпатії: від співчуття до співпереживання, викликає наслідування улюблених героїв, їх поведінки. Це надзвичайно впливає на емоційний досвід дитини, також впливає на її поведінку та характер взаємодії з навколишнім.

4. Театралізована діяльність дитини – це планомірний, системний процес, що розпочинається під час ознайомлення з літературною основою майбутнього спектаклю і підготовки дитячого сприймання, супроводжується ґрунтовним аналізом сюжету і вчинків героїв, обговоренням стратегій їх поведінки, продовжується в пробах себе в обраній ролі, в розумінні і розучуванні ролі, самостійному втіленні образу героя і задуму спектаклю. Тривалість і виразна етапність процесу театралізованої діяльності у старших дошкільників сприяє розвитку у них емпатії.

5. Кожен етап процесу театралізованої діяльності супроводжується педагогічними прийомами, що допомагають дітям емоційно цілісно сприймати спектакль, бути його повноцінними учасниками.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, маємо підстави для висновку про те, що театралізована діяльність є найбільш ефективним синтетичним засобом формування різних знакових систем розвитку пізнавальної, рухової й емоційної сфери, а також соціалізації дітей. Участь в театралізованій діяльності, в якій дитина в силу специфічних особливостей театралізованих ігор, має тонко відчувати емоційні стани персонажів, займати позицію співчуваючого, співпереживаючого спонукає її до активної роботи від співчуття до співпереживання. Це залишає глибокий слід в емоційному досвіді дитини, впливає на розвиток її емпатійної поведінки, а також формує характер взаємодії з навколишнім світом.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти від 12 січня 2021 р. https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini.

2. Лазаревич°С. Емоційно ціннісний розвиток дошкільника. *Дошкільне виховання*. 2009. №8. С. 12−14

3. Стрелкова°Л.°П. Теоретико-методический подход к проблеме эмоциональноэмпотической регуляции поведения до школьников. *Эмоциональная регуляція учебной и трудовой деятельности*. Москва, 1986. С. 48.

4. Сухорукова°Г. Виховання людяності – проблема сучасності. Педагогіка кордоцентризму В.°О.°Сухомлинського. *Дошкільне виховання*. 2012. № 8. С.°2−6.

5. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.°А.°Аксьонова, А.°М.°Аніщук, Л.°В.°Артемова [та ін] / Наук. кер. О.°Л. Кононко. Київ : ТОВ «МІЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

Abstract.*An analysis of research on the development of empathy in older preschool children. The influence of theatrical activity on the development of empathy in older preschoolers is characterized.*

Key words: *empathy, theatrical activity, senior preschoolers.*

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА У ПРАКТИЦІ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Горбик Катерина*, студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Науковий керівник: ***Лебедик Л. В.****, доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Анотація. *Автор базується на системному підході до аналізу та обґрунтування теорії педагогічної діагностики та моніторингу, вимогах і принципах реалізації контролю та діагностики навчання; діяльнісному підході до процесу навчання; теорії управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів і якістю освіти; дослідженнях в галузі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.*

Ключові слова*: майбутній фахівець дошкільної освіти, педагогічна діагностика, заклад вищої освіти, навчальний процес.*

Постановка проблеми. Одним з пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу. Сучасний фахівець

дошкільної освіти повинен уміти добути інформацію про рівень розвитку і досягнень дітей та прийняти відповідне рішення залежно від цих даних. Володіння формами і методами педагогічної діагностики та доцільний вибір методик сприяють ефективному аналізу особливостей організації освітнього процесу та його результатів, а відповідні управлінські рішення забезпечують якість дошкільної освіти.

Аналіз останніх публікацій показує, що теоретичне обґрунтування різних аспектів педагогічної діагностики здійснено в дослідженнях О. Демченко [1], К. Інгенкампа [2], Л. Лебедик [3–7], М. Модельської-Єрьоміної [8], З. Слєпкань [9], В. Стрельнікова [8; 10–14], М. Фоменко [15], Г. Цехмістрової [15] та інших. Так, визначено сутність педагогічної діагностики, її предмет, окреслено функції діагностування рівня навчальних досягнень, представлено види та форми контролю навчальних досягнень тощо, проте досі не існує єдиної позиції щодо визначення, місця педагогічної діагностики у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Тому **метою** є дослідження змісту поняття «педагогічна діагностика» та її значення для професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Застосування педагогічної діагностики в професійній діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти багато в чому залежить від розвитку теорії і науково обґрунтованої методології педагогічної діагностики, ефективної організації педагогічного діагностування, технології і кваліметричних методик вимірювання (Л. Лебедик [3–7]). Традиційна система контролю недостатньо спонукає до систематичного навчання (З. Слєпкань) [9, с. 146], розвитку особистості, активного творчого пошуку (Л. Лебедик [7]; В. Стрельніков [10, с. 24–27]; Г. Цехмістрова, М. Фоменко) [15, с. 131–132]).

К. Інгенкамп визначає педагогічну діагностику через її завдання і зауважує, що по-перше, педагогічна діагностика передовсім спрямована на оптимізацію процесу індивідуального навчання; по-друге, на забезпечення в інтересах суспільства правильного визначення результатів навчання; по-третє, на зведення до мінімуму завдяки виробленим критеріям помилок у процесі переведення дітей з однієї навчальної групи до іншої, під час направлення їх на різноманітне навчання [2, с. 8]. Дослідник також зауважує, що під діагностичною діяльністю розуміється процес, в ході якого (з використанням діагностичного інструментарію чи без нього), дотримуючись необхідних наукових критеріїв якості, вихователь спостерігає за дитиною і проводить анкетування, обробляє дані спостережень і опитувань та інформує про отримані результати для того, щоб описати поведінку, пояснити її мотиви або передбачити поведінку в майбутньому [2].

Г. Цехмістрова і М. Фоменко вважають, що педагогічну діагностику можна тлумачити як отримання інформації про стан і розвиток процесу навчання, виявлення умов, досягнень та недоліків цього процесу, визначення шляхів підвищення його ефективності та вдосконалення підготовки фахівців відповідно до поставленої мети [15, с. 129].

З. Слєпкань розглядає педагогічне діагностування як процес, що є частиною наукової системи контролю, яка безпосередньо пов’язана з процесом визначення рівня розвитку вихованості, знань, умінь і навичок, оцінювання реальної поведінки [9, с. 145].

Поняття «контроль» і «педагогічна діагностика» розглядаються як такі, що «контроль» є ширшим, ніж поняття «педагогічна діагностика» (О. Демченко [1]; З. Слєпкань [9]). Педагогічна діагностика, оцінка й перевірка є складниками поняття контроль, саме на їхній основі відбувається корекція навчального процесу у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнивши наведені вище визначення, зауважимо, що під педагогічною діагностикою ми будемо розуміти отримання й аналіз інформації про стан, розвиток та умови перебігу навчального процесу у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти, про його результати; виявлення досягнень і недоліків, чинників, що впливають на його ефективність та продуктивність.

Метою педагогічної діагностики у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти є не лише виявлення рівня їхніх знань, умінь та навичок, а також передбачення подальшого розвитку процесу отримання знань, удосконалення їхніх вмінь та навичок; загалом управління навчально-виховним процесом. Уважаємо, що діагностика у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти є своєрідним мотиватором для викладача і для студента, змушує обох шукати шляхи підвищення якості навчально-виховного процесу та його результатів, стимулюючи розвиток суб’єктів діагностування.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в пошуку шляхів отримання кращих результатів навчальної діяльності та розвитку особистості, оптимального управління розвитком конкретних педагогічних ситуацій. Застосування педагогічної діагностики у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти має ураховувати індивідуальні особливості, що підвищить рівень розвитку студентів і сформує в них навички самопізнання та самооцінки, завдяки яким вони зможуть управляти освітньою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Демченко О. М. Педагогічна діагностика як засіб оптимізації самостійної навчальної діяльності студентів медичних коледжів : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2008. 21 с.

2. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика: пер. с нем. М. : Педагогика, 1991. 240 с.

3. Лебедик Л. В. Вимірники педагогічного професіоналізму магістрів педагогіки вищої школи. *Вектори психології – 2019*. Матеріали Міжнар. молодіжної наук. конф. (24 квіт. 2019 р., м. Харків). Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 318–321.

4. Лебедик Л. Вимірники педагогічної компетентності викладачів закладів вищої і передвищої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 1 (190). С. 29–33.

5. Лебедик Л. Компоненти моделі професійної компетентності викладача вищої школи як основа для моніторингу якості системи його підготовки. *Дидаскал* : часопис : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи», 12-13 листоп. 2019 р. Полтава, 2020. № 20. С. 35–38.

6. Лебедик Л. В. Моніторинг якості системи підготовки викладача вищої школи. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Дод. 1 до Вип. 36. Т. II (62). : Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». К. : Гнозис, 2015. 540 с. С. 465–473.

7. Лебедик Л. В. Моніторинг якості системи підготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищої школи. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти*: зб. матеріалів ІІ регіональної наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, Україна, 20 листоп. 2018 р.). / укладачі: Брик Р. С., Дідух Т. Г. Тернопіль, 2019. С. 35–42.

8. Модельська-Єрьоміна М. І., Стрельніков В. Ю. Зміст і сутність поняття «педагогічна діагностика». *Зб. наук. статей магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ за результатами наук. досл. 2013–2014 навч. р.* Полтава : ПУЕТ, 2014. С. 124–129.

9. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. К. : Вища шк., 2005. 239 с.

10. Стрельніков В. Застосування вчителем педагогічної діагностики для підвищення якості навчання учнів. *Дидаскал* : часопис : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Забезпечення якості вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи», 12–13 листоп. 2019 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2020. № 20. С. 24–27.

11. Стрельніков В. Ю. Модель моніторингу процесу формування професійної компетентності майбутніх педагогів спеціальної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти.* 2020. № 69. С. 32–41.

12. Стрельніков В. Ю. Педагогічна діагностика дослідницької компетентності майбутнього фахівця. *Освіта. Інноватика. Практика* : науковий журнал. Вип. 1 (4) / редкол. : О. В. Семеніхіна (гол. ред.). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. С. 52–57.

13. Стрельніков В. Ю. Педагогічна діагностика як інструмент управління якістю навчального процесу в закладах освіти територіальних громад. *Проблеми, досвід та вдосконалення методичної роботи у закладах освіти* : матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (24 листоп. 2021 р., м. Харків) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ФОП Петров В. В., 2021. 455 с. С. 387–394.

14. Стрельніков В. Ю. Психодіагностика на службі викладача вищої школи : Текст лекції. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2003. 23 с.

15. Цехмістрова Г. С., Фоменко Н. А. Управління в освіті та педагогічна діагностика : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. 280 с.

Abstract. *The author is based on a systematic approach to the analysis and justification of the theory of pedagogical diagnostics and monitoring, requirements and principles of control and diagnostics of education; activity approach to the learning process; theories of management of educational and cognitive activities of students and the quality of education; research in the field of professional training of future specialists in preschool education.*

Key words: *future specialist of preschool education, pedagogical diagnostics, institution of higher education, educational process.*

ПІДВИЩЕННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ МЕТОДОМ КАЗКОТЕРАПІЇ

Горобець Іванна, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *Здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування творчої активності дітей дошкільного віку. Окреслено особливості процесу формування творчої активності дітей дошкільного віку методом казкотерапії.*

Ключові слова: *пізнавальна активність, діти дошкільного віку, казкотерапія, методи.*

Постановка проблеми. Проблеми перебудови нашого суспільства нерозривно пов’язані з вирішенням завдань формування творчої особистості. Творчість дає людині можливість актуалізувати свої потреби, інтереси, здібності, знаходити форми прояву індивідуальної активності.

У зв’язку з цим все більшої теоретичної і практичної значущості набуває залучення дітей до творчої діяльності, створення необхідних умов для формування творчої активності дошкільників.

Особливим засобом формування творчої активності дітей є казкотерапія − інтегрована діяльність, у якій дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, яке спрямоване на самостійність, активність, творчість, регулювання дитиною власного емоційного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчу активність визначають як: якість особистості (Н. Біла, Н. Вишнякова, Ш. Ганелін, В. Кузін,

О. Матюшкін, Л. Новікова, Г. Шамова); як комплекс якостей людини, де взаємодіють інтелектуальні, вольові, емоційні процеси (Р.°Нізамов).

Дослідниками сформульовано основні умови формування творчої активності (В. Лозова, С. Сисоєва); визначено особливості прояву творчої активності старших дошкільнят та молодших школярів у різних видах діяльності (С. Діденко, Ю. Косенко, В. Тименко).

Метод казкотерапії здавна використовувався у вітчизняній педагогіці. Його виникнення та розвиток пов'язують із дослідженнями науковців та практиків Т. Баязитової, А. Гнездилова, Т. Грабенко, Т. Зінкевич-Євстигнєєвої, Т. Карасьової, Г. Ніколаєвої, О. Романової, Т.°Ситько, О.°Тарасової, Ю. Теліжка та ін. Розробкою методу казкотерапії в Україні займаються Г.°Нижник, Д.°Соколов, Л.°Терлецька, Н.°Цибуля та ін. Дослідження Л. Виготського, О. Запорожця, Н. Карпинської показали, що казка життєво необхідна дитині, і вона є для неї засобом пізнання навколишнього світу і самого себе.

На думку І.°Вачкова, «казкотерапія – це метод, який використовує форму казки для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості та взаємодії з оточуючим світом» [1].

Мета статті: висвітлення особливостей формування творчої активності дітей старшого дошкільного віку засобом казкотерапії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі творчої діяльності формується творча активність. Вона виявляється в екстремальних ситуаціях, ситуаціях успіху та свободи, спрямованості та стійкості пізнавальних інтересів, прагненні до оволодіння новими знаннями, способами діяльності, мобілізації вольових зусиль на досягнення мети творчості.

Визначальною рисою творчої активності є самоорганізація особистості у пошуку нової інформації для неординарного вирішення різних проблем. Стимулами та мотивами творчо-пошукової активності у розвязанні суперечностей і проблем стають емоції успіху, потреба у самоствердженні, а також посильність завдання та необхідність його вирішення [2].

Загальними способами стимуляції творчої активності є: забезпечення сприятливої атмосфери; збагачення навколишнього середовища дитини найрізноманітнішими новими для неї предметами і стимулами з метою розвитку її допитливості; заохочення до висловлювання оригінальних ідей; забезпечення можливостей для вправляння і практики; використання особистого прикладу творчого підходу до вирішення проблем, надання дітям можливості активно ставити запитання.

Казкотерапія – виховна система, метою якої є передача життєвого досвіду, спосіб взаємодії із внутрішнім «я», терапія особливою казковою обстановкою. Казкотерапія – це процес утворення зв'язку між казковими подіями і поведінкою в реальному житті. Це процес перенесення казкових змістів у реальність.

Дитина дошкільного віку любить гарну казку: думки і почуття, викликані нею, довго не згасають, вони проявляються в наступних подіях, оповіданнях, іграх, малюванні дітей.

Казкотерапія – це психолого-педагогічний метод впливу на особистість, який використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, удосконалення взаємодії з навколишнім світом.

Провідні ідеї казкотерапії: усвідомлення своїх потенціалів, можливостей і цінностей власного життя; розуміння причинонаслідкових зв'язків подій і вчинків; пізнання різних стилів світовідчуття; осмислена творча взаємодія з оточуючим світом; внутрішнє відчуття сили та гармонії. Висока ефективність казкотерапії досягається лише в тому випадку, якщо казка складається психологічно грамотно, її зміст та структура відповідають змісту проблеми дитини, а при описанні вирішення проблеми використовуються психологічні механізми терапевтичної дії.

Прихованою темою деяких казок може бути їхня спрямованість на розвиток у дитини фантазії та творчих здібностей, що особливо необхідно в ранньому віці. Прикладом може бути казка про Царівну-Жабу. Головна героїня знаходила вихід зі складних ситуацій, вона не просто виконувала те, про що її просили (наказували), а ставилася до цього неординарно, про являючи фантазію і творчі здібності.

Розвиток особистості дитини може бути більш ефективним, якщо вона не просто уявить собі казку, але і сама безпосередньо зіткнеться з нею. Потрапляючи в казку, дитина легко сприймає «казкові закони» − норми і правила поведінки, що іноді з великими зусиллями прищеплюються дітям батьками і педагогами.

Форми роботи з казкою: розповідь від першої та третьої особи; розповідь і придумування продовження казки; складання казок дітьми; ляльковтерапія; постановка і розігрування казки; аналіз казок; імідж-терапія; малювання казок; медитація за змістом казки.

Висновки та перспективи подальших досліджен. Формування творчої активності у дошкільників включає різноманітні аспекти наукових досліджень даної проблеми. Особливості процесу формування творчої активності полягають в емоційному й усвідомленому діалозі дитини з казкою, зокрема, казкотерапія, у процесі формування творчої активності.

Список використаних джерел

1. Вачков°И. Сочиняем сказки (сказкотерапевтический тренинг). Школьный психолог : приложение к газете «Первое сентября». 2003. № 19. С. 16.

2. Холоденко°В.°О. Сутність, зміст та структура творчої активності особистості. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім.°Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2013. № 1. С.°84−88.

Abstract. *Psychological and pedagogical literature on the problem of forming the preschool children creative activity was analyzed. Peculiarities of forming the preschool children creative activity by means of the fairy tale therapy were specified.*
Key words: *cognitive activity, preschool children, fairy tale therapy, means.*

РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ВИХОВАТЕЛЯ

Грицик Наталя*, магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Федорович А.°В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті зосереджено увагу на значенні методичного супроводу у покращенні якості освітньої діяльності вихователя; розкрито етапи його організації у закладі дошкільної освіти; доведено важливість поєднання навчально-методичного та науково-дослідницького компонентів методичної роботи.*

Ключові слова: *методична робота, методичний супровід вихователя, компетентність, творчий розвиток педагога.*

Постановка проблеми. Діяльність сучасного дошкільного педагога орієнтована на досягнення високих результатів освіти. Вона передбачає постійне оновлення технологій, упровадження виховних засобів для покращення професійної практики. Педагогічні фахівці осмислюють, перетворюють практичний досвід, апробують та опановують нові методики, перетворюють та удосконалюють освітнє середовище, в якому працюють. Це означає, що вони перебувають у безупинному творчому пошуку, продукуванні ідей, методів роботи з дошкільниками. Сьогодні це вимога часу, адже вихователі зобов'язані активно діяти, шукати, перетворювати, покращувати зміст та методи педагогічної взаємодії задля всебічного розвитку дітей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про важливість критичного мислення, самостійності, креативності в освітній діяльності наголошують вчені (А. Богомаз [1], З. Гирич [2], С. Івах, Н. Погрібняк [3], В. Прасол, Р. Швай [5], Л. Швайка та ін.), адже така праця передбачає «творення» особистості дитини. Вихователь є ініціатором нововведень, рушієм упровадження інноваційних ідей та результативних засобів виховання, навчання та розвитку дошкільників. Він підбирає, корегує, реалізує, створює освітні методики та технології, тому має бути готовим до творчості. На жаль, в умовах сучасної системи дошкільної освіти, педагоги не завжди перебувають у стані творчого натхнення, що зумовлює увагу до методичної роботи.

Мета статті – теоретично обґрунтувати значення методичної роботи у підвищенні компетентності та творчому розвитку вихователів закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Іноді, через низьку мотивацію, брак часу, об'єктивні та суб'єктивні причини, педагогічні фахівці потребують реальної підтримки та допомоги щодо покращення власної професійної діяльності, подолання стереотипів та бажання діяти творчо. У цьому контексті участь у спеціальних заходах методичної роботи закладу дошкільної освіти позитивно впливає на підвищення майстерності та компетентності вихователів, спонукає їх до покращення власного професійного досвіду. Ретельний підбір змісту та засобів (форм, методів) методичної роботи, їхнє доцільне поєднання сприяє збагаченню знань, умінь та навичок дошкільних педагогів, підштовхуватиме їх до творчості та інноваційного пошуку, впровадження цікавих педагогічних технологій. Апробація, підхоплення, покращення, розробка освітніх методик активізують працю педагогічного колективу в цілому. Тому методична робота має орієнтуватися на удосконалення психолого-педагогічної підготовки, особистої культури фахівців, формування готовності до інноваційно-творчої діяльності.

Збагачення знань вихователя, творче застосування ним освітніх методів та форм роботи з дітьми, на думку А. Богомаз, має доповнюватися науковою та дослідницькою діяльністю. Тобто дошкільний педагог повинен навчатися, експериментувати, пояснювати, обґрунтовувати, знаходити шляхи покращення освітнього процесу в дитячому садку [1]. На цьому також наголошують З. Гирич та В. Прасол [2]. У цьому йому й допомагає добре впорядкована і організована методична робота у ЗДО, котра реалізовується у різних напрямах: поглиблення підготовки фахівця, формування належного рівня його компетентності, зростання методичної грамотності, запровадження та застосування освітніх інновацій, розробка творчих підходів та методик, підвищення якості дошкільної освіти; продукування методичних розробок, посібників, авторських програм, поліпшення співпраці з батьками тощо [4]. Власне її роль у тому, щоб «налаштувати» діяльність педагогічного працівника таким чином, щоб у ній поєдналися цінності його особистісної та професійної самореалізації. Будучи переконаним у необхідності власної творчої праці, вихователь ефективніше реалізовуватиме освітній процес. Він сам зуміє поєднувати роботу у різних сферах свого життя, з метою досягнення якісних професійно-особистісних результатів.

Значення методичного супроводу вихователя в закладі дошкільної освіти розкривається через послідовність його організації, зокрема, дотримання інформаційного (ознайомлення з метою, потребами суб'єктів освітнього процесу, відборі ефективних форм і креативних методів навчання, окреслення перспектив педагогічної діяльності); мотиваційного (забезпечення творчої атмосфери в колективі та належно впорядкованого освітнього середовища); стратегічного (безпосередня творча діяльність, впровадження технологій,

практичне використання ресурсів ЗДО); діагностичного (аналіз результатів, досягнень освітньої практики, корекція та планування дій педагогічного колективу) етапів [5, с. 28].

Організація методичної роботи в ЗДО достатньо складний процес, що має обмеження в часі, залежить від потенціалу педагогічного колективу, можливостей матеріально-технічної бази, конкретних можливостей та потреб кожного вихователя та ін. При цьому вихователь-методист, котрий її упорядковує, дбає про забезпечення активізації творчості фахівців, передбачаючи можливості для переосмислення традиційного педагогічного досвіду, творення власних розробок; високого рівня професійної діяльності, забезпечення надання якісних освітніх послуг, продуктивності застосовуваних підходів; опанування сучасними розвивальними технологіями, їхньої апробації до конкретної педагогічної ситуації, індивідуального життєвого досвіду та особливостей вихованців тощо; дослідження, експериментування щодо індивідуальних способи реалізації власного творчого потенціалу, впровадження інновацій, виявлення мобільності в умовах закладу дошкільної освіти [3]. Свою роботу методист скеровує на допомогу кожному дошкільному педагогу задля виявлення та розвитку його ініціатив, знаходження засобів повноцінного використання його професійних «ресурсів», надання допомоги, належного супроводу з метою підвищенні якості дошкільної освіти.

Керівництво творчою діяльністю дошкільних педагогів охоплює пізнання та виявлення закономірностей, прогресивних тенденцій в освітньому процесі, його спрямування (планування, організація) та урахування об’єктивних можливостей педагогів, готовності освоювати, розробляти, видозмінювати освітній процес. Задля результативності цієї роботи необхідно реалізовувати певну програму методичної роботи, куди можуть бути включені наступні складові:

– оновлення змісту дошкільної освіти, запровадження сучасних освітніх програм, використання інноваційних педагогічних технологій, парціальних освітніх програм;

– оновлення методичної роботи: добір інноваційного змісту, використання продуктивних форм, мотивація творчої педагогічної праці, управління процесом оновлення;

– модернізація управління якістю освіти, реалізація групи умов (нормативно-правових, перспективно-зорієнтованих, діяльнісно-стимулюючих, інформативно-комунікативних) [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, методичний супровід дошкільних педагогів має позитивний вплив на розвиток їхньої творчості та удосконалення компетентності. Його функції, завдання, напрями, підходи до організації повинні покращуватися з метою піднесення професійного рівня кожного вихователя та педагогічного колективу закладу дошкільної освіти у цілому.

Методична робота має поєднувати навчально-методичний та науково-дослідницький компоненти, комплексно спрямовуватися на покращення освітньої діяльності в ЗДО. Обґрунтування цих питань потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Богомаз°А. Методична робота ДНЗ в умовах модернізації дошкільної освіти. *Збірник наукових статей студентів спеціальності «Дошкільна освіта»* / за заг. ред. О.°Л. Кононко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. С. 19–20.

2. Гирич З., Прасол В. Структурно-функціональна модель системи науково-методичної роботи в дошкільному навчальному закладі. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2010. № 2. С. 123–131.

3. Погрібняк Н. Методичні засади організації індивідуальних форм науково-методичної роботи з педагогами дошкільного навчального закладу. *Основні орієнтири розвитку системи освіти Запорізької області у 2012–2013 н.р. (дошкільна освіта)*: метод. реком.: у 3-х ч. Запоріжжя: Акцент Інвест-Трейд, 2012. Ч. ІІІ. С. 82–93.

4. Федорів О. Методична робота як засіб активізації інноваційної діяльності вихователя дітей дошкільного віку. URL: https://vseosvita.ua/library/metodicna-robota-ak-zasib-aktivizacii-innovacijnoi-dialnosti-vihovatela-ditej-doskilnogo-viku-170987.html

5. Швай Р. Інноваційні процеси у вищій школі. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка. Кременець, 2017. № 7. С. 25–33.

Abstract. *In article is focused on the meaning of methodological support in improving the quality of educational activities of educator; the stages of its organization in the preschool institution are revealed; the importance of combining educational and methodical and research components of methodical work is proved.*

Key words: *methodical work, methodical support of the educator, competence, creative development of the educator.*

ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ЯК ЗАСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ІСТОРІЄЮ ТА КУЛЬТУРОЮ РІДНОГО КРАЮ

Гришко Ярослава, *магістрантка факультету психології та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.*

Науковий керівник: ***Матвієнко С.°І.****, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*

Анотація*. Автором статті розглянуто специфіку віртуальної екскурсії як сучасного медіа ресурсу. Запропоновано алгоритм щодо розробки педагогом*

віртуальної екскурсії. Визначено етапи її проведення стосовно дітей дошкільного віку.

***Ключові слова**:екскурсія, віртуальна екскурсія, рідний край.*

Постановка проблеми. Для дитини дошкільного віку природним та важливим, відповідно до вікових та психологічних можливостей, є вивчення свого рідного краю. Цьому сприяють окремі форми освітньо-виховної роботи у закладі дошкільної освіти, як-от: екскурсії, відвідування музеїв, прогулянки, зустрічі із видатними людьми, включення до тематичної проєктної діяльності тощо. Екскурсії є обов'язковим елементом освітнього процесу у закладі дошкільної освіти. Їх проведення має на меті створення умов щодо наближення змісту предметів до реального життя, спостереження та дослідження дошкільниками довкілля – природного, суспільного тощо. У межах організації освітнього процесу екскурсія визначається як один з ефективних та найбільш цікавих методів навчальної діяльності.

В останні роки державою було посилено увагу щодо проведення краєзнавчої роботи як у закладах освіти, так і в інших формах роботи. Реалії останніх років, пов'язані із карантинними обмеженнями у зв'язку із пандемією Covid-19, потребували від педагогів пошуку новітніх засобів навчання, які б дозволили не переривати освітню роботу.

Одним із таких сучасних засобів є віртуальна екскурсія. На визначенням О. Подліняєвої, *віртуальна екскурсія* – це організаційна форма навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів із метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів тощо [5, с. 129].

Як визначив аналіз створених на сьогодні наукових робіт, обрана нами проблема є малодослідженою, чим і обумовлюється *актуальність даної статті*.

Мета статті: розкрити особливості проведення віртуальних екскурсій щодо ознайомлення дітей дошкільного віку з історією та культурою рідного краю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Екскурсія як форма навчальної та виховної роботи досліджувалася Л. Борхат, В. Вишневським, А. Дзекуновим, Г. Долженко, К. Кірюханцевим, Ю. Клочко, О. Смірновим, А. Святославським, Окремі питання щодо організації віртуальних екскурсій для здобувачів освіти розглянуто у працях Є. Александрової, Т. Васютіної, Ю. Кулінки, О. Подліняєвої та інших дослідників.

Виклад основного матеріалу. Безмежний пізнавальний інтерес сучасного дошкільника успішно реалізується через організацію віртуальних екскурсій. Віртуальна екскурсія – це організаційна форма освітньої діяльності, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів. Перевагами є доступність, можливість повторного перегляду, наочність, наявність інтерактивних завдань [2].

Віртуальна екскурсія в роботі з дошкільнятами дозволяє отримати візуальні відомості про місця недоступних для реального відвідування, заощадити для педагога час на її організацію та проведення, а також – кошти. Переваги даних екскурсій в тому, що вихователь сам відбирає потрібний йому матеріал, становить необхідний маршрут, змінює зміст відповідно до поставлених цілей та інтересів дітей. Величезну роль в активізації діяльності дітей під час віртуальних екскурсій грає пошуковий метод. Діти не просто знайомляться з матеріалами експозицій, але й займаються активним пошуком інформації. Як пише сучасний дослідник Ю. Горвіц, це успішно досягається шляхом постановки проблемних питань перед екскурсією або отриманням певних творчих завдань.

Як зазначають Т. Васютіна, Т. Золотаренко, «екскурсія у такому форматі дає можливість відвідувати цікаві місця …, що робить цей процес більш доступним, окрім цього надає можливість багаторазового перегляду як фрагментів та і екскурсії в цілому та, звісно, дозволяє відвідувати цікаві локації, незважаючи на карантинні обмеження» [2, с. 72].

Якщо для здобувачів освіти шкільного віку педагогами використовуються екскурсії, вже створені на різних інформаційних платформах (наприклад, через онлайн платформу Google Arts&Culture), то дітей дошкільного віку створення екскурсій краєзнавчого спрямування ще тільки розпочато.

О. Подліняєва пропонує аспекти, які слід урахувати педагогу при підготовці методичного супроводу до цифрового ресурсу:

- ідея екскурсії;
- мета й завдання екскурсії;
- зміст даного заходу ;
- пропонований маршрут і належне оформлення екскурсії тощо [5, с. 101].

Умовою проведення віртуальної екскурсії з дітьми дошкільного віку є проведення дистанційної роботи за використання гаджетів удома. Якщо матеріали віртуальної екскурсії переглядаються педагогом спільно з дошкільниками у ЗДО, там повинно бути наявним гарне комп'ютерне обладнання.

Як зазначає О. Подліняєва, з технічної точки зору віртуальна екскурсія являє собою певне комбінування фотознімків (циліндричних або сферичних), перехід від однієї візуальної панорами до іншої проходить через актину зону [там само].

Розробка і проведення віртуальних екскурсій передбачає *три етапи*:

1) підготовчий, який передбачає пошук самим педагогом місць, маршрутів, об'єктів або експонатів для екскурсії. Також слід продумати усі додаткові матеріали (візуальний ряд, музичне оформлення, способи подачі словесного тексту тощо);

2) етап безпосереднього проведення екскурсії, що визначається отриманням дітьми певної теоретичної інформації. Тут важливо зосередити

увагу екскурсантів на найбільш значущих об’єктах екскурсії – музейних експонатах, пам’ятниках, історико-культурних об’єктах тощо.

3) заключний етап, сутністю якого є узагальнення побаченого, обмін враженнями, думками.

З дітьми дошкільного віку, з метою закріплення набутих у віртуальній екскурсії знань, слід проводити на заняттях та в самостійній діяльності після екскурсійну роботу. Для дошкільників вона визначається створенням малюнків, виготовленням поробок на тему екскурсії тощо. Після перегляду віртуальної екскурсії вихователь може передати її на гаджети батьків дошкільників з тим, щоб у вільний час вони продовжили ознайомлювати дітей із визначними місцями рідного міста або села, його історією та культурою .

Н. Охріменко розкриває великий потенціал екскурсій щодо ознайомлення дітей з рідним краєм. Дослідниця зазначає, що сучасна практика ЗДО потребує використання у роботі з дітьми новітніх, цікавих для вихованців форм та методів навчальної та вихованої роботи, у тому числі – й у галузі краєзнавства [4, с. 32].

Особливо слід підкреслити значення екскурсійних програм у формуванні емоційної сфери дошкільнят; почуття прекрасного, відчуття радості пізнання, бажання бути корисним суспільству. Екскурсії у природу, до музею, виставкової зали вчать дошкільників розуміти твори мистецтва, знаходити красу в буденних речах і явищах, відчувати красу людської праці.

Віртуальні екскурсії на сьогодні розглядаються як ефективний засіб пізнання дітьми рідного краю, як інструмент краєзнавства. С. Матвієнко вказує на те, що вибір дітьми бажаних цілей і засобів краєзнавчої діяльності, реалізація мотивів і потреб в обраній позиції сприяють трансформації духовних цінностей в цінності особистості [3, с. 37].

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах сучасного інформаційного суспільства, з урахуванням реалій, що впливають на освітній процес, зокрема – дистанційне навчання, використання потенціалу мережі Інтернет стає необхідністю та робочим інструментом для педагогів. Проведення з дошкільниками віртуальних екскурсій – один із напрямів, який дозволить надати ефективності, безперервності та цікавості краєзнавчій роботі у закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Васютіна°Т. М., Золотаренко°Т. О. Особливості організації віртуальних екскурсій для здобувачів початкової освіти в умовах дистанційного навчання. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Тернопіль, 8 квітня, 2021). 2021. С.°72−73.

2. Коваленко°О. В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. 2019. Вип. 9. Т. 1. С. 94−98.

3. Матвієнко С. І. Регіональна культура як засіб удосконалення фахової підготовки майбутніх вихователів. *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 6−7 (105−106). С. 36−38.

4. Охріменко°Н. П. Форми організації роботи щодо ознайомлення дошкільників з рідним краєм. *Сучасні реалії та перспективи розвитку освіти* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 9 жовтня 2020 р). Дніпро: Міжнародний гуманітарний дослідницький центр. 2020. С. 32–34.

5. Подліняєва О. О. Віртуальна екскурсія у роботі вчителя. URL: http://spec.vntu.edu.ua/conf/pdf/conf 402−415

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Даниляк Софія, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Паласевич І.°Л.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті проаналізовано загальні підходи до питання формування самооцінки у дітей дошкільного віку; охарактеризовано основні її види: загальну і конкретну (часткову), адекватну та неадекватну, а також раціональний (когнітивний) та емоційний (афективний) компоненти самооцінки; з'ясовано, що адекватна самооцінка передбачає сформованість у дитини умінь оцінювати свої сили і можливості, правильно співвідносити їх із поставленими завданнями, вимогами і відповідно самостійно ставити перед собою певні цілі.*

Ключові слова: *самооцінка, загальна самооцінка, конкретна (часткова) самооцінка, адекватна самооцінка, неадекватна самооцінка, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти спрямовують фахівців дошкільної галузі змістити акценти своєї педагогічної роботи з підготовки дитини до школи, яка була пріоритетним завданням минулих років і неправомірно звузила завдання дошкільної освіти, на ширшу – створення сприятливих умов для становлення особистості, формування самосвідомості як її ядра, розвитку з перших років елементарних форм свідомого ставлення до життя, пізнання власного «Я», усвідомлення основних законів і правил, які забезпечують компетентну поведінку та успішну діяльність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зауважимо, що впродовж останніх десятиліть в Україні зросла зацікавленість дослідників до проблем формування самосвідомості, самооцінки у дітей дошкільного віку: О. Байєр (розвиток саморегуляції дошкільників), Н. Дятленко (психологічні умови розвитку самоповаги дошкільників), І. Карабаєва (формування особистісно-оцінної компетенції), О. Кононко (зв'язок самооцінки з домаганнями та мотивацією як показниками ціннісного ставлення до себе), С. Тищенко (емоційно-ціннісне ставлення до себе), Н. Акундінова, Д. Ельконін, Л. Уманець (формування самооцінки старших дошкільників в іграх).

Мета статті – проаналізувати загальні підходи до питання формування самооцінки у дітей дошкільного віку у психолого-педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що вітчизняні психологи Б. Ананьєв, Л. Божович, О. Запорожець, С. Рубінштейн розглядають самооцінку як складову самосвідомості особистості та як продукт її розвитку, що визначається усією життєдіяльністю людини. Науковці визначають самооцінку як усвідомлення себе як особистості, своїх фізичних сил і розумових здібностей, вчинків і дій, їхніх мотивів і мети, свого ставлення до довкілля, інших людей і до самого себе [3].

Аналізуючи особливості формування самооцінки у дітей дошкільного віку, А. Захарова виокремлює дві її основні форми – загальну і часткову або конкретну. *Загальна самооцінка* відображає узагальнено-інтегровані знання суб'єкта про себе і вироблене на цій основі цілісне ставлення до себе; *часткова* – відображає оцінку конкретних проявів і якостей особистості: її вчинків, дій, відносин, можливостей, фізичних даних та може мати як ситуативний, так і узагальнений характер [1, с. 9 – 13].

Дослідниця Л. Столяренко, у свою чергу, виокремлює загальну, конкретну і динамічну самооцінку. *Загальна самооцінка* – це оцінка особистісних якостей дитини, яка формується на основі її взаємодії з оточуючими людьми і виникає лише наприкінці дошкільного віку. *Конкретна самооцінка* – це оцінка своїх можливостей і умінь у конкретній діяльності; *динамічна* – є проміжним етапом між конкретною і загальною самооцінкою [6, с. 198].

С. Спічак зазначає, що самооцінка включає в себе оцінку результатів своєї діяльності, своєї поведінки, вчинків і мотивів, а також усвідомлення особистістю самої себе в цілому. Зазначимо, що основну увагу у своїх дослідженнях науковець акцентує на вивчення загальної самооцінки дітей і стверджує, що цей вид самооцінки стає доступний дітям у більш старшому віці, пояснюючи свою точку зору тим, що загальна самооцінка передбачає врахування особистістю своїх можливостей, оцінку себе взагалі, приписування собі певних якостей, їх оцінку [5, с. 18].

Досліджуючи генезис «Я-образу» дитини, М. Лісіна відзначає, що в структурі цього складного утворення виокремлюються: «...з одного боку, часткові, конкретні знання, уявлення суб'єкта про свої можливості і

здібності, що складають його периферію (те, що належить), а з іншого – центральне утворення, через яке заломлюються всі часткові уявлення суб'єкта про себе (те, кому це належить). У центральному утворенні функціонує безпосереднє переживання себе як суб'єкта, особистості, в ньому бере початок загальна самооцінка» [3, с. 167]. Таким чином, дослідниця визначає дві форми прояву самооцінки – загальну та конкретну та вказує на їх взаємозв'язок та взаємозалежність. При цьому *загальна самооцінка* розглядається як цілісне ставлення дитини до себе, що існує й функціонує в центральному утворенні «Я-образу». *Конкретна ж самооцінка* – це така, яка відображає ставлення дитини до власної окремої дії.

Досліджуючи вікову динаміку формування самооцінки, В. Семиченко визначає такі її критерії, як стійкість, адекватність та рівень самооцінки. На цій основі науковець класифікує нестійку та стійку, адекватну та неадекватну самооцінки. Неадекватна самооцінка відображає помилкове уявлення особистості про себе, буває або завищеною, або ж заниженою та є джерелом внутрішніх конфліктів і пов'язана з афектом неадекватності. Нестійка самооцінка також виступає причиною порушення діяльності суб'єкта [4, с. 134].

І. Карабаєва зазначає, що самооцінка тісно пов'язана з рівнем домагань, цілей, які людина перед собою ставить, та виокремлює такі види самооцінки, як адекватну та неадекватну. *Адекватну* визначає як таку, що дає змогу правильно співвідносити свої сили із завданнями різної складності з вимогами тих, хто її оточує; *неадекватна* – завищена або занижена – деформує внутрішній світ людини, спотворює її мотиваційну та емоційно-вольову сфери і тим самим перешкоджає її гармонійному розвитку [2, с. 63].

Отож, дослідники одностайні у тому, що у складі самооцінки дитини виділяються такі її види, як загальна та конкретна. Загальна самооцінка – це цілісне ставлення дитини до себе, що є наслідком інтеграції уявлень про себе і складається на ґрунті цілісної діяльності дитини: предметно-практичної, ігрової та спілкування з однолітками та дорослими. Конкретна (часткова) самооцінка – самооцінка, яка виражає ставлення дитини до успіху своєї окремої часткової дії; оцінка своїх умінь у конкретній діяльності, що формується на основі результатів власної діяльності.

У структурі самооцінки особистості виділяють раціональний (когнітивний) та емоційний (афективний) компоненти, які функціонують у тісному взаємозв'язку та взаємозумовленості. Таке трактування структури самооцінки дає змогу констатувати, що конкретну самооцінку можна у певній мірі співвідносити з раціональним, адже цей компонент є результатом передусім мисленнєвих операцій – аналізу, порівняння, синтезу та відображає знання особистістю відповідних її особливостей; а загальну самооцінку – з емоційним компонентом.

Очевидно, що саме раціональному компоненту належить важлива роль у процесі становлення цілісної самооцінки особистості, завдяки якому

здійснюється узагальнення найбільш значущих для особистості окремих самооцінок, їх синтез та вироблення ціннісних орієнтирів, у яких відображається те, як позиціонує себе особистість.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, узагальнивши основні підходи до вивчення самооцінки у психолого-педагогічних дослідженнях можемо стверджувати, що самооцінка є важливим компонентом самосвідомості особистості, усвідомлене ставлення до результатів своєї діяльності, оцінювання своїх вчинків, усвідомлення власних умінь й можливостей у різних видах діяльності. Як важливий регулятор поведінки людини самооцінка визначає її взаємини з довкіллям, вимогливість до себе, ставлення до власних успіхів і невдач, тим самим впливаючи на ефективність діяльності та розвиток особистості.

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок є дослідження особливостей формування самооцінки у дітей дошкільного віку у взаємодії ЗДО з батьками вихованців.

Список використаних джерел

1. Захарова°А.°В. Структурно-динамическая модель самооценки. *Вопросы психологии.* 1989. № 1. С. 5 – 14.
2. Карабаєва І. Експрес-діагностика особистісно-оцінної компетенції : емоційна складова. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2016. № 4. С. 62 – 68.
3. Развитие общения у дошкольников / Под ред. А.°В.°Запорожца, М.°И. Лисиной. Москва : Педагогика, 1974. 288 с.
4. Семиченко°В.°А. Психология личности. Киев, 2000. 427 с.
5. Спичак С.°Ф. Возрастная динамика самооценки у школьников. *Социально-психологические проблемы формирования личности и учебно-воспитательного коллектива.* Москва : Изд-во Моск. гос. пед. ин-та, 1998. С. 12 – 21.
6. Столяренко Л.°Д., Самыгин С.°И. Личность и межличностные отношения. *Психология и педагогика в вопросах и ответах*. Москва, 1999. С. 195 – 300.

Abstract. *The article analyzes the general approaches to the formation of self-esteem in preschool children; its main types are characterized: general and specific (partial), adequate and inadequate, as well as rational (cognitive) and emotional (affective) components of self-esteem; it was found that adequate self-esteem involves the formation of the child's ability to assess their strengths and capabilities, to properly correlate them with the tasks, requirements and, accordingly, to set certain goals.*

Key words: *self-esteem, general self-esteem, specific (partial) self-esteem, adequate self-esteem, inadequate self-esteem, preschool children.*

ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ 6 РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБОМ КОЛЕКТИВНОЇ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Двойних Раїса, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Корякіна І.°В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

Анотація. *У статті розглянуто колективну образотворча діяльність, яка виховує у дітей 6 року життя почуття відповідальності. Зроблено аналіз поняттю «відповідальність», механізм її формування, умови за яких виникає. Розкривається проблема виникнення безвідповідальної поведінки дітей дошкільного віку та запропоновані шляхи вирішення.*

Ключові слова: *відповідальність, моральні норми, моральність, види відповідальності, діти дошкільного віку, образотворче мистецтво, заняття.*

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві процес виховання особистості дуже відрізняється від підходів минулого. Стрімкий темп сьогодення закладає нові правила. Виникає така ситуація, при якій традиційні та стандартні методи впливу на формування особистості втрачають свою актуальність та доцільність. Виникають питання: «Яка ідеальна мета виховання? Якими мають будуть наші діти? Як виховати їх відповідальними людьми? Хто повинен цим займатися?».

На думку науковців, значною проблемою нинішнього суспільства є те, що велика частка батьків перекладають свої по вихованню дітей на вихователів та педагогів. Але ж саме з родини, найближчого оточення дитини, беруть початок такі поняття, як моральність, етика, відповідальність. Лише власним прикладом батьки, дбаючи про чистоту поведінки і думки, можуть виховати дитину успішною, заклавши в неї моральні якості, а вже педагоги продовжити «сіяти насіння» доброго і вічного. Бачення проблеми в тому, що сучасні батьки, намагаючись бути в ритмі життя, в багатьох ситуаціях занадто поспішають, і в наслідок цього намагаються зробити за дитину те, з чим вона і сама справиться. Це призводить до пригнічення відповідальної поведінки у дітей. Тому, педагогам та вихователям доводиться стимулювати та розкривати моральні якості дітей в процесі виховання. Заняття з образотворчої діяльності є саме тим засобом, який може сформувати у дітей почуття відповідальності, бо крім навчання, такі завдання всебічно розвивають дітей, сприяють розумовому та морально−естетичному вихованню.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Висвітленню різних аспектів проблеми відповідальності у дітей 6 року життя присвячені роботи А.°Макаренко, В.°Сухомлинського, І.°Беха, Т.°Веретенко, В.°Горовенко, М.°Левківського, М.°Сметанського, О.°Сухомлинської, В.°Савченко,

Н.°Огренич, В.°Оржеховської та ін. Науковці зазначають про необхідність формування особистості на основі загальнолюдських моральних цінностей, серед яких вагоме місце посідає відповідальність.

У науково-методичній літературі можна простежити три напрями у сучасних дослідженнях проблеми відповідальності. Перший – висвітлює проблему виховання цієї моральної якості на різних вікових етапах розвитку особистості (І.°Бех, Ж.°Завадська, Л.°Ітельсон, К.°Клімова, А.°Колесова, Т.°Морозкіна, Л.°Славіна, В.°Татенко, Л.°Татомир, Л.°Шевченко, Т.°Фасолько). У роботах другого напряму відповідальність розглядається як феномен міжособистісних взаємин у груповій діяльності (В.°Агєєв, Л.°Сухінська). Третій – представлено в роботах, присвячених висвітленню питань виховання відповідальності в конкретному виді діяльності (Т.°Гаєва, Л.°Коршунова, К.°Муздибаєв, А.°Слобідський, Н.°Стаднік та ін.). Орієнтуючись на ці теоретичні положення, педагоги ЗДО спрямовують зусилля на виховання дитини як вільної гармонійної особистості, здатної і в реальному часі, і у майбутньому відповідально ставитися до життя, навчання, діяльності, природи, родини, здоров'я тощо. Проте, враховуючи складність проблеми, існує потреба у розкритті та деталізації механізму та чинників формування відповідальності у дітей в період дошкільного дитинства [1].

У сучасних наукових дослідженнях І.°Д.°Беха, Т.°Г.°Гаєвої, Т.°Є.°Колесіної, О.°Л.°Кононко, М.°В.°Левківського, А.°В.°Лопуховської, Т.°В.°Морозкіної, М.°В.°Савчина, І.°А.°Улєдової розкриваються психологічні механізми формування у дітей різного віку відповідальності, яка оцінюється як особливий мотив людських вчинків, смисловий принцип регуляції поведінки. При цьому значна увага надається формуванню у школярів системи відповідальних ставлень. Стосовно ж дошкільного віку, означена проблема до цього часу детально не досліджувалась. Окремі її аспекти знайшли вирішення у роботах, спрямованих на виявлення особливостей відповідального ставлення в процесі спілкування у різних видах діяльності: трудової, ігрової З.°Н.°Борисова, Р.°Н.°Ібрагімова, К.°О.°Клімова, Г.°Г.°Уранова та навчальної С.°О.°Ладивір, Л.°І.°Меквабишвілі. Спираючись на комунікативно-діяльнісний підхід, відповідальність ми розглядаємо як сутнісний показник моральної вихованості, що регулює поведінку особистості.

Значна частина наукових досліджень присвячена проблемі нормативності як основної характеристики поведінки дитини-дошкільника. Результати досліджень Л.°В.°Артемової, Л.°І.°Божович, С.°М.°Карпової, Т.°Р.°Каштанової, В.°К.°Котирло, М.°І.°Лісіної, Т.°І.°Поніманської, Л.°П.°Почеревіної, А.°Г.°Рузської, Є.°В.°Субботського, В.°М.°Шевченко, С.°Г.°Якобсон та ін. констатують, що моральна норма, якщо вона усвідомлено закріплена і емоційно збагачена, перетворюється у відповідну якість особистості. На етапі дошкільного дитинства моральні норми виступають і як мотиви поведінки [4].

Мета статті: дослідити колективні заняття з образотворчого мистецтва як засіб формування відповідальності у дітей 6 року життя.

Виклад основного матеріалу. В Інтернет − енциклопедії «Вікіпедія» поняття «відповідальність» визначається, як загальносоціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей. Відповідальність означає усвідомлення суті та значення діяльності, її наслідків для суспільства і соціального розвитку, вчинків особи з погляду інтересів суспільства або певної групи.

Науковець Тетяна Гурлєва характеризує відповідальність як якість особистості, що виявляється в усвідомленні та емоційному переживанні необхідності виконати справу, що має значення не лише для себе, а й для інших людей, готовність дати звіт щодо своїх дій [1].

В своїх наукових працях Т.°Фасолько визначає, що загальноприйнятим є положення про те, що в основу відповідальності дитини покладається рівень компетентності і її обізнаність, уміння вирішувати проблеми, втілювати знання і цінності в практику повсякденного життя. Відповідальність є складовою самостійності дитини, її розвиненої самосвідомості, а ЗДО є тим виховним закладом, де розгортається цей процес [4].

У дітей старшого дошкільного віку, згідно дослідження, проведеного Т.°Фасолько [5] розрізняють такі рівні сформованості відповідальної поведінки:

• ініціативна відповідальність − поведінка дитини характеризується тим, що вона не тільки розуміє значення відповідального виконання доручених справ, а й відчуває задоволення від поведінки такого типу, проявляє ініціативу, пропонує шляхи вирішення завдань, наполеглива, досягає успішного результату. В спілкуванні орієнтується на інших, вміє відчути необхідність допомоги, проявляє співчуття, турботу, творчо підходить до справ, знає і використовує моральні норми;

•°виконавська відповідальність − дитина характеризується наполегливістю, старанністю, добросовісністю, орієнтується на моральні норми і дотримується їх. Діє за вказівкою дорослого, не проявляє власної ініціативи;

• конформна відповідальність − характеризується тим, що дитина знає моральні норми і дотримується їх, але тільки в присутності дорослого. Поза контролем моральна поведінка зникає. Дитина вміє пристосовуватись до вимог дорослих, орієнтується на моральні норми, оцінюючи можливість використання їх в корисних цілях;

• безвідповідальність − дитина прагне за першої нагоди уникнути необхідної поведінки, залишає доручену справу. Власні інтереси ставить найвище [3].

Т.°Гурлеєва в своїх наукових дослідженнях визначає, що вихованню відповідальності сприяє:

• щире бажання діяти з правилами і вимогами;

• інтерес до дорученої справи;

• віра дитини у власні сили, у можливість виконати завдання;

• доброзичлива моральна атмосфера у родині та у дитячому колективі;

• надання дітям вчасної допомоги;

• авторитет і особистий приклад дорослого [1].

Етапи формування відповідальності:

• початковий етап − засвоєння суті вимог і прояви відповідальності носять зовнішній характер через неможливість вчиняти інакше

• етап усвідомлення − відповідальність проявляється відповідно до усвідомлення своїх обов'язків

• завершальний етап − у дитини зявл'яється вимогливість до себе, усвідомлення власної відповідальності [1].

Відповідальність формується у різних видах діяльності:

• при самообслуговуванні;

• у грі;

• під час допомоги батькам та іншим дорослим;

• у спільній трудовій діяльності дітей, яку можна організовувати у старшому дошкільному віці як у родині, так і у ЗДО [1].

Образотворча діяльність є найдоступнішою формою творчості, а ще надзвичайно захоплюючою. Це перш за все творчий процес, в ході якого діти відображають свої враження. Тому вона виступає як засіб розвитку особистості дитини, стимулює творчий потенціал; є формуючим елементом особистісно-ціннісного відношення до мистецтва, також розвиває художньо-образотворче мислення. Ось чому важливі заняття з образотворчого мистецтва з раннього віку, де дітьми здобувається первинні знання з образотворчої грамотності.

Якого б плану не було заняття в ньому виділяють три частини − вступну, основну, заключну.

Так в ***вступній частині*** заняття вихователь створює атмосферу, емоційний стан, намагається заінтересувати дітей до певного предмета чи явища, майбутнього завдання. Діти знайомляться із запропонованим об'єктом, методом та засобами його зображення. Може відбуватися бесіда в якій дітям запропоновують самостійно обміркувати чи пригадати варіанти роботи з образотворчим матеріалом.

В ***основній частині*** – вихователь керує діяльністю дітей. Якщо діти допускають масову типову помилку, то повторює показ засобів виконання завдання. Якщо ж помилки нетипові, тоді вихователем надається індивідуальна допомога конкретній дитині.

В ***заключній частині*** підводяться підсумки та робляться узагальнюючи висновки, де вихователь оцінює виконання завдання дітьми.

Окрім занять з образотворчого мистецтва у ЗДО доцільно їх доповнювати відвідуванням музеїв, картинних галерей. Такі заходи збагачують уявлення дітей про навколишній світ, розширюють їх кругозір.

Створюючи аплікації, малюючи або ліплячи, діти можуть висловлювати власне ставлення до того, що зображують, що їх зацікавило, сподобалось чи навпаки – засмутило. Така оцінка має велике значення, бо є основою для морального виховання дітей і проявляє себе як функція громадської

спрямованості образотворчого мистецтва, при зображені явищ суспільного життя і їх аналіз через призму власних почуттів. Подібна ситуація виникає і тоді, коли діти створюють малюнки чи поробки для інших: матусям, татам, бабусям та дідусям до свят; вітального чи підбадьорюючого характеру для бійців АТО; для дітей − позбавлених батьківського піклування тощо. Це викликає в них особливе почуття відповідальності, спонукаючи виконати роботу якомога краще. Такі заходи дуже важливі, бо формують у дітей почуття колективізму, турботи, бажання робити добро.

Почуття відповідальності – це складова морального виховання, і колективні заняття з образотворчого мистецтва сприяють його формуванню. Діти зайнятті спільною справою, при цьому кожен з них є самостійним «гвинтиком», виконуючи окреме завдання, і в той же час − невід'ємною частиною загального процесу.

Під час колективної праці діти вчаться об'єднуватися, домовлятися між собою для досягнення спільної мети. Прикладом таких завдань є малювання загального малюнку, аплікації, ліплення. При цьому важливо пам'ятати, що саме правильна організація заняття вихователем, його підказки та вказівки повинні створити таку атмосферу, при якій у дітей проявляється доброзичливе ставлення до одногрупників, повага до їх дій та бажання уникнути конфлікту чи надати допомогу.

Під час занять діти виховують свою відповідальність доводячи до кінця розпочату справу, прибираючи чи підготовлюючи робоче місце, зосереджено слухаючи вихователя і якісно виконуючи завдання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, колективні заняття з образотворчого мистецтва надзвичайно важливі в процесі виховання почуттів у дітей та творчого розвитку особистості, бо такі заняття занурюють їх у світ краси та мистецтва, художньої культури, дають відчуття задоволення від власної творчості. Під час занять, діти займають активну позицію, де вони проявляють самостійність, відповідальність та цілеспрямованість щоб досягти кінцевого результату, тим самим розвиваючи вольові зусилля. Бажання дітей дошкільного віку досягти якісних результатів у своїй творчості є індикатором таких якостей та почуттів, як наполегливість, спроможність знаходити вихід при труднощах, становлення самоконтролю, дисциплінованості та ініціативності. Саме ці якості є формами відповідальності, які показують зрілість особистості. Сьогодення ставить перед педагогами завдання, що починаючи з дошкільного дитинства необхідно виховувати справжніх громадян, чуйних людей, патріотів своєї держави, а почуття відповідальності – це фундамент особистості, індикатор добра і зла.

Список використаних джерел

1. Гурлєва°Т. Виховуємо відповідальність у дошкільників. *Щомісячний спеціалізований журнал «Вихователь-методист дошкільного закладу»,* № 5 травень 2012 р. С. 12−15.

2. Белєнька°Г. Формування відповідальності у дошкільників. *Педагогічний процес: теорія і практика*. № 1−2. Київ, 2015. С. 36−39.

3. Ганс Йонас Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Das Prinzip Verantwortung. Versucheiner Ethik fur die technologisc he Zivilisation. Київ: Лібра, 2001. 400 с.

4. Фасолько°Т. Виховання відповідальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку. Київ, 2000. С. 24−28.

5. Фасолько.°Т Виховання відповідальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис... канд. пед.наук: 13.00.08. дошкільна освіта. Ін-т пробл. виховання АПН України. Київ, 2000. 18 с.

Abstract. *In this article we will consider how collective art activities instill in preschoolers 6 years of age a sense of responsibility. The term itself, the mechanism of its formation, the conditions under which it occurs are also analyzed. The problem of irresponsible behavior and proposed solutions are revealed.*

Key words: *responsibility, moral norms, morality, types of responsibility, preschool children, fine arts, classes.*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТАПІВ ТА СТУПЕНІВ АДАПТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дмитренко Світлана, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Корякіна І.°В.****, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті проаналізовано етапи і ступені адаптаційного періоду дітей раннього дошкільного віку. У процесі адаптації дитини до умов ЗДО науковці відокремлюють три основні етапи, які характерні для більшості дітей раннього дошкільного віку. Залежно від тривалості адаптаційного періоду та поведінки дитини виділяють такі ступені адаптації дитини до ЗДО: легка, середня та важка патологічна адаптація.*

Ключові слова: *адаптація, ступень адаптації, діти раннього дошкільного віку, заклад дошкільної освіти.*

Постановка проблеми: Адаптація – процес розвитку пристосувальних реакцій організму у відповідь на нові умови. Правильне виховання збільшує здатність дитячого організму доцільно реагувати на зміни оточуючого середовища. Сприятливі побутові умови, дотримання режиму харчування, сну, спокійні взаємовідносини членів родини та багато іншого – усе це корисно для

здоров’я, а також є фундаментом для нормальної адаптації дитини на час вступу в ЗДО. Від того як проходить звикання дитини до новому режиму дня, до незнайомих людей залежить її фізичний та психічний розвиток. Щоб період адаптації дітей проходив легше, необхідна фахова взаємодопомога педагогів ЗДО та родини. ЗДО має стати “відкритим” з усіх питань розвитку та виховання [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-методичній літературі більшою мірою освітлені питання адаптації дітей раннього дошкільного віку в ЗДО (А.°І.°Жукова, Р.°В.Тонкова-Ямпольская, Н.°Д.°Ватутина та ін.). Адаптація визначається передусім медико-педагогічною проблемою, розв’язання якої потребує створення умов, що задовольняють потреби дітей у спілкуванні, тісної взаємодії між ЗДО та родиною, хорошого медичного обслуговування дітей і правильної організації виховного процесу (Н.°М.°Аксарина, А.°І.°Мишкис).

Вагомий внесок у вивчення проблеми адаптації особистості у науковій літературі розглядали Я.°Л.°Коломинский, А.°В.°Петровский та ін.). Останніми роками дедалі активніше питання соціальної адаптації розглядаються в педагогічних працях Ш.°А.°Амонашвили, Г.°Ф.°Кумарина, А.°В.°Мудрик [1].

Мета статті: дослідити етапи та ступені адаптаційного періоду дітей раннього дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу: Проблема адаптації – це проблема в основному дітей 3-го та 4-го року життя, тому що більшість дітей приходять в ЗДО саме в цьому віці. Найчастіше, проблеми адаптації, пов’язані з невідповідністю особливостей нових вимог характеристикам дітей групи за різними показниками, наприклад по випередженню рівня розвитку пізнавальної сфери й відставанню в сформованості необхідних культурно-гігієнічних навичок і навпаки. Проблема адаптації до умов ЗДО виникає у дитини будь-якого віку, коли вона вперше поступає до ясельної групи. Для такої дитини незвичне все: відсутність близьких, незнайомі дорослі, велика кількість дітей, новий режим дня, нове приміщення тощо.

У процесі адаптації дитини до умов ЗДО дослідники виокремлюють кілька основних етапів характерних для більшості дітей раннього дошкільного віку [3, 4] :

На першому етапі майже у всіх дітей спостерігаються ознаки нестабільності в емоційній сфері, психологічний дискомфорт. Мабуть, немає жодної дитини, яка б не страждала би через розставання з рідними. Діти відмовляються від спілкування, іграшок, хворобливо реагують на розставання з батьками − плачуть, розлучаючись і зустрічаючись з ними. Такі діти у групі поводяться неспокійно, часто вередують, постійно запитують про маму, просяться додому, можуть відмовлятися від їжі; буває так, що дитину нічим не можна заспокоїти. Заняття і групові ігри, організовані вихователем, дітей не цікавлять, вони не реагують на яскраві іграшки, які знаходяться у групі,

віддаючи перевагу своїй улюбленій іграшці, принесеній з дому. До однолітків і вихователя ставляться байдуже або стороняться їх.

На другому етапі діти з безлічі незнайомих дорослих виділяють для себе вихователя. Вони починають реагувати на ласку і пропозиції погратися, звертаються до нього за допомогою і підтримкою, якщо виникають труднощі при виконанні режимних процедур або якщо щось не виходить. Малюки хочуть, щоб вихователь їх утішив, коли вони сумують за домівкою і за мамою: діти прагнуть постійного фізичного контакту, хочуть отримувати увагу й ласку, позитивну оцінку своєї діяльності, впевненість у тому, що батьки все-таки прийдуть. Дитина може постійно ходити за вихователем, яка підбадьорює дитину, запевняє її, що мама обов'язково прийде, залучає малюка до своїх справ − просить допомогти прибрати іграшки або принести книжку, щоб почитати її з іншими дітьми. Як правило, діти охоче виконують такі прохання.

На третьому етапі діти починають користуватися іграшками, що є у групі, досліджувати незнайомі предмети й навколишнє оточення. Малюки активно привертають увагу вихователя, прагнуть залучити його до своєї діяльності, якщо виникають труднощі під час гри, звертаються за допомогою, відгукуються на пропозиції погратися разом. На даному етапі діти включаються у групові рухливі ігри й заняття.

На останньому етапі малюки починають цікавитися іншими дітьми, потребують спілкування з ними, прагнуть привернути до себе увагу друзів, утримати її, посміхаються при зустрічі з ровесниками, заглядають в очі, пропонують іграшки. Діти починають гратися з однолітками, емоційно висловлюються, кривляються, наслідуючи інших, отримуючи задоволення від таких забав. З'являються вибіркові симпатії до певних дітей. Малюки починають помічати смуток, радість інших дітей, співпереживають, якщо комусь боляче.

Зазначені періоди адаптації проходять усі, хто прийшов у ЗДО, але тривалість етапів у кожного різна. Дитина швидко й безболісно може адаптуватись до ЗДО, а може надовго зупинитися на певному етапі.

Ступені адаптації:

Залежно від тривалості адаптаційного періоду та поведінки дитини виділяють три ступені адаптації дитини до ЗДО.

Легка (фізіологічна, природна) адаптація − поведінка дитини нормалізується протягом 10−15 днів. Дитина адаптується в новому колективі безболісно, їй там комфортно, вона не влаштовує істерик, коли йде в ЗДО. Такі діти, як правило, рідко хворіють, хоча в період адаптації "зриви" все ж таки можливі.

Середня адаптація − поведінка дитини нормалізується протягом 15−30 днів. Малюк худне, хворіє, але не важко, без ускладнень; більш-менш терпимо переносить "походи" в ЗДО, плаче під час прощання з мамою та інколи протягом дня. Як правило, у цей час захворювань уникнути не вдається.

Важка патологічна адаптація − триває від 2 місяців і більше. У цей період у дитини спостерігаються погіршення апетиту, аж до повної відмови від їжі, порушення сну і сечовипускання, різкі перепади настрою, часті зриви й вередування, істерики. Крім того малюк дуже часто хворіє (хвороба нерідко пов'язана з небажанням дитини йти в заклад дошкільної освіти). Такі діти в колективі відчувають себе невпевнено, майже ні з ким не граються.

Висновки: Адаптація дітей до закладу дошкільної освіти завжди була й лишається найбільш складним періодом як для дитини та її батьків, так і для педагогів ЗДО. Врахування специфіки адаптаційного періоду допоможе не лише знайти правильний підхід до малюка, а й закласти передумови для його успішної соціалізації в новому колективі. Адже характер пережитих емоційних станів у ранньому віці впливає на успіхи й невдачі не тільки найближчого періоду шкільного життя, а й дорослого життя в майбутньому, оскільки емоційна пам'ять фіксує позитивний чи негативний досвід у тих уявленнях, образах та цінностях, що визначають стосунки дитини зі світом.

Список використаних джерел

1. Аванесова°В.°М. Навчання найменших в дитячому саду. Київ: Освіта, 2005. 176 с.

2. Баркан°А.°І. Практична психологія для батьків, або як навчитися розуміти свою дитину. Київ: АСТ-ПРЕСС, 2007. 417 с.

3. Гуменюк°Г. Внутрішній світ дитини і стрес. *Довкілля.* 2008. № 1. С.°20−22.

4. Світич С. До дитсадка – підстрибом. *Дошкільне виховання.* 2020. № 5. С.°14−18.

Abstract. *The article analyses the early preschool children' adaptation period stages and degrees. The scientists identify three main stages of adaptation of the child to the conditions of the institution of preschool education, which are typical for the most of early preschool age children. Depending on the length of the adaptation period and the child's behaviour, the following degrees of adaptation of the child to the institution of preschool education are distinguished: mild, moderate and severe pathological adaptation.*

Key words: *adaptation, degree of adaptation, children of early preschool age, institution of preschool education.*

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ЗАНЯТЬ ФІТБОЛ-АЕРОБІКОЮ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дорога Діана, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Хлус Н.°О.****, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті проаналізовано особливості впливу занять фітбол-аеробікою на організм дітей старшого дошкільного віку. Фітбол-аеробіка дозволяє покращити оздоровчо-освітній процес у дошкільному навчальному закладі, сприяє злагодженому розвитку всієї опорно-рухової системи, зміцненню всіх груп м'язів; заняття з фітбол-аеробіки поліпшують роботу дихальної та серцево-судинної системи, нормалізують обмін речовин та інтенсивність процесів травлення, збільшують витривалість і зміцнюють організм в цілому.*

Ключові слова: *діти старшого дошкільного віку, здоров'язбережувальна технологія, фітбол-аеробіка, стан здоров'я.*

Постановка проблеми: На сучасному етапі розвитку України як європейської держави однією з найважливіших проблем є збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління. Від стану здоров'я підростаючого покоління залежить благополуччя і розвиток суспільства. Охорона і зміцнення здоров'я дітей є першочерговим завданням навчально-виховного процесу. Однак в останні десятиріччя спостерігається помітна тенденція до погіршення здоров'я дітей. За даними офіційного сайту Міністерство охорони здоров'я України в останні роки зростає кількість абсолютно здорових дітей дошкільного віку знизилась з 25 % до 14 %. Педагоги не на достатньому рівні володіють теоретичними знаннями та практичними уміннями щодо сучасних здоров'язбережувальних технологій в педагогічному процесі. Основні завдання будуть вирішені завдяки введенню сучасних здоров'язбережувальних технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти, а саме фітбол-аеробіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання необхідності впровадження здоров'язбережувальних технологій у закладі дошкільної освіти докладно представлена у сучасних дослідженнях українських та зарубіжних вчених : Н. Ф. Денисенко; Л. М. Волошина; О. Л. Богініч; О. П. Івахно; Л. В Гаращенко. Авторські опрацювання здоровязбережувальних технологій представлені у працях Н. М. Букрєєва; А. М. Митяева; Н. І. Семенова; В. М. Єфімова; Е. С. Вільчковський.

Мета статті: обґрунтувати впровадження сучасної здоров'язбережувальної технології фітбол-аеробіки в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу: До сучасних здоров'язбережувальних технологій фізичного виховання дітей дошкільного віку відноситься фітбол-аеробіка. Вправи на фітболах особливо впливають на організм і викликають емоційне задоволення у дітей старшого дошкільного віку.

Під час виконання вправ на фітболах важливо звернути увагу на правильну поставу дітей: дитина повинна сидіти посередині, в центрі фітбола, спина пряма, голова трохи піднята, руки на поясі, ноги впираються в підлогу всією ступнею, ступні паралельні один одному або трохи розведені в сторони, гомілка ноги не натикається з фітболом, між гомілкою і стегном повинен бути прямий кут. Після того як дитина навчилися правильно сидіти на фітболах, можна приступити розучування комплексу вправ [2, с. 69].

На фітболах діти можуть займатися з народження (2-тижневого віку). Правильно організовані заняття та підібрані вправи з футболами для дітей старшого дошкільного віку приносять велику користь. Найголовніша особливість фітбол-аеробіки в тому, що для занять не існує жодних протипоказань. Фітбол має певні особливі властивості: колір, розмір, запах та його особлива пружність. Фітбол може бути не тільки різний за розміром, але й кольором [1, с. 14].

Впровадження фітбол-аеробіки у систему фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку варто починати з розробки комплексів вправ з фітболами. Поступово ці комплекси слід використовувати під час занять з фізичної культури і закріплювати їх виконання під час ранкової гімнастики. Під час навчання дітей дошкільного віку на почтовому етапі слід проводити індивідуальну роботу з дітьми: кожній дитині надають можливість самостійно ознайомитися та погратися з фітболом [3, с. 4]. Наступний етап навчання дітей вправам на фітболах – самостійно сідати на фітбол та утримувати рівновагу на ньому: при сидінні коліна мають бути розміщені на рівні стегон, слід сидіти стійко і впевнено, не провалюючись. Правильне сидіння на фітболі сприяє не лише ефективності, а й безпеці виконання вправ. На даному етапі вчимо дітей підгрупами займатися на фітболі не більше 4–5 хв, поступово збільшуючи тривалість виконання вправ до 20–25°хв залежно від вікових, рухових і індивідуальних особливостей дітей. Перед початком заняття треба зробити вологе прибирання, провітрити приміщення, діти повинні бути одягнені легко [2, с. 67].

Заняття з фітбол-аеробіки складається з трьох частин: підготовчої, основної і заключної. *В підготовчій частині* здійснюється розминка, мета – викликати у дітей бажання займатися та підготовити організм до більш інтенсивної роботи в основній частині заняття, створити позитивний емоційний настрій. *В основній частині* заняття здійснюється максимальне навантаження на організм, яке повинно бути оптимальним для дітей, мета – навчання технічно правильного виконання загальнорозвивальних вправ і розвитку спритності. В основній частині обов'язково повинні бути вправи, які виконуються з різних вихідних положень: лежачи на фітболі на грудях, на спині та ін. Такі вправи сприяють корекції постави, тренують силу та витривалість м'язів. *Заключна частина* заняття сприяє покращенню відновних процесів і розслабленню організму. Зміст заключної частини: елементи дихальної гімнастики, самомасажу, вправи на загальну релаксацію, рухливі ігри та вправи

для розвитку творчих здібностей дітей. Усе заняття проходить під музичний супровід [4, с. 57].

Висновки: Використання в закладі дошкільної освіти здоров'язбережувальної технології – фітбол-аеробіки сприяє оптимізації рухового режиму дошкільника, системному підходу до формування у дітей ціннісного ставлення до власного життя і мотивації щодо здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Богініч О. Л. Левінець°Н. В., Петрова°Ж. Г. Створення здоров'язбережувальних технологій в дошкільному навчальному закладі. *Сучасні технології в дошкільній освіті України*. Київ: НПУ ім.°М. П. Драгоманова, 2008. С. 14–25.
2. Гаращенко Л. В. Здоров'язбережувальні методики виховання у фізкультурно-оздоровчому процесі сучасного дошкільного закладу. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне, Випуск 1 (44). 2011. С. 67–71.
3. Денисенко Н. Ф. Оздоровчі технології в освітньому процесі. Дошкільне виховання. Київ, 2004. № 12. С. 4–6.
4. Єфімова В. М. Здоров'язбережувальні технології у контексті педагогічних досліджень. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* Київ, 2010. № 1. С. 57–60.
5. Івахно О. П. Здоров'язберігаючі технології в системі дошкільної освіти. *Часопис "Дитячий садок".* Київ, 2008. № 21 – 24 (453–456). С. 97–100.

Abstract. *In the article features of impact fitball aerobics lessons on senior preschool children's organism was analyzed. Fitball aerobics lessons improve health and educational process in preschool institutions, promotes coherent development of the whole musculoskeletal system, strengthen all muscle groups; improve the respiratory and cardiovascular system, normalize metabolism and intensity of the digestive system, increase endurance and enhance the body at all.*

Key words: *children of senior preschool age, healthkeeping technology, fitball-aerobics, state of health.*

ОПТИМІЗАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО

Дяченко Ірина, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Хлус Н.°О.****, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *В статті проаналізовано основні підходи до підвищення рівня рухової активності дітей старшого дошкільного віку та оптимізація рухових режимів. Розглянуто значення рухової активності в забезпеченні життєдіяльності дитини на кожному віковому етапі життя та в побудові процесу фізичного виховання дітей дошкільного віку.*

Ключові слова: *рухова активність, діти старшого дошкільного віку, оптимізація.*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному суспільстві особливої актуальності набуває проблема виховання здорової нації. Вона зумовлена стійкими тенденціями погіршення здоров'я молодого покоління та зниженням рівня фізичної підготовки. Ці негативні явища значною мірою пов'язуються із недостатньою руховою активністю дітей. Формування та становлення загальних основ здоров'я доцільно починати у дошкільному віці, оскільки чимало рухових навичок та умінь розвиваються саме на цьому віковому етапі [5, с.°76]. Серед пріоритетних завдань дошкільної освіти, зазначених державними документами, є збереження та зміцнення фізичного, психічного, духовного здоров'я дитини, підвищення опірності й захисних сил організму, виховання стійкого інтересу до рухової активності, потреби в ній, вироблення звички до здорового способу життя [1, с.°191]. У працях педагогів з питань формування рухової активності, було доведено, що розвиток і здоров'я дітей дошкільного віку залежить від оптимального рівня рухової активності, оскільки її недостатність або надмірність сприяє затримці росту та розвитку, знижує робочі й адаптивні можливості організму [3, с.°8].

Чисельними дослідженнями вчених (О. Аксьонової, Є. Аркіна, Є. Вавілової, Е. Вільчковського, Л. Волкової, Т. Глушанок, О. Гнізділової, Н. Денисенко, Ю. Змановського, В. Сухарєва, Г. Шалигіної) встановлено безперечний вплив рухів на здоров'я дитини, оскільки вони є біологічною потребою її організму від народження та природною необхідністю в її розвитку. Важливість рухової активності підкреслюється також у дослідженнях когорти науковців: О. Богініч, Л. Глазиріної, О. Дубогай. Питання оптимізації режиму рухової активності дітей у дошкільних навчальних закладах ґрунтовно висвітлено у працях Е. Вільчковського, М. Єфименка.

Численні спостереження свідчать, що в останні роки у більшості сучасних дошкільників спостерігається дефіцит рухової активності упродовж дня [4, с.°15]. У зв'язку з цим постає проблема вдосконалення рухового режиму дітей дошкільного віку та виявлення умов, що забезпечують його активізацію не тільки в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, а й під час прибування дитини вдома. Стратегічною метою роботи закладу дошкільної освіти та родини повинна стати турбота про здоров'я дітей, адже здорова дитина легше сприймає виховні впливи, швидше набуває необхідних умінь і навичок, краще пристосовується до змін у навколишньому середовищі [2, с. 7]. Ефективність формування рухової активності дітей дошкільного віку

забезпечується проведенням різних форм фізкультурно-оздоровчої діяльності в ЗДО.

Мета статті: теоретично обґрунтувати ефективність організаційні-методичних умов, що забезпечують процес оптимізації рухової активності дітей старшого дошкільного віку в ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи представлені моделі рухових режимів, слід ще раз підкреслити, що у всіх літературних джерелах запропоновано методичні положення і рекомендації, що стосуються проблеми оптимізації рухового режиму в закладах дошкільної освіти. Таким чином, відсутність науково-методичної та спеціальної літератури саме в цьому аспекті дослідження проблеми дозволяє зробити висновок про недостатність її вивчення. Як відзначають науковці Г. П. Богданов, В. І. Козлов, руховий режим в ЗДО − це частина загального режиму, що включає в себе всі форми занять фізкультурно-оздоровчого характеру. Основні компоненти рухового режиму дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти та родини принципово відрізнятися не повинно. Однак, з огляду на низький рівень знань в галузі фізичної культури батьків, модель рухового режиму, запропонована Є. В. Демидовою, з урахуванням деяких зауважень, в умовах ЗДО буде найбільш оптимальною з точки зору нормування фізичного навантаження і раціональної побудови основних компонентів рухового режиму (табл. 1).

Таблиця 1.

Модель оптимального рухового режиму для дітей старшого дошкільного віку в ЗДО

Форми роботи	Частота проведення	Тривалість рухової активності, хв.
Ранкова гігієнічна гімнастика	щодня	6 хв х 7 = 42 хв.
Заняття з фізичної культури	4−5 разів за тиждень	15−20 хв х 5 = 75−100 хв.
Фізкультурні хвилинки	щодня	2 хв х 7 = 14 хв.
Рухливі ігри під час прогулянки	Щодня вранці і ввечері	6−8 хв х 14 = 84−112 хв.
Фізичні вправи під час прогулянки	Щодня вранці і ввечері	6-8 хв х 14 = 84−112 хв.
Гімнастика після дневного сну	щодня	4 хв х 7= 28 хв.
Вправи спортивного характеру під час прогулянки	щодня на прогулянці	10 хв х 7 = 70 хв.
Загартування	щодня (в різних формах)	10−20 хв х 7 = 70−140 хв.
Спортивне дозвілля	1 раз в місяць	30 хв.
Всього	9 год. 20 хв. − 10 год.	

На наш погляд, раціональне поєднання всіх форм фізичної культури, що забезпечує оптимальний руховий режим дітей старшого дошкільного віку, має повністю задовольняти його біологічну потребу в рухах, відповідати функціональним можливостям організму, сприяти поліпшенню стану здоров'я та гармонійному фізичному розвитку.

На основі аналізу представлених рухових режимів дітей дошкільного віку можна виділити такі основні положення [4, с. 18]:

1. Загальні рухові режими повинні забезпечувати оптимальний рівень рухової активності і відповідати біологічним і фізіологічним потребам організму дитини;

2. Оптимальний руховий режим повинен виконуватися в межах фізіологічних можливостей організму дитини, сприяти гармонійному розвитку всіх його органів та систем;

3. Руховий режим як спостережувана частина життєдіяльності дітей повинен бути доведений до рівня динамічного стереотипу з постійним підкріпленням його у вигляді щоденних виконуючих фізичних вправ, інших елементів фізичної культури та таких засобів фізичного виховання, які забезпечують високий рівень позитивного емоційного тонусу і мотивації до рухової активності;

4. Оптимальний руховий режим повинен відображати не тільки біологічні закономірності, а й специфічні закономірності педагогічного процесу, а також загальні соціальні закономірності спрямованого функціонування фізичної культури в цілісній системі чинників гармонійного розвитку особистості.

Висновки. Отже, робимо висновок щодо підсумку літературного огляду, можна стверджувати, що в науково-методичній та спеціальній літературі досить переконливо показано значне призначення і значення рухової активності в забезпеченні життєдіяльності дитини на кожному віковому етапі життя, в побудові процесу фізичного виховання дітей дошкільного віку. Розглянуто та проаналізовано основні підходи до підвищення рівня рухової активності дітей дошкільного віку, оптимізації їх рухових режимів. Велика частина публікацій містить рекомендації, які стосуються фізкультурної освіти дошкільнят в умовах закладу дошкільної освіти. Необхідні експериментальні дослідження, спрямовані на розробку оптимальних умов фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку в ЗДО.

Список використаних джерел

1. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку. *Вісник Прикарпат. ун-ту ім. В. Стефаника. Педагогіка.* Івано-Франківськ, 2008. Вип. XVII – XVIII. С.°191–199.

2. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 128 с.

3. Денисенко Н. Ф. Освітній процес має бути здоров'язбережувальним. *Дошкільне виховання*. Київ, 2007. № 7. С. 8–11.

4. Рунова М. О. Рухова активність дитини в дитячому садку. Харків: Ранок, 2007. 192 с.

5. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. / за ред. О. Л. Богініч, Н. В. Левінець, Л. В. Лохвицька, Л. А. Сварковська. Київ : Генеза, 2013. 127°с.

Abstract. *The article analyzes the main approaches to increasing the level of senior preschoolers' motor activity and optimizing motor modes. The importance of motor activity in ensuring the vital activity of a child at each age stage of life and in building the process of physical education of preschoolers is highlighted in the article too.*

Key words: *motor activity, senior preschoolers, optimization.*

ОПТИМІЗАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

Єрошко Ганна*, студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Хлус Н.°О.****, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *В статті проаналізовано оптимізацію рухової активності дітей дошкільного віку засобами рухливих ігор. З'ясовано підбір та методику впровадження рухливих ігор в різних вікових групах. Рухливі ігри заповнюють дефіцит рухової активності й підвищують загальну працездатність. Різноманітні рухи і дії в грі сприяють удосконаленню організму, зміцнюють його стійкість проти несприятливих умов зовнішнього середовища, впливають на загальний фізичний розвиток та на здоров'я організму.*

Ключові слова: *рухова активність, діти дошкільного віку, рухливі ігри, оптимізація.*

Постановка проблеми. Основне завдання фізичне виховання дітей дошкільного віку − це охорона та зміцнення здоров'я, збільшення захисних сил організму, виховання стійкого інтересу до рухових умінь, навичок та фізичних якостей та формування культури здоров'я. У вітчизняних освітніх програмах "Я у світі", "Дитина", Базовому компоненті дошкільної освіти проблема здоров'я чітко відзначається як один із найголовніших складників гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. Недостатня оздоровча спрямованість освітнього процесу взагалі й фізичного виховання зокрема, у закладах дошкільної освіти може обумовлюватися різними причинами:

перенавантаженнями дітей заняттями, скороченням прогулянок та рухливих ігор. Фундаментом системи фізичного виховання в ЗДО є руховий режим як сукупність різних засобів та організаційних форм роботи з дітьми. Дуже ефективною формою роботи з фізичного виховання та важливим засобом фізичного виховання є рухлива гра [1].

Науковці Д. В. Хухлаєва, Н. Ф. Денисенко, В. А. Шишкіна, О. М. Вавилова, І. А. Колесникова досить детально обґрунтували, розкрили, експериментально перевірили значення рухливих ігор для повноцінного розвитку та довели вплив рухливих ігор на розвиток у дітей основних рухів та рухових якостей. Засновник теорії фізичного виховання П. Ф. Лесгафт надавав великого значення рухливим іграм – засобу розвитку самоорганізованості, дисциплінованості дітей. Е. С. Вільчковський працював над проблемою використання рухливих ігор в різних вікових групах, організації та керівництво рухливими іграми з дітьми дошкільного віку.

Мета статті: дослідити рухливі ігри як засіб оптимізації рухової активності дітей дошкільного віку**.**

Виклад основного матеріалу. Рухливі ігри досить важливі для всебічного розвитку дитини. Цінність їх не лише в тому, що вони розвивають рухи дітей, а й у тому, що спонукають дітей дошкільного віку бути активними, діяльними, міркувати, досягати успіху. Завдяки цим іграм увесь організм дитини втягується в роботу, в неї поліпшується травлення, стає глибшим дихання, зміцнюється нервова система, виховуються такі риси характеру як дисциплінованість, стриманість. За ступенем фізичного навантаження ігри бувають великої, середньої та малої рухливості. До ігор великої рухливості належать ті, у яких бере участь одночасно вся група дітей. Зміст цих ігор становлять інтенсивні рухи: стрибки, біг у поєднанні з метанням, подоланням перешкод (лазіння в обруч, перестрибування через кубики) [2].

Характер гри середньої рухливості відносно спокійніший (метання предмета у ціль, ходьба у поєднанні з іншими рухами: лазіння під дугу, переступання через предмети). Активно рухається лише частина учасників гри, а решта перебувають у статичному положенні й спостерігають за діями тих, хто грає. Рухи, що є змістом гри, виконуються у повільному темпі. Більшість рухливих ігор доступні і корисні дітям різних вікових груп. Перед тим як обрати гру, слід визначити мету, урахувати вікові можливості дітей, їхні інтереси та фізичну підготовленість, час проведення, а також погодні умови. Залежно від підготовленості дітей правила можна спростити або ускладнити. Визначаючи гру, слід ураховувати її місце в режимі дня і дотримуватися певної послідовності в діяльності дітей [3]. Під час прогулянок, за годину до денного сну та після нього, проводяться ігри будь-якої рухливості, враховується пора року та температура повітря. Особливої уваги потребує добирання ігор у холодну пору року і в несприятливу погоду. У цей час доцільніше проводити ігри з нескладними рухами (ходьбою, бігом). Улітку ігри зі швидким бігом і

стрибками доцільніше проводити на початку денної прогулянки або після полудня, коли знизиться температура повітря.

Для дітей ***молодшого дошкільного віку*** добирають ігри з нескладним змістом. Правил у цих іграх небагато, незначною також є кількість ролей. Спочатку ведучим має бути вихователь. Він регулює рухи дітей для того, щоб вони занадто не збуджувались і не втомлювались. Цікаво проведена вихователем роль ведучого створює бадьору, емоційну атмосферу, сприяє залученню всіх вихованців до гри, активізує їхні дії. Поступово, коли діти другої молодшої групи засвоять правила гри та звикнуть до організованих дій, їх можна залучати і до виконання ролі ведучого. Діти цього віку емоційно сприймають образи гри. Нестійка поведінка й швидка збуджуваність дошкільнят потребує від вихователя спокійного, бадьорого тону. Гру необхідно проводити весело і жваво. Тривалість гри для дітей молодшої групи відповідно – 6–8 хв, кількість повторень – 3–5 разів [2].

У ***середній групі*** діти починають цікавитися результатами своїх дій. Тому протягом року зміст ігор, рухові завдання, правила і взаємодії дітей поступово ускладнюються. Надмірна рухливість дітей цього віку та їхнє невміння раціонально використовувати свої сили вимагають особливого підходу в дозуванні ігор. Вихователь стежить за тим , щоб рухи чергувалися з короткочасним відпочинком. Загальна тривалість рухливої гри дітей дошкільного віку цієї групи – 8-10 хв, кількість повторень – 3-5 разів.

У дітей ***старшого дошкільного віку*** руховий досвід багатший і це дає можливість ширше використовувати в іграх складніші рухи. Дітям цікаво грати в ігри, у яких передбачається об’єднання у підгрупи (команди). Вони привчаються в інтересах своєї команди досягти перемоги, виявляти рішучість, спритність, витримку. Вихователь добирає ігри відповідно до мети, яку поставив: формування певних рухових навичок; виховання витримки, сміливості, організованості. Успіх гри значною мірою визначається правильною організацією дітей. Перед тим, як пояснювати нову гру, слід повторити з дітьми найскладніші для них рухи. Важливий момент у керівництві грою – дозування рухів, особливо в іграх з бігом, лазінням, іграх узимку, коли одяг ускладнює рухи. Потрібно стежити за тим, щоб діти не перегрівалися і не втомлювалися. Загальна тривалість рухливої гри – 10–12 хв [4].

Отже, в рухливих іграх широко використовуються раніше набуті чи засвоєні рухливі уміння. Інколи вони виконуються у звичних ситуаціях, але частіше всього треба змінювати їх у відповідності з умовами. В результаті, з однієї сторони, формується і удосконалюється уміння керувати своїми рухами в змінних умовах чи загальному збудженні. З іншої сторони – удосконалюються засвоєні рухи, а також уміння ними користуватися [1].

Висновки: в основу рухливих ігор закладені природні рухи, які активізують функціональний розвиток органів і систем, стимулюють удосконалення функцій різних аналізаторів, нервових процесів, сприяють збереженню балансу між збуджувальними і гальмівними процесами. Рухливі

ігри заповнюють прогалини дефіциту рухової активності й підвищують загальну працездатність. Різноманітні рухи і дії в грі сприяють удосконаленню організму, зміцнюють його стійкість проти сприятливих умов зовнішнього середовища, впливають на загальний фізичний розвиток та на здоров'я організму.

Список використаних джерел:

1. Ашмарін Б. А. Теорія і методика фізичного виховання :навч. для студ. фак. фізкультури пед інтстит. Москва: "Інфра", 2006. 287 с.

2. Кузьмичова Е. В. Рухливі ігри для дітей середнього і старшого шкільного віку: навчальний посібник. Москва: Фізкультура і спорт, 2008. 128°с.

3. Спирин М. П. Подвижные игры: теория, понятия, методика проведения. Белгород: "Политерр", 2010. 128 с.

4. Шевцова О. А. Рухливі ігри для дошкільників. Харків: Вид. група "Основа", 2014. 366 с.

Annotation. *In the article is analyzed the optimization of motor activity of preschool children through mobile games. The selection and methods of implementing mobile games in different age groups are clarified. Moving games fill the deficit of motor activity and increase overall performance. Various movements and actions in the game help to improve the body, strengthen its resistance to adverse environmental conditions, affect the overall physical development and health of the body.*

Key words: *motor activity, preschool children, moving games, optimization.*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-РИТМІЧНИХ РУХІВ ДОШКІЛЬНИКІВ МЕТОДОМ КАЗКОТЕРАПІЇ

Журомська Ганна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *Здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Визначено роль музично-ритмічних рухів у розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова: *творчі здібності, розвиток, старші дошкільники, музично-ритмічні рухи.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти важливим завданням є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей. Без пробудження у дітей творчого початку неможливе становлення цілісної, гармонійно розвиненої і творчо активної особистості.

Творчість – це практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів та зв'язків між ними, властивостей, закономірностей їх функціонування тощо. Творчість веде до активного розвитку особистості, до її прагнення до самореалізації.

Творчі здібності – це сукупність властивостей, що обумовлюють успішне виконання художньо-творчої діяльності, тобто такої діяльності, яка спрямована на створення суб'єктивно нового і породжує продуктивно оригінальні ідеї в сфері творчості.

Показник творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку визначається рівнем розвитку сприймання об'єктів та явищ, добирати відповідні засоби реалізації задуму, виявляти творчу уяву, емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчих здібностей є однією з актуальних як у педагогіці, так і у психології. Багато публікацій з цього приводу можна знайти серед праць таких науковців, як Н. Ветлугіна, Л. Богоявленська, Л. Венгер, Л. Виготський, Т. Григор'єва, В. Давидов, О. Запорожець, В. Левін, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Нікіфорова, Л. Парамонова, Я. Пономарьов, Б. Теплов, П. Якобсон.

Методи, умови розвитку творчих здібностей стали об'єктом дослідження Ю. Бабанського, С. Гавриленко, М. Данилова, Т. Ільїної, І. Лернера, В.°Моляки, О.°Савченко; шляхи ефективного розвитку творчих здібностей дитини − Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Запорожця, О.°Лука, Б.°Теплова та ін.

Проблемам музично-рухового розвитку дошкільників, формуванню в них навичок виконання танців, розвитку творчості під час означеної діяльності присвячено дослідження Н. Ветлугіної, О. Горшкової, А. Зиміної, М. Палавандішвілі, О. Радинової та ін.

Певний внесок у розробку проблеми зв'язку рухів та музики був зроблений ученими Н. Александровою, Т. Бабаджанян, Л. Комісаровою, які наголошують, що в системі дошкільного музичного виховання, рух як один із його засобів, посів важливе місце. Завдяки йому дитина може особливо активно проявляти себе в музичній діяльності.

Мета статті: висвітлення особливостей розвитку творчих здібностей дошкільників у процесі музично-ритмічних рухів.

Виклад основного матеріалу. З погляду сучасної педагогіки важливе значення у розвитку особистості має творчий потенціал – «здатність людини оригінально і конструктивно мислити, успішно розв'язувати нові задачі, тобто творчо діяти у нових ситуаціях» [1, с.°47].

Формування творчої особистості дитини дошкільного віку – одне з найважливіших завдань педагогічної теорії й практики та, безпосередньо, працівників дошкільних навчальних закладів. Найбільш ефективним засобом розвитку творчого мислення й уяви дітей є художнь − творча діяльність.

Успішність розвитку творчих здібностей дитини залежить від уміння педагога організувати навчально-творчу діяльність з опорою на уже сформовані знання, уміння, навички.

Творчі здібності особистості – це індивідуальні особливості людини, визначають успішність виконання певного виду творчої діяльності.

Музично-ритмічні рухи − один з видів музичної діяльності, в якому зміст музики, її характер передаються в рухах.

Музичні рухи викликають у дитини-дошкільника надзвичайно жваву зацікавленість. Вона виявляється в яскравій палітрі емоцій, бажанні активно діяти і виражати почуття внаслідок сприйняття музики доступними засобами жесту, міміки, пластики свого тіла, у прагненні варіювати знайомі рухи, самостійно вигадувати нові образно-ігрові й танцювальні рухи.

Вчені пояснюють таку реакцію дитини емоційно-руховою природою сприйняття музики, найсильнішою потребою, що властива дошкільникові − потребою у рухах, ігровою і творчою активністю дітей, прагненням до відкриття і пізнання нового, до самовираження доступними засобами. Дошкільні працівники пов'язують це з емоційною привабливістю, музично-естетичною, ігровою і танцювальною змістовністю усіх видів музично-рухової діяльності – рухливої забави, хороводу, гри, танцю, вправи.

Розвиток творчості на основі навчання мові рухів проводиться в декількох напрямах, головними з яких є:

- ✓ розвиток здібності до образного перевтілення;
- ✓ розвиток образно-пластичної взаємодії.
- ✓ образно-пластичної взаємодії.
- ✓ Як допоміжні напрями передбачаються:
- ✓ освоєння дітьми дій з уявними предметами
- ✓ розвиток умінь вільно рухатися «всім тілом»;
- ✓ використовування інтонаційної виразності голосу при виконанні образно-пластичних вправ;
- ✓ розвиток образно-просторового орієнтування.

Оптимальний добір методів, прийомів, форм, засобів у роботі над музично-ритмічними рухами передбачає зміну методів і характеру керівництва цією діяльністю залежно від віку дітей. У роботі зі старшими дітьми ширше застосовуються методи опосередкованого педагогічного впливу: організація предметно-ігрового середовища, постановка проблемних ігрових завдань, допомога у плануванні діяльності; пояснення, показ, імітація, гра, ускладнення, полегшення вправи, заохочення, самоаналіз помилок, виправлення помилок, виконання творчих завдань [2, с. 211].

Виразності музично-ігрових образів допомагають творчі завдання. Не менш важливим є метод наочно-зоровий. Показ танців, ігор або окремих рухів має бути емоційним, органічно поєднуючись з музикою. У процесі навчання музично-ритмічних рухів велике значення має також слово педагога. Ретельно продумане пояснення гри, танцю, вправи можна зробити у формі короткої розповіді або бесіди. Належну увагу слід приділяти і методу вправ, який допомагає дитині засвоїти певний рух або окремий його елемент. Поряд з вказаними методами, педагог використовує різноманітні ігрові прийоми, які роблять заняття особливо цікавим, викликають у дітей інтерес до гри або танцю, сприяють швидшому і кращому їх засвоєнню.

Висновки. Змістом музично-ритмічного виховання є розвиток у дітей активного, свідомого сприйняття музичних творів, вироблення у них вмінь передавати в рухах зміст і характер музики. Цих вмінь дошкільники набувають під час виконання танців, музичних ігор і вправ, що становлять єдину систему, за допомогою якої здійснюється музично-ритмічне виховання дітей.

Список використаних джерел

1. Шарапанюк А. Педагогічні засади музично-ритмічної діяльності у сучасних вітчизняних дошкільних навчальних закладах. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко°Н.°С.°(гол. ред.) та інші]. Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. Випуск 40. 360 С. 210−214.

//http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/40/visnuk_24.pdf

2. Шевчук°А. Розвиток дошкільнят в музично-руховій діяльності: Навч.-метод. забезпечення програма «Дитина». К. Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л.°Галіцина. 2006. С. 15°18.

Abstract. *The analysis of psychological and pedagogical literature on the problem of development of artistic and creative abilities of children of the preschool age is carried out. The role of musical and rhythmic movements in the development of creative abilities of children of the preschool age is determined.*

Key words: *creative abilities, development, children of the senior preschool age, musical and rhythmic movements.*

ФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВИХ ЗНАНЬ ПРО МУЗИКУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Золотарьов Давид, *студент факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті висвітлено погляди на проблему формування початкових знань про музику у дітей старшого дошкільного віку у процесі музично-освітньої діяльності.*

Ключові слова: *початкові знання про музику, діти старшого дошкільного віку, музично-освітня діяльність.*

Постановка проблеми. В даний час зростає необхідність у підвищенні ролі мистецтва в ідейно-моральному і художньо-естетичному вихованні підростаючого покоління на кращих зразках української і світової художньої культури. У цьому зв'язку велика роль належить музичному мистецтву.

Музичне виховання – це цілеспрямоване формування особистості дитини шляхом впливу музичного мистецтва, а саме формування інтересів, потреб, естетичного відношення до музики.

Завдання музичного виховання в ЗДО підпорядковані загальній меті всебічного і гармонійного виховання особистості дитини і будується з урахуванням своєрідності музичного мистецтва і вікових особливостей дошкільників.

Пізнавально-творчі можливості дітей розвиваються у спілкуванні з музикою в процесі цілеспрямованого аналізу музичних творів. Але щоб дитина розуміла музику, необхідно в неї сформувати початкові знання про музику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розвиток теорії і практики музично-естетичного виховання значний внесок зробили такі відомі вчені, педагоги, музикознавці, як Б. Асаф'єв, Н. Ветлугіна, Н. Гродзенська, Д. Кабалевський, М. Леонтович, М. Лисенко, А. Миропольский, Д. Огороднов, О.°Ростовський, Б. Теплов, Б. Яворський, та ін.

Розробкою методики формування початкових знань про музику в дошкільників займалися В. Іщук, К. Крутій, М. Метлов, Л. Михайлов, Н.°Ветлугіна, Д. Лінкявічус та ін.

Мета статті – висвітлення особливостей формування початкових знань про музику у дітей старшого дошкільного віку у процесі музично-освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Музичне виховання є сьогодні одним з провідних в системі навчально-виховної роботи в ЗДО. Уміння слухати, чути і розуміти музику не є вродженою рисою.

Для формування музично-слухових уявлень важливими є знання про те, що музичні звуки мають різну висоту, що мелодія складається із звуків, які рухаються уверх, униз, повторюються на одній висоті.

Розвиток ладового почуття (розрізнення характеру твору, окремих частин, фраз, інтонацій) передбачає знання того, що змістом музики є почуття,

настрій, його зміна, що зображення в музиці певних явищ навколишнього світу завжди має конкретне емоційне забарвлення, що засоби музичної виразності (мажорний, мінорний лад, різний тембр, динаміка, інтонація) створюють певний настрій – ніжний або грізний, веселий або урочистий, що музичну форму (кількість частин у творі) визначає зміна емоційного забарвлення музики, зміна характеру інтонації в окремих частинах.

Розвиток почуття ритму передбачає знання того, що музичні звуки мають різну тривалість − бувають довгими, короткими, що вони рухаються і їх чергування може бути помірним, спокійним або більш активним, стрибкоподібним, з різкою зміною коротких і тривалих нот, що ритм впливає на характер музики, її емоційне забарвлення, робить більш упізнаними різні жанри (завдяки ритму ми можемо відрізнити вальс від польки, полонезу).

Якість музично-естетичної свідомості людини обумовлюють її музична ерудиція, знання елементарних засобів музичної виразності, уміння їх інтерпретувати і впізнавати. Тому педагог повинен знайомити дітей з музичними творами, різними за стилями, жанрами, формами, епохами, можливістю застосовувати свій досвід сприйняття у виконавстві, творчості, давати доступні віку знання про музику, адже музично-естетична свідомість у дітей проявляється через ставлення до музики.

Розповіді педагога про музику різних стилів, епох, життєвий уклад, смаки, звичаї, людей, які жили в різні часи, що супроводжуються музикою, показом ілюстрацій, репродукцій картин, - зацікавлюють дітей, створюють установку на сприйняття музики, поглиблюють почуття, емоційні реакції на музику.

Формування мотивованої оцінки музичних творів, окрім накопичення слухового досвіду, передбачає певні знання про музику, її види (народна, класична; вокальна, інструментальна); музичні інструменти, засоби музичної виразності, музичні жанри, форми, накопичення «емоційного словника» (для характеристики настрою, вираженого в творі, окремих частинах), володіння деякими музичними термінами (регістр, темп, фраза, частина, вступ).

Знання, відомості про музику даються в процесі сприйняття музики, виконавства, творчості.

Музично-освітня діяльність сприяє засвоєнню дітьми елементарних відомостей про музику, її виразних особливостей.

Перша група знань дає розуміння, що музика завжди виражає певні почуття, думки, вона ніби розповідає про щось і тому є такою різною за своїм характером, настроєм.

Слухаючи музичні твори, можна спостерігати, що вони весь час змінюються, чергуються схожі і контрастні уривки, виокремлюються музичні фрази, частини.

Увага дітей звертається на те, що музика «розмовляє» своєю «мовою», за допомогою своїх засобів (мелодія, темпові, регістрові зміни, ритм). Не всі ці терміни пояснюються або навіть називаються, але основна думка про єдність

змісту і форми творів доступно пояснюється. Дитина починає розуміти, що, наприклад, сум виражається тихим звучанням, повільним темпом, сумною виразною інтонацією мелодії. Навіть молодші дошкільники правильно визначають контрастний настрій (сумна, весела музика), отже, розуміють значення засобів музичної виразності.

Дітям повідомляють, що музику створюють композитори, народ, називають найбільш відомих авторів, їхні твори.

Кожний вид музичної діяльності (як і розвиток музичних здібностей) вимагає певних знань. Для розвитку музичного сприйняття потрібні знання загального плану про саму музику, композиторів, музичні інструменти, жанри. Діти слухають різну за характером музику (веселу, сумну, ніжну, спокійну). Педагог пояснює, за допомогою яких засобів передається настрій музики, яке значення ладу, мелодії, темпу, динаміки. Діти починають розуміти, за якими ознаками можна співставляти, порівнювати музичні твори, якими термінами треба користуватись при цьому.

За умови високого рівня сприйнятливості діти вслухаються в кожну фразу музичного твору, розрізняють жанри, характер, зміст, мають міцні знання про видатних українських і зарубіжних композиторів, про народну, класичну і сучасну музику, про різні жанри; уміють виділити фрагменти, що мають переважне значення для емоційного змісту музики, розуміють зв’язок між окремими музичними фразами, відчувають зміну настрою в музиці, динаміку музичного образу і засобів його втілення.

Музично-освітня діяльність спрямована на набуття певного запасу навичок і умінь у різних видах виконавства. Для розвитку виконавства потрібні спеціальні знання про способи, виконавські прийоми, засоби виразності, музичні жанри.

Навчаючись співам, діти набувають знання, необхідні для оволодіння співочими навичками (звукоутворення, дихання, дикція, чистота інтонації, ансамбль). Дітям пояснюють, як потрібно правильно сидіти під час співу, яким звуком співати (наспівно, легко, протяжно), як правильно брати і розподіляти дихання, як виразно і чітко промовляти текст пісні, з якими динамічними відтінками, нюансами, в якому темпі пісня прозвучить найбільш яскраво.

Діти отримують уявлення про будову пісні, її форму (одно-, дво-, тричастинна). Вони визначають і називають заспів, приспів, вступ, заключення.

Деякі знання дитина пізнає в процесі навчання музично-ритмічних рухів. У музично-ритмічній діяльності дошкільники засвоюють різні рухи і способи їх виконання, що також вимагає спеціальних знань: про злитність характеру музики і рухів, про виразність ігрового образу і його залежність від характеру музики, від засобів музичної виразності (темпу, динаміки, акцентів, регістру, пауз). Діти знайомляться з назвами танцювальних кроків (підскоки, крок польки, галоп, перемінний крок), засвоюють назви танців, хороводів.

Навчаючись грі на музичних інструментах, діти також отримують певні знання про тембри, способи звуковидобування, прийоми гри на різних

інструментах. Наприклад, на металофоні це прийоми стаккато, гліссандо; на бубоні − удари рукою, пальцями залежно від характеру музики. Діти пізнають, як правильно тримати молоточок для металофона, медіатор для гри на цитрі, арфі, бандурі.

Музично-освітні знання в процесі сприйняття музики легко і міцно засвоюються дітьми за умови їх планомірного і послідовного викладу, цілеспрямованого керівництва навчанням. Повідомлення знань за темами в певній послідовності організовує всю виховно-освітню роботу, робить її більш ефективною. Проте розподіл матеріалу за темами має умовний характер, оскільки під час вивчення кожної теми необхідно спиратися на знання, одержані дітьми у зв'язку з іншими темами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Важливим аспектом формування початкових знань про музику у дітей старшого дошкільного віку є музично-освітня діяльність. Музично-освітній вид діяльності має в основному прикладний характер, але він принципово важливий тому, що робить весь процес залучення дитини до музики усвідомленим.

Список використаних джерел

1. °Крутій°К. Термінологічне поле музичного заняття в дошкільному навчальному закладі. *Музичний керівник.* 2015. №11. С. 4–8.
2. °Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі : збірник методичних матеріалів / Упор. І.°А.°Романюк. Тернопіль: Мандрівець. 2007. 104°с.
3. °Заїка°О.°Я. Теорія і методика музичного виховання: навчально-методичний посібник. Вінниченко°М.°Д. Суми. 2018. 444°с.

Abstract. *The article deals with the views on the problem of the forming basic knowledge about music of children of senior preschool age in the process of music and educational activities*

Key words: *basic knowledge of music, children of senior preschool age, music-educational activity.*

ВПЛИВ НАРОДНОЇ КАЗКИ НА МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ігнатова Аліна, *студентка спеціальності 012 Дошкільна освіта Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».*

Науковий керівник: ***Скрипник І. В.****, викладач фахових дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».*

Анотація. *У статті досліджено вплив казки на моральний розвиток дітей дошкільного віку. З'ясовано, що серед дієвих засобів виховання моральних почуттів дітей особливе місце посідає казка.*

Ключові слова: *народна казка, діти дошкільного віку, моральне виховання, моральний розвиток.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення державності України, інтеграція її до європейської та світової спільноти потребує вагомих змін у суспільстві та освіті, їх спрямованості на людину, збереження національної, духовної культури та загальнолюдських цінностей. Сформованість моральних цінностей є найважливішим показником цілісної особистості. Сьогодні як ніколи широко усвідомлюється відповідальність суспільства за виховання підростаючого покоління.

Будь-яке суспільство зацікавлене у збереженні та передачі накопиченого досвіду, інакше неможливе не лише його розвиток, а й саме існування. Збереження цього досвіду багато в чому залежить від системи виховання та освіти, яка формується з урахуванням особливостей світогляду та соціально-культурного розвитку даного суспільства.

Основою культурного розвитку кожної нації є її фольклор – колективна уснопоетична творчість, що в досконалій мистецькій формі відображає життя, працю, боротьбу за кращу долю, історію, побут, думки, прагнення й погляди народу. Дитячі українські народні казки є окремою ланкою українського фольклору. Діти, так само як і дорослі, мали безпосереднє відношення до культури та мистецтва України. У процесі багатовікової життєвої практики українського народу викристалізувались провідні принципи морально-естетичного виховання дітей засобами української народної казки. Свого часу ідею морально-естетичного виховання на основі народності з використанням різноманітних творів фольклору відстоювали видатні педагоги, письменники, прогресивні діячі освіти та мистецтва. Це, зокрема, Х°Алчевська, Б.°Грінченко, М.°Драгоманов, О.°Духнович, В.°Карамзін, М.°Костомаров, І.°Котляревський, Т.°Лубенець, М.°Максимович, М.°Пирогов, С.°Русова, Г.°Сковорода, Л.°Українка, І.°Франко та ін.

Мета статті: виявлення психолого-педагогічного впливу казки на моральний розвиток дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Неповторними пам'ятками народної педагогіки є твори усної народної творчості, в яких зображена національна культура та мудрість попередніх поколінь.

У переказах, легендах, що передавались із покоління до покоління, висвітлюється історія народу, його побут, моральні звичаї, характер образного мислення. Саме фольклор є основним засобом для виховання молодого покоління у дусі найкращих народних традицій.

Дитина отримує життєвий досвід з прикладу казкових персонажів. Казки є важливим виховним засобом, виробленим упродовж століть перевіреним

народом. На думку Г.°Н.°Волкова «діти та казка не розділяються, вони створені один для одного і тому знайомство з казками свого народу має обов'язково входити в курс освіти та виховання кожного народу» [1].

Творцями та зберігачами казок та інших жанрів усної народної творчості є народ. Основним матеріалом для народних казок було життя народу. Вони відображають кращі риси народу – працьовитість, відданість Батьківщині, відвага, доброта. Саме тому Г.°Н.°Волков вважає, що «казки відбивають життя народу, його найкращі риси, культивують у підростаючому поколінні ці риси, народність виявляється однією з найважливіших характеристик казок» [1].

Старше покоління завжди прагнуло передати дітям свій життєвий досвід, виховувати їх у дусі народних ідеалів та понять про добро і зло,прищеплювати їм моральні якості, що становлять кодекс норм і правил поведінки. У переважну більшість казок втілені властиві народу моральні риси: любов до Батьківщини та її захист, безмежна відвага у боротьбі зі злом, працьовитість та майстерність, справедливість, вірність у дружбі. Сьогодні ми все частіше звертаємось до досвіду предків, зокрема, їх уявленням і поняттям про моральне і аморальне, до норм моралі, що визнаються в цивілізованому світі і в наші дні. Актуальним є виховання молодого покоління у дусі гуманних стосунків між людьми. Моральні норми та досвід морального виховання дітей лягли основою численних народних казок. Ці казки містять своєрідну програму морального виховання. Вони в доступній дитячому розумінню формі оповідають про героїзм і мужність, правдивість, чесність, стверджують ідеї перемоги добра над злом.

Важко знайти іншу таку якість словесного впливу на дитину, з якою була б порівняна казка, вигадка, де переплелися реальні та фантастичні події, герої яких – знайомі незнайомці. Це відомі дітям тварини, наділені рисами та характером людини, рослини, що набувають небачених якостей, люди, які роблять незвичайні подвиги та вчинки і водночас усі персонажі казок були добре знайомі дітям, багато хто з них живе поряд. Казки розвивають та виховують дитину, але таке виховання сприймається їм із задоволенням, оскільки казки захоплюють світ фантастики.

Казки входять у життя дитини з того часу, як вона набуває здатність розуміти мову. Сумні та веселі, страшні та добрі, вони знайомлять дітей з величезним світом, з першими уявленнями про добро і зло, справедливість та порядок і стають улюбленою забавою [3].

Незважаючи на те, що в казках, як і в житті, багато зради, зла, заздрості, все ж таки тріумфує завжди добро і справедливість, а зло карається. Позитивні казкові герої у боротьбі з ворогами користуються різними чарівними предметами, у боротьбі зі злом їм допомагають птахи,тварини, риби та навіть сама природа. Тим самим казки вселяють впевненість у торжестві правди та добра. Іншими словами, можна сказати, що казки є найважливішими словесними засобами розумового та морального виховання. Казки збагачують моральним змістом, налаштовують дітей на працю, на її красу, розвивають їх

естетичні якості.

Вихователю слід врахувати, що велика кількість казок та їх різноманіття дозволяє знайти та порадити кожній дитині той чи інший приклад для наслідування героя казки. Важливо не тільки знайти приклад, але підтримати вибір дитини, вона може розповісти про те, чим подобається герой, і чому у нього можна навчитися. Дуже важливо стимулювати та заохочувати позитивні зміни у поведінці чи діяльності дошкільнят.

Перетворюючись на казкових героїв, слідуючи за ними, дитина отримує знання про світ, про взаємини людей, проблеми та перешкоди; вчиться долати бар'єри, що виникають у важких ситуаціях, шукати союзників і разом боротися за справедливість, вірити в сили любові та добра.

Гуманізація процесу виховання та навчання передбачає пошук шляхів оптимізації спілкування дошкільнят з метою підвищення його виховного та розвиваючого впливу на особистість. Завдання педагогів полягає в тому,щоб спілкування, як постійна актуальна потреба дитини, виступала джерелом інформації, що сприяє накопиченню морального досвіду та досвіду спілкування.

Найбільш ефективним шляхом використання казки є її драматизація. В іграх-драматизаціях за сюжетами народних казок дитина виступає то об'єктом, то суб'єктом спілкування, вбираючи їх зміст мудрість предків.

Висновки: Отже, можна зробити висновок, що серед дієвих засобів виховання моральних почуттів дітей особливе місце посідає казка. Для дітей дошкільного віку саме казка є найцікавішим, найдоступнішим і ефективним джерелом здобуття моральних знань, що пояснюють їхніми віковими психологічними властивостями. Для дошкільника казкові персонажі й стосунки – мірило власної поведінки і поведінки товаришів. Казка стає першим пізнанням життя, його моральних основ, соціальних взаємовідносин.

Список використаних джерел

1. Волков. Г.°Н. Этнопедагогика. Москва, 2000. 169 с.

2. Казка для світлого розуму закваска. Роль казки у навчанні й вихованні дитини молодшого шкільного віку. *Психолог*. 2011. № 37. С. 15−19.

3. Кисельова О.°І. Духовно-моральне виховання дошкільників засобами українського фольклору. *Наука і освіта: наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України*. 2011. № 4 (Педагогика). С. 187−190.

4. Машовець°М., Карнаухова°А. Вплив казки на формування особистості дитини : моральний аспект. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ, 2012. № 7. С. 20−24.

5. Поніманська°Т.°І. Дошкільна педагогіка: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2006. 456 с.

Abstract. *The article examines the influence of fairy tales on the moral development of preschool children. It has been found that a fairy tale has a special place among the effective means of educating children's moral feelings.*

Key words: *folk tale, preschool children, moral education, moral development.*

ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СІМ'Ї У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Імшенецька Яна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Тітаренко С.А.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розкривається проблема партнерства сім'ї та дошкільного закладу у патріотичному вихованні дошкільників засобами українських народних традицій. Доведено, що співпраця родини і дошкільного закладу має ґрунтуватися на взаємоповазі, рівноправному партнерстві.*

Ключові слова: *партнерство дошкільного закладу і сім'ї, патріотичне виховання, традиція.*

Постановка проблеми. Одне з важливих завдань дошкільної освіти – надання всебічної допомоги родинам у розвитку, вихованні й навчанні дітей. Адже від гармонізації взаємин педагогів та батьків, від вироблення єдиної стратегії виховання дитини залежить, якою людиною вона стане в майбутньому.

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей. Патріотичне виховання пронизує весь навчально-виховний процес, органічно поєднує національне, громадянське, моральне, сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання. Воно має охоплювати всіх учасників навчально-виховного процесу, сприяти формуванню у дітей та утвердженню у педагогів і батьків національних та загальнолюдських цінностей, особистісних якостей, що притаманні громадянину України [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Педагогічні засади спільної роботи освітніх закладів із сім'єю розроблені Н. Виноградовою, Л. Загік, Т. Марковою, Л. Сухаревою та ін. Їхні роботи присвячені різним аспектам спільної діяльності сім'ї, дошкільного закладу і школи. Так, Л. Загік належить розробка вимог до стилю взаємин з дітьми та їх батьками, визначення принципів взаємодії дошкільного закладу і сім'ї, рекомендації вихователям щодо роботи з сім'єю. Л. Сухаревою розроблено зміст і методи педагогічної освіти батьків. Низка сучасних досліджень присвячені різним питанням спільної роботи двох соціальних інститутів. Зокрема, у працях В. Котирло науково обґрунтовано педагогічні умови ефективної взаємодії дошкільного закладу і сім'ї з проблеми екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку; у дослідженні

Л. Врочинської – з проблеми виховання гуманної поведінки дошкільників. Співробітництву вихователів дошкільних закладів з сім'єю у вихованні дошкільників засобами народних традицій присвячено дослідження Л. Калуської. На необхідність створення в дошкільному навчальному закладі умов для співпраці родини та педагогів у народознавчому вихованні дітей вказують А. Пономарьов, Ю. Руденко та ін.

Різним аспектам патріотичного виховання дошкільників присвячені праці класиків педагогічної думки Г. Ващенка, Б. Грінченка, Я. Коменського, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського та сучасних науковців Л. Артемової, О. Денисюк, О. Каплуновської, М. Машовець, О. Стаєнної та ін.

Ґрунтовні дослідження українських народних виховних традицій здійснили науковці С. Килимник, О. Макаренко, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, П. Щербань та ін.

Мета статті: висвітлити значення взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї з патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. В основу взаємодії сучасного дошкільного закладу і сім'ї покладається співробітництво. Ініціаторами його встановлення має виступати дошкільний навчальний заклад, оскільки педагоги професійно підготовлені до освітньої роботи. Педагог усвідомлює, що співробітництво потрібне в інтересах дитини, у чому необхідно переконати батьків. Щоб найкраще, найвідповідальніше підійти до виховання дитини, батьки разом з вихователями повинні збудувати свої стосунки на принципах взаємної поваги, розуміння важливості один одного і усвідомлення того, що таке партнерство матиме довготривалий вплив, на користь усіх [1, с. 42].

Успіх співробітництва вирішальною мірою залежить від взаємних установок сім'ї і дошкільного закладу. Найсприятливіше вони складаються за умов, коли обидві сторони усвідомлюють необхідність цілеспрямованого впливу на дитину і довіряють одне одному. Батьки повинні бути впевненими, що їхня участь у житті дошкільного закладу важлива не тому, що цього хоче вихователь, а тому, що це важливо для розвитку їхньої дитини. Необхідно, щоб вони усвідомили конкретні позитивні наслідки для дитини, через їх включення у життя дошкільного закладу. Для узгодження дій родини та дошкільного закладу як суб'єктів виховання, на думку Л. Акопян, доцільно дотримуватися таких вимог:

– взаємоповага та рівноправ'я у партнерстві;

– взаємна довіра. Особливу роль в її зміцненні відіграє порозуміння. Кожен суб'єкт має знати функції всіх суб'єктів та зміст їх діяльності, чітко уявляти власну роль у взаємодії. Саме про це треба домовитися заздалегідь;

– духовна єдність. Підвалиною цієї єдності є любов до дитини, сприймання її як вільної особистості, розуміння проблем становлення людської гідності, дорослішання і творчого розвитку [1].

Сьогодні існує розуміння того, що виховати свідомого громадянина й патріота означає сформувати в дитини комплекс певних знань і умінь,

особистісних якостей і рис характеру. Зокрема, йдеться про: повагу до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього як його представника, спадкоємця і наступника; працьовитість; високу художньо-естетичну культуру тощо; патріотичну самосвідомість та громадянську відповідальність, готовність працювати для розквіту Батьківщини, захищати її; повагу до Конституції, законів Української держави; досконале знання державної мови.

Як стверджує О. Мокрогуз, у повному обсязі ці якості ще не можуть бути сформованими у дошкільника. Проте, створити фундамент, на основі якого можна буде вже зводити «будівлю» майбутнього громадянина-патріота не лише можливо, а й потрібно, особливо якщо врахувати всі переваги, що створює дошкільний вік для результативного виховного процесу [3, с. 2].

На думку Ю. Чаварги, хорошим засобом патріотичного і родинного виховання дітей дошкільного віку є свята. Це традиційні народні свята та суто родинні, до яких належать дні народження членів родини, свято народження сім'ї [6].

У своєму дослідженні ми виходимо з розуміння того, що формування патріотичних почуттів проходить ефективно в тісному зв'язку з сім'єю. Саме батьки на яскравих, доступних прикладах життя, своєї праці демонструють дитині, що на неї покладають надії не лише рідні, але й суспільство, вся країна. Так, на думку А. Виноградової, для формування патріотичних почуттів дитини велике значення має виховання емоційно-позитивного ставлення до навколишнього середовища, що залежить від взаємин у сім'ї, свідками й учасниками яких вони є. Головне, що може принести дитині радість – це спілкування її з батьками, спільні прогулянки, спільна діяльність. Також дослідниця зауважує, що поведінка батьків слугує для дітей наочним прикладом любові до рідного краю [4].

В. Сухомлинський визначав патріотичне виховання як «сферу духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» [5].

Як зауважує О. Каплуновська, у вихованні патріотичних почуттів важливо роль відіграє приклад дорослих, що є зразком для наслідування дітей. Головну роль відіграє близький або значущий дорослий, тому що діти значно раніше запозичають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають усвідомлено освоювати знання. Реальні патріотичні почуття спроможний виховувати високоосвічений патріот – батьки, старші члени родини, педагоги, які разом з дітьми щиро радітимуть успіхам вітчизняних спортсменів, учених; на особистому прикладі демонструватимуть любов до українського, прагнення зробити державу кращою («знаємо українську історію», «дотримуємося українських традицій», «купуємо українське», «допомагаємо нашій армії», «розмовляємо державною мовою» тощо) [2].

Взагалі патріотичні почуття не виникають самі собою – це результат довготривалого виховного впливу на дитину, починаючи з раннього віку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, для успішної організації взаємодії ЗДО і сім'ї з питання формування патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку, важливо організовувати роботу з батьками щодо встановлення довірливих контактів з родинами вихованців, залучати батьків до участі в освітньому процесі, створювати мотивацію батьків для об'єднання зусиль з педагогами задля досягнення позитивних результатів у питаннях виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці системи партнерства закладу дошкільної освіти і сім'ї з патріотичного виховання дошкільників.

Список використаних джерел

1. Акопян Л. В. Програма взаємодії з родиною. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2009. №11. С. 42–43.

2. Каплуновська О. М. Патріотичне та інтернаціональне виховання: особливості організації з дітьми дошкільного віку. [Електронний ресурс] http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip5.html (дата звернення 11.03.22.)

3. Мокрогуз О. Громадянська освіта: проблеми і перспективи запровадження. *Завуч*. 2000. № 28. С. 2–4.

4. Національно-патріотична ідея в освіті й вихованні дітей і молоді в Україні: реком. покажч. / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, бібліотека; уклад. : Л. Г. Айдарова ; відп. ред. І. Ф. Турко. Харків : ХНПУ, 2015. 32 с.

5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Вибрані твори: в 5-ти т. Т. 2. Київ : Радянська школа, 1977. С. 419–654.

6. Чаварга О. Ю. Народно календарні свята та обряди в дитячому садку / О. Ю. Чаварга, О. Ю. Тулай. Ужгород, 1999. 120 с.

Abstract. *The article reveals the problem of family and pre-school establishment partnerships on the example of patriotic education of preschool children by means of Ukrainian folk traditions. It is proved that the cooperation of the family and pre-school educational establishment should be based on mutual respect, equal partnership.*

Key words: *partnership of pre-school educational establishment and family, patriotic education, tradition.*

СЛОВЕСНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ЗАСІБ МОВЛЕННЄВОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кайдан Олена-Анна, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Паласевич І.°Л.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті проаналізовано особливості словесної творчості дітей дошкільного віку, що визначається рівнем їхньої мовленнєвої компетенції, здатністю творчо, доцільно використовувати мову в різних мовленнєвих ситуаціях, а також сформованістю психічних процесів: мислення, уяви, фантазії, сприймання й унікальними особливостями світосприймання дітей.*

Ключові слова: *словесна творчість, мовленнєве самовираження, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Одним із провідних завдань модернізації сучасної системи дошкільної освіти є створення оптимальних умов для максимальної реалізації творчих здібностей кожної дитини, які виявляються у різних видах дитячої діяльності й тісно пов'язані із словесною творчістю, а також розробка й пошук педагогічних технологій, які б забезпечували її різнобічний гармонійний розвиток й становлення особистості, яка адекватно, творчо й вільно використовує мову в різних життєвих ситуаціях, володіє розвиненими мовленнєво-творчими здібностями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливостям формування словесної творчості як одного із засобів самовираження дітей дошкільного віку, її взаємозв'язок з різними видами дитячої діяльності (ігровою, образотворчою, театралізованою, музичною та ін.) присвячено наукові розвідки А. Аніщук, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Гончаренко, Н. Карпинська, Н. Луцан, С. Макаренко, Н. Орланова, О. Тихеєвої С. Хитрої та ін. Серед найважливіших рис словесної творчості дошкільників науковці виокремлюють постійну імпровізацію, специфічні способи втілення художнього образу в мистецтві слова, реалізацію естетичної функції мовлення тощо.

Мета статті – висвітлення особливостей словесної творчості дітей дошкільного віку як важливого засобу їх мовленнєвого самовираження.

Виклад основного матеріалу. Словесна творчість – один із найскладніших видів дитячої творчості, своєрідність якої виявляється у взаємозв'язку з різними видами діяльності через проникнення в них та їх реалізацію. У свою чергу специфіка практичної діяльності дитини, її вікові особливості, мовленнєве середовище істотно впливають на характер, зміст мовлення, отже і на словесну творчість.

На думку А. Богуш, Н. Гавриш, розвиток словесної творчості обов'язково має ґрунтуватися на комплексному розв'язанні мовленнєвих завдань (виховання усіх складових звукової культури мовлення, збагачення й активізація лексикону дітей, формування граматичної правильності, розвитку зв'язного діалогічного й монологічного мовлення). Поступово діти ознайомлюються з переносним значенням слів, багатозначними словами, фразеологізмами, розуміють їх змістові відтінки. Дослідники розглядають словесну творчість як первинну форму літературної творчості – «спеціально організований, зумовлений мотивацією процес створення дитиною твору в

будь-якій формі мовленнєвого висловлювання, що відповідає певним літературним нормам» [1, с. 500]. Дитина прагне скласти розповідь, сподівається на увагу слухачів, для неї важливо, щоб її власний твір здобув позитивну оцінку.

У програмі «Мовленнєвий компонент дошкільної освіти» (розробник А. Богуш) завдання з розвитку словесної творчості розглядаються у контексті зі становленням художньо-мовленнєвої (літературно-, музично-, театрально-, образотворчо-мовленнєвої) діяльності дітей, а розвиток художньо-естетичного сприймання, формування художньої та літературної обізнаності – як важливі її складові. Навчання словесної творчості пов'язується зі становленням естетичної функції мовлення [2, с. 83].

Отож, значущість словесної творчості виявляється в самому творчому процесі, що сприяє художньо-естетичному розвиткові дитини, у формуванні її естетичного ставлення до дійсності, в можливості вільно і творчо використовувати мову в різних ситуаціях спілкування.

Поступово від наслідування мовлення дорослих дитина переходить до вибіркового добору слів для формулювання своїх власних суджень, вражень, переживань. Це дуже складна робота, що потребує величезного інтелектуального напруження, адже з лексичного багажу дитині потрібно вибрати лише необхідні для певної ситуації слова, знайти відповідну форму зв'язку елементів мовлення для найточнішого формулювання думки. Тому здібність мозку дітей навчатися словесної творчості – необхідна передумова розвитку творчого мислення, уяви, фантазії, інших психічних процесів [3].

Саме у вільній словесній творчості дитина демонструє, точніше виявляє рівень мовленнєвої компетенції, здатність творчо, доцільно, правильно використовувати мову в різних мовленнєвих ситуаціях буття. Її функціональні можливості зумовлені унікальною природою дошкільного дитинства, особливостями світосприйняття, загального психічного і фізичного розвитку дитини.

В. Сухомлинський усвідомлював цінність творчості, передусім словесної, як засобу вираження особистісних переживань, думок, почуттів, вбачав її значення в творчому процесі, творчій діяльності. Педагог зазначав, що «творче натхнення – людська потреба, в якій особистість знаходить щастя. Переживши духовне задоволення від того, що вона творить, людина по-справжньому відчуває, що живе» [5, с. 29].

Через словесну творчість дитина задовольняє свою головну потребу – самоствердження й самореалізації. Характерна риса словесної творчості дітей – її щиросердність, відвертість творчих поривань, емоційного запалу. Дитина не може творити, перебуваючи осторонь. Вона завжди всередині свого творіння, водночас в кожному її елементі, в кожному герої. Прояв творчості в мовленні, засобами мови допомагає дитині виразити свій внутрішній світ, перетворити внутрішнє, суб'єктивне у зовнішнє, об'єктивне, доступне для сприйняття.

Словесна творчість – універсальний засіб самовираження дошкільника, через який він підсвідомо надає вихід своїм почуттям, переживанням. Ці творчі прояви мають зовнішні ознаки, і для дорослого дуже важливо навчитися «читати», розуміти «мову» переживань, почуттів, які дитина свідомо чи підсвідомо висловлює у своїй творчості, вміти розкодовувати ті сигнали, знаки, що надсилає вона зовні у процесі складання казки, оповідання чи ігрового сюжету.

Саме в словесній творчій діяльності під впливом художніх творів і вражень від довкілля в дитини з'являється здатність до рефлексії, «примірювання» до себе різних за характером образів, типів, уміння прийняти їх позицію у проживанні різних ситуацій, відчути їх переживання. Діти аналізують й висловлюють певні оцінно-етичні судження щодо дій, вчинків та поведінки персонажів твору, намагаються ідентифікувати себе з тими, чиї образи відтворюють, співвідносять себе з ними, перевтілюються в них. З іншого боку, завдяки оригінальності своїх творчих проявів дитина намагається виділити, уніфікувати себе серед інших, у своєму творчому злеті, уяви прагне до відчуження від реального, лине до вигаданого світу.

Словесна творчість для маленької дитини – це можливість наблизитися до світу прекрасного, відчути естетичне задоволення від творчого процесу. Природним є момент естетичного милування дитиною результатом своєї творчості – самостійним зв'язним висловлюванням. Відтак це передбачає володіння «нормою», «технікою» побудови різних типів висловлювання, а також високий рівень художньо-естетичного сприймання і творчої уяви [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, дитяча словесна творчість – багатоструктурна діяльність, для успішного перебігу якої необхідною є, окрім наявності спеціальних знань та здібностей, загальна творча спрямованість особистості, що зумовлюється певними внутрішніми та зовнішніми психологічними умовами, насамперед сформованістю психічних процесів: мислення, уяви, фантазії, сприймання.

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок є аналіз технологій, що сприяють ефективному розвитку словесної творчості дітей.

Список використаних джерел

1. Богуш А.°М., Гавриш Н.°В. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах / за ред. А.М. Богуш. 2-ге вид., допов. Київ : Слово, 2011. 704 с.

2. Богуш А.°М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і допов. Харків : Ранок, 2013. 192 с.

3. Гавриш Н.°В. Розвиток словесної творчості як педагогічна проблема. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 12. Рівне, 2000. С. 130 – 135.

4. Кудина Г.°Н., Мелик-Пашаев А.°А., Новлянская З.°Н. Как развивать художественное восприятие у школьников. Москва : Знание, 1988. 80 с.

5. Сухомлинский°В.°О. Серце віддаю дітям / Вибрані твори : у 5 т. Київ : Рад. школа, 1977. Т. 3. С. 105 – 301.

Abstract. *The article analyzes the features of verbal creativity of preschool children, which is determined by the level of their speech competence, ability to creatively, appropriately use language in different speech situations, as well as the formation of mental processes: thinking, imagination, imagination, perception and unique worldviews.*

Key words: *verbal creativity, speech self-expression, preschool children.*

РОЗВИТОК УВАГИ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Кандиба Катерина, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Барсуковська Г.°П,*** *старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розкрито питання розвитку уваги у дітей старшого дошкільного віку. Висвітлено дидактичну гру, як ефективний засіб розвитку уваги у дітей-дошкільників. Визначено схему роботи за дидактичною грою.*

Ключові слова: *увага, дидактичні ігри, властивості уваги, розвиток уваги.*

Постановка проблеми. Успішність оволодіння різними видами діяльності залежить від уваги дитини. Увага сприяє забезпеченню пізнавальних, емоційних, вольових процесів. Вона є формою організації психічної діяльності людини, яка полягає у спрямованості й зосередженості її на об’єктах, які мають для неї певне значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку уваги дошкільників перебуває в центрі уваги багатьох вчених, педагогів, психологів. Питанням розвитку уваги протягом десятиліть займалися такі вчені:

О.°О.°Ухтомський (фізіолог, автор вчення про домінанту), І.°П.°Павлов (фізіолог, творець науки про вищу нервову діяльність і уявлень про процеси регуляції травлення), Л.°С.°Виготський (радянський психолог, засновник культурно-історичної школи в психології), Т.°Рібо (французький психолог, педагог, філософ), С.°Л.°Рубінштейн (український і російський радянський психолог і філософ, член-кореспондент АН СРСР і академік Академії педагогічних наук РРФСР.), В.°С.°Мухіна (радянський та російський психолог, педагог і філософ, засновник та керівник наукової школи «Феноменологія розвитку та буття особистості»), Н.°М.°Сафонова (практикуючий психолог та ведучий тренінгових груп, логопед, репетитор з підготовки до школи,

педагогіки), О.°Л.°Солдатова (декан факультету психології, завідувач кафедри «Психологія розвитку» ЮУрДУ, доктор психологічних наук, професор) та ін. Серед вітчизняних дослідників інтерес до цієї проблематики спостерігається у Ю.°О.°Приходько (доктор психологічних наук, професор), В.°У.°Кузьменко (доктор психологічних наук, професор), В.°З.°Антонюк (доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти), А.°Богуш (доктор педагогічних наук, професор), Н. П. Кубатої (доктор педагогічних наук).

Мета статті: обґрунтувати ефективність розвитку уваги у дітей старшого дошкільного віку засобом дидактичних ігор.

Виклад основного матеріалу. Увага – це психічний процес, який забезпечує ефективність всіх видів діяльності людини. Особливо це стосується трудової та навчальної діяльності. Уважність потрібна людині в її повсякденному житті, в побуті, у спілкуванні з іншими людьми. Успішна організація навчально-виховного процесу потребує уваги учнів. Увага – це спрямованість та зосередженість свідомості людини на визначених об’єктах або будь-якій діяльності.

Л.°С.°Виготський охарактеризував особливість формування довільної уваги: «кожна людина у своєму розвитку завдяки спілкуванню з іншими людьми оволодіває способами організації власної уваги. Перші етапи цього процесу спостерігаються у старшому дошкільному віці» [3].

Увага сприяє пізнанню дитиною навколишнього світу і себе у ньому. Вона створює сприятливі умови для психічної діяльності та зумовлює реагування людини на зміни у навколишньому середовищі і в собі.

Особливості уваги дітей дошкільного віку:

1) короткочасна зосередженість. Діти часто змінюють один вид діяльності на інший;

2) сторонні зовнішні подразники чинять відволікаючу дію дитини від діяльності;

3) дошкільники здатні 20 хвилин уважно слухати цікаву казку чи дивитися мультфільми, але дуже швидко відволікаються від нецікавих занять;

4) залежність від віку дітей. Увагу дітей більше привертають яскраві предмети, тому їм важко зосередитися на словах дорослого. Слова дорослого набувають значно важливішого значення середньому і старшому дошкільному віці;

5) слабкий розподіл уваги (неможливість одночасно виконувати два або більше видів діяльності), невеликий обсяг (неспроможність утримувати багато об’єктів за короткий проміжок часу) [1].

Зосередженість і спрямованість на об’єктах забезпечує їх виразне відображення. Дитина не може бути уважною взагалі, її увага завжди проявляється у конкретних психічних процесах: вона приглядається, прислухається, відгадує загадку, намагається прочитати слово, малює, грається тощо.

Для виховання і навчання дітей дошкільного віку педагоги широко використовують дидактичну гру. Такий вид ігор сприяє закріпленню та застосуванню отриманих на заняттях знань. Використовуючи дидактичні ігри, процес навчання стає легким та дуже цікавим. Важливою стороною дидактичної гри є ігровий задум, який зацікавлює дітей, викликає бажання гратися [2].

Дидактичні ігри як своєрідний засіб навчання, що відповідає особливостям дитини, включаються в усі системи дошкільного виховання [3].

Основним принципом дидактичних ігор Монтессорі був принцип самоосвіти, але під наглядом педагога. Ігри за методикою Монтессорі будувалися так, щоб дитина самостійно виявляла і виправляла помилку, розвиваючи увагу, спостережливість дітей. Особливість цих ігор полягала у відсутності дорослих в оцінюванні роботи дітей.

Дидактичні, навчальні, ігри спрямовані на розвиток і закріплення у дітей знань, умінь, навичок, розвитку розумових здібностей,а також пізнавальних процесів. Сутність такої гри – вирішення дітьми розумових завдань, які потребують зосередженості та високої пізнавальної активності. Завдання подаються цікавій ігровій формі. Для ефективного проведення дидактичної ігри необхідно коректно скласти її змістовний елемент. Елемент цікавості у грі розвиває дитячу цікавість, сприяє появі ефекту змагання. У гру слід ввести частину командної роботи з метою привчати дітей приймати допомогу та працювати командно.

Зовнішня привабливість, яскравий або незвичайний зовнішній вигляд відіграє ключову роль сприйнятті світу дитиною. у дітей розвиток уваги починається з формування мимовільної уваги (на яскраві кольори, форми та звуки тощо). У гру слідує включати компоненти, що сприяють розвитку образне мислення дитини. Для реалізації даного критерію персонажів гри необхідно показувати у вигляді яскравих та естетичних фігур, завдання та питання виділити яскравим оформленням та казковим сюжетом.

Дидактичну гру доцільніше складати на основі казкового сюжету, який буде обґрунтовувати важливість вирішення задачі та пошуку відповіді. Цей критерій вчить дітей приділяти увагу деталям, які можуть бути непомітними,але необхідними вирішення завдання.

Кожна дидактична гра виконує важливу роль:керують поведінку дітей, взаємини дітей у грі. Правила дидактичної гри відповідають за правильність ігрових дій. Засвоєння та дотримання правил гри виховує самостійність, самоконтроль.

Окрему групу дидактичних ігор становлять ігри-головоломки. Вони розвивають увагу та вищі психічні функції, спонукаючи дитину певним способом концентрувати свою увагу на об’єктах, символах та завданнях. Це розвиває довільну увагу.

Закінчення дидактичної гри сприймається дітьми як досягнення певного результату. Вихователь вважає результат гри показником успіхів дітей у різних

видах діяльності. Результат дидактичної гри приносить задоволення учасникам гри. Захоплення грою підвищує здатність до довільної уваги, загострює спостережливість [4].

Дидактичні ігри із завданнями та правилами дій впливають на розвиток уваги дитини, формують цілеспрямованість і стійкість уваги. Для своєчасного розвитку у дітей стійкості уваги та її зосередженості,важливо використовувати спеціальні ігри. Цілеспрямованість, зосередженість і стійкість уваги є головною умовою ігрових дій з привабливими предметами і спілкування дітей один з одним. В одних випадках потрібно враховувати різні вимоги завдання («Раз, два, три – говори!»), в інших виділяти і дотримуватися цілі гри («Пальчик», «Хованки з іграшками»), по-третє вчасно переключати увагу («Поїхали коробочки наші!»). Ігри («Чарівний столик» і «Витівки ведмедика») вимагають від дітей особливої зосередженості і стійкості уваги, оскільки в них діти повинні помітити й усвідомити зміни, що відбулися.

Дидактичні ігри розвивають довільну та мимовільну увагу дітей старшого дошкільного віку. Потрібно активно розвивати та підтримувати інтерес до ігор, додаючи елемент сюжету.

Отже, особливість дидактичних ігор полягає в тому, що засвоєння дітьми знань і умінь відбувається в практичній діяльності при наявності мимовільної уваги і запам’ятовування, що забезпечує краще засвоєння матеріалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Істотне підвищення стійкості уваги спостерігається при використанні дидактичних ігор, в яких дітям пропонується розглядати малюнки, описувати їх зміст, слухати розповідь. Переломний момент в розвитку уваги пов’язаний з тим, що діти вперше починають свідомо управляти своєю увагою, направляючи і утримуючи його на певних предметах. Для цієї мети п'ятирічний дошкільник користується певними способами, які він переймає від дорослих, а це й обумовлює появу довільної уваги. В значній мірі цьому сприяє також вдосконалення плануючої функції мовлення, яка є універсальним засобом організації уваги.

До перспектив дослідження проблеми відносимо експериментальне дослідження впливу дидактичних ігорна розвиток уваги дітей старшого дошкільного віку, розробку серії дидактичних ігор з методичними рекомендаціями до них для розвитку уваги.

Список використаних джерел

1. Нікітюк°О.°Л. Картотека дидактичних ігор для дітей середнього дошкільного вікуВсеосвіта. Бібліотека методичних матеріалів. https://vseosvita.ua/library/kartoteka-didakticnih-igor-dla-ditej-serednogo-doskilnogo-viku-90595.html дата звернення: 21.02.2021.

2. Павелків°Р.°В., Цигипало°О.°П. Дитяча психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ-Рівне, 2006. 525 с.

3. Степанова°М. В. Навчаємо дітей, граючись. Методичний посібник. Хмельницький. 2015. 33 с.

4. Тупікіна°Д.°В., Мартинова Н.°В., Гур'янова І.°В. Дидактичні ігри як засіб розвитку уваги дітей старшого дошкільного віку. Сучасна педагогічна освіта. № 3. 2018. С. 98−101.

Abstract. *The article considers the development of attention of older preschool children. The peculiarities of the development of attention of older preschool children are clarified. It has been established that the most effective means of developing the attention of older preschool children is didactic play. The scheme of work with didactic game is defined.*

Key words: *the essence of concepts: attention, didactic games. The development of attention.*

СТАН ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕНСОРНІ ЕТАЛОНИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Карапетян Вікторія, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Тітаренко С. А.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *Здійснено аналіз досліджень з проблеми формування уявлень про сенсорні еталони в дітей молодшого дошкільного віку. Акцентовано увагу на використанні гри як ефективного засобу сенсорного виховання дітей дошкільного віку.*

Ключові слова: *сенсорне виховання, сенсорні еталони, дидактична гра, молодший дошкільний вік.*

Постановка проблеми. Державна політика України у сфері освіти спрямована на її реформування. Головна увага привернута до дитини як до суб'єкта життєдіяльності. Сенсорне виховання, спрямоване на формування повноцінного сприйняття навколишньої дійсності, служить основою пізнання світу, першим ступенем якого є життєвий емпіричний досвід. Розумове, естетичне й етичне виховання в значній мірі залежить від рівня сенсорного розвитку дітей, тобто наскільки дитина чує, бачить, відчуває оточуючий світ.

Пізнання дитиною навколишнього світу за допомогою відчуттів і сприймання створює необхідні передумови для виникнення складніших пізнавальних процесів (мислення, пам'ять, уява). Розвинена сенсорика – основа для удосконалення практичної діяльності дитини.

Провідну роль у сенсорному розвитку дитини відіграє ознайомлення із сенсорними еталонами і способами їх використання. Засвоєння сенсорних

еталонів значно розширює сферу пізнання дитиною властивостей, взаємозв'язків між ними. Засвоєні в ранньому дитинстві уявлення про властивості предметів починають відігравати роль зразків, з якими вона порівнює властивості нових предметів у процесі їх сприймання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблеми сенсорного розвитку дошкільників займалися такі видатні педагоги і психологи як З. Богуславська, Л. Венгер, О. Запорожець, А. Катаєва, М. Подд'яков, А. Усова, Ш. Абдуллаєва, М. Кистяковская, Н. Карпінська, С. Новосьолова та інші.

Видатні зарубіжні вчені в галузі дошкільної педагогіки Ф. Фребель, М. Монтессорі, О. Декролі справедливо вважали, що сенсорне виховання, спрямоване на забезпечення повноцінного сенсорного розвитку, є однією з основних сторін дошкільного виховання.

Зміст сенсорного виховання в закладі дошкільної освіти полягає в ознайомленні дітей із сенсорними еталонами й навчанні їх способів обстеження предметів.

О. Проскура вважає, що забезпечення засвоєння дітьми сенсорних еталонів, означає формування у них уявлень про основні різновиди властивостей предмета (його кольору, форми, величини). А засоби порівняння властивостей предметів з еталонами (зразками) – це і є засоби обстеження властивостей предметів [4, с. 26].

Р. Немов зауважує, що активізація сенсорної сфери може бути побічним підсумком будь-якої діяльності, може відбуватися стихійно і на підсвідомому рівні, характеризує надбання людиною нових психологічних якостей та властивостей [2, с. 387].

Мета статті: здійснити аналіз досліджень з проблеми формування сенсорних еталонів у дітей 4-го року життя; визначити вплив дидактичної гри на формування сенсорних еталонів у дітей молодшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сенсорні (лат. sensorium– орган чуттів) еталони – вироблені людством уявлення про основні властивості і відношення предметів і явищ навколишньої дійсності. Ці еталони функціонують як загальноприйнятий зразок властивостей і відношень предметів. Наприклад, при сприйнятті форми сенсорними еталонами є геометричні фігури (круг, квадрат, трикутник, овал, циліндр тощо), кольору – сім кольорів спектра, а також білий та чорний. У природі існує розмаїття форм і барв, однак людство упорядкувало їх у певну систему. Оволодіння сенсорними еталонами дає змогу сприймати навколишній світ крізь призму суспільного досвіду. Отже, дитина привчається бачити властивості предметів як різновиди або поєднання відомих зразків [3, с. 249].

Забезпечити засвоєння сенсорних еталонів – означає сформувати уявлення про основні різновиди кожної властивості предмета (колір, величина, форма тощо). Однак безпосередньо такі уявлення не зможуть керувати сприйманням, якщо дитина не знає способів обстеження предметів – встановлення, якому

зразку відповідає властивість певного предмета, з яким вона має справу – у грі, на занятті, у процесі спостережень, розваг. Цим способам дитину потрібно вчити спеціально.

Ознайомлення дітей з сенсорними еталонами відбувається в певній послідовності. Спочатку дошкільнят ознайомлюють з основними зразками, а пізніше – з їх різновидами. При цьому різні еталони слід порівнювати між собою, і спочатку нехай їх називає дорослий, а вже потім – дитина. Лише так вони надійно закріпляться в пам'яті [1, с. 7].

Важливе значення у формуванні сенсорних еталонів у дітей дошкільного віку має ігрова діяльність. Вона є провідною діяльністю дитини-дошкільника, завдяки якій відбуваються найголовніші прогресивні зміни у психіці дитини і всередині якої розвиваються психічні процеси, що готують перехід дитини до нового, вищого ступеня її розвитку.

Гра має свої закони розвитку, кожному віку відповідає певний етап. Розвиваючись, вона піднімає дитину на новий щабель усвідомлення світу предметів, світу людських відносин. У дошкільній педагогіці дидактичні ігри та вправи вважаються основним засобом сенсорного виховання. На них майже повністю покладається завдання формування сенсорного розвитку дитини: знайомство з формою, розміром, кольором, простором, звуком.

Граючи, дитина активно прагне щось дізнатися, шукає, виявляє зусилля діяти і знаходить, збагачується її духовний світ. Все це сприяє розумовому і загальному розвитку дитини. У дидактичній грі дитина не лише отримує, а й узагальнює та закріплює знання, розвиває пізнавальні здібності, засвоює раціональні засоби і способи розумової діяльності.

Дидактична гра – система впливів, спрямована на формування у дитини потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок [3, с. 169].

Будь-яка дидактична гра має навчальну мету. Тому основним її компонентом є дидактичне завдання, сховане від дитини в ігровому завданні. Дошкільник не просто грається, а бере участь у процесі стихійного навчання. Своєрідність дидактичної гри полягає в раціональному поєднанні дидактичних та ігрових завдань.

Сенсорні дидактичні ігри (як і інші дидактичні ігри) містять, з одного боку, вікові, моральні мотиви, а з іншого – принцип добровільності, право самостійного вибору, самовираження.

Для реалізації основних завдань сенсорного виховання молодших дошкільників, зокрема формування уявлень про сенсорні еталони, доцільно використовувати наступні дидактичні ігри та вправи:

– колір: «Назви колір», «Який предмет зайвий», «Добери за кольором», «Добери предмети одного кольору», «Допоможи зайчику», «Збери квітку», «Чарівна хмаринка», «Допоможи котику», «Веселі сніговички», «Ляльки-неваляйки», «Одягни ляльку» та інші;

– розмір: «Хто більший», «Добери колеса до машин», «Знайди таку ж стрічку», «Лялька велика і мала», «Різні м’ячики», ігри-пазли тощо.

– форма: «Знайди таку ж іграшку», «Добери за формою», «Прикрась ляльці плаття», «Виросла ялинка», «Чарівні м’ячики», ігри-пазли, «Збери ягідки» та інші.

Важлива роль у процесі формування уявлень про сенсорні еталони у дітей 4-го року життя належить дорослим, які допомагають дітям оволодіти виробленою людством системою сенсорних еталонів, формувати перцептивні вміння, розвинути сенсорні можливості в процесі наповнення діяльності змістом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна зробити висновок, що формування в дитини уявлень про сенсорні еталони має дуже важливе значення для подальшого її розвитку. Важливу роль у формуванні уявлень про сенсорні еталони в дітей молодшого дошкільного віку відіграє дидактична гра. Саме діяльність у формі гри здатна допомогти дитині перейти від простого сприйняття предметів до поступового усвідомлення їх значення.

Список використаних джерел

1. Барташнікова°І.°А. Розвиток сенсорних здібностей і пам’яті у дітей 5-6 років : навч. посібн. 2-е вид., переробл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 56 с.

2. Немов Р.°С. Психология. В 3 кн.°: Кн. 2. Психологияобразования. Москва : Просвещение : ВЛАДОС, 1995. 496 с.

3. Павелків°Р.°В., Цигіпало°О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2008. 431 с.

4. Проскура°Е.°В. Развитие познавательных спосібностей дошкольника / под ред. Л.°А.°Венгера. Київ : Рад. шк., 1985. 128 с.

Abstract. *The analysis of researches on a problem of formation of representations about sensory references of preschool age children is realized. The attention on the usage of games as an effective means of touch (sensory) education of preschool children is focused.*

Key words: *sensory education, sensory standards, didactic game, younger preschool age.*

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ’ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кленько Анна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Бабачук Ю.М.,*** *асистентка кафедри теорії і методики фізичного виховання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розглядаються особливості формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку. Обґрунтовано актуальність даної проблеми в системі освіти України. Розкрито головні чинники формування здоров'язбережувальної компетентності та змістове наповнення терміна.*

Ключові слова: *діти дошкільного віку, здоров'я, здоров'язбережувальна компетентність, життєві навички.*

Постановка проблеми. Сьогодні зростає соціальна і педагогічна значущість збереження здоров'я дитини в процесі освітньої діяльності. Дослідження останніх років констатують погіршення здоров'я населення України. Тому проблема збереження здоров'я дітей є головним напрямом діяльності держави, у контексті якого постає вимога формування у них усвідомлення цінності здоров'я на основі інноваційних підходів. Ураховуючи той факт, що наразі в освіту впроваджується компетентнісний підхід, вважаємо, що актуальною проблемою сучасної педагогічної науки є розробка нових моделей організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз низки наукових досліджень Т. Андрющенко, Г. Бєлєнької, О. Богініч, Е. Вльчковського, Н. Денисенко, Т. Книш, Н Левінець, Л. Лохвицької, В. Нестеренко, С. Юрочкіної та ін. свідчить, що у дошкільній освіті достатньо напрацювань, які присвячено питанням надання дітям знань про здоров'я, формування у дошкільників ціннісного ставлення до власного здоров'я, проте проблема формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку залишається актуальною.

Т. Бойченко відмічає, що сутність здоров'язбережувальних технологій полягає в проведенні відповідних коригувальних, психолого-педагогічних, реабілітаційних заходів з метою поліпшення якості життя особистості: формування більш високого рівня її здоров'я, навичок здорового способу життя, забезпечення професійної діяльності та її мінімальної фізіологічної «вартості» [2].

Мета статті: обґрунтувати особливості формування у здоров'язбережувальної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Міцне здоров'я – важливе підґрунтя успішного різнобічного розвитку дитини і розкриття її особистісного потенціалу. Однак, на жаль, ситуація щодо стану здоров'я юного покоління в Україні невтішна. Несприятливі екологічні, соціально-економічні, політичні, побутові та психологічні умови життя, матеріальна скрута, незбалансоване харчування в родині – все це негативно позначається на здоров'ї дошкільників [1].

Взаємозв'язок між здоров'ям людини і станом навколишнього середовища, що знайшла своє відображення в сучасних екологічних і валеологічних знаннях, актуалізувала проблему еколого-валеологічної освіти, інтегративним показником

цих взаємин розглядається здоров'я не тільки людини, але і всіх біо-еко-соціальних систем (Т. Бойченко, В. Сергієнко) у зв'язку з цим особливої актуальності набуває робота з розвитку в дітей потреби в здоровому способі життя, включенню здоров'я в число їх життєвих цінностей [2].

Освоєння дошкільнятами знань про здоровий спосіб життя неможливо без ціннісної мотивації особистості дітей. У процесі придбання знань вихованці отримують можливість усвідомити здоров'я як головну цінність людського життя, і у них формується стійка мотивація доведення здорового способу життя і бажання цілеспрямовано займатися своїм здоров'ям.

О. Кононко вважає, що дитина дошкільного віку має не лише знати про власне здоров'я, а й емоційно ціннісно ставитися до нього, надаючи перевагу позитивним впливам середовища перед шкідливими, руйнівними [5].

Українська дослідниця Н. Денисенко вважала, що «усвідомлення власного здоров'я пов'язане зі свідомим ставленням до нього» [3, с. 4].

Значну роль в охороні та зміцненні здоров'я людини мають її індивідуальні установки та орієнтири, які закладаються ще в дитинстві як батьками, так і педагогами [4].

Ми користуємося поняттям «здоров'язбережувальна компетентність», яке трактуємо як «суб'єктивну категорію, що включає свідоме прагнення дитини до здорового способу життя, отримання знань про здоров'я та чинники його збереження, сформованість навичок здорового способу життя і здатність до їх адекватного використання у відповідних життєвих ситуаціях».

Формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку представлено для трьох вікових періодів: молодший дошкільний вік; середній дошкільний вік; старший дошкільний вік та розміщено в трьох тематичних розділах: «Життєві навички, що сприяють фізичномуздоров'ю», «Життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю», «Життєві навички, що сприяють психічному та духовному здоров'ю».

Ми погоджуємося з думкою В. Старченко, яка зауважує, що «без знань, немає компетентності, адже вона є сферою зв'язків між знаннями та практичною діяльністю. Але про компетентність свідчать не лише знання. Знання, що існують самі по собі, не прив'язані до життя, не гарантують достатньої компетентності в різних життєвих ситуаціях» [7, с. 19].

Низка психологів Л. Венгер, Л. Виготський, В. Мухіна та ін. акцентували увагу на тому, що поведінка дитини формується під впливом наступних чинників: соціальні умови, спілкування та сфера діяльності, у яких вона живе і розвивається. Взаємодія цих чинників втілюється через безпосередню активність дитини [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Безумовно, виховання здорової дитини має бути пріоритетним завданням батьків і педагогів. При цьому потрібно розуміти, що показником здоров'я є не лише відсутність будь-яких хвороб, а гармонійний нервово-психічний розвиток,

висока розумова і фізична працездатність, тому необхідність формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку є очевидною.

Список використаних джерел

1. Бєлєнька Г. В., Богініч О. Л., Машовець М. А. Здоров'я дитини – від родини : кол. монографія. Київ : СПБ Богданова А. М., 2006. 220 с.

2. Бойченко Т. І. Як виростити дитину здоровою : посібник для батьків учнів молодшого шкільного віку. Київ : Прем'єр-Медіа, 2001. 201 с

3. Денисенко Н. Формування свідомого ставлення до здоров'я. *Дошкільне виховання.* 2008. № 9. С. 3–5.

4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.

5. Кононко О. Л. Субсфера «Я – фізичне»; Субсфера «Я – психічне». *Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні.*Київ : Дошкільне виховання, 2003. 243 с.

6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л. Н. Проколієнко. Київ : Рад. школа, 1989. 608 с.

7. Старченко В. Навчання математики: сучасний погляд. *Дошкільне виховання.* 2008. № 7. С. 19–21.

Abstract. *The article considers the peculiarities of health saving competence formation in the preschoolers. Accented the urgency of this problem in the educational system of Ukraine. The article reveals the main factors of health saving competence formation and the meaning of the concept.*

Key words: *preschoolers, health, health saving competence, vital skills.*

ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ ПАТРІОТИЗМУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

Конопля Арсен, *студент 22-ДО групи факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Хлус Н.О.****, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *В статті розкриваються теоретико-методичні основи виховання патріотизму у дітей старшого дошкільного віку в процесі занять фізичною культурою. На заняттях фізичною культурою з дітьми старшого дошкільного віку необхідно чітко визначати виховні завдання і вирішувати їх у взаємозв'язку з оздоровленням і фізичною підготовкою дитини. Ефективними засобами виховання моральних якостей (одним із яких є патріотизм) може*

бути активна рухова діяльність дитини за особливою моделлю системи педагогічних дій.

Ключові слова: *патріотизм, старші дошкільники, фізичне виховання.*

Постановка проблеми. Формування соціально-активної особистості у поєднанні з фізичним розвитком є важливою умовою підготовки до життя у сучасному суспільстві. Особливого значення набуває це положення у системі навчання і виховання дітей дошкільного віку, що відзначено у значній кількості законодавчих актів: Базовому компоненті дошкільної освіти (2021),

Законі України "Про дошкільну освіту" (2020), Законі України "Про охорону дитинства" (2021), Законі України "Про фізичну культуру і спорт" (2021), Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (2005). У теперішній час Україна переживає непростий історичний період. Найбільша небезпека, яка загрожує нашому суспільству полягає не тільки в економічній кризі і у політичному хаосі, а в першу чергу − у руйнації особистості. Сьогодні матеріальні цінності домінують над духовними, тому у дітей викривлені уявлення про доброту, чуйність, гуманність, справедливість, чесність, патріотизм. Дітей відрізняє емоційна, вольова і духовна незрілість. Разом з тим, дані досліджень Н.°Денисенко [2, с. 55], свідчать про те, що сьогодні майже 80 % дітей мають одне або кілька захворювань, лише 15−20°% малюків народжуються цілком здоровими, у кожної третьої дитини фіксуються відхилення у фізичному або психічному розвитку, смертність у двічі переважає народжуваність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними науковцями в останні роки були проведені дослідження, які були присвячені організаційно-педагогічним і методичним питанням удосконалення системи фізичного виховання дошкільників (Н.°Денисенко); підвищенню емоційної стійкості дітей 6-7 річного віку засобами фізичного виховання (В.°Троценко); оптимізації рухової активності старших дошкільників з різним рівнем фізичного стану (Н.°Тупчій); сполученому розвитку фізичних і пізнавальних здібностей дітей 5 і 6 років в процесі фізичного виховання (А. Пивовар); формуванню ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей старшого дошкільного віку (Т. Андрющенко); розвитку рухових і розумових здібностей старших дошкільників в процесі туристсько-краєзнавчої діяльності (В.°Поліщук).

Мета статті: розкрити теоретико-методичні засади виховання патріотизму у дітей старшого дошкільного віку в процесі занять фізичною культурою.

Виклад основного матеріалу. Виховання – це залучення дитини до світу людських духовних цінностей. Особливої ваги сьогодні набувають такі загальнолюдські цінності, як гуманізм, патріотизм, честь, справедливість тощо. Моральні норми – основні правила будь-якого людського співжиття, вироблені протягом тисячоліть морального розвитку суспільства, є складовою загальнолюдської моралі. Специфіка морального виховання залежить від

особливостей моралі як форми суспільної свідомості. Вона відображає соціальну дійсність у вигляді специфічних уявлень про добро і зло, що закріплюються в свідомості людей як принципи, норми, ідеали, покликані регулювати людську поведінку з метою збереження і розвитку суспільства. У більш конкретному визначенні мораль – це специфічний засіб нормативного регулювання спільного життя і діяльності людей і соціалізації особистості, засвоєння накопиченого суспільством соціально-історичного морального досвіду [3. с. 115]. Одним із найважливіших завдань морального виховання є виховання любові до Батьківщини і толерантного відношення до людей інших країн і національностей. Складність вирішення цього завдання пов'язане, перш за все, з віком дітей. У дошкільному віці жодна моральна якість не може бути сформована остаточно, вони знаходяться на стадії початкового становлення. Тим не менш, практично всі моральні якості (гуманізм, колективізм, почуття власної гідності) беруть всій початок у дошкільному віці. Почуття патріотизму багатогранне за своєю структурою і змістом. До нього відносяться відповідальність, бажання і вміння працювати для Батьківщини, гама естетичних почуттів та ін. Виникає питання, як виховати у дитини таке складне, різноманітне почуття, як любов до Батьківщини? Результати досліджень [1, с. 15; 2, с. 156] свідчать, що виховання патріотизму найбільш доцільне на основі співчуття, доброти, любові до рідних і близьких. Саме з любові до рідного дому це почуття розповсюджується на більш широке коло – на своє місто, село, тобто ту місцевість, де людина народилась і живе. На наступному етапі можна повідомляти дитині певні знання про те, до чого вона встигла звикнути, що встигла полюбити: про дошкільний заклад, про власний дім, про вулицю, на якій вона живе, про район і місто, про країну. Знання поступово збагачують уявлення дітей про рідну країну. Такий "територіальний" принцип відбору і побудови методики патріотичного виховання є ефективним лише у тому випадку, якщо він реалізується неформально і у поєднанні з практикою поведінки дітей. Засобами патріотичного виховання дошкільників є саме оточення (природне та соціальне), у якому вони мешкають, художня література, музика, образотворче мистецтво. Засобами виховання також є та або інша діяльність дитини (гра, праця, спортивна), свята, які відмічаються у країні або дошкільного закладу. На жаль, значення засобів фізичного виховання у формуванні моральних якостей дошкільників (в тому числі – і патріотизму) недооцінюється. Як зазначає Б. М. Шиян, що якими б високими результатами не були досягнення в удосконаленні фізичних якостей і рухових можливостей особистості, вони не будуть корисними для суспільства, якщо їх власник не вихований морально, і якщо у нього немає активного прагнення прикласти свої сили на користь суспільства. Про органічний взаємозв'язок фізичного і морального виховання дітей і виключну значущість фізичного навантаження для їх духовного вдосконалення наголошував видатний педагог В.°А.°Сухомлинський. Отже, засоби фізичного виховання можуть бути виключно дієвими у формуванні духовного світу дитини.

Висновки. 1. Отже, сучасний стан фізичного і духовного здоров'я підростаючого покоління викликає велике занепокоєння. У цих умовах саме фізичне виховання розглядається як особливий вид діяльності, що сприяє вихованню кращих фізичних, моральних і психічних якостей особистості.

2. На заняттях фізичною культурою з дітьми старшого дошкільного віку необхідно чітко визначати виховні завдання і вирішувати їх у взаємозв'язку з оздоровленням і фізичною підготовкою дитини.

3. Ефективними засобами виховання моральних якостей (одним із яких є патріотизм) може бути активна рухова діяльність дитини за особливою моделлю системи педагогічних дій.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Е. С. Фізичне виховання дітей у дошкільному закладі. Київ, 2001. с. 62.

2. Денисенко Н., Лупінович С., Михайленко А., Лиходід Л. Витоки здоров'я дитини : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 160 с.

3. Пангелова Н. Залучення старших дошкільників до цінностей здорогово способу життя в процесі фізичного виховання. *Молода спортивна наука України.* Львів, 2010. Т.2. С. 183−187.

Abstract. *In the article the theory-methodical bases of education of patriotism at the children of senior preschool age in the process of employments by a physical culture open up. On employments by physical training and sports with children of the senior preschool age it is necessary to determine precisely educational problems and to solve them in interrelation with improvement and physical preparation of the child. Effective means of education of intellectual qualities (one of which patriotism is) can be active motorial activity of the child on special models of system of pedagogical actions.*

Key words: *patriotism, senior under-fives, physical education.*

ОСОБЛИВОСТІ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кравців Мар'яна, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник: ***Івах С.М.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація*. У статті висвітлюються особливості сенсорного розвитку дітей молодшого дошкільного віку; визначаються види діяльності, які сприяють формуванню сенсорної культури малюків та забезпечують ефективну динаміку сенсорних процесів (ігрова, пізнавальна, образотворча,*

мовленнєва). Наголошується на важливому значенні в цьому процесі словесних, наочних та практичних методів навчання, а також дидактичних матеріалів.

Ключові слова: *сенсорний розвиток, сенсорне виховання, сенсорна культура, сенсорні еталони, молодші дошкільники, заклад дошкільної освіти.*

Постановка проблеми. Дошкільний вік є важливим етапом розвитку особистості, коли дитина вчиться сприймати, думати, говорити, пізнає світ, засвоює досвід, правила поведінки, починає управляти собою. Це сенситивний період інтенсивного удосконалення здібностей, що не можуть бути сформовані на наступних етапах становлення. Пізнаючи довкілля, розвиваючись розумово, малюк вчиться спостерігати, робити висновки, порівнювати, узагальнювати. Тому в цей час багато уваги потрібно приділяти сенсорному, чуттєвому розвитку дошкільника.

Про важливість розвитку сенсорних здібностей наголошується у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні через освітню лінію «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», де підкреслюється необхідність формування доступних дитині уявлень, що відображають ознаки, властивості та відношення предметів. Показником сформованості цих уявлень є здатність дитини застосовувати знання у практичній діяльності, оволодіння способами пізнання дійсності, розвиток наочно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного мислення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значущість сенсорного розвитку є незаперечною. На цьому наголошували зарубіжні (М. Монтессорі, Ф. Фребель, Р. Штейнер та ін.) та вітчизняні (Л. Венгер, О. Запорожець, В. Зінченко, М. Ланге, Є. Тихеєва та ін.) вчені. Науковці обґрунтували, що сенсорний розвиток є обов'язковим складником розумового розвитку дитини. Тому потребує усвідомлених дій з боку дорослих, належного рівня педагогічного супроводу, що підтверджується наявністю значної кількості дидактичного матеріалу (Л. Артемова [1], А. Бондаренко, О. Коваленко, К. Крутій [4], С. Ладивір, М. Машовець, Т. Пироженко [2], Т. Яценко та ін.).

Мета статті: висвітлити специфіку сенсорного розвитку молодших дошкільників

Виклад основного матеріалу. Для організації сенсорного розвитку молодших дошкільників важливо залучати дітей до різних видів діяльності. Зокрема, для періоду дошкільного дитинства характерними є: ігрова, комунікативна, образотворча (малювання, ліплення, аплікація, конструювання), навчальна (пізнавальна), трудова, театралізована, музична, рухова та ін. Кожен з окреслених видів діяльності має свої особливості та переваги на різних етапах дошкільного віку. Окрім цього, залучення дітей до якогось із виду діяльності не означає, що їхній вплив є одностороннім чи конкретно спрямованим. Усі вони взаємопов'язані та доповнюють один одного. До прикладу, зображувальна діяльність поєднує і навчальну (засвоєння знань про колір, форму, уміння користуватись інструментом (пензлем, олівцем) та ін.), і комунікативну

активність, оскільки вихователь коментує власні дії, пропонує повторити слово, демонструє виконання алгоритму дій, відповідає на запитання дітей та ін.

З огляду на завдання сенсорного виховання та характеристики дітей молодшої групи, зупинимось детальніше на тих видах діяльності, котрі, на нашу думку, найкраще сприяють формуванню сенсорної культури малюків, забезпечують ефективну динаміку сенсорних процесів.

Дитина накопичує сенсорний досвід у взаємодії з довкіллям. Тому вихователеві слід формувати у дітей уміння слухати, бачити, спостерігати, аналізувати. Через практичну діяльність дошкільник засвоює способи пізнання, міркування, вчиться мислити, запам'ятовує, уявляє, фантазує. Так, під впливом інтенсивного розвитку ігрової діяльності у дитини формуються складні види зорового аналізу та синтезу, зокрема здатність уявно розкладати об'єкт на частини, досліджувати кожен елемент, а потім об'єднувати їх.

Дошкільники впізнають властивості предметів, вчаться відрізняти одні предмети від інших, установлюють між ними зв'язки (зокрема, розуміють призначення предмету). У дітей четвертого року життя можна спостерігати різні рівні розвитку ігрових умінь: від дій з іграшками (одягання, роздягання ляльки) до дій з елементами творчості.

Участь у грі є основою спілкування і спільних дій. Через комунікативну діяльність дитина питає, уточнює, пізнає. Тобто із засвоєнням нових слів, які фіксують ознаки предметів та явищ безпосередньо пов'язане формування сенсорно-пізнавальної компетенції молодших дошкільників. Власне вихователь, як джерело знань, визначає найбільш раціональні способи введення нових слів, що фіксують еталонні ознаки. Тому діти цього віку доволі швидко вчаться орієнтуватися у сенсорних характеристиках предметного світу, достатньо легко групують предмети за зовнішнім виглядом, призначенням і т.д. [3, с. 36].

Жваве, емоційне спілкування є основою для сенсорної пам'яті та пізнавального розвитку. Наприклад, сприймання літературного твору чи казки дитиною залежить від голосу, тону, інтонації вихователя, вияву ним почуттів. При читанні важливим є використання ілюстрацій, творів мистецтв, натуральних об'єктів, що сприяють активізації роботи усіх органів чуття. Через мовленнєву діяльність можна «оживити» твір або його елементи («скульптура оживає», «про що розповідає квітка?»), використавши прийом «входження в картину»; запропонувати вправи на розвиток уяви і фантазії («Уяви собі легкий вітерець... він приніс аромат... який він? звідки?»). Так дошкільник вчиться відчувати, розуміти, висловлюватися.

Реалізації завдань сенсорно-пізнавальному розвитку сприяє образотворча (художня) діяльність. Тут вихователь має змогу пропонувати дітям дослідити предмет, що зображується через малювання, аплікацію, ліплення. Дошкільники вчаться зосереджувати увагу на ньому, обстежувати його зором, руками, порівнювати з сенсорними еталонами величини та форми, асоціювати з іншими предметами. Щоб намалювати, зліпити щось, потрібно добре ознайомитися з

цим предметом, засвоїти його властивості (колір, форму, величину, розміщення компонентів, положення в просторі та ін.). Таке практичне чуттєве вивчення об'єктів та явищ, їхніх властивостей складають зміст сенсорного виховання. Сенсорні уявлення формуються через наочне ознайомлення з предметами, з якими діти зустрічаються щодень, грають ними, розглядають (іграшки, малюнки, кубики, посуд, одяг, предмети домашнього вжитку і т.д.), а потім зображають. Пізнання предметів дійовим шляхом добре закріплюється у свідомості. Так, діти впізнають і називають сенсорні еталони в будь-якому предметі. Те, що ці знання про предмети та їхні якості діти набувають наочно, відповідає особливостям їхнього мислення – конкретності [6, с. 152].

Вчені вважають, що для образотворчості дітей четвертого року життя особливого значення набуває сенсомоторний розвиток на рівні сенсорного і моторного стимулювання. Ще незрілі аналізаторні системи потребують моторного забезпечення і, навпаки, для забезпечення цілеспрямованого руху потрібна сенсорна підтримка. Кожен вид художньої діяльності передбачає систему вправ на розвиток певних м'язів і рухів руки, що дають можливість дитині створити форму в зображенні, і таким чином засвоїти перцептивні дії. Дітей також ознайомлюють з творами мистецтва – живописом, скульптурою, архітектурою, декоративним мистецтвом, графікою, поезією, музикою тощо. Крім цього, усі види образотворчої діяльності є продуктивними, тобто результатом є створення конкретного, реального продукту в малюнку, конструкції, зображенні (об'ємному та пласкому), реальному виробі, що також сприяє засвоєнню сенсорної культури, особливо мотивації дітей.

Ще одним видом діяльності до якого залучають молодших дошкільників є пізнавальна (навчальна). Це окремі заняття з сенсорного виховання, які здійснюються щоденно. Йдеться про спеціально організовані форми навчання, що спрямовані на збільшення чуттєвого досвіду, уважність, виховання культури сприймання. При цьому вихователь має закріплювати знання та вміння у повсякденному житті: на прогулянці, під час ігрової, самостійної діяльності тощо. Умиваючись, діти пізнають температурні властивості води, на прогулянці – властивості снігу, під час ігор, катаючись на санчатах, дізнаються про вагу предметів. Збираючи мотрійку, розміщуючи вкладки, одягаючи ляльок, граючись машинками різних розмірів, вони набувають знань про величину. Форму предметів дошкільники опановують під час ігор з будівельним матеріалом, при проштовхуванні предметів в отвори тощо [5, с. 52].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, упродовж дошкільного дитинства сенсорна культура формується разом із розвитком мови і мислення. Сприймання є основою, яка живить мислення чуттєвим матеріалом. Мислення також сприяє розвитку сприймання, збагачує його. Відчуття і сприймання носять не пасивний характер, це – особливі дії аналізаторів, спрямовані на обстеження предмета, його якостей і властивостей. При цьому важливу роль в сенсорному розвитку молодших дошкільників відіграють: види

діяльності ігрова, пізнавальна, образотворча, мовленнєва (ігрова, пізнавальна, образотворча, мовленнєва та ін.); методи навчання: словесні (пояснення, інструктування, коментування), наочні (спостереження, демонстрування сенсорних якостей об'єктів), практичні (дидактичні ігри, завдання, вправи, досліди); дидактичні матеріали: натуральні об'єкти, зображення та моделі, технічні засоби, геометричні фігури, піраміди, мозаїка, конструктори, картки-завдання, кубики, іграшки, побутові предмети, реальні речі та ін.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. Вчись граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільників. Київ: Томіріс, 1995. 112 с.

2. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Т.О. Піроженко та ін. Київ: Генеза. 88 с.

3. Карабаєва І. Формуємо у вихователів мультисенсорний підхід до організації освітнього процесу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 2. С. 33–38.

4. Крутій К. Предметно-розвивальне середовище як чинник супроводу діяльності дітей. Дошкільна освіта. 2008. № 2 (20). С. 9–20.

5. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи. 3 – 4 років / Авт.-упоряд. М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій, В.М. Ачкасова. Харків : Видавництво «Ранок», 2012. 240 с.

6. Сех Н. Педагогічні умови сенсорного розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва. *Молодь і ринок*. 2018. № 9 (164). С. 150–154.

Abstract. *The features of sensory development of children of junior preschool age are illuminated in the article; the types of activity, those assist forming of sensory culture of kids and provide the effective dynamics of sensory processes (playing, cognitive, graphic, speech), are determined. It is marked on an important value in this process of verbal, evident and practical methods of studies, and also didactics materials.*

Key words: *sensory development, sensory education, sensory culture, sensory standards, junior preschool children, establishment of preschool.*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКВ У ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кравченко Андрій, *студент Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Бабачук Ю.М.,*** *асистентка кафедри теорії і методики фізичного виховання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розглядається проблема розвитку рухової підготовленості дітей старшого дошкільного віку на заняттях з фізкультури. Також розповідається про вплив занять з фізкультури на рухову підготовленість дітей.*

Ключові слова: *рух, рухова підготовленість, основні рухи, заняття з фізичної культури.*

Постановка проблеми. Проблема рухової підготовленості дошкільників у наші дні набуває особливої актуальності. Реалії сьогодення засвідчують, що за останній час зростає кількість дітей із хронічними захворюваннями, порушенням постави, недостатнім рівнем фізичного та психічного розвитку. Дошкільники досить часто перебувають у стані між здоров'ям і хворобою.

Існує низка недоліків фізкультурно-оздоровчій роботі з дітьми дошкільного віку: під час показу дітям рухових дій вихователі припускаються помилок у виконанні основних рухів, пояснення не завжди доцільно поєднується з демонстрацією вправ, порушуються вимоги щодо якості практичного виконання різних видів основних рухів. Прогалини у знаннях із методики навчання дітей основних рухів, особливо ходьби, зумовлюють виникнення труднощів у наданні практичної допомоги дітям і виправленні помилок щодо їхньої рухової підготовленості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На основі аналізу досліджень сучасних учених і практиків (О. Аксьонова, О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, В. Шишкіна та ін.) встановлено, що рухова підготовленість дітей у багатьох закладах дошкільної освіти досить низька. Режим гіподинамії є результатом недостатньої ефективності організації роботи з фізичного виховання.

У наукових дослідженнях О. Богініч, Е. Вільчковського, М. Лейкіної, Е. Степаненкової, В. Шишкіної доводяться ефективний вплив занять з фізкультури на підвищення рухової підготовленості дітей, зокрема на формування рухової функції. Дослідження (О. Запорожець, М. Кистяковська, Т. Осокіна, Е. Вільчковський та ін.), які проводилися у напряму вивчення даної проблеми, свідчать про те, що завдяки високій пластичності нервової системи нові рухи краще засвоюються дітьми, тому формування рухових навичок потрібно починати саме з дошкільного віку. Чим раніше починається навчання, тим краще розвиваються рухи в дітей і тим міцніші набуті ними рухові навички.

Проблему формування рухових дій і навичок у дітей різного віку розглянуто в роботах Г. Бикова, М. Богена, Е. Вільчковського, М. Зимкіна, М. Кольцова, Т. Осокіної, Д. Хухлаєвої. Спеціальні дослідження Е. Леві-Гориневського показали, що в таких рухах як ходьба, біг, деякі види стрибків і метання предметів у дітей дошкільного віку потрібно формувати міцні рухові навички, доводячи їх виконання до повного автоматизму.

Мета статті: обґрунтувати вплив занять з фізичної культури на забезпечення рухової підготовленості дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Безумовно рух – це головний прояв життя. Своєю дією рухи можуть замінити будь-які ліки, однак усі лікувальні засоби світу не спроможні замінити дії руху [1, с. 68–73]. Рух, – за твердженням Б. Шияна, − це моторна функція організму особистості дитини, що виражається у зміні положень тіла або окремих його частин. Педагогами встановлено, що фізичні навантаження під час виконання рухів впливають на оперативність мислення й швидкість засвоєння інформації. Специфіка рухів, їх різноманітність на занятті з фізкультури поліпшує увагу дітей [2].

У ході навчання рухів діти одержують фізкультурну освіту. Нею визначається рівень знань дошкільників з фізичного виховання. Рухи, у значній мірі, впливають на розвиток стану здоров'я та працездатності дітей дошкільного віку, про що яскраво свідчать численні дослідження. Вони є органічною складовою частиною дитячих ігор, важливим засобом фізичного виховання й становлять необхідну основу для загального всебічного розвитку дошкільнят: допомагають їм глибше пізнати навколишній світ, активно сприймати його, долати труднощі на своєму шляху [4].

Систематичне виконання основних рухів на занятті позитивно впливає на гармонійний фізичний розвиток дитини, сприяє вдосконаленню роботи серцево-судинної, дихальної, нервової систем, зміцнює м'язи та опорно-руховий апарат, розвиває фізичні якості (швидкість, спритність, силу, гнучкість і витривалість). При виконанні рухів збагачується емоційний стан дітей. Вони відчувають почуття радості, піднесення від проявлених рухових дій. Під час занять з фізичної культури вихователь активно формує в дітей морально-вольові якості: цілеспрямованість, наполегливість, витримку, сміливість, рішучість, дисциплінованість, взаємодопомогу, колективізм тощо.

Рухова підготовленість дітей дошкільного віку, здебільшого, залежить від раціонально організованого процесу фізичного виховання. З метою вирішення основних завдань програми з фізичного виховання для закладів дошкільної освіти, діти повинні мати достатній рівень рухової підготовленості та необхідний багаж рухових навичок і вмінь, відповідно до віку й статі [3, с. 113].

Розвитку рухової підготовленості у вихованців сприяють вдало підібрані заняття з фізкультури різних видів: сюжетні, ігрового характеру, змішаного типу. Вони за змістом бувають комплексні та з акцентом на певний вид навчального матеріалу; залежно від поставлених педагогічних завдань бувають з ознайомлення з новим матеріалом, закріплення та удосконалення фізичних вправ, мішані, контрольні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, всебічний розвиток дитини перебуває в суттєвій залежності від рухової підготовленості, яка є джерелом не тільки пізнання навколишнього, але й психічного та фізичного розвитку дітей дошкільного віку. Основна спрямованість фізичної підготовки дітей 6-го року життя – всебічне розширення арсеналу освоєних елементарних рухів і підготовка до інтенсивного освоєння нових складних у технічному плані вправ.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні засобів розвитку рухових якостей дітей старшого дошкільного віку на заняттях з фізичної культури.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Е. С. Критерії оцінювання стану здоров'я, фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей дошкільного віку. Київ : Навчальне видання. 58 с.

2. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: підручник. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2019. 467.

3. Денисенко Н. Ф., АксьоноваО. П. Через рух – до здоров'я : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 88 с.

4. Дмитренко Т. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку : підручник [2-е вид.] Київ : Вища школа, 1979. 256 с.

Annotation. *The article deals with the problem of motor fitness of preschool children in the classroom for physical education. Also describes the impact of physical education classes in motor preparedness of children.*

Key words: *movement, movement preparedness, basic movements, employment is after a physical culture.*

ІНКЛЮЗИВНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА СВІТІ

Крисенко Ілона, *студентка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*

Анотація. *У даній статті висвітлено систему інклюзивної освіти в дошкільних закладах України, Європи, світу. Зазначено особливості розвитку і функціонування інклюзивної освіти. Наголошується на важливості утворення даної системи, щоб всі діти не дивлячись на свої обмеження змогли отримати освіту.*

Ключові слова: *інклюзія, інклюзивна освіта, дошкільна освіта, заклади дошкільної освіти, особливості інклюзивної освіти у світі.*

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. При цьому жодна дитина не має відчувати себе іншою та виключеною з освітніх, культурних і соціальних процесів – це головне завдання інклюзії. [2]

Згідно з Конституцією України кожна дитина має право отримати освіту тому активно діє програма щодо впровадження інклюзивної освіти, щоб діти з

обмеженими можливостями на рівні відчували себе з іншими дітьми. Головна мета кожного дошкільного закладу це надати індивідуально орієнтовану педагогічну, психологічну та соціальну допомогу дітям із особливими освітніми потребами [3].

Зараз в Україні батьків або ж опікуни дитини можуть обирати будь який заклад для здобуття освіти.

На підставі заяви, відповідних документів та попереднього погодження з керівником закладу створюється інклюзивна група. Створення таких груп є кроком назустріч дитині через новий підхід до виховання та навчання. Важливим є те, щоб не дитина підлаштовувалась під систему, а щоб система враховувала її потреби. Перш за все, потрібно правильно облаштувати простір в інклюзивній групі, забезпечити рівні умови перебування для всіх дітей та виконання корекційно-розвиткового та навчально-виховного процесів, організувати психолого-педагогічний супровід [5].

Слід зазначити, що в інклюзивних групах, крім вихователя та помічника вихователя, з дошкільнятами додатково працює асистент вихователя та профільні спеціалісти. Логопед, дефектолог, психолог, медичний та музичний працівники є учасниками навчально-виховного процесу. Дітям, які самостійно не пересуваються і потребують сторонньої допомоги, призначається асистент [4].

Розвиток інклюзивної освіти відбувається не лише в Україні, а й в інших країнах Європи. Починаючи з 70-х років ХХ ст. відбувалася перебудова спеціальної освіти. Від цього часу почали враховувати особливості дітей і почали підлаштовувати освіту під їхні потреби. Серед європейський країн Італія посідає чільне місце у впровадженні ідей інтегрованого та інклюзивного навчання, оскільки однією з перших визнала інтегративне та інклюзивне навчання найприйнятнішою для неповносправних дітей формою здобуття освіти. [1]

Добре розвинута інклюзивна освіта у таких країнах як Бельгія, Німеччина, Австрія, Швеція, Польща, Франція ці країни почали перші запроваджувати інклюзивну освіту враховуючи особливості дітей. І загалом у світі інклюзивна освіта добре розвинута бо кожна держава не хоче дискримінації та обмеження у навчанні дітей тому кожна з них надає хоча б маленькі можливості. Найбільшими проблемами впровадження інклюзії є обмежене фінансування, брак навчальних матеріалів, обладнання, технічних засобів навчання у загальноосвітніх закладах, а також брак спеціалістів та спеціальних послуг для дітей з особливими потребами, які навчаються в умовах загальноосвітнього закладу.

Переваги інклюзивної освіти в дошкільному закладі полягають у тому, що діти живуть звичним життя і відчувають себе повноцінними і щасливими. Діти навчаються толерантності, вмінню співчувати, допомагати, підтримувати. А вихователі та фахівці краще розуміють потреби та особливості дітей, отримують новий досвід, оволодівають різними педагогічними методиками.

Отже, можна зробити висновок, що створення системи інклюзивної освіти в дошкільних закладах було великим кроком у розвитку демократичного суспільства. На мою думку, інклюзія є обов'язковою у дитячих садках, тому при будівництві чи реконструкції цих будівель повинні створюватись всі умови для доступного, безпечного навчання та виховання дітей, а також коли створюються програми розвитку дитячих садків. Успішне утворення інклюзивної освіти є чудовим початком для подальшої освіти.

Список використаної літератури

1. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. URL [http://www.ussf.kiev.ua/ie_experience_implementing/], (дата звернення 29.04.2022)

2. Інклюзивне навчання. URL [https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya], (дата звернення 28.04.2022)

3. Інклюзивна освіта. URL [https://inkluzia.com.ua/inkluzivna-grupa-v-dnz.-rekomendatsiyi-oblashtuvannya-prostoru.] , (дата звернення 29.04.2022)

4. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: Науково-методич. Зб. До Всеукр. Науково-практич. Конференції в рамках реалізації проекту «Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами» за підтримки програми ІВРР — TACIS Європейської комісії /За ред.: Засенка В. В.— докт. Пед. Наук, член-кор. АПН України, заст. Дир-раІн-ту спец. Педагогіки АПН України; Софій Н. З. — дир-раВсеукр. Фонду «Крок за кроком» / Всеукр. Фонд «Крок за кроком». Київ: ФО-П Придатченко П. М., 2007. 180 с.

5.Особлива дитина в закладі дошкільної освіти. URL [https://m.emetodyst.mcfr.ua/718784], (дата звернення 24.04.2022).

Abstract.*This article highlights the system of inclusive education in preschools in Ukraine, Europe and the world. Peculiarities of development and functioning of inclusive education are noted. The importance of creating this system is emphasized so that all children, despite their limitations, can receive an education.*

Key words: *inclusion, inclusive education, preschool education, preschool education institutions, features of inclusive education in the world.*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Кром Вікторія, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Гордій Н.М.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

***Анотація**. У статті розкривається питання виховання патріотизму через дитячу художню літературу дітьми старшого дошкільного віку. Своєрідність дитячої літератури і дитячого читання полягає у виховній функції й особливості сприймання творів дітьми.*

***Ключові слова**: діти старшого дошкільного віку, художня література, патріотичне виховання.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми обумовлена необхідністю виховання патріотизму, починаючи з дошкільного віку. У цей період розпочинається процес формування культурно-ціннісних орієнтацій духовно-етичної основи особистості дитини, розвиваються такі психічні процеси, як емоції, відчуття, мислення, механізми соціальної адаптації в суспільстві, починається процес культурно-національної самоідентифікації, осмислення себе частиною навколишнього світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Характерною особливістю досліджень, пов'язаних з вихованням патріотизму дітей дошкільного віку і є звернення до окремих аспектів проблеми. В дослідженнях Т. Доронової С. Ніколаєвої патріотичне виховання висвітлено в аспекті екологічного виховання; Т. Комарова, Т. Ротанова, В. Логінова, Т. Бабаєва, Н. Ноткіна, О. Князєва, М. Маханєва, Е. Пчелінцева, Л.Ніконова, Е. Корнєєва та інші акцентують увагу на залученні дітей до культурної спадщини народу.

Науковці (Л. Калуська, А. Богуш, Н. Гавриш, В. Цимбалюк, Т. Комарова, Т. Ротанова) доводять, що саме в дошкільному віці в результаті систематичного виховання в дитини закладаються елементи усвідомлення громадянства, вона знає та правильно вживає терміни «Україна», «Батьківщина», «країна», «рідне місто», «вулиця» (їхні назви).

Сучасні психологи та педагоги Н. Менчинська, Г. Рєпіна, Н. Виноградова, С. Козлова, О. Денисюк, Т. Поніманська, П. Матвієнка та інші стверджують, що патріотичні почуття дитини не обмежуються її ставленням до батьків і ровесників, вони з задоволення одержують інформацію про історію нашої країни, основні суспільні події.

Мета статті. Обґрунтувати ефективність використання художньої літератури як засобу виховання патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Художня література є невичерпним джерелом мудрості, знань, духовності, краси художнього слова для розвитку дитини дошкільного віку. Результатом ефективного виховання у дітей є чітке формування патріотизму. Патріотизм проявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів.

Тлумачний словник української мови висвітлює «патріотизм» як любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народу, готовність заради нього на жертви і подвиги [3].

А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик під патріотичним вихованням дітей дошкільного віку розуміють цілеспрямований процес впливу педагогів на особистість дитини з метою збагатити її знання про Батьківщину, виховати патріотичні почуття, сформувати уміння і навички моральної поведінки, розвинути потреби в діяльності на користь суспільства [1].

В. Сухомлинський ввів у педагогічний обіг такі терміни як «дух», «духовність», «людяність», «сердечність», «повага» тощо. Патріотичне виховання, на його думку, це сфера духовного життя суспільства, яка простежується в усьому, що робить, чого прагне, що любить людина [7].

Дитина дошкільного віку сприймає художню літературу й дитячу книжку як невід'ємний засіб емоційного розвитку, і якщо спостерігати за виразом обличчя дорослої людини, яка читає книжку та розглядає ілюстрацію, дитина наслідує вираз обличчя читача вірша, намагається копіювати вираз обличчя персонажа літературного твору, може показати як вони радіють, сумують, як дивуються. Дитина вчиться радіти, співчувати та сумувати, вона не лише знайомиться з різними емоціями людини, а й тренується відчувати та передавати свої почуття.

Дитяча художня література є органічною частиною всієї художньої літератури: спільний історичний розвиток, творчий метод та ідейна спрямованість, жанри, основна тематика, художні засоби літературних творів для дорослих і дітей. Своєрідність дитячої літератури і дитячого читання це виховна функція і особливість дітей різного віку. Дитяча література орієнтується на розвиток естетичної свідомості дитини, на формування її світогляду. Під дитячою літературою розуміють те, що створено педагогами саме для дітей. Особливою необхідністю письменників які пишуть для дітей є спогади з дитинства: вони допомагають їм врахувати і втілити в художні твори ті особливості естетичного відношення до дійсності, які характерні дітям. Особливістю дитячої літератури є: образність дитячої літератури; доступність лексики і сприймання; врахування вікових особливостей дітей; дидактичні мотиви – повчання; емоційність – особливість інтонації; яскравість – ілюстративний матеріал; пісенність твору; звуконаслідування; оптимістичність; драматизм, але без трагізму [2].

Головною рисою дитячої літератури виступає органічне злиття мистецтва і педагогіки. Специфікою дитячої літератури виступає врахування вікових особливостей читачів, твори мають адресуватися дітям певних вікових груп. Специфічною особливістю дитячої літератури є не лише добір спеціальних «дитячих» тем, а й особливості композиційності і мови твору. В дитячих книжках сюжет повинен мати чітку структуру, для нього є характерними швидка зміна подій і захоплюючі ситуації. Розкриття характерів персонажів повинен здійснюватися предметно і очевидно, через дії та вчинки, адже дитину приваблює герой сюжету.

Головним завданням дошкільної освіти виступає формування у дітей пізнавального інтересу, потягу до читання, любові до книжки. У тому, що

дитина не проявляє інтересу, частіше за все винні батьки та рідні дитини. Досліджуючи дану проблему можна виокремити найтиповіші помилки, які відтісняють дитину від книги: свій вільний час батьки проводять за комп'ютером, а не читають дітям книгу, тобто вони не є для неї прикладом активного читача; батьки намагаються зробити з своєї дитини вундеркінда примушуючи п'яти-шести річну дитину читати, що не відповідає її віковим і психофізичним особливостям; дорослі намагаються заохотити дитину до читання солодощами і не усвідомлюють, що читання саме по собі повинно стати для дитини насолодою; батьки замінюють читання книг на перегляд мультфільмів, телепередач або, що найгірше, комп'ютерними іграми, які несуть в собі насильство, і на дитячу психіку [4].

Найгострішою проблемою сьогодення виступає заміна книжок переглядом телебачення постає, адже віртуальна дійсність, створена телевізійним та Інтернет-простором, «відриває» дитину від життя, робить емоційно байдужою до реальних стосунків зі світом людей та природою.

Перегляд мульт-кінофільмів, дає змогу дітям сприймати лише фабулу, розгортання подій, пригоди персонажів, що набагато простіше, ніж побачити й усвідомити красу й силу художнього слова, образів, прийомів під час слухання, розглядання [5]. Окрім змісту написаного, дитячі книжки повинні мати ще й якісне зовнішнє оформлення, яке відповідає необхідним естетичним вимогам.

Художня література, як мистецтво виконує низку функцій. Художній твір, як стверджував О. Запорожець, не лише впливає на засвоєння нових знань і вмінь, не лише формує окремі психічні процеси, а й змінює загальне ставлення до дійсності, стимулює виникненню нових, більш високих мотивів діяльності. Список художньої літератури для старших дошкільників досить великий і різноманітний, використовується література різного жанру, форми і стилю. Патріотичне виховання хоч і більш вузька частина виховання особистості, проте, користується всім переліком жанрів, рекомендованих для читання старшим дошкільникам. Сприймання художніх творів охоплює такі процеси, як слухання, уявлення, усвідомлення прослуханого та розуміння. Дитина-дошкільник не є читачем книги, вона тільки слухач. Дитина сприймає прочитане вихователем, у сприйманні прочитаного твору вихователем (чи розповідача) бере участь лише слуховий аналізатор. Тому важливу роль відіграє момент активізації слухання включенням зорового аналізатора. Це можна забезпечити виразністю читання, мімікою, жестами, силою голосу, темпом і тембром мовлення читача. Під час прослуховування у свідомості дитини виникає уявлення про конкретні образи (описи природи, герої, предмети, явища), дитина може їх усвідомлювати, пов'язувати між собою, розуміти зміст прочитаного. Метою слухання є розкриття слухачем смислових зв'язків осмислення мовленнєвого повідомлення, що сприймається на слух. Г. Костюк визначав й результати процесу розуміння, вони виявляються в судженнях, поняттях, умовиводах, поглядах, переконаннях, розповідях, за

якими «лише і можна судити про його істинність, відповідність об’єктивній дійсності» [6].

Висновки. Отже, процес розуміння дитиною твору має керуватися вихователем, який повинен уміти викликати і спрямовувати дітей на розв’язання поставлених перед ними пізнавальних задач. Необхідно вчити дітей зіставляти, порівнювати факти, знаходити в них схоже і відмінне, виділяти істотне серед другорядного, піддавати об’єкти своєї думки аналізу і синтезу, самостійно доходити узагальнень і висновків на основі фактів, застосовувати їх до пояснення нових випадків. Педагогічне керівництво процесом розуміння, означає оволодіння педагогом відповідною технологією навчання адекватної до сутності процесу розуміння. У педагогічному керівництві процесами розуміння важливу роль відіграє вміння вихователя чітко поставити завдання й диференціювати його від інших; визначати конкретно, що потрібно зрозуміти; використовувати для цього продуману систему запитань. Патріотичне виховання має глибоке коріння, проте на сучасному етапі воно потребує творчого вдосконалення, систематизації. Його ефективність забезпечує творчий характер педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В., Котик Т. М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності у ДНЗ. Київ: Слово, 2010. 301с.

2. Гавриш Н. Художня література в освітньому процесі: сучасні технології. *Дошкільне виховання.* 2011. №2. С. 4-9.

3. Гринчишин Д. Тлумачний словник української мови. Видання 3-тє, перероблене і доповнене. Київ: Освіта, 1999. 387 с.

4. Калуська Л. Виховання патріотизму у старших дошкільнят. *Палітра педагога.* 2006. №4. С. 7-13.

5. Кишинська А. Щоб країна пишалася нами. Формування основ патріотизму в дошкільнят. *Дошкільне виховання.* 2017. №8. С 2-6.

6. Костюк Г., Проколієнко М. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Радянська школа, 1989. 251 с.

7. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Вибрані твори в 5-ти томах. Київ: Радянська школа, 1997.

Abstract. *The article considers the question the fostering of patriotism through children's fiction by children at the upper end of the pre-school age range. The originality of children's literature and children's reading lies in the educational function the perception of works children.*

Key words: *children at the upper end of the pre-school age range, fiction, the fostering of patriotism.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ КЕРІВНИЦТВА РУХОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кудрявцева Віталіна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Хлус Н.О.****, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розкривається сутність понять «рухової діяльності» та «рухової активності». Розглядаються методи педагогічного керівництва руховою діяльністю дітей дошкільного віку з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей нервової системи, фізіологічного розвитку, ступеня самостійності дітей дошкільного віку.*

Ключові слова: *рухова діяльність, рухова активність, малорухливість, керівництво, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми розвитку рухової діяльності дітей дошкільного віку пов’язана з проблемою природної потреби у русі, із визнанням рухової активності як фактора підвищення резервних можливостей організму і тісний взаємозв’язок рухової активності з різними сторонами розвитку особистості дитини.

Однією з найважливіших проблем сучасного суспільства є суттєве погіршення стану здоров’я дітей дошкільного віку. Аналіз численних досліджень цієї проблеми свідчить, що близько 60 % дітей, які народжуються в Україні мають функціональні відхилення в стані здоров’я, і тільки близько 40 % дітей можна вважати цілком здоровими [2, с. 5]. До переліку найбільш важливих факторів, що характеризують ситуацію, що склалася, називають зниження загального рівня життя і соціальної захищеності населення, порушення сталості зовнішнього середовища, погіршення стану здоров’я і дефіцит рухової активності дітей, недостатня кваліфікація педагогів і масова безграмотність батьків у питаннях збереження, зміцнення і формування здоров’я дітей. Особлива роль у вирішенні існуючих проблем здоров’я дітей та виникаючих у зв’язку зі змінами в соціально-економічному житті суспільства належить науковим дослідженням, які розкривають ефективні механізми оздоровлення людини.

Соціально-економічні та політичні перетворення в країні надають сприятливий вплив на розвиток системи дошкільної освіти. Подолання колишніх ідеологічних заборон і обмежень, всебічна інформація про різні сфери людської діяльності в країні і в європейському світі сприяють висловленню педагогічної думки, відкривають простір для новаторських пошуків і експериментів. Саме в цій обстановці в даний час склалися три організаційні системи фізкультурно-оздоровчої роботи дітей дошкільного віку.

Перша система − в закладах дошкільної освіти, яка складалася протягом тривалого часу і є найбільш розробленою, друга − в спеціальних закладах дошкільної освіти, які займаються за програмами фізкультурно-оздоровчого напрямку, третя − в родині, де фізичне виховання дітей є або має бути частиною загального сімейного виховання.

Мета статті: теоретично обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують процес керівництва руховою діяльністю дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Проблемою вивчення рухової активності, як природної потреби в русі, присвячені праці таких науковців В.°К.°Бальсевич, М.°А.°Рунова, Е.°Я.°Степаненкова. Зокрема, Е.°С.°Вільчковський стверджує, що «рухова діяльність − діяльність, що характеризує активність рухового апарату дитини» [1, с. 17].

За визначенням В.°А.°Шишкіної, «рухова діяльність − це вміння суб'єкта керувати власними рухами, руховими діями з метою досягнення певного результату» [4, с. 26]. Процес становлення рухової діяльності в дослідженнях В. А. Шишкіної характеризується як тривалий процес, що поступово розгортається від спонтанних рухів і простого примноження рухових навичок у молодшому віці до розвитку умінь управляти рухами, ставити цілі, добиватися результату у старшому дошкільному віці.

Основу рухової діяльності становить рухова активність, яка є одним із важливих показників рухового розвитку, головним фактором, що впливає на стан здоров'я та фізичну працездатність організму. Рухова активність − вроджена біологічна потреба організму в русі, від ступеня задоволення якої залежить здоров'я людини, її фізична та розумова працездатність. Рухова активність має велике значення для розвитку дитини та визначається такими науковими положеннями:

− *за даними фізіологів*, вона є кінезофілією − вродженою біологічною потребою організму в русі; умовою, що визначає зростання та розвиток дитини, фізичну та розумову працездатність;

– *за даними психологів*, це найважливіше потенційне джерело цілісного розвитку особистості дитини, формування її психічних процесів, волі; одна з умов емоційного благополуччя та психологічного комфорту;

− *за даними педагогів*, це спосіб засвоєння дитиною предметних дій, знаряддя пізнання навколишнього світу, один із засобів оволодіння операційним складом різних видів діяльності, у тому числі і ігровий; своєчасний розвиток рухових умінь, накопичення рухового досвіду сприяє як фізичному, а й інтелектуальному розвитку дитини;

– *за даними медичних та інших наук про людину*, це один із головних факторів здоров'я, гармонійного фізичного розвитку та засіб корекції при відхиленнях у розвитку [4, с. 73].

Багатьма вченими зазначено, що рухова активність дітей дошкільного віку має яскраво виражені індивідуальні прояви, що в основному визначається індивідуально-типологічними особливостями нервової системи фізіологічного

розвитку, ступенем самостійності, стійкістю інтересів до певних ігор, педагогічним впливом. На підставі цих проявів М. О. Рунова виділяє три групи в залежності від рівня рухової активності дітей: високої рухливості, середньої рухливості, низької рухливості. Кожна група характеризується певними поєднаннями рівнів обсягу, тривалості та інтенсивності рухової активності [3, с. 117]. В. А. Шишкіна підкреслює, що в вивченні рухової активності необхідно передусім визначити межі її оптимуму. Вказуючи на індивідуальність прояву рухової активності дітей дошкільного віку, автор вважає, що точніше характеризують рівень рухливості дітей такі поняття: оптимальна рухова активність, біологічно недостатня (малорухливість), неадекватна (гіперрухливість). Виходячи з цього, діти підрозділяються на три основні групи: оптимально рухливі, малорухливі, гіперрухливі.

Різноманітність підходів до змісту методів та прийомів керівництва рухової активністю дітей дошкільного віку представлено в дослідженнях М.°М.°Дідулевич, В. М. Шебеко, В. А. Шишкіної [4, с. 118].

М. М. Дідулевич, В. А. Шишкіна розробили методику керівництва самостійною руховою діяльністю дітей, яка передбачає використання диференційованих методів та прийомів керівництва з урахуванням рівня рухливості дитини – оптимально рухливої, малорухливої, гіперрухливої. Методи та прийоми керівництва руховою активністю автори умовно розділили на три групи:

1. *загальні для всіх дітей.* Зміст методів та прийомів цієї групи представлено наочними методами (показ дій з іграшками, варіанти та елементи рухів; створення просторових умов), словесними (підказка дії, питання стимулюючого характеру, похвала); практичними (гра з дитиною, допомога у виборі місця, іграшки, створення ігрових ситуацій);

2. *специфічні методи* оптимізації малорухливих та гіперрухомих дітей: внесення до самостійних ігор сюжетів; залучення дітей до виконання рухів різної інтенсивності; створення умов для достатнього чи обмеженого простору; заохочення; поступове залучення дітей до активної чи спокійної діяльності;

3. *інтегровані методи* керівництва руховою діяльністю, що об’єднують у діяльності малорухливих та гіперрухливих дітей: виконання рухів з одним наочним матеріалом; спільні рухливі ігри.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Рівень рухової активності є основним для оцінки рухового розвитку дітей дошкільного віку. Підвищенню рівня рухової активності сприяє педагогічно раціональне керівництво педагога з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей нервової системи, фізіологічного розвитку, ступеня самостійності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 128 с.

2. Денисенко Н., Аксьонова О. Через рух – до здоров'я дітей : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 88 с.

3. Рунова М. А. Двигательная активность ребёнка в детском саду : пособие для педагогов дошкольного учреждений, преподавателей и студентов педвузов и колледжей. Минск, 2000. 256 с.

4. Шишкина В. А. Двигательное развитие дошкольника : пособие для педагогов учреждений дошкольного образования. Минск, 2011. 136 с.

Abstract. *The article reveals the essence of the concepts of "motor activity" and "motor exercises". Means and methods of pedagogical guidance of the motor activity of preschool children are considered, taking into account the individual typological characteristics of the nervous system, physiological development, and the degree of independence of pupils.*

Key words: *motor activity, motor exercises, immobility, leadership, preschool children.*

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ

Ладика Євгенія, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Тітаренко С.А.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *Проаналізовано дослідження з проблеми соціалізації дітей старшого дошкільного віку. Визначено структуру соціальної компетентності дошкільника. Запропоновано критерії соціалізації дошкільника. Схарактеризовано основні педагогічні умови соціалізації дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова: *соціалізація, особистісна зрілість, педагогічні умови соціалізації, старший дошкільний вік.*

Постановка проблеми. Духовно-моральний стан сучасного суспільства викликає глибоку стурбованість. Соціологи, психологи, педагоги з тривогою відзначають появу так званих «духовних підмін»; зростання значущості особистої вигоди, зневаження гідності людини, девальвацію цінності моральних взаємин, применшення соціальної відповідальності. Діти дедалі більше підпадають під вплив засобів масової інформації, виникає небезпека формування спотвореного уявлення про світ, у якому моральні цінності поступаються матеріальним інтересам.

Негативно позначаються на фізичному, психічному й соціальному здоров'ї дитини особливості сучасної соціалізації: чинники ціннісної невизначеності й швидкої зміни соціальної ситуації розвитку, збільшення обсягу й характеру

інформаційного потоку, в якому перебувають діти, нестабільність складу сімей і послаблення родинних зв'язків. Змінюються форми активності дитини: збіднюється сюжетно-рольова гра, яка завжди була виразником інтересу до довкілля й показником рівня його особистісної зрілості; скорочуються різновікові зв'язки в дитячому товаристві.

Очевидною є необхідність аналізу суспільних явищ з позицій сучасних завдань та визначення того нового, що вони вносять у соціальну ситуацію розвитку дитини в умовах переоцінки системи цінностей і способу життя людей. Побутує думка, соціальна дійсність є хорошим педагогом. Однак варто наголосити, що цінним у виховному сенсі чинником є не власне оточення, а саме та його частина, яка є «педагогічно освоєною», включеною до системи виховання і навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досить тривалий час вітчизняна педагогічна практика ігнорувала соціальний досвід дитини як джерело саморуху особистості у процесі виховання і навчання. Сам термін «соціальний досвід» до недавнього часу рідко використовувався у педагогіці і, до того ж, у значенні, «життєвий досвід» (тобто стихійний), на відміну від досвіду, отриманого у спеціально організованому навчальному або виховному процесі.

Проблему загальної соціалізації дошкільників порушували у своїх працях Г. Андреєва, В. Зеньковський, М. Лукашевич, Р. Овчарова, В. Поліщук, С. Русова, В. Сухомлинський, В. Семенов, О. Сухомлинська та інші. І. Звєрєва, А. Капська, Л. Коваль, М. Лукашевич, В. Слюсаренко, Ю. Сичов, В. Ільїн, І. Огороднiков, Т. Філонов, С. Хлєбік, С. Харченко, Л. Міщик, Н. Щуркова у своїх працях охарактеризували процес соціалізації як систему, розробили основи її теорії, дослідили соціально-педагогічну природу соціалізації тощо. Н. Голованова та Н. Лавриненко розробили сучасні концепції соціалізації особистості; В. Абраменкова, І. Бех, Д. Ельконін розкрили соціально-психологічні основи соціалізації з урахуванням вікових особливостей; Т. Алексеєнко, В. Болгаріна, М. Євтух, Л. Коваль, В. Кузя, А. Капська та ін.). У працях Т. Алексеєнко, В. Болгаріної, М. Євтуха, Л. Коваль, В. Кузя, А. Капської охарактеризовано соціально-педагогічні засади проблеми з урахуванням нової соціокультурної ситуації.

Помітний доробок з проблеми соціалізації дітей дошкільного віку належить таким дослідникам, як Л. Артемова, А. Богуш, О. Кононко, В. Кузь. Різні аспекти соціалізації індивіда та впливу соціального середовища на її перебіг висвітлюються в працях І. Беха, Т. Кравченко, Л. Куликової, М. Лукашевича, І. Печенко, Б. Братуся. Особливий інтерес вони становлять у зв'язку з дослідженням сутності та особливостей соціального розвитку дитини в умовах сьогодення.

Т. Поніманська акцентувала увагу на необхідності збагачувати соціальний досвід дитини в період входження у нові умови буття за такими складовими: уміння орієнтуватися у світі людей (рідні, близькі, знайомі, незнайомі; люди

різної статі, віку, роду занять); здатність розуміти іншу людину, її настрій, потреби, особливості поведінки; вміння поважати інших, допомагати; обирати відповідні форми й способи спілкування та діяльності [6]. Збагачення соціального досвіду сприяє формуванню соціальної компетентності, яка означає складне полікомпонентне утворення особистості, її інтегральну якість, що складається з цілого комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей та виявляється в соціальній активності й гуманістичній спрямованості [2, с. 14–15].

Мета статті: обґрунтувати основні особливості соціалізації дітей старшого дошкільного віку як необхідної умови соціальної зрілості.

Виклад основного матеріалу. Під соціалізацією розуміють процес поступового входження у світ соціальних зв'язків. Водночас соціалізація забезпечує індивідуалізацію, оскільки лише в соціальних зв'язках, взаємодії людини з іншими людьми відбувається самовизначення у соціокультурному просторі. Беручи участь у засвоєнні та індивідуальному освоєнні світу, дитина не втрачає власного «Я», а навпаки, зберігає, розвиває та збагачує зміст свого внутрішнього світу [4].

У передмові до нової редакції Базового компонента дошкільної освіти вказано на взаємодію з іншими людьми як своєрідний вид входження дитини в людський соціум, що вимагає уміння узгоджувати свої інтереси, бажання, дії з іншими членами суспільства. Головне завдання реалізації означеної освітньої лінії – розкрити дитині соціальний світ і допомогти їй здобути соціальний досвід, зрозуміти своє місце в соціумі [1].

Нині дитина перебуває у середовищі, яке постійно спонукає її порівнювати добро та зло, радість і сум, красу й потворність. Під час роботи над морально-етичним вихованням мета кожного педагога - допомагати малюкам розібратися у сутності життєво-важливих понять, утвердити в соціумі власне «Я», формувати в дітей соціальну відповідальність і вміння відчувати гуманістичні риси особистості - доброту, дбайливість, чуйність, правдивість, повагу до старших [4, с. 229-334].

Формування соціальної компетентності дошкільника розпочинається в родині та продовжується в закладі дошкільної освіти. Тому соціальний розвиток дитини залежить від спільних зусиль батьків і педагогів [2, с. 79-82].

У дитячому колективі діти набувають навичок колективного співжиття, досвіду самоствердження в колективній діяльності, взаємодії та спілкування. Колектив позитивно впливає на звільнення дитини від егоцентризму, звички орієнтуватися лише на власне «Я», на свої уподобання, погляди, уміння.

О. Кононко наголошує, що соціальна компетентність повинна розглядатися як чинник, який покликаний змінити мету навчально-виховного процесу, спрямувати зусилля всіх педагогів на забезпечення кожній дитині сприятливих умов для оволодіння нею знаннями з різних галузей і мистецтвом життя [3].

Важливим завданням вихователя є формування в дітей інтересу до світу людей як потреби особистості; виховання соціальних навичок поведінки; розвиток усвідомленого ставлення дитини до себе як самостійної особистості, рівної з іншими людьми, як члена суспільства та до своїх обов'язків, що визначаються зв'язками з іншими людьми; формування готовності сприймати соціальну інформацію; виховування в дітей співпереживання, співчуття, бажання пізнавати людей, вступати *у* взаємини, взаємодіяти з ними.

Соціальна компетентність дошкільника має складну структуру. У дослідженні Т. Поніманської вона охарактеризується:

– пізнавальним компонентом, тобто рівнем і змістом знань дитини про людину (поінформованість);

– ціннісним компонентом (ставленням до людини як до найвищої цінності, повага до життєдіяльності, гідності кожної людини (гуманність));

– емоційним компонентом (інтересом до людей, бажанням спілкуватися з ними, пізнавати їх, прагнути схвалення від інших людей, умінням співчувати, співпрацювати, розумінням емоцій та почуттів інших і керуванням своїх почуттів у процесі спілкування (чуйність);

– оцінний компонент – уміння об'єктивно оцінювати вчинки людей та їхні взаємини, бути толерантним, справедливо ставитися до людей (справедливість);

– поведінковим компонентом, тобто оволодінням етичними еталонами поведінки та спільної з іншими діяльності, умінням пропонувати, надавати і приймати допомогу, здійсненням моральних вчинків з власного бажання, умінням спілкуватися (моральна активність) [6].

Соціальний досвід дитини формується в процесі соціалізації й відбувається двома взаємопов'язаними шляхами:

1. Це стихійний шлях, оскільки індивід з перших років життя вибудовує власний стиль поведінки в суспільно-історичному світі. Важливо, щоб дитина не лише відчувала вплив, а включалась у спільні з іншими людьми акти поведінки, в яких засвоювала б соціальні норми.

2. Оволодіння соціальним досвідом реалізується і як цілеспрямований нормативний спеціально організований суспільством процес, що відповідає соціально-економічній структурі, ідеології, культурі та меті виховання у даному суспільстві [2].

Процес соціалізації дитини-дошкільника, за даними сучасних дослідників (О. Майєр, О. Давидова та ін.), протікає найбільш повно при наступних умовах: сприятлива соціальна ситуація розвитку; посередництво дорослих, через досягнення взаємодії процесу соціально-педагогічної діяльності ЗДО та процесу соціалізації дитини в сім'ї; організація повноцінної діяльності і спілкування як провідних форм розвитку та взаємодії з навколишнім світом.

Рівень розвитку особистості співвіднесено зі ступенем її соціалізації. Критерії зрілості особистості постають критеріями соціалізації, серед яких виділяють: 1) широту соціальних зв'язків, представлену на суб'єктному рівні:

«Я – інший», «Я – інші», «Я – суспільство в цілому», «Я – людство»; 2) міру розвитку особистості, як суб'єкта (основний показник зрілості – перехід до суб'єктного існування); 3) характер діяльності – від присвоєння до реалізації та свідомого відтворення; 4) соціальну компетентність (оволодіння соціальними нормами – предметними та аналогічними нормами стосунків, що неможливі без певного рівня психічного розвитку і досягаються у процесі соціального навчання). Критерії розділено на дві групи: суб'єктивні, що відображають глибину інтеріоризації норм, збільшення їх до особистості (психологічний пласт); об'єктивні, за яких проявляється здатність особистості реалізовувати норми, відтворювати та передавати їх (соціально-психологічний пласт) [5].

Дослідниця О. Кононко впевнена, що ЗДО з його виховною, консультативною та просвітницькою функціями є тим самим соціальним інститутом, який відповідає за соціалізацію дитини, полегшує процес її входження в широкий світ реальних соціальних відносин, прищеплює навички практичного життя [3]. Важлива роль у цій роботі належіть дорослим: батькам, вихователям. Роль батьків полягає у створенні певного виховного простору, який відповідає умовам духовності, захисту, раціонального дозування позитивних та негативних переживань, що дає дитині відчуття впевненості в собі та людях, які їх оточують. Дорослий для дитини виступає як носій знань, умінь, моральних цінностей, в той же час відіграє роль безпосереднього організатора виховного процесу.

Соціальна функція передбачає залучення до процесу виховання всього соціального оточення дітей, психологічну підтримку, як дітям, так і батькам, компенсацію негативних впливів соціального середовища. Сім'я є важливим чинником у вихованні та розвитку дитини, у надбанні соціального досвіду. Сім'я – як соціальний інститут виховання – здійснює соціалізацію дитини найбільш природно і безболісно через спадкоємність поколінь

Роль сім'ї в процесі соціалізації дошкільника на основі взаємодії сім'ї та дитячого садка відкриває можливості для подальших досліджень: підвищення правової та педагогічної культури батьків; розробки виховної системи дошкільної установи різного типу; шляхів коригування різних інтересів дітей; взаємодії та поглиблення інтеграції виховних інститутів на основі орієнтації на загальнолюдські цінності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, особливістю соціалізації дошкільника є організація простору його особистого життя і соціального життя в навколишньому середовищі, що забезпечує розвиток вільної особистості, здатної робити вибір, поважати вибір інших, вміти протистояти зовнішньому тиску, своє волевиявлення. Основними умовами соціалізації дітей старшого дошкільного віку є: сприятлива соціальна ситуація розвитку; посередництво дорослих, через досягнення взаємодії процесу соціально-педагогічної діяльності ЗДО та процесу соціалізації дитини в сім'ї; організація повноцінної діяльності і спілкування як провідних форм розвитку та взаємодії з навколишнім світом.

Вважаємо, що подальших наукових розвідок потребує дослідження змісту, педагогічних умов, методики формування соціальної компетентності в дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти від 12 січня 2021 р. https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini

2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гавриш Н. В.; [за заг. ред. Гавриш Н. В.]. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

3. Кононко, О.Л. Виховуваємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. Віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2009. 208 с.

4. Максимова О.О. Формування соціальної компетентності дитини дошкільного віку як запорука її успішної адаптації до навчання в школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка*. Вип. 20. Ч. 2. 2016. С. 229–234.

5. Костюк Г. С. Навчання і розвиток особистості. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Рад. школа. 1989. 379 с.

6. Понімaнська Т. І. Дитина і соціум. *Дошкільне виховання*. 2004. № 8. С. 4–6.

Abstract*. Research on the problem of socialization of older preschool children is analyzed. The structure of social competence of a preschooler is determined. Criteria for socialization of a preschooler are proposed. The basic pedagogical conditions of socialization of children of senior preschool age are characterized.*

Key words: *socialization, personal maturity, pedagogical conditions of socialization, senior preschool age.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Левченко Тетяна*, студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Науковий керівник: ***Лебедик Л. В.****, доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Анотація*. Запропонована розробці програми розвитку лідерських якостей майбутніх фахівців дошкільної освіти ґрунтується на системному, управлінському та технологічному підходах. Запропонована організаційно-*

методична модель підготовки до лідерства майбутніх фахівців дошкільної освіти із застосуванням інтерактивних методів навчання.

***Ключові слова**: майбутній фахівець дошкільної освіти, лідер, лідерство, лідерські якості, педагогічні умови, формування.*

Постановка проблеми. Сучасне і майбутнє нашої держави певним чином залежить від того, наскільки кожен член суспільства готовий брати участь у демократичному управлінні суспільством, є господарем і лідером свого життя. Тема розвитку лідерства останнім часом набула популярності. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває проблема розвитку лідерських якостей майбутніх фахівців дошкільної освіти під час навчання у закладах вищої освіти та формування для цього педагогічних умов.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Педагогічні аспекти проблеми лідерства висвітлений і у працях вітчизняних й зарубіжних педагогів минулого (Д. Дьюї, О. Залужного, О. Лозинського, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, С. Шацького), які вивчали динаміку розвитку педагогічного колективу, виховання лідерів та організацію самоврядування в колективі. Обґрунтовано психолого-педагогічні основи процесу розвитку лідерства, необхідність формування лідерських якостей майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки, у процесі навчання, позанавчальній роботі, громадській діяльності (Л. Вонсович [9], Д. Дорнан [6], Л. Лебедик [1–5; 8; 9], Д. Максвелл [6], Н. Мараховська [7], І. Сметана [11], В. Солодовник [11], В. Стрельніков [4; 5; 8–11], М. Стрельніков [4], Л. Уманський та ін.)

Формулювання мети. Метою статті є аналіз умов формування лідерських якостей майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження Лідер (від англ. leader – провідник, ведучий, керівник) – член групи, якому вона надає право приймати найвідповідальніші рішення, що стосуються інтересів усієї групи.

Ґрунтуючись на концептуальних підходах, у психології розроблено і прийнято різноманітні класифікації лідерів: за змістом діяльності (генератор ідей та виконавець); за характером діяльності (універсальний і ситуативний); за спрямованістю діяльності (діловий і емоційний); за соціальною ознакою (формальний і неформальний); за ціннісно-емоційною ознакою (позитивний і негативний).

Лідерство можна розглядати з позицій стилю, у зміст якого вкладаються поняття колегіальності, директивності, лібералізму, бюрократичності тощо. Директивні лідери менше радяться, частіше застосовують накази. Колективні лідери використовують демократичний стиль керівництва. Бюрократичний стиль виявляється у жорсткому використанні законів та інструкцій, ліберальний стиль, навпаки, нехтує ними.

Знання такого підходу зможе допомогти майбутньому фахівцю дошкільної освіти вибирати той чи інший стиль керівництва за інших обставин.

За спрямованістю діяльності лідер може бути діловим – утримувати лідерські позиції за рахунок високих ділових якостей (професіоналізму і компетентності), або емоційним (дії лідера спрямовані на емоційну сферу взаємодії з членами групи). Позитивна діяльність простежується у лідера-організатора, який своїми діями сприяє вирішенню ділових завдань. Лідер з негативними прагненнями розпалює емоційні пристрасті в колективі, сприяючи виникненню конфліктних ситуацій.

Формальний фахівець дошкільної освіти як лідер-керівник водночас може бути й неформальним. Але може бути й інакше.

З поняттям лідерства тісно пов'язане поняття стилю лідерства. Стиль лідерства – типова для лідера система засобів психологічного впливу на підлеглих. Психологи виділяють такі стилі лідерства: авторитарний, ліберальний, демократичний, ситуативний, непослідовний, партисипативний.

Ситуативний стиль враховує рівень психологічного розвитку підлеглих та колективу (П. Херсі, К. Бланшард).

Непослідовний стиль характеризується непередбачуваним переходом від одного стилю до іншого, що є причиною виникнення конфліктних ситуацій.

Для партисипативного стилю характерна відкритість у стосунках між керівником та підлеглими, регулярні наради з підлеглими, створення груп із правом самостійного прийняття рішень, надання співробітнику можливості самостійного розроблення нових ідей.

Починаючи вже з дитячих років прямування за лідером сприймається всіма нами досить природно. Це батьки в сім'ї, вчителі у школі, герої, з якими молоді люди себе асоціюють. Присутність в розумі людей іміджу лідера затвердилася з доісторичних часів.

Тому варто розвивати в майбутніх фахівцях дошкільної освіти лідерські якості, адже людина, що володіє такими якостями, досягає більшого, користується підвищеною увагою, і життя її набагато цікавіше і насиченіше. Природно, що всі люди не можуть бути лідерами, оскільки в такому випадку нікому буде виконувати поставлені лідером завдання. Але розкриття природних лідерських якостей у майбутніх фахівців дошкільної освіти необхідне для формування цілісних особистостей, що добре пристосовані до сучасних вимог суспільства.

Під лідерством психолого-педагогічні дослідники розуміють систему внутрішньо групової взаємодії, спрямованої на розв’язання загальних проблем, а також процес впливу на діяльність групи, спрямований на визначення і досягнення мети. В процесі групової взаємодії студентів відбувається не тільки найбільш високий загальний розвиток особистості, а й формування лідерських якостей. Це обумовлено тим, що для розв’язування групових задач студентам необхідно виявляти лідерські якості, брати на себе відповідальність за прийняте рішення. Людина має природжений дух змагання і це завжди слугує позитивною мотивацією. Процес розвитку лідерських якостей будується як система ситуацій, націлених на розвиток у студентів таких якостей лідера: впевненість у

собі, прогностичність, проникливість, працелюбність, амбіційність тощо. (Якщо ми будемо передбачати майбутнє, ми зможемо змінити свої думки, виправити помилки та розвинути нові позитивні навички). Ці якості виробляються у процесі самостійного освоєння нового досвіду, аналізу своєї діяльності, прийняття рішень в умовах, наближених до реальної професійної діяльності.

Для ефективного цілеспрямованого розвитку лідерських якостей студентів необхідно використовувати у навчальному процесі завдання дискусійного характеру, які можуть застосовуватись в рамках певної дисципліни. Необхідно збільшити питому вагу дискусійних ситуацій, презентацій, моделювання й програвання у формі ділових та рольових ігор, кейс-методів з елементами змагань, спрямованих на виявлення та стимулювання розвитку лідерських якостей студентів. Студенти повинні навчитись відповідати не тільки на питання: що? де? коли?, а й на питання: чому? яким чином? для чого?

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проведений аналіз свідчить про те, що поняття лідерство – це симбіоз особистісних рис людини, вплив навколишнього середовища (групи, де має прояв лідерство), ситуації, яка склалася на конкретний момент, стилю керівництва та багатьох інших факторів. Вивчення у перспективі світового досвіду, способів виявлення лідерських якостей у студентів, створення умов для саморозвитку лідерських якостей – все це сприятиме формуванню майбутніх фахівців дошкільної освіти, які відповідають сучасним вимогам.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. А. С. Макаренко про виховання лідерства в колективі. *Спадщина А.С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 12–14 берез. 2008 р.) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : Астрая, 2008. 403 с. С. 198–199.

2. Лебедик Л. В. Розвиток лідерства в колективі за системою Антона Макаренка. *Публічне управління та адміністративний менеджмент : сучасні тренди та перспективи*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.. Харків: Видавничий центр “Global Scientific Trends”, 2021. 153 с. С. 112–113.

3. Лебедик Л. Розвиток лідерства майбутніх менеджерів у технологіях кооперативного навчання. *Шлях освіти*. 2008. № 3. С. 22–25.

4. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю., Стрельніков М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: навч.-метод. посіб. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

5. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю. Формування лідерських якостей у майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2021. № 3. С. 40–49.

6. Максвелл Д., Дорнан Д. Как стать человеком влияния. Минск : Капитал, 2003. 208 с.

7. Мараховська Н. В. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу: автореф. дис. … канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Харків, 2009. 24 с.

8. Стрельніков В. Ю., Лебедик Л. В. Дев'ять кроків ефективного навчання лідерству. *Імідж сучасного педагога*. 2007. № 7–8 (76–77). С. 25–30.

9. Стрельніков В., Лебедик Л., Вонсович Л. Формування лідерських навичок майбутніх фахівців у закладах вищої і фахової передвищої освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2021, № 1 (100). С. 34–44.

10. Стрельніков В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с.

11. Стрельніков В., Сметана І., Солодовник В. Навчання лідерству майбутніх фахівців у лісовому коледжі. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 1 (202). С. 74–78. URL : http://isp.poippo.pl.ua/article/view/252258/25051

Abstract. *The proposed design of a program for the development of leadership skills of future preschool education professionals is based on systemic, managerial and technological approaches. An organizational and methodological model of training of future specialists in preschool education for the leadership with the use of interactive teaching methods is proposed.*

Key words: *future specialist of preschool education, leader, leadership, leadership qualities, pedagogical conditions, formation.*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лесько Оксана*, магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник: ***Городиська В.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація*. У статті зосереджено увагу на творчості, творчих здібностях дітей старшого дошкільного віку, висвітлено театральну діяльність як одну із активних форм творчих проявів дошкільників; доведено важливість традиційних та інноваційних видів театралізованої діяльності для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова*: творчість, творчі здібності, творчий розвиток, театральна діяльність, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство вимагає від молодого покоління нестандартності та дивергентності мислення, вирішення складних

завдань, чому сприяє творчість та креативність. Тому, сьогодні, творчість, творчий підхід до діяльності активно застосовується в усіх сферах життя, починаючи з першої освітньої ланки – дошкілля. Творчість дитини-дошкільника є однією із змістових форм прояву її активності. Її можна розглядати як універсальну здібність, що забезпечує успішність у різних видах діяльності, але через найбільш увиразнену форму – театральну, вона реалізує природну потребу щодо розвитку творчих здібностей дітей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розвитку творчих здібностей займалися такі науковці: А. Бурова, О. Долинна, В. Клименко, В. Моляко, Н. Поворозник, Т. Равлюк та ін. Проблемам театральної діяльності та театральних ігор в дошкільному віці займалися Л. Артемова, Л. Ворошина, Л. Фурмина та ін.

Мета статті: висвітлити творчі здібності дошкільників засобами інноваційної театралізованої діяльності у сучасних ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, в умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується й працює, критично мислить саме творча людина, гнучка, здатна до генерування і використання інноваційних ідей і задумів, нових підходів та креативних рішень. Розвиток творчих здібностей та безпосередня творчість не виникає на порожньому місці, її потрібно розвивати ще з дитячого віку.

Тому, передусім, проаналізуймо зміст понять «творчість» та «творчі здібності». Науковець О. Твердовська зазначає, що «…творчість як наукова категорія, виявляє основну сутність людської діяльності, полягає в еволюції та постійному прогресі й збільшенні різноманітності реальності як наслідку задоволення потреб та інтересів людини» [4, с. 222].

У педагогічному словнику виокремлено поняття «творчість» як продуктивну людську діяльність, яка здатна створювати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. І далі зазначено: важливою умовою культурного прогресу суспільства та виховання людини є розвиток творчого потенціалу [1, с. 326].

Науковці по різному трактують сутність поняття «творчі здібності». Так, низка дослідників С. Баган, О. Звєрєва, Т. Москалець, Т. Равлюк розглядали творчі здібності, як синтез, синергію якостей особистості, які характеризуються проявом до певного виду творчої діяльності та показують прикінцевий результат [2, с. 112–118].

О. Рогозіна вважала, що творчі здібності є особливим видом розумових здібностей, які часто виходять за межі вимог, стандартів і проявляються в умінні породжувати нове мислення, відхиляються від усталених поглядів з метою створення цікавих ідей, нестандартних рішень та знаходяться на іншому полюсі розуміння, а саме у пошуках різних шляхів їх практичного розв’язання й застосування [3, с. 28–30].

Розрізняють різні види творчості: наукову, художню, літературну, педагогічну та ін. Саме завдяки творчості можна досягти великих видумок, дійти

до певних відкриттів та винаходів. Людина створюючи ті чи інші продукти діяльності будуть свідчити про оригінальність й унікальність.

Так, прояв творчих здібностей дітей дошкільного віку у закладах дошкільної освіти – це постійний пошук чогось нового, пізнавального та креативного, уміння розв'язувати не лише складні, а й виконувати надскладні завдання, придумувати, створювати, фантазувати, ставити театральні постановки казок, драматизувати, грати тощо.

На розвиток творчих здібностей особливо впливає театралізована діяльність дітей старшого дошкільного віку. У ній вони вчаться пізнавати, що таке акторська гра, міміка, жести, пантоміма, збагачують мовлення, розуміють емоційний стан іншого, формують інтелектуальну сферу, таким чином розвивають творчі здібності загалом.

Театралізована діяльність – це варіативна система, що дозволяє формувати здібності до аналізу і синтезу, створювати емоційне переживання, прагнути до розвитку творчої активності дітей. Театралізована діяльність дозволяє комплексно впливати на дітей у вербальному і невербальному аспекті, ефективно вирішує завдання морального та естетичного виховання, збагачує емоційну сферу, активізує мовленнєву діяльність і коригує відхилення в різних сферах психічної діяльності дитини.

Розвитку театральних здібностей сприяє провідний вид діяльності – гра.

Робота з театральної діяльності містить:

– ігри-драматизації;

– підготовку та інсценізацію різноманітних казок, оповідань, ігрових ситуацій;

– вправи з формування вербальної виразності мовлення і невербальної комунікації через жести, міміку, пантоміму.

Сучасні ЗДО сьогодні використовують широкий спектр традиційних та інноваційних театральних видів діяльності з дітьми старшого дошкільного віку. Вони розподіляються за такими трьома групами:

– *театр горішних (верхніх) ляльок* – де дія відбувається над ширмою, за якою стоїть актор-лялькар і керує лялькою знизу, а сама лялька перебуває вгорі;

– *театр нижніх ляльок або театр маріонеток*, де актор лялькар керує лялькою за допомогою підчеплених до неї ниток або дротів;

– *театр серединних ляльок* – ляльки перебувають посередині, на рівні актора-лялькаря.

До театру верхніх ляльок відносяться такі види: пальчиковий; рукавичний (бі-ба-бо); тростинний; трафаретний (вирізані готові персонажі на папері прикріплені до пластикових паличок); театр на дерев'яних паличках і лопатках; на пластмасових чи дерев'яних ложках; театр повітряних кульок; театр рукавичок тощо.

До театру нижніх ляльок відносяться:

– *театр маріонеток*, який підв'язується за шнурочки зверху і має тростинку;

– *театр пуф* розігрується на великих м'яких іграшках, типу диванів-крісел з ігровими персонажами;

– *ніжковий театр* відбувається за ширмою, за якою дітей не видно, а лише видно ноги до колін, на яких прикріплені з картону герої казок, де діти, почергово піднімають і опускають ту чи іншу ногу, озвучують слова героїв казки.

До театру серединних ляльок належать такі види: настільний; конусний; театр іграшок; коробок; сірникових коробок; картинок; на фланелеграфі; на магнітах; на фартусі; театр склянок і тарілок (з наклеюванням героїв казок); театр емоцій (смайликів); помпонів; стенд книжка; театр живої руки; театр різнокольорових губок (для миття); тіньовий театр (театр рук).

Усі вони розширюють сферу пізнання дошкільників, розвивають не лише мовлення, мислення, пам'ять, увагу, акторську майстерність, а й емоційно-вольову сферу, інтелектуальні та творчі здібності зокрема.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як бачимо, у сучасних ЗДО творчі здібності, творчість загалом потребує скрупульозної праці як вихователя, так і дітей. Але зі запровадженням широкого спектру традиційних та інноваційних видів театрів, театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку, їх максимальної включеності до творчої діяльності засобами ігор-драматизацій, театральних постановок, театральних інсценізацій є можливість розкривати у них таланти, що сприятиме не лише розвитку творчих здібностей, а й їх творчому розвитку, творчому потенціалу загалом.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

2. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів. *Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна*. 2005. Вип. 20. С. 112–118.

3. Рогозина В. Педагогические условия развития творческих способностей на уроке. *Воспитание школьников*. 2007. №4. С. 28–30.

4. Твердовська О.В. Синергетична детермінованість творчого мислення. «Синергетика і творчість». Матеріали Всеукраїнської конференції «Синергетика і творчість» 11 листопада 2011 р. Інститут обдарованої дитини ДНАПН України. Київ: [Б.В]. 2011. С. 222-230.

Abstract. *The article focuses on creativity, creative abilities of older preschool children, highlights theatrical activities as one of the active forms of creative manifestations of preschoolers; the importance of traditional and innovative types of theatrical activities for the development of creative abilities of older preschool children is proved.*

Key words: *creativity, creative abilities, creative development, theatrical activity, preschool children.*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

***Лозицька Марина**, студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

*Науковий керівник: **Лебедик Л. В.**, доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

***Анотація**. Педагогічна майстерність майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається як комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі.*

***Ключові слова:** педагогічна майстерність, педагогічне спілкування, майбутній фахівець дошкільної освіти.*

Постановка проблеми. Однією із умов становлення України як самостійної, економічно незалежної держави є створення якісно нової системи освіти, в якій першорядні завдання стоять перед дошкільною освітою. Сучасна система дошкільної освіти повинна забезпечити навчання і виховання дитини відповідно до потреб суспільства, з урахуванням особистих якостей.

Підготовка висококваліфікованих фахівців дошкільної освіти визначальною мірою залежить від викладачів закладів вищої освіти та якості їх педагогічної діяльності. Під педагогічною діяльністю викладача необхідно розуміти його професійну діяльність, яка в цілому спрямована на якісну підготовку (навчання і виховання) фахівців для закладів дошкільної освіти й зумовлюється рівнем фахових, психолого-педагогічних знань і вмінь, професійно значущими особистісними якостями, здібностями, психофізичними можливостями викладача.

Аналіз основних досліджень та публікацій показує, що теоретичне обґрунтування різних методологічних аспектів педагогічної майстерності майбутніх фахівців дошкільної освіти здійснено в дослідженнях Л. Вонсович [1], І. Зязюна [4], Ж. Кундій [1], Л. Крамущенко [4], І. Кривоноса [4], Л. Лебедик [2–3], В. Стрельнікова [1; 5–9; 12], В. Сухомлинського [10–11], Т. Удовики [12], К. Ушинського [13] та інших. Учені-дослідники, а останніми роками і практики, звертають увагу на надзвичайну актуальність проблеми педагогічного спілкування. У педагогічній діяльності спілкування надає істотний вплив на формування активної позиції, творчості, самодіяльності вихованців, на результат оволодіння знаннями і уміннями. Ця проблема є центральною для професійно-педагогічної діяльності.

Метою статті є пошук шляхів формування педагогічної майстерності майбутніх фахівців дошкільної освіти як наслідку педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна майстерність – комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня

професійної діяльності на рефлексивній основі. До таких важливих властивостей належать гуманістична спрямованість діяльності викладача, його професійна компетентність, педагогічні здібності і педагогічна техніка. У цьому визначені слід наголосити на таких особливостях: 1) педагогічна майстерність у структурі особистості – це система, здатна до самоорганізації, системотворчим чинником є гуманістична спрямованість; 2) підвалиною професійної майстерності є професійна компетентність (спрямованість і професійні знання становлять той кістяк високого професіоналізму в діяльності, який забезпечує цілісність системи, що само організовується); 3) педагогічні здібності забезпечують швидкість самовдосконалення; 4) техніка, що спирається на знання і здібності, дає змогу виявити внутрішній потенціал викладача, гармонізуючи структуру педагогічної діяльності.

Усі складники педагогічної майстерності взаємопов'язані, їм властивий саморозвиток, а не лише зростання під впливом зовнішніх чинників [2; 7–8].

Отже, щоб викладач діяв творчо, самостійно виважуючи результати своєї діяльності і коригуючи засоби з орієнтацією на мету, він повинен мати певне внутрішнє опертя, певні властивості, риси, розвиток яких забезпечити професійний саморозвиток педагога, а через нього – і розвиток майбутніх фахівців дошкільної освіти.

У роздумах над процесами виховання людини як пріоритетної сфери її діяльності К. Ушинський намагався знайти засади тієї науки, яка була б визначальною у складному процесі формування особистості. Здавалося б, що такою наукою є педагогіка. Проте в результаті власних пошуків він прийшов до парадоксального висновку: «Педагогіка – не наука, а мистецтво, – найбільше, найскладніше, найвище й найнеобхідніше з усіх мистецтв. Мистецтво виховання спирається на науку. Як мистецтво, складне й обширне, воно спирається на безліч обширних і складних наук; як мистецтво, воно, крім знань, вимагає здібності й нахилу, і як мистецтво ж, воно прагне до ідеалу, якого вічно намагаються досягти і який цілком ніколи недосяжний: до ідеалу досконалої людини» [13]. Виходячи з цих міркувань К. Ушинського, багато хто традиційно вважає, що в процесі виховання можна діяти поза будь-якими правилами й нормами, обходячись без наукових постулатів.

Професіоналізм людини в будь-якій сфері діяльності багато в чому залежить від рівня сформованості її майстерності. В педагогічній діяльності майстерність є важливим чинником ефективності навчально-виховної роботи, передумовою «творення людини» (В. Сухомлинський). К. Ушинський неодноразово зазначав, що діяльність людини, пов'язана з процесом виховання, є унікальним дійством, яке ні з чим іншим порівняти не можна. Зокрема, він писав: «Усяка практична діяльність, що прагне задовольнити вищі моральні і взагалі духовні потреби людини, тобто ті потреби, які належать виключно людині і становлять виключні риси її природи, – це вже мистецтво. У цьому розумінні педагогіка буде, звичайно, першим, вищим з мистецтв, бо вона прагне задовольнити найбільшу з потреб людини й людства – їхнє прагнення до

вдосконалень у самій людській природі: не до вираження довершеності на полотні або в мармурі, а до вдосконалення самої природи людини – її душі й тіла; а вічно передуючий ідеал цього мистецтва є довершена людина» [13].

Педагогічна майстерність виявляється не в теоретичних знаннях, а в конкретній діяльності. Спілкуючись з вихованцями, майбутній фахівець дошкільної освіти вивчає їх індивідуальні і особистісні особливості, отримує інформацію про ціннісні орієнтації, міжособистісні відносини, про причини тих або інших дій, вчинків.

Спілкування регулює спільну діяльність фахівця дошкільної освіти і вихованців, забезпечує їх взаємодію, сприяє ефективності педагогічного процесу. Практикою підтверджено, що нові технології навчання і виховання «працюють» у дошкільній освіті тільки за педагогічно продуманого спілкування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, теоретичний і практичний рівні опанування майбутнім фахівцем дошкільної освіти педагогічним досвідом людства становлять методологічну і технологічну основу його педагогічної діяльності та є важливою передумовою поступового просування до вершин педагогічної майстерності. У педагогічній діяльності спілкування надає істотний вплив на формування активної позиції, творчості, самодіяльності вихованців, на результат оволодіння знаннями і уміннями. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в пошуку шляхів отримання кращих результатів навчальної діяльності з росту педагогічної майстерності майбутніх фахівців дошкільної освіти та розвитку їхньої особистості.

Список використаних джерел

1. Кундій Ж., Стрельніков В., Вонсович Л. Показники ефективності проєктувальної майстерності викладача закладу передвищої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 3 (192). С. 26–30.

2. Лебедик Л. В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.

3. Лебедик Л. В. Підготовка майбутніх викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2020. 623 с.

4. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. К. : Вища школа, 2004. 422 с.

5. Стрельніков В. Ю. Методологічні підходи і принципи розвитку педагогічної майстерності викладача у проектуванні дидактичної системи. *Сучасні освітні технології у вищій школі* : Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 1–2 листоп. 2007 р.) : Тези доповідей : У 2 ч. Ч. 2 / Відп. ред. А. А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2007. 259 с. С. 233–235.

6. Стрельніков В. Ю. Педагогічна майстерність викладача у проектуванні мети навчання студента. Зб. наук. пр. № 33. Частина ІІ. Хмельницький : Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2005. 217 с. С. 117–120.

7. Стрельніков В. Ю. Проектувальна майстерність як складник професійної культури педагога. *Актуальні проблеми технологічної, професійної освіти, культурології та дизайну* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (9–10 жовт. 2018 р.) / за ред. В. П. Титаренко, А. Ю. Цини. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. С. 43–50.

8. Стрельніков В. Ю. Розвиток проектувальної майстерності викладача закладу вищої освіти. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології* : матеріали заочної Всеукр. наук.-практ. конф. / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вінниця : 2020. С. 114–118.

9. Стрельніков В. Розвиток проектувальної майстерності викладача як складової його професійної культури. *Молодь і ринок*. 2009. № 2 (49). С. 20–24.

10. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра. *Вибрані твори* : в 5-ти т. Т. 1. К. : Радянська школа, 1976. С. 209–400.

11. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. *Вибрані твори* : в 5-ти т. Т. 2. К. : Радянська школа, 1977. С. 419–654.

12. Удовика Т. К., Стрельніков В. Ю. Формування педагогічної майстерності майбутніх викладачів ВНЗ в умовах магістратури. *Зб. наук. статей магістрів факультету харчових технологій, готельно-ресторанного і туристичного бізнесу ПУЕТ за результатами наук. досл. 2011–2012 навч. р.* Полтава : ПУЕТ, 2012. С. 206–211.

13. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. *Педагогічна майстерність : хрестоматія* / за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2006. С. 275–276.

Abstract. *The pedagogical skills of future specialists in preschool education are considered as a set of personality traits that provides self-organization of a high level of professional activity on a reflective basis.*

Key words: *pedagogical skill, pedagogical communication, future specialist of preschool education.*

РОЗВИТОК УВАГИ В ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМТВОРЧИХ ІГОР

Луговик Ірина, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Барсуковська Г.П.,*** *старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розглянуто процес розвитку уваги засобом творчих ігор; з'ясовано сутність понять «увага», «стійкість уваги», «зосередженість уваги», «переключення уваги», «розподіл уваги», «об'єм уваги»;використання творчих ігор для розвитку уваги у дітей середнього дошкільного віку.*

***Ключові слова**: діти середнього дошкільного віку, увага, творча гра, стійкість уваги, зосередженість уваги, вибірковість уваги, розподіл уваги, довільність уваги.*

Постановка проблеми. Сьогодні проблеми розвитку уваги набувають актуальності. Це зумовлене тим що присвячені праці психологів та науковців відносяться в основному до початкової школи і не висвітлюють шляхи та методи розвитку уваги у дітей дошкільного віку.

Увага – це «форма організації психічної діяльності людини, яка полягає в спрямованості й зосередженості свідомості на об'єктах, що забезпечує їх виразне відображення» [2]. У словнику практичного психолога увага трактується як процес впорядковування інформації, що надходить ззовні, в аспекті пріоритетності задач, що стоять перед суб'єктом [4]. Отже, сутність уваги полягає в тому, що це певна психічна властивість людини, яка забезпечує для неї вибіркове поступлення інформації.

Р. Нємов визначив властивості уваги, від яких залежать психічні процеси. До них науковець відніс наявність в увазі деяких динамічних, спостережуваних і вимірних характеристик, таких як обсяг, стійкість, концентрація, вибірковість, розподіл, довільність[3].

Стійкість уваги – це здатність особистості протягом тривалого часу зберігати стан уваги на якому-небудь об'єкті, предметі діяльності, не відволікаючись і не ослабляючи увагу.

Зосередженість уваги (протилежна якість – неуважність) виявляється у відмінностях, які є в ступені сконцентрованості уваги на одних об'єктах і її відверненні від інших.

Переключення уваги розуміють як її перенесення з одного об'єкту на інший, або з одного виду діяльності на інший.

Розподіл уваги – полягає в здатності поширювати увагу на значному просторі, паралельно виконувати декілька видів діяльності або скоювати декілька різних дій.

Об'єм уваги – це така його характеристика, яка визначається кількістю інформації, що одночасно здатна зберігатися у свідомості людини.

Отже, розглядаючи властивості уваги, слід визнати, що цей психічний процес грає велике значення у житті людини, сприяє надходженню і обробці інформації про оточуюче середовище, являється певним показником спрямованості, зосередженості дитини на елементах предметного або чутливого світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі розвитку уваги присвячені праці І. Булаха, П. Гальперіна, Л. Долинської, О. Кононко, В. Мухіної, О. Скрипченко, Л. Виготського, О. Леонтьєва та інших психологів [1].

П. Гальперін досліджував роль уваги в регуляції інтелектуальної активності.

С. Рубінштейн, Л. Виготський, О. Леонтьєв, Д. Ельконін досліджували яким чином формуються психологічні механізми довільної уваги.

Н. Агеносова, Т. Пєтухова присвятили свої праці питанням розвитку стійкості уваги протягом дошкільного віку.

О. Усова низьку своїх праць присвятила проблемі розвитку уваги, вона розробила метод поетапної інструкції.

О. Запорожець виявив конкретні шляхи, механізми впливу емоційної уяви дитини на формування і розвиток довільної уваги.

Мета статті: висвітлити творчу гру як засіб розвитку уваги у дітей середнього дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Провідним видом діяльності у дошкільному віці є творча гра, адже саме в ній зароджуються та розвиваються такі новоутворення дошкільників, як: знаково-символічна функція свідомості, активна уява, здатність до самостійної діяльності, вміння підпорядковувати свої бажання логіці сюжету гри та вимогам ігрових правил.

До творчих ігор насамперед відносять: сюжетно-рольову та режисерську гру. У сюжетно-рольовій грі є реальна взаємодія між її учасниками. Тоді як режисерська, хоч і має форму розгорнутої рольової гри, та дитина не бере на себе ролей, а розподіляє їх між іграшками і сама ж їх послідовно виконує.

Сюжетно-рольові ігри сприяють самовираженню дитини, діти відображають у них дійсність, у них формується цілісна картина світу. При підготовці до гри і під час гри у дітей розвиваються пам’ять, уява, увага.

До режисерських ігор відносяться ігри дітей з іграшками та їх замінниками. Режисерські ігри розвиваються з предметно-відображувальних ігрових дій дитини, в процесі спілкування з дорослими, засвоєння запропонованих ними простих сюжетних зразків. Дитина уважно стежить за діями дорослих, а потім відображає їх у грі. Її увага підпорядковується ігровому сюжету, виконанню дії, які вона спостерігала у реальному житті. Головною умовою розвитку режисерської гри є формування навичок спільних дій: уміння узгоджувати задум, підбирати іграшки й атрибути, розподіляти ролі, погоджувати дії.

Розвитку уваги сприяють і ігри-драматизації. Для виконання ролі спостерігає за діями, рухами персонажа, для того, щоб роль відповідала реальності. Під час гри дитині треба бути уважною, щоб своєчасно вийти на сцену, вступити в діалог тощо.

До творчих ігор відносяться у будівельно-конструктивні ігри. Діти зводять споруди, а потім організують сюжетно-рольову гру. Зведення споруд потребує від дітей уважності: треба дотримуватися розмірів будівлі, кольорів, дотримуватися певної форми. Всі ці дані діти отримують із реального життя під час спостережень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у середньому дошкільному віці діти обирають ролі, перед початком гри, а ігрові дії виконують відповідно до ролей. Звичайно, діти виконують ролі дорослих. При

формуванні рольової поведінки дошкільники спочатку отримують за допомогою спостережень знання про конкретну діючу особу (її характер дій, жестів тощо), потім усвідомлено розрізняють себе від персонажа, ролі, якого вони виконують. Увага середнього дошкільного віку має своєрідні характеристики, котрі залежать від їх психічного і особистісного розвитку, дозрівання деяких психічних функцій. Увага відображає інтереси дитини щодо навколишніх предметів і дій, які вона з ними виконує. Діти зосереджені на предметі чи на дії з ним доти, доки не згасає її інтерес до них. Поява нового предмету викликає переключення уваги, тому діти рідко займаються чимось одним упродовж тривалого часу.

Встановлено, що на розвиток уваги та її характеристики позитивно впливають творчі ігри: сюжетно-рольові, ігри-драматизації, режисерські, будівельно-конструктивні. Діти спостерігають за дорослими, їх взаєминами, за об'єктами і явищами оточуючого світу, а потім відображають свої спостереження у грі. Вважаємо, що подальшого дослідження потребують питання співпраці ЗДО та родини вихованців щодо розвитку уваги в умовах пандемії.

Список використаних джерел

1. Білоусова Н. Психологічні особливості дітей дошкільного віку. Київ. Освіта, 2006. 235 с.
2. Виготський Л. С. Внесок вітчизняних вчених у вивчення проблеми розвитку уваги в цілому і розвитку уваги у дітей дошкільного віку. Київ. Освіта. 2001. 123 с.
3. Немов Р. С. Психология: в 3 кн. Кн. 3: Психодиагностика. Москва. ВЛАДОС. 2001.640 с.
4. Словарь практического психолога / С. Ю. Головин. Харків: Основа. 2007. 800 с.

Abstract. *The article considers the process of attention development through creative games; the essence of the concepts "attention", "stability of attention", "concentration of attention", "switching of attention", "distribution of attention", "volume of attention" is clarified; use of creative games to develop attention in middle school children.*

Key words: *middle school children, attention, creative play, stability of attention, concentration of attention, selectivity of attention, distribution of attention, arbitrariness of attention.*

ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ПОЗИТИВНОЇ САМООЦІНКИ

Лутчин Вероніка, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Тітаренко С.А.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація*. У статті розглянуто психолого-педагогічні умови формування адекватної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку. Доведено, що дошкільне дитинство – дуже важливий віковий період в житті дитини в процесі якого відбувається формування особистості, первинне пізнання навколишнього світу та людських стосунків, ускладнення і усвідомлення переживань, збагачення новими почуттями і мотивами емоційно-почуттєвої сфери.*

Ключові слова: *діти дошкільного віку, самооцінка, позитивна самооцінка, самосвідомість, саморегуляція.*

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство – дуже важливий віковий період в житті дитини, в процесі якого відбувається формування особистості, первинне пізнання навколишнього світу та людських стосунків, ускладнення і усвідомлення переживань, збагачення новими почуттями і мотивами емоційно-почуттєвої сфери. У дошкільному віці вперше з'являється система супідрядних мотивів, що утворюють єдність особистості, і саме тому його слід вважати періодом початкового фактичного формування особистості. Тому питання цілісного розвитку дитини як особистості є однією з головних цілей дошкільної освіти на сучасному етапі.

Одним із аспектів розвитку особистості дитини-дошкільника є становлення у неї самооцінки, адже саме цей феномен психіки забезпечує регуляцію людиною своєї діяльності та поведінки в суспільстві. Самооцінка становить основу формування самоставлень індивіда, тому наявність у дитини повних, чітких, і, найголовніше, адекватних уявлень про себе є необхідною передумовою її особистісного зростання та психічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню специфіки самооцінки дітей дошкільного віку присвячені спеціальні дослідження О. Кононко, О. Савченка, О. Винославської та ін. Зокрема, у дослідженні О. Савченка самооцінка розглядається як оцінка людиною самої себе. На думку автора, самооцінка виконує регулятивну і захисну функції, є центральним компонентом «Я концепції». Вітчизняні дослідники І. Бех, О. Кононко, Т. Піманська, І. Печенко, та зарубіжні – Н. Клюєва, Р. Овчарова, С. Козлова активно досліджували проблеми соціально-впевненої поведінки дітей.

Психологічні особливості формування самооцінки старших дошкільників в умовах ігрової діяльності висвітлено в дослідженнях Н. Анкудінової, Д. Ельконіна, Г. Тагієвої, С. Тищенко і Л. Уманець. Дослідження впливу самооцінки на розвиток мислення дітей старшого шкільного віку представлені в роботах О. Главінської, А. Ліпкіної, М. Мамажанова, М. Неймарк, М. Резніченко, Л. Рибак, Є. Серебрякової, Я. Шакенової, Я. Шараги.

Психологічні умови розвитку самоповаги, самоставлення та впливи пізнавальної активності на формування самооцінки досліджувалися в роботах Н. Дятленко, І. Литвиненко.

У дослідженнях зарубіжних психологів самооцінка розглядається як компонент «ідеї Я», що формується під впливом оточуючих. (Дж. Мід, Т. Шибутані). Р. Бернс, К. Роджерс ототожнюють самооцінку з ціннісним ставленням, самоповагою, розглядають її як структурний компонент «Я-концепції» в контексті понять «Я» і «внутрішній світ». Х. Маркус розглядає відображення та оцінку себе як багатоетапний процес, який дитина опановує за допомогою значущих дорослих.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування позитивної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Самооцінка як психологічна категорія є важливою складовою поведінки особистості, яка впливає на формування образу соціальної дійсності, визначає якість контактів у соціумі, передбачає рівень довіри до різних джерел інформації, забезпечує виникнення зворотних зв'язків у всіх проявах взаємодії.

Самооцінка має важливе значення для різнобічного розвитку особистості, успішної освітньої діяльності, професійної орієнтації, вибору життєвого шляху та власного ставлення до дійсності. Від адекватного сприйняття особистістю свого «Я» та відсутності певних «деформацій» у ставленні до себе, залежить її майбутнє, вибір життєвого шляху та якість життя загалом.

У короткому психологічному словнику самооцінка визначається як основний структурний компонент самосвідомості людини, що відіграє вирішальну роль в її керуванні власною поведінкою. Самооцінка розвивається з раннього дитинства під впливом оцінок дорослих і спочатку охоплює уявлення дитини про власну зовнішність, певні фізичні якості [2, с. 184].

Самосвідомість, як одна із важливих показників індивідуально-особистісного розвитку людини, починає свій розвиток із самоспостереження, тобто спостереження спрямованого на себе, на самопізнання. У реальній життєдіяльності дошкільника самосвідомість проявляється в єдності окремих внутрішніх процесів – самопізнання, емоційно-ціннісного ставлення до себе і саморегулювання поведінки в різних формах взаємодії з людьми.

Саморегуляція передбачає залучення результатів самопізнання та емоційно-ціннісного ставлення до себе. Так, О. Кононко зазначає, що саморегуляція – регуляція дитиною своєї поведінки і діяльності, яка відбувається на всіх етапах формування поведінки – від мотивації до власної оцінки кінцевого результату. Здатність дошкільника до довільної поведінки, що побудована на усвідомленні ним власних можливостей стає ознакою удосконалення регулятивної функції самосвідомості дитини [1, с. 121].

Самопізнання виявляється у безпосередньому русі дитини від одного знання до іншого, його уточнення, поглиблення, розширення. Р. Павелків

розглядав самопізнання як основу існування і вияву самосвідомості, на першому рівні самопізнання здійснюється через різні форми зовнішнього співвіднесення дитини самої себе з іншими людьми [3].

К. Роджерс вважав, що в основі виховання дитини дошкільника та формування в неї позитивної самооцінки повинні бути покладені такі універсальні положення: прийняття дитини; удосконалення системи покарань і схвалень; налагодження у підсистемі «батьки-діти» суб'єкт-суб'єктних взаємин. Термін «прийняття» ввійшов у практику виховання саме завдяки його науковій творчості. К. Роджерс визначає прийняття як беззаперечно позитивне ставлення до дитини незалежно від того, радує вона дорослих у даний час або ні. З погляду К. Роджерса, у поведінці дитини немає нічого такого, що дало б батькам привід сказати: «Якщо ти чиниш так, то я більше не поважаю і не люблю тебе» [4].

К. Роджерс був впевнений, що безумовне прийняття дитини та позитивна увага до неї у процесі виховання стає надійною основою для їхнього становлення та повноцінного функціонування у дорослому житті. Готовність до повного прийняття батьками своєї дитини визначається такими кроками: увагою до її почуттів і думок; дозволом їй бути такою, якою вона є; умінням почути та зрозуміти її; здатністю підтримувати дитину, усвідомлюючи неспівпадіння її і батьківських цінностей та системи поглядів; вірою в сили та можливості дитини; повагою до її позиції; готовністю ділитися власними цінностями і поглядами, створюючи тим самим для дитини можливість розуміти інших; поблажливим і терплячим ставленням до своїх вихованців. За усім цим стоїть істинна, безкорислива батьківська любов, яка допомагає дорослим відмовитися від фіксації на слабкостях, недоліках, недосконалостях дитини, спрямовує виховні зусилля на підкріплення позитивних якостей особистості дитини, на підтримку її сильних якостей [4].

Отже, у батьків та педагогів дитина вчиться розуміти, як саме їй не можна діяти. У процесі такого впливу спрацьовує безліч механізмів: копіювання зразків поведінки батьків, сприймання їхніх словесних вказівок, зіставлення їх поведінки з поведінкою інших людей. Батьки, педагоги повинні пам'ятати, що схвалення належної поведінки дитини більш важливе для її особистісного розвитку, ніж осуд. Але невміла похвала може завдати дитині непоправної шкоди, одночасно з тим, як уміле покарання може бути надзвичайно корисним. Найважливіше правило, яким мають керуватися дорослі, осуджуючи чи заохочуючи, полягає у тому, що оцінювати треба тільки справи і вчинки дитини, а не її саму.

Будь-яке схвалення має дві складові – висловлювання дорослих і висновків дитини. Сказане судження повинне виражати чітку позитивну оцінку дитячих намірів або вчинків і має висловлюватися в такій формі, щоб дитина могла зробити безпомилковий реалістичний висновок про саму себе. Адже те, що скажуть хлопчик чи дівчинка про самих себе у відповідь на слова дорослого, вони пізніше повторять подумки. Ці внутрішні позитивні оцінки

великою мірою визначають позитивну думку дитини про себе і навколишній світ.

О. Кононко вказує, що під час стосунків дитини з дорослими й ровесниками у нього вдосконалюється Я-концепція – система поглядів дитини на власну особистість, що авторка відносить до компонентів афективної сфери. Особливого значення тут набувають процеси міжособистісного спілкування, як наголошує науковець [1, с. 121].

Р. Павелків також відмічає важливу роль дорослого у становленні самооцінки дітей дошкільного віку в процесі спілкування. При цьому науковець наголошує, що важливе значення для дитини мають риси характеру й стилю спілкування авторитетного дорослого, його поводження у процесі взаємодії, вміння висловлювати думки й надавати об'єктивну оцінку актам поведінки й особистісним якостям дитини, аргументувати їх, враховуючи його індивідуальні відмінності, статус у спільноті ровесників [3, с. 359 – 360].

В період дошкільного віку простежується перший етап прийняття дошкільником самого себе, мотивів і потреб в світі людських стосунків. Тому важливо в цей період закласти основи для формування адекватної самооцінки. Самооцінка дошкільників, в основному, залежить від характеру спілкування з дорослими. Для формування позитивної самооцінки дитини оцінні судження дорослих щодо діяльності і поведінки мають бути точними й аргументованими, відігравати стимулюючу роль, мобілізувати зусилля дитини на отримання результату. Відповідно, можна зазначити, що адекватна самооцінка дитини – це не вроджена характеристика організму, а складне особистісне утворення, яке підвладне процесам формування і становлення в структурі всіх особистісних характеристик дитини, якою вона буде, а головне, яке місце в суспільстві вона посягне.

Протягом дошкільного віку набуває особливого значення самосвідомість у житті підростаючої дитини: вона більш свідомо починає ставитися до своєї поведінки, переживань, думок; оволодіває елементарними уміннями надавати ціннісно-смислову оцінку власних здатностей, чим далі тим більше намагається вдаватися до доцільних дій та вчинків; з'являється певне бачення себе як індивідуальності та суспільної істоти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проаналізувавши розвиток самооцінки дошкільників, яка вважається ядром самосвідомості особистості можна зазначити, що основними чинниками, які впливають на становлення самооцінки в різні вікові періоди є: оцінка дорослого, як відправна точка відліку в становленні самооцінки дитини; стиль сімейного виховання; різні види соціальної взаємодії, провідним видом якої є ігрова діяльність; досвід діяльності і спілкування дитини; досвід взаємодії з іншими людьми. Позитивна самооцінка дитини дошкільного віку виступає своєрідним результатом самопізнання і відображає його рівень. Ми визначили, що самооцінка дітей дошкільного віку значно відрізняється на кожному віковому етапі її становлення, починаючи з раннього віку, для якого характерна нестійка

самооцінка з переважанням емоційної складової «я хороший» до старшого віку, де в процесі розвитку самостійності дитини, її більш диференційованого та глибокого самопізнання, формується досить стійка адекватна самооцінка, під впливом різних чинників, провідними з яких є спілкування з дорослими і однолітками та ігрова діяльність.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в обґрунтуванні психолого-педагогічних умов формування позитивної самооцінки у дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток: навч. посіб. для вищ. навч. закладів. Київ: Освіта, 1998. 255 с.

2. Короткий психологічний словник / за ред. проф. В. І. Войтка. Київ: Вища школа, 1976. С. 184-185.

3. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Академ-видав, 2008. 432 с.

4. Роджерс К. Клиент-центрированная терапия. Москва: Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1997. 320 с.

Abstract. *The article considers the psychological and pedagogical conditions for the formation of adequate self-esteem in older preschool children. It is proved that preschool childhood is a very important age period in a child's life in the process of which personality formation takes place, primary knowledge of the world and human relations, complication and awareness of experiences, enrichment with new feelings and motives of emotional sphere.*

Key words: *preschool children, self-esteem, positive self-esteem, self-awareness, self-regulation.*

ЗАСОБИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Луців Анна, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Паласевич І.Л.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті проаналізовано основні засоби національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку; акцентовано на тому, що ефективність зазначеного процесу забезпечується їхньою нерозривною єдністю, а також залежить від використання і збагачення рідної мови та від того, наскільки у виховному процесі задіяна праця, мистецтво,*

творчість, поведінка, побут людини, надбання національної культури (казки, легенди, обряди, звичаї тощо).

Ключові слова: *національно-патріотичне виховання, засоби національно-патріотичного виховання, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації й інтенсифікації світових інтеграційних процесів у цивілізаційному розвитку дедалі яскравіше виявляється тенденція до збереження етнічної самобутності і національних традицій. Ця проблема актуальна для України. Запорукою збереження самобутності українців постає високий рівень їх національної свідомості. У державних законодавчих документах (Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті, «Діти України») увиразнено освітню стратегію виховання особистості в дусі любові до Батьківщини на основі поєднання духовних національних і загальнолюдських цінностей. Пріоритетним завданням педагогів проголошується утвердження у вихованців високих якостей патріота України, сприяння їм в усвідомленні свого громадянського обов'язку.

Очевидно, що виховання основ патріотизму у дошкільників як найважливішої духовно-моральної й громадянсько-правової цінності є важливим завданням закладів дошкільної освіти. Адже саме на етапі дошкільного дитинства відбувається формування культурно-ціннісних орієнтацій особистості дитини, починається процес національно-культурної самоідентифікації, усвідомлення себе в навколишньому світі рідного краю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначимо, що проблема національно-патріотичного виховання, формування національного самосвідомості особистості досліджується численними науковцями: педагогами (О. Вишневський, М. Дубина, В. Кузь, Д. Пащенко, Б. Ступарик, М. Чепіль, К. Чорна, М. Щербань); психологами (І. Бех, О. Колодій, І. Кон). Завдання та зміст національно-патріотичного виховання у закладі дошкільної освіти репрезентовано Базовим компонентом дошкільної освіти, чинними програмами розвитку дітей дошкільного віку: «Українське дошкілля», «Впевнений старт», «Я у світі» та ін.

Усвідомлення значущості окресленої проблеми визначило вибір теми статті, **метою** якої є аналіз основних засобів національно-патріотичного виховання старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що зміст та завдання національно-патріотичного виховання реалізується через конкретні засоби та передбачає їхнє різноманітне використання з дотриманням вимог щодо задоволення умов реалізації особистісно орієнтованого підходу у вихованні, забезпечення свободи вибору, активності у виробленні особистісних цінностей, які б стали основою патріотизму, національного самоусвідомлення та гордості.

Враховуючи дошкільний вік вихованців, можемо виокремити такі засоби національно-патріотичного виховання: надбання матеріальної та духовної культури: краєзнавство, фольклор (казки, легенди, прислів'я, приказки, пісні),

художня література, засоби масової інформації, твори образотворчого, театрального, декоративно-ужиткового мистецтв тощо; форми і види виховної роботи: гра, праця, традиції, звичаї та обряди тощо.

Важливе значення у національно-патріотичному вихованні дітей має рідна мова, яка перша забезпечує людині можливість освоєння вартостей. Розвиток мовних можливостей дитини, збагачення рідної мови є надійним шляхом її духовного розвитку та виховання патріотизму.

З усіх скарбів усної народної творчості важливе місце у національно-патріотичному вихованні дітей належать казкам, легендам, притчам, у яких відображено історію, життєвий досвід українського народу, його мудрість, етику; кращі образи, в яких втілені благородні риси – патріотизм, хоробрість, чесність, людяність [5].

Вагоме значення для виховання основ патріотизму у дітей старшого дошкільного віку має українська державна символіка. На заняттях дітей ознайомлюють з народними символами та національною символікою (вишитий рушник, вінок, вишиванка, верба, калина, барвінок та ін.) та державними (гербом, прапором, гімном) символами, завдяки яким в свідомості кожного виринають образи дитинства, рідної домівки, родинного затишку, рідного краю.

Яскравим проявом національної спадщини українського народу є декоративно-ужиткове мистецтво (вишивка, килимарство, ткацтво, лозоплетіння, витинанка, бісероплетіння, писанкарство, декоративний розпис, кераміка), у яких репрезентовано регіональні особливості й традиційні заняття людей певної місцевості України. Як слушно зауважує Л. Калуська, ознайомлення дітей з народними ремеслами сприяє формуванню у старших дошкільників емоційно-ціннісного ставлення до рукотворного національного багатства, вихованню інтересу до історії свого краю, гордість за майстрів, які живуть на рідній землі, бажання і собі навчатися виготовляти подібні речі [1, с. 6].

Регіональні особливості оздоблення народної оселі (характерні орнаменти, предмети побуту, посуд, рушники тощо) можна використовувати при оформленні групової кімнати у ЗДО. Це сприятиме закріпленню знань дітей про традиції побуту рідного краю, формуванню поваги до праці, старшого покоління [3].

Цікавим для вивчення із старшими дошкільниками є народний одяг, оскільки він найбільш яскраво підкреслював належність людини до того чи іншого регіону. Різнобарвність орнаментів, простота форм викликають захоплення у дітей, створюють позитивний настрій. На жаль, сьогодні рідко трапляються в сучасних домівках вишиті рушники чи сорочки, тому малят слід ознайомлювати з різноманітністю орнаментів, візерунків, показувати їх зв’язок з природою і побутом українського народу; ознайомлювати з чоловічим і жіночим національним одягом (святковим і буденним), його призначенням, тканинами, що використовуються у його виготовленні. Діти з задоволенням займаються декоративним малюванням, створюючи роботи за мотивами

вишивки, здатні розуміти окремі елементи орнаменту, а також самостійно вишивати прості елементи.

Важливу роль у національно-патріотичному вихованні старших дошкільників відіграє народна іграшка. Існують такі її різновиди: свищики, мотанки, іграшковий посуд, човники, візочки, коники з вершниками, дзиґи, вітрячки, деркачі, фуркала, всілякі цяцьки з кори, дерева, глини, соломи, з овочів, квітів, трави тощо. У закладі дошкільної освіти дітей ознайомлюють з опішнянською, косівською, димківською іграшками; іграшками з дерева (яворівські); авторськими іграшками; іграшками з природного матеріалу. Здебільшого діти самостійно їх виготовляють із соленого тіста, сиру, глини, тканини, соломи, ниток [4].

Особливу зацікавленість сьогодні викликають ляльки-мотанки. Лялька – не лише витвір мистецтва, дитяча іграшка, а й оберіг родини та роду, символ зв'язку між поколіннями. Яскраво відображають самобутність рідного краю й писанки, оригінальні орнаменти яких не тільки чарують своєю красою, а й несуть прадавні символи природи, єднають з традиціями минулого [4].

Очевидно, що у роботі із старшими дошкільниками вихователю необхідно звертати увагу на своєрідність та неповторність кожного виробу, знання дітей про народне мистецтво закріплювати через практичні вміння та навички у декоративному малюванні, ліпленні, аплікації. Це, у свою чергу, сприятиме формуванню ціннісного ставлення до народного мистецтва, любові до рідного краю, відчуття гордості за свій народ.

Так, діти мають змогу об'єднуватися у творчі групи і за власним вибором ліпити різноманітний посуд, фігурки, самостійно їх розписувати, наслідуючи народні зразки і використовуючи вміння й навички, отримані на заняттях. Старші дошкільники малюють за такими темами, як «Фантастичні птахи», «Українська вишиванка», «Опішнянський посуд», «Казкові тварини», «Петриківські букети», «Тканий килимок», «Бабусина скриня» тощо. Діти навчаються декорувати посуд, глиняні й дерев'яні іграшки («Ми – гончарі», «Пташка-свистулька», «Казковий птах», «Стоїть півник на току», «Чарівна ваза» та ін.), створюють декоративні прикраси (намиста, браслети тощо) [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ефективність національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку забезпечується використанням різноманітних засобів: надбань матеріальної та духовної культури, краєзнавства, фольклору, художньої літератури, творів образотворчого, театрального, декоративно-ужиткового мистецтва, включаючи різні види художньої діяльності (вишивка, писанкарство, витинанки, народне малювання, іграшки, національний одяг, ткацтво, килимарство та ін.), що відображають народні аспекти життя українців, історію, культуру свого народу.

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок є аналіз ефективних форм співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї у національно-патріотичному вихованні старших дошкільників.

Список використаних джерел

1. Калуська Л.В. Народні ремесла у дитячому садку : метод. посіб. для вихователів дошкільних закладів. Харків: Ранок-НТ, 2004. 64 с.

2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан; за заг. ред. О.В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.

3. Стаєнна О. Традиції рідного краю як засіб громадянського виховання дітей старшого дошкільного віку. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* 2013. Вип. 47. С. 283 – 288.

4. Федорович А. Народна іграшка : метод. матеріали до практичних занять. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2017. 100 с.

5. Чепіль М. Загоруйко Л., Тарновецька Н. Виховання любові до рідного краю у дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. Івана Франка, 2015. 224 с.

Abstract. *The article analyzes the main means of national-patriotic education of children of senior preschool age; emphasis is placed on the fact that the effectiveness of this process is ensured by their inseparable unity and and also depends on the use and enrichment of the native language and the extent to which the educational process involves work, art, creativity, behavior, human life, national culture (tales, legends, rites, customs, etc.).*

Key words: *national-patriotic education, means of national-patriotic education, children of senior preschool age.*

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНО-МОВЛЕННЄВОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Мигуля Вікторія*, аспірантка факультету дошкільної і технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету.*

Науковий керівник: ***Суятинова К.°Є.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету.*

Анотація*: У статті розкрито поняття «інноваційних педагогічних технологій» та необхідність їх використання для формування та розвитку національно-мовленнєвої особистості дошкільника. Запропоновано характеристику основних інноваційних технологій у роботі з дошкільниками.*

Ключові слова: *інноваційні технології, інноваційні педагогічні технології, національно-мовленнєва особистість.*

Постановка проблеми: Важлива роль при виборі змісту, засобів, методів, які використовуються для розвитку національно-мовленнєвої особистості дошкільника, належить інноваційним технологіям. Використання інноваційних технологій сприятиме високому рівню розвитку дошкільників,

розвиватиме основні компетентності, сприятиме кращому засвоєнню інформації, розвиватиме вміння творчо підходити до розв'язання проблем, знаходити нестандартні рішення завдань та відповідатиме триєдиній меті освітнього процесу. У зв'язку з необхідністю розвитку національно-мовленнєвої особистості дошкільника, використовуючи інноваційні технології у освітньому процесі ЗДО, подана стаття є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» однією з пріоритетних цілей є інноваційний характер освітньої діяльності, використання сучасних виховних та навчальних технологій. Концепція дошкільного виховання в Україні, сповідуючи історичний підхід до національного розвитку дошкільників, актуалізує його народознавчі, українознавчі напрями. На це орієнтують і сучасні програми дошкільного виховання [2].

У дошкільній освіті інноваційні технології досліджують Г.°Альтшуллер, К.°Люшук, М.°Єфименко, М.°Зайцев, М.°Монтессорі, С.°Русова, Т.°Пірожeнко, Ш.°Амонашвілі та інші.

Мета статті. Розкрити важливість використання інноваційних педагогічних технологій для формування та розвитку національно-мовленнєвої особистості дошкільника.

Виклад основного матеріалу. Освіта сьогодення змушена реагувати на зміни в Україні і світі, які дозволяють оновити систему форм, методів та засобів підготовки педагогів в освітньому процесі ЗДО. Відповідно формування національно-мовленнєвої особистості дошкільника з використанням інноваційних педагогічних технологій, які постійно удосконалюються, потребує особливої уваги. *Поняття «інноваційні технології»* виступають як цілеспрямований, систематизований комплекс радикально нових чи вдосконалених прийомів, засобів організації освітньої діяльності дошкільників [3].

У сучасній дошкільній освіті до найбільш розповсюджених інноваційних технологій відносять наступні:

Методика «Мовленнєве зростання дошкільника» Т.°Пірожeнко. Основною особливістю методики є твердження про те, що основа взаєморозуміння – міжособистісна взаємодія. Зрозуміти людину можна лише при особистій взаємодії. Зрозуміти один одного можна лише під час міжособистісних взаємин.

Технологія фізичного виховання дітей «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М.°Єфименка. Заняття з фізичної культури проводяться у формі гри. Взаємодія педагога і дітей відбувається в межах певної ігрової тематики впродовж заняття, ігри та вправи теж підпорядковані цій темі.

Технологія розвитку творчої особистості «Теорія розв'язання винахідницьких завдань» Г.°Альтшуллера. Основна мета − навчання дитини

вмінню розв'язувати складні проблеми від низького до високого рівнів складності. Необхідно розвинути у дитини поняття: чому легкі завдання, легко розв'язувати, а складні – складно. Під час організованої освітньої діяльності використовують ігри-заняття, колективні ігри, де діти навчаються бачити та спостерігати предмети навколишньої дійсності, шукають відповіді на питання. Вихователь дає можливість вільного вибору предметів діяльності та матеріалів.

Педагогіка «Будинок вільної дитини» М.°Монтессорі. Згідно поданої технології у ЗДО створюють предметно-просторове середовище, де дитина здатна реалізовувати свої здібності найвищою мірою. Дитина має діяти самостійно та вільно. Через взаємодію з матеріалами реалізується індивідуалізація розвитку дошкільників, де дитині надається право вибору та реалізації вікових особливостей.

«Український дитячий садок» С.°Русової. Сенс технології полягає в гармонійному вихованні, яке має бути індивідуалізованим, природовідповідним, національним, відповідати соціально-культурним вимогам часу, вільним, незалежним. Основними положеннями ЗДО виступають: гуманізм, демократизм, національний дух, науковість, що забезпечить, входження дитини у духовний світ і традиційне життя українського народу, плекання національної та загальнолюдської культури.

Педагогіка Ш.°Амонашвілі. Основні критерії виховання та навчання за Ш.°Амонашвілі – це «педагогіка цілісного життя дітей та дорослих», що зводиться до віри в дитину, виховання на засадах гуманізму, де батьки виступають в ролі педагогів, значне місце займає творча співпраця дитини і вихователя. Педагогіка гуманізму виступає і педагогікою дисципліни, адже любов до дитини не повинна зашкодити їй. Головним принципом навчання є заохочення до власного шляху пізнання світу, підготовка до самостійного дорослого життя [3].

Використання інноваційних технологій є складним і специфічним процесом та потребують від педагога ґрунтовних знань, умінь та навичок, а також творчих здібностей. Використовуючи зазначені вище інноваційні педагогічні технології, задля розвитку національно-мовленнєвої особистості дошкільника, ми будемо формувати особистість, яка здатна творчо самовиражатися рідною мовою. Національна ідея та питання мови буде виступати частиною світогляду та світосприйняття, допоможуть удосконалити роботу вихователя новими формами та методами подання інформації і розвиватимуть здатність дитини творчо мислити та викликатимуть бажання самостійно досліджувати світ [4].

Формування національно-мовленнєвої особистості дошкільника виступає важливою складовою змісту роботи закладів дошкільної освіти, використовуючи інноваційні педагогічні технології. Забезпечується не тільки засвоєння певного матеріалу, а й забезпечуються умови розвитку особистості, здійснюється її право на індивідуальний творчий внесок, на особистісну

ініціативу, на свободу саморозвитку. Наприклад, дитина сама може обрати, в яку саме гру пограти (вихователь для вибору дає дві-три гри об'єднані однією темою і діти самі обирають ту гру, в яку вони сьогодні будуть грати) або, яку казку почитати, обирають яке обладнання їм знадобиться для заняття з національно-мовленнєвого виховання. Необхідністю використання інноваційних технологій для національно-мовленнєвого розвитку є їх спрямованість на майбутнє, формування нових цінностей в підході до дітей, вчимо дитину дізнаватися нового по своєму, це дає можливість індивідуалізувати освітній процес для кожної дитини і дає більшу результативність і кращий кінцевий результат виховання і навчання. Підсумовуючи вище зазначене, ми прийшли до висновку, що інноваційні технології виступають домінуючою сферою в тенденціях розвитку національно-мовленнєвої особистості.

Висновки. Таким чином, інноваційні педагогічні технології для формування національно-мовленнєвої особистості дошкільника є необхідною складовою освітнього процесу, адже крім засвоєння необхідних знань, умінь і навичок дошкільники навчаються використовувати нестандартні рішення, розвивається самостійність дітей та інтерес до вивчення нової інформації.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у дослідженні впливу соціуму на формування національно-мовленнєвої особистості дошкільника.

Список використаних джерел

1. Бех°І.°Д. Виховання особистості. Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Знання. 2003. С. 15−18.

2. Електронний фонд бази даних Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://mon.gov.ua/ (09.05.2022°р.).

3. Лах°М.°Р. Сформованість готовності студентів до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2015. № 9 (24). С. 25−38.

4. Мацько°Л.°І. Українська мова і формування національної свідомості. *Педагогіка та психологія*. 1996. № 1. С. 27−28.

Abstract: *The article reveals the concept of «innovative pedagogical technologies» and the need to use them for the formation and development of national speech personality of the preschooler. The characteristic of the basic innovative technologies in work with preschool children is offered.*

Key words: *innovative technologies, innovative pedagogical technologies, national-speech personality.*

ГРА НА ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТЕМБРОВОГО СЛУХУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Милько Надія, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті висвітлено погляди на проблему розвитку тембрового слуху як музичної здібності у дітей дошкільного віку засобом гри на дитячих музичних інструментах.*

Ключові слова: *музичні здібності, тембровий слух, музичні інструменти.*

Постановка проблеми. Законом України «Про дошкільну освіту» визначено, що дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на забезпечення всебічного розвитку дитини-дошкільника відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей. Важливим сензитивним та творчим аспектом естетичного становлення особистості є розвиток музичних здібностей старших дошкільників.

Тембровий слух є складовою музичних здібностей, один з видів музичного слуху, який дозволяє чути музику у всій повноті її виражальних засобів.

Формування даного виду музичного слуху веде за собою розвиток: здатності усно сформулювати специфічну характеристику звучання, здатність визначати особливості елементів тембру (метроритму, гармонії, регістру, фактури та ін.), здатності виявляти семантику тембру, визначати його роль, як засобу музичної виразності, здатності визначати функції тембру, виявляти стилістичні особливості тембру, оцінювати художню цінність якості звучання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здібності людини – це внутрішні умови її розвитку, які формуються під впливом зовнішніх умов у процесі взаємодії людини і середовища. Здібності не можуть бути привнесені ззовні, вони завжди несуть на собі відбиток індивідуальності (Н.Лейтес), формуються та розвиваються в процесі життя індивіда за конкретних соціальних умов (Т. Артем’єва, Д. Бєляєв, Е. Голубєва, Д. Дубровський, Б. Ломов).

До проблем музичного слуху як однієї з музичних здібностей зверталися багато вчених, досліджуючи їх з позицій фізіології (Г. Гельмгольц), музичної психології (Л. Бочкарьов, А. Готсдінер, Е. Назайкинський, Б. Теплов), які дали докладний матеріал для музичної педагогіки, яка звернулася до музичного слуху як основи музичної діяльності (Б. Асаф’єв, Е. Давидова, Г.°Тарасов, К.°Тарасова).

Про особливу актуальність тембрового слуху в сучасній музичній педагогіці писали Є. Назайкинський, Ю. Рагс, Т. Литвинова, Л. Логінова та ін. Окремі питання з теорії тембрового слуху висвітлені Е.°Давидовою, Д.°Кірнарською, П.°Лобановим, М.°Старчеус.

Мета статті: висвітлення особливостей формування тембрового слуху у дітей дошкільного віку засобом гри на дитячих музичних інструментах.

Виклад основного матеріалу. Тембровий слух являє собою складне явище на перетині таких наук як акустика, фізіологія, психологія, музикознавства, музична педагогіка. Поняття тембровий слух включає в себе такі рівні: усвідомлення тембру окремого звуку (інструментального або вокального), розуміння тембрової структури музичної фактури і сприйняття загального характеру твору [1].

Тембровий слух можна визначити як здатність до сприйняття тембрів музичних інструментів (і людського голосу), їх виразності і загального характеру звучання, створюваного різними темброутворюючими компонентами.

Метою розвитку тембрового слуху є слухове засвоєння і розпізнавання:

- ✓ широкого спектру різних тембрів;
- ✓ градацій в середині одного тембру, які виникають в результаті дії різних регістровіх, артикуляційних, динамічних умов;
- ✓ сполучення тембрів;
- ✓ взаємодія інструментального тембру с іншими засобами музичної виразності.

Основними завданнями формування тембрового слуху є усвідомлення і розпізнавання: різних тембрів; особливостей одного тембру; одночасного звучання різних тембрів; взаємозв'язок тембру як елемента музичної мови з іншими засобами виразності.

Специфіка освоєння темброво-звукового матеріалу полягає у формуванні певних слухових навичок:

- ✓ розпізнавання тембрів окремих інструментів, їх поєднань;
- ✓ навичка «тембрової асоціативності»;
- ✓ диференціація звуковисотної лінії від її тембрового втілення;
- ✓ виділення слухом окремого тембру з багатоголосої тканини;
- ✓ увага до характеру.

Розвиток тембрового слуху є необхідним завданням навчання. Здатність правильно диференціювати якість звучання допомагає більш глибокому і повному розумінню змісту музичного твору.

Основною формою музичної діяльності в дитячому садку є заняття, які передбачають не тільки слухання музичних творів доступних для сприйняття, навчання співу, рухів в музичних іграх і танцях, але і навчанню їх гри на дитячих музичних інструментах.

Для розвитку тембрового слуху дуже корисно порівнювати звучання не лише «представників» різних груп − струнної, духової чи ударної, а й

пропонують дітям визначати схожі за тембром і характером звучання однорідні інструменти, наприклад дзвіночки і бубони, металофони і трикутники і т. ін. Ці вправи добре проводити у вигляді музичних загадок.

При комплектуванні оркестру чи ансамблю слід дотримуватися певної пропорції: бажано, щоб були представлені всі групи інструментів − струнні, духові, ударні, ударно-клавішні, клавішно-язичкові. Однак щодо їхнього кількісного співвідношення слід добиватися, щоб інструментів з ніжним, тихим звучанням (цитри, металофони) було більше, бо вони точніші за своїм строєм і зручніші для гри. Щодо ударної і духової груп, а також акордеонів і тріол, то їх має бути менше. Вони звучать соковито, насичено, досить голосно і можуть заглушувати цитри, металофони. До того ж грати на акордеонах і тріолах складніше.

Можна організувати оркестр, який складається лише з однорідних інструментів, наприклад з самих металофонів. Такі оркестрові склади можуть звучати в супроводі фортепіано і без супроводу в усіх вікових групах у різних формах

Для розвитку тембрового слуху можна на початковому етапі познайомити дітей зі звучанням тембрів різних інструментів. Ефективним є прийом пов'язування звучання тембру з персонажем. Для цього підходить музична казка С.°Прокоф’єва «Петя і вовк».

Гра на дитячих музичних інструментах викликає у дитини великий інтерес. Крім того, деякі іграшки - інструменти використовуються як наочно-дидактичні посібники. Вони допомагають розвитку музично-сенсорних здібностей дошкільнят, знайомлячи їх з окремими елементами музичної грамоти. У розвитку звуковисотного, тембрового, динамічного слуху і почуття ритму роль музично-дидактичних ігор і посібників дуже велика. Наприклад, для розвитку звуковисотного слуху використовується гра «Драбинка», в якій діти розрізняють напрямок руху звукоряду ручними знаками, граючи на металофоні і застосовуючи при цьому дидактичні іграшки.

З самого початку треба вчити дітей грати правильно, в першу чергу вміти чітко відтворювати ритм. Завдяки іграм на розрізнення ритму у дітей закріплюються знання не тільки про тривалість; з їх допомогою діти навчаються грі на різних музичних інструментах.

У характері звучання кожного музичного інструменту можна знайти аналогію з певним явищем природи. Наприклад, в музично-дидактичній грі «Прогулянка», звуки падаючих крапельок дощу добре передає металофон. А музично-дидактичний посібник «Музичний будиночок» позитивно впливає на розвиток тембрового сприйняття, вдосконалення знань про музичні інструменти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Важливим аспектом естетичного становлення особистості є розвиток музичних здібностей старших дошкільників. Тембровий слух – один з видів музичного слуху, який дозволяє чути музику у всій повноті її виражальних засобів. Формуванню у дітей

дошкільного віку тембрового слуху сприяють форми і методи, які в доступній ігровій формі допомагають розвинути в них тембровий слух, спонукають до самостійних дій із застосуванням знань, набутих на музичних заняттях.

Список використаних джерел

1. Литвинова°Т.°А. Тембровый слух: онтологический и гносеологический аспекты : специальность 17.00.02 «Музыкальное искусство» : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения /https://www.dissercat.com/content/tembrovyi-slukh-ontologicheskii-i-gnoseologicheskii-aspekty. 2011. 23°с.

Abstract. *The article deals with the views on the problem of the timbre air as the music abilities of preschoolers by mean of playing children's musical instruments.*

Key words: *music abilities, timbre air, playing children's musical instruments, preschoolers.*

РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА ЗАСОБАМИ FLESH-ТЕХНОЛОГІЙ

Мілян Тетяна*, магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник: ***Винницька Н.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики, інформатики та методики їх викладання у початковій школі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація*. У статті йдеться про технологію MacromediaFlash як одну з технологій, що використовуються для створення електронних підручників. Проаналізовано складові технології, позитивні та негативні сторони, переваги цієї технології перед іншими засобами створення та впровадження електронних навчальних ресурсів.*

Ключові слова*:електронний підручник, засоби навчання, технології, MacromediaFlash.*

Постановка проблеми. У навчальних закладах велика увага приділяється комп’ютерному забезпеченню навчального процесу. Кожен сприймає інформацію по-своєму, виходячи з особистих фізичних нахилів, але, безсумнівно, візуальна інформація засвоюється краще, ніж інформація, що сприймається на слух. Використовуючи електронні підручники, учні починають отримувати задоволення від самого процесу навчання, незалежно від зовнішніх мотиваційних факторів. Розвиток активного, продуктивного способу навчання, розкриття та подальше використання творчих здібностей кожного учня може бути досягнуто за рахунок задоволення потреб у якості та

рівні інформації. Електронні підручники можна використовувати не лише як підготовлену інформацію, а й як спосіб пошуку нових джерел знань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз змісту результатів досліджень щодо використання електронних підручників у навчальному процесі дозволяє зробити висновок про відсутність єдиних концепцій, які б дозволили охопити та представити багато фактів, накопичених у практиці навчання та виховання в єдиній системі концепції. У педагогічній науці і особливо в практиці самостійного навчання спостерігається недооцінка можливостей комп'ютерних засобів навчання, зокрема електронних підручників. Насамперед це пов'язано зі складністю та недостатньою розробленістю в теорії самого поняття електронного підручника як дидактичного засобу.

Мета статті: розгляд комп'ютерних програм і технологій створення електронних навчальних підручників, які можуть бути реалізовані завдяки мультимедійним можливостям комп'ютера та використані в процесі навчання.

Виклад основного матеріалу. Для розробки електронних підручників використовується кілька видів технологій: технологія HTML, технологія JAVA, технологія CGI, технологія SSI, технологія CSS, технологія PHP, технологія ASP, технологія VBScript, технологія MacromediaFlash, технологія DHTML, технологія XHTML і XML. Давайте детальніше розглянемо технологію MacromediaFlash, оскільки це потужний, але простий у використанні інструмент для створення анімованих проектів на основі векторної графіки з вбудованою підтримкою інтерактивності. Flash – ідеальний робочий інструмент для художників і дизайнерів, щоб доповнити їх веб-проекти з анімацією та звуком [4]. Технологія інтегрує спеціальну мову програмування Action Script, яка трохи схожа на Java, але легша для вивчення. Програмні модулі, написані цією мовою, імпортуються у вигляді аплетів і вставляються в потрібний кадр анімації, де зображення має динамічно змінюватися. [2]. Творець електронного підручника може сам керувати вставленими відео, тому він може написати невелику програму з вбудованим редактором, але для роботи у Flash не обов'язково бути хорошим програмістом. Флеш-технологія дозволяє створювати різноманітні анімовані об'єкти, які можна використовувати в електронних підручниках, перевагою таких анімацій є їх здатність «відповідати» руху миші. Також можна вставляти різноманітні міні-ігри, музику, мультфільми та інші програми, які сприяють кращому засвоєнню пройденого матеріалу або перевіряють учня на розглянуті теми. Технологія Flash має кілька обмежень дизайну. Усі графічні елементи, які можна розробити безпосередньо в програмі або скопіювати, можна розмістити абсолютно в будь-якій частині сторінки електронного підручника, також можна накладати елементи один на одний. Можна створювати спеціальні форми, в які учень може вводити їх дані, наприклад відповіді на запитання. Однією з головних відмінностей між технологією Flash від усіх інших існуючих веб-технологій є те, що можна працювати не тільки з растровими зображеннями, а й з векторною

графікою; це об'єкти, визначені математичними рівняннями або векторами, які містять інформацію про розмір, форму, колір, межі та розташування. Загальновідомо, що така векторна графіка займає менше місця, ніж растрова. Велике значення надається також використанню векторної графіки у зв'язку з анімацією. За допомогою технології Flash можна створювати складні мультимедійні презентації, при цьому розміри файлів, які використовуються в електронних підручниках, залишаються невеликими. Оскільки такі елементи, як вектори, растрові зображення та звук, зазвичай використовуються багаторазово, Macromedia Flash завдяки своїй внутрішній функції Symbol Conversation дозволяє створити один екземпляр об’єкта, який можна використовувати повторно замість того, щоб щоразу відтворювати новий. Такий підхід значно зменшує розмір файлу проекту [1].

Великим плюсом використання технології Flash під час створення електронних підручників є спосіб використання тексту. Імпортується не як растрова карта, а як текст, тобто кожен символ кодується одним байтом інформації, що дуже зручно учням для редагування та копіювання інформації. Це також серйозна зброя в боротьбі з надмірною кількістю інформації в отриманих файлах. Потоковий вміст має вирішальне значення для можливості Flash створювати сторінки електронних книг, які швидко завантажуються. Це означає, що вам не потрібно чекати, поки завантажиться весь об’єкт, але ви можете побачити або зрозуміти інформацію, коли ви її отримуєте поступово. Можливості потокового передавання означають, що навіть великі аудіо, анімаційні та растрові файли можна відображати майже миттєво. У процесі створення Flash проекту для електронних підручників можна відзначити ряд переваг:

1. Використовувати символи для елементів, які з'являються кілька разів.

2. Об’єднати кадри у русі, що дозволяє автоматично розраховувати деякі проміжні моменти руху.

3. Зменшити кількість різних типів ліній. Лінії, намальовані інструментом олівець, потребують менше пам’яті, ніж мазки пензля.

4. Зменшити кількість різних шрифтів і стилів, перетворивши їх у векторну графіку.

5. Застосування аудіо-формату mp3 як найбільш якісного та економічного формату.

6. Використовувати можливість анімувати растрові зображення, статичні елементи зображення або статичні елементи для малювання об’єктів і фону.

7. Реалізація скриптів (Actions Script) до їх вставки в окремі рамки електронних підручників.

8. Використовувати вбудовані інструменти, щоб змінити колірні ефекти того самого об'єкта.

9. Використовувати безпечну палітру в Інтернеті

10. Можливість вставки попередньо створеного відео в поточний проект. [3] Використання технології Flash дозволяє швидко й ефективно створювати

мультимедійні програми, розроблені з анімацією, аудіо та відеокліпи та здатні реагувати на дії користувача. Однією з головних особливостей цього пакету є можливість створення виразних мультимедійних об'єктів, оптимізованих для розміщення в Інтернеті та використаних для створення електронних підручників. Flash має більш зручний інтерфейс, інструменти для швидкого створення ефектів анімації, а також розширені функції для створення Flash-фільмів і керування ними. Також існують потужні та гнучкі інструменти, які дозволяють керувати великими проектами, що складаються з багатьох взаємопов'язаних документів. Використання технології MacromediaFlash при розробці електронних підручників не тільки полегшує роботу творця, але робить роботу учнів більш цікавою та пізнавальною з такими ресурсами, тому ця технологія є однією з лідерів у створенні електронних навчальних ресурсів у освіті [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. При використанні електронних засобів навчання здійснюється не лише репродуктивна діяльність учнів, а й абстрактно-логічна, що сприяє кращому розумінню та засвоєнню викладеного матеріалу.

Очевидно, що електронні підручники та будь-які інші засоби є альтернативою діяльності вчителя, вони включають унікальні форми викладу матеріалу, виконання вправ та контролю знань. Це один із способів подати матеріал разом із традиційними підручниками, та на жаль, без живого спілкування вчителя та учня. Але водночас це не просто автоматизація діяльності вчителя та звільнення його від рутинної роботи, а пошук і застосування тих форм і методів використання комп'ютера, коли він стає партнером вчителя у досягненні освітніх цілей.

В результаті поєднання інформаційно-комунікаційних технологій створюється нове середовище знань. Настає час, коли важливим фактором стає оволодіння технікою інтелектуальної праці, яка породжує творчість.

Цінність сучасних інформаційних та мультимедійних технологій полягає в їх гнучкості. Але при всьому своєму великому потенціалі ці технології дають лише інструменти, які потенційно спроможні зробити роботу вчителя ефективнішою. Як розкрити цей потенціал для освітнього процесу – головна багатостороння проблема вдосконалення освіти на основі інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Вембер В.П. Методичні основи проектування та використання електронного підручника з інформатики для загальноосвітньої школи / Вембер Вікторія Павлівна. Автореф. дис... канд. наук: 13.00.02. Київ, 2008. 20 с.

2. Гриньова М. В. Деякі аспекти структуризації та ергономіки навчального тексту для електронного підручника / М. В. Гриньова, Н. В. Кононец. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. Київ: Педагогічна думка, 2011. Вип. 11. С. 774–785.

3. Жук Ю.О. Електронний підручник та проблема систематики комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання / Ю.О. Жук, М.П. Шишкіна. Режим доступу: www.ime.edu-ua.net/cont/Shish2.doc.
4. Кононец Н. В. Розробка електронних підручників як інноваційний освітній проект вищої школи / Кононец Н. В., Миколайчук М. М. *Матеріали міжнар. наук.-практ. конф*. [«Технології управління освітніми закладами», присв. пам'яті А. С. Макаренка], / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава, 2011. С. 66–67
5. Морзе Н.В. Критерії якості електронних навчальних курсів, розроблених на базі платформ дистанційного навчання / Н.В. Морзе, О.Г. Глазунова. – режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/itvo / 2009_4/articles/63–75.pdf.

Abstract. *The article discusses MacromediaFlash technology as one of the technologies used to create electronic textbooks. The components of the technology, the pros and cons, the advantages of this technology over other means of creating and implementing e-learning resources are analyzed.*

Key words: *electronic textbook, teaching aids, technologies, MacromediaFlash.*

ОСНОВНІ ЕТАПИ АДАПТАЦІЇ ДИТИНИ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мурин Діана, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Федорович А.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті розкрито типи та етапи адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти; висвітлено ступені звикання (легкий, середній, важкий), залежно від тривалості та особливостей поведінки дитини; з'ясовано чинники, що зумовлюють важку адаптацію до умов дитячого садка.*

Ключові слова: *адаптація дитини до садка, звикання, періоди пристосування до умов закладу дошкільної освіти, ступені адаптації до дитячого садка.*

Постановка проблеми. Поряд з сім'єю важливим інститутом формування особистості є заклад дошкільної освіти, адаптація до умов якого є особливим, а іноді складним періодом у житті дитини. Своєрідність та трудність цього періоду обумовлена широтою проблем, пов'язаних із

пристосуванням маленької людини до нових умов. Адже відвідування дитиною дошкільного закладу – напружений період, який потребує перебудови її уявлень і стосунків з іншими членами соціуму. Процес «пристосування» у дітей відбувається по-різному, у зв'язку з віковими особливостями, станом здоров'я, типом нервової системи, стилем домашнього виховання, з розвитком ігрових, комунікативних навичок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Психолого-педагогічні аспекти адаптації дітей дошкільного віку до нової обстановки у дитячому садку розглядаються у працях Т. Жаровцева, О. Кононко, Г. Левицької [1], І. Печенко [3], Л. Стреж [4] та ін. У науковій літературі ця проблема вивчається з різних позицій – від розкриття змісту поняття до виявлення особливостей її прояву в різних видах діяльності та чинників, які детермінують цей процес в конкретних умовах.

Мета статті – розкрити сутність адаптації та періоди звикання дошкільника до умов дитячого садка.

Виклад основного матеріалу. Адаптація передбачає процес пристосування до чогось. Щодо людського організму, то вона відбувається на фізіологічному, соціальному, психологічному рівнях. Фізіологічна адаптація пов'язана з функціонуванням біологічних систем організму (дихальної, травної, серцево-судинної та ін.), від діяльності яких залежить пристосування до умов природного довкілля. Психічна означає перебудову мислення та психіки до нового оточення, а соціальна – забезпечує налагодження оптимальних взаємин особистості та групи, засвоєння соціальних норм і вимог, формування необхідної моделі поведінки тощо. Тобто адаптація є достатньо складною системою, що обумовлена взаємодією різних, але спільних процесів. Тому її пояснюють з позицій фізіологічних, філософських, педагогічних, психологічних, медичних та інших наук [4, с. 78].

Сутність поняття «адаптація» тлумачиться через такі терміни: адаптування (сам процес); адаптованість (стан особистості після успішного пристосування); адаптивний цикл (порядок процесів від первісного стану до кінцевого); адаптивна ситуація (момент взаємодії організму та середовища) та ін. [1, с. 79].

Учені характеризують окремі періоди адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти, виокремлюючи такі три етапи:

1. «Буря» – початкова фаза, котра виражається у яскравих реакціях дитини на нову соціальну ситуацію та супроводжується сильним напруженням дитячого організму (тривога, збудження, мовчазність, порушення сну, апетиту, перепади настрою тощо). Її тривалість різна: від 2 днів до 1–2 місяців.

2. «Буря затихає» – етап пошуку малюком необхідних (бажаних) дій, реагувань, відповідей, налагодження стосунків з однолітками, поміркованих та врівноважених проявів, зацікавленості, активності (від тижня до 2–3 місяців).

3. «Штиль» – період певної адаптованості, налагодження добрих взаємин, активної життєдіяльності дитини, виявлення її ініціативності (покращення сну,

апетиту, внормування настрою), що триває від 2–3 тижнів до 6 місяців [4, с. 18].

Підкреслимо, що спочатку при відвідуванні садочка практично всі діти проявляють нестабільність психічних реакцій, незадоволеність, відчувають дискомфорт, емоційно реагуючи на «розлучення» з близькими людьми. Малюки плачуть, не хочуть гратися, неспокійні, вередливі, запитують про маму, просяться додому, не хочуть їсти/спати, не реагують на іграшки, дії вихователя, байдужі до звертань, вказівок та ін. Згодом (на другому етапі) вони для себе виокремлюють дошкільного педагога (значущого дорослого), котрий лагідний, ласкавий, звертаються до нього, відгукуються на його пропозиції, підказки. Діти потребують підтримки, утішань, уваги, підбадьорюючих дотиків, фізичного контакту, уваги, впевненості, що батьки обов'язково прийдуть. Малюки охоче виконують прохання вихователя допомогти, прибрати, подати, принести, починають домінувати позитивні емоції і т.д. Поступово на останньому етапі, вони починають діяти активніше, самостійніше: беруть іграшки, споглядають та досліджують незнайомі предмети, довкілля; сміливіше граються з іншими, звертаються за допомогою, залучаються до занять та інших видів діяльності разом з усіма; цікавляться однолітками, спілкуються з ними, привертають ініціативу, увагу до себе, посміхаються, наслідують, пропонують іграшки, з'являються симпатії тощо.

Очевидно, що кожна дитина поступово звикає до умов закладу освіти, однак тривалість окреслених періодів пристосування різна і можна надовго зупинитись на котромусь із етапів. Залежно від перебігу та поведінки дитини на кожному з них, науковці виокремлюють ступені адаптації: легка, середня, важка. Показниками пристосування до нових умов є строки нормалізації поведінки, частота й тривалість захворювань, а також прояви невротичних реакцій [5].

Плавна (природна) адаптація відбувається легко і безболісно, здебільшого впродовж двох тижнів – дитина «нормалізується», «вливається» в новий колектив просто, комфортно, не влаштовує істерик, не хворіє, можливі незначні «зриви». Середня ж ступінь пристосування характеризується протяжністю до 30 днів, виникненням окремих труднощів, малюк може худнути, хворіти, проте більш-менш терпимо переносить «походи» в дитячий садок, може недовго поплакати. Важка (патологічна) адаптація затягується більше ніж на 2 місяці, у дитини спостерігаються значне погіршення апетиту (іноді відмова від їжі), порушення сну, сечовипускання, різкі перепади настрою, зриви, вередування, малюк часто хворіє, що нерідко пов'язано з емоційно-психічним станом [3, с. 199].

Відзначимо, що зумовлювати важку адаптацію дитини до садка можуть такі чинники: відсутність позитивної установки (очікувань) на відвідування дошкільного закладу, коли малюки нічого не знають про життя у ньому або ж батьки занадто співчутливо реагують на те, що треба іти у дитсадок, можливо навіть залякують; несформованість навичок самообслуговування, необхідних практичних вмінь, що посилює безпорадність та самотність; неспівпадіння

режимних моментів упродовж дня (прийомів їжі, сну тощо); недостатній досвід взаємин з ровесниками, що спричинює конфлікти, невміння комуні кувати, зачекати, попросити, уступити [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, адаптація дітей до закладу дошкільної освіти є достатньо складним періодом як для самого малюка, його батьків так і для вихователів. Тому цей процес мають контролювати педагоги, медичні працівники, практичні психологи.

Дорослі повинні враховувати специфіку поступовості та поетапності адаптаційного періоду, його стадійність та послідовність. Це дасть змогу знайти правильний підхід до дитини й посприяти безболісному, спокійному «пристосуванню» до незнайомих умов, що є підґрунтям успішної соціалізації в новому колективі. Ці та інші питання звикання потребують подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Левицька Г.М. Адаптація дітей раннього віку до дитячого садка. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2011. № 3. С. 76–91.

2. Нурєєва О., Шейнфельд З. Таємниці адаптації: психологічні особливості дітей дошкільного віку. Третій рік життя : навч. посіб. Харків : Основа, 2008. 160 с.

3. Печенко І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві у просторі дитячої субкультури. *Збірник наукових праць Полтавського державного університету ім. Н.В. Короленка.* Полтава, 2005 Вип. 6 (45). Серія «Педагогічні науки». С. 176–201.

4. Стреж Л. Сходинки адаптації дітей раннього віку. Київ : Шкільний світ, 2009. 128 с.

5. Як адаптується дитина в дошкільному закладі. URL: https://www.pedrada.com.ua/article/1345-yak-adaptutsya-ditina-v-doshklnomu-zaklad

Abstract. *The types and stages of adaptation of the child to the preschool institution are revealed in article; the degree of habituation (light, medium, severe) are highlighted, depending on the duration and peculiarities of the behavior of the child; the factors that cause difficult adaptation to the conditions of kindergarten have been identified.*

Key words*: adaptation of a child to a kindergarten, getting used, period of adaptation to preschool institution, degrees of adaptation to a kindergarten.*

РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА

Накрийко Анна, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник: ***Івах С.М.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація*. У статті висвітлюються особливості діяльності методичної служби як основного структурного підрозділу, який цілеспрямовано здійснює удосконалення професійної компетентності молодих педагогів, із врахуванням їхніх індивідуальних можливостей. Наголошується на важливому значенні в цьому процесі методичного супроводу кожного молодого вихователя, в процесі якого вони отримують кваліфіковану методичну підтримку.*

Ключові слова: *методична робота, молодий вихователь, вихователь-методист, професійне становлення, професійний розвиток.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження зумовлена потребою сучасного суспільства у висококваліфікованому вихователеві, здатному забезпечувати якісну освіту дітям у сучасному мінливому світі. Сучасний вихователь дітей дошкільного віку має бути готовим до реалізації нових пріоритетів навчання і виховання, усвідомлювати постійну необхідність підвищення професійної компетентності, здійснювати власний професійний саморозвиток. Для ефективної реалізації окреслених завдань фахівцям стає недостатньо знань, отриманих у процесі навчання в закладі вищої освіти. Тому вони потребують постійного оновлення, розширення, удосконалення професійних знань, умінь та навичок, реальної допомоги з боку адміністрації та методичної служби закладу освіти у розвитку педагогічної майстерності.

Як відомо, саме методична робота закладу дошкільної освіти забезпечує підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників. При цьому методичний супровід їх діяльності є особливо потрібним і цінним на початковому етапі професійного становлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема методичної роботи з педагогічними працівниками досліджувалась такими українськими науковцями, як: В. Гуменюк і І. Наумчук [2], Л. Загородня, Л. Калуська [3], О. Кононко, К. Крутій, Н. Саннікова, В. Саюк, А. Федорович [6], Л. Швайка [7] та ін. Питанням ролі вихователя-методиста у професійному зростанні педагогів закладу дошкільної освіти присвячені наукові розвідки М. Галяпи [1], Д. Лахман та О. Коваленко [5], Н. Омеляненко та ін.

Однак незважаючи на широкий спектр наукових досліджень у цьому напрямі та значний внесок у розробку означеної проблеми названих авторів,

проблема організації методичного супроводу педагогів, особливо тих, які лише розпочинають свій професійний шлях, потребує свого розв'язання.

Отож, актуальність проблеми, її недостатня теоретична та методична розробка зумовили вибір теми нашої статті, **метою** якої є розкриття ролі методичної служби закладу дошкільної освіти у професійному розвитку молодих педагогів.

Виклад основного матеріалу. Методична служба закладу дошкільної освіти є тим підрозділом, який забезпечує комплекс умов, що сприяють становленню та розвитку професійної компетентності молодих педагогів. Реалізуючи у закладі освіти низку взаємопов'язаних функцій – аналіз, планування, організацію і контроль, вихователь-методист спрямовує свою діяльність на неперервний розвиток молодих педагогічних кадрів, підвищення їхньої кваліфікації, повноцінне методичне забезпечення освітнього процесу, координацію взаємодії закладу дошкільної освіти, сім'ї, громадськості задля неперервного різнобічного розвитку вихованців [1, с. 9]. Іншими словами, можемо говорити про методичний супровід молодого вихователя у розвитку його фахових компетентностей.

Зазначимо, що у межах педагогічної діяльності методичний супровід розуміють як індивідуальну допомогу суб'єкту при прийнятті рішень у складних професійних ситуаціях; спосіб діяльності, спрямований на створення умов для прийняття суб'єктом необхідного рішення у різноманітних професійних ситуаціях; складний процес взаємодії учасників взаємодії, результатом якого є дія, що веде до розвитку того, кого супроводжують [5, с. 38].

У контексті сказаного вище можемо стверджувати, що методична служба закладу дошкільної освіти здійснюючи супровід молодого вихователя спрямовує свою діяльність на постійний індивідуальний вплив вихователя-методиста на педагогічного працівника для надання допомоги і підтримки у професійній діяльності. При цьому надання допомоги молодому вихователеві сприяє й підвищенню професійної компетентності самого методиста.

Очевидно, що методичний супровід допомагає фахівцеві розв'язувати проблеми, пов'язані із самореалізацією. Відтак метою методичного супроводу фахівця,особливо молодого, є задоволення його потреб у створенні особистісноорієнтованого простору їхнього професійного розвитку, саморозвитку,самореалізації у процесі педагогічної діяльності.

Методичний супровід спрямовується на надання вихователю допомоги у процесі проектування та реалізації траєкторії його педагогічної діяльності. Індивідуальною освітньою траєкторією є послідовна освіта суб'єкта, що сприяє розв'язанню освітніх завдань та підвищенню педагогічної компетентності. Індивідуальна освітня траєкторія спрямовується на вивчення здібностей і можливостей педагога, планування способів організації освітньої програми за допомогою діагностичних методик [4, с. 31].

Відтак індивідуальну освітню траєкторію можна використовувати у роботі з молодими педагогічними кадрами. При цьому індивідуальна траєкторія кожного педагога проектується із врахуванням завдань закладу дошкільної освіти. В освітній траєкторії педагогів вагома роль відводиться самоосвіті і навчанню. Структура індивідуальної освітньої траєкторії охоплює декілька напрямів. Серед них: визначення труднощів і проблем, що виникають у професійній діяльності; вибір шляхів розв'язання цих труднощів; участь вихователя у системі методичної роботи закладу дошкільної освіти; підвищення кваліфікації на різних курсах, семінарах, вебінарах тощо [2, с. 47].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, методична служба закладу дошкільної освіти відіграє важливе значення у професійному становленні та розвитку молодого педагога. Вона створює всі умови для забезпечення максимально легкої адаптації випускників закладів професійної освіти у колективі закладу дошкільної освіти. Завдяки її кваліфікованій роботі молоді педагоги отримують методичну підтримку у процесі їхньої адаптації.

Список використаних джерел

1. Галяпа М. Роль вихователя-методиста у професійній адаптації педагога-початківця. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 10. С. 8–10.

2. Гуменюк В., Наумчук І. Науково-методична робота з педагогічними кадрами. Хмельницький : ПП Мошак М.І., 2005. 159 с.

3. Калуська Л. Нові підходи до методичної роботи в ДНЗ. *Дошкільне виховання.* 2005. № 11. С. 10–11.

4. Коваленко О. Методичний супровід використання інноваційних технологій у організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. *Молодий вчений*. 2021. № 4. С. 30–34.

5. Лахман Д., Коваленко О. Методичний супровід професійного розвитку педагогів закладу дошкільної освіти на основі диференційного підходу в умовах формування педагогічної команди. *Український психолого-педагогічний науковий збірник.* 2021. № 23. С. 38–42.

6. Федорович А. Методична робота як засіб підвищення професійної компетентності вихователів дітей дошкільного віку. *Молодь і ринок.*2017. № 11. С. 107–112.

7. Швайка Л. Методична робота в ДНЗ. Харків : Видавнича група «Основа», 2017. 304 с.

Abstract.*Thearticlehighlightsthefeaturesofthemethodologicalserviceasthemainstructuralunit, which purposefully improves the professional competence of young teachers, taking into account their individual capabilities. Emphasis is placed on the importance of methodological support of each young educator in this process, in the process of which they receive qualified methodological support.*

Key words: *methodical work, young educator, educator-methodologist, professional development, professional development.*

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНИХ МУЗИЧНИХ ІГОР

Науменко Яна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті висвітлено погляди на проблему формування творчої уяви у дітей дошкільного віку у процесі сюжетних музичних ігор.*

Ключові слова: *творча уява, сюжетні музичні ігри, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти, Державна національна «Освіта» (Україна XXI століття) вказують на важливість гармонійного розвитку дитини.

Базовий компонент дошкільної освіти в змістовій лінії «Психічне Я» націлює на те, що дитина має орієнтуватися у назвах та специфіці проявів основних емоцій, розрізняти прояви кожної з них, встановлювати причинно-наслідкові та смислові зв'язки між подіями життя тощо.

У психічному житті дошкільника виключно важливу роль відіграє уява. Нйважливішою умовою розвитку уяви є розвиток ігрової діяльності, її перехід у дошкільному віці до сюжетно-рольової гри. Виконання ролі у грі вимагає від дитини складної діяльності уяви: передбачити, що повинен робити герой, планувати його подальші дії. Мотивом сюжетної гри є сам процес її здійснення, що характерно і для творчості взагалі. Саме у грі, як і у творчості, дитина виражає себе як найповніше.

Причиною такої ситуації є складність самого процесу розвитку уяви. Основним і найбільш радикальним засобом виходу з цього положення, є зміна змісту і методів навчання, їх спеціальна орієнтація на розвиток у дітей здатності до творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Уява є центральним психологічним новоутворенням дітей дошкільного віку (Л.°Виготський, Д.°Ельконін, В.°Давидов та ін).

Питання вивчення розвитку уяви на етапі дошкільного онтогенезу є досить поширеними в дитячій психології. Феномен уяви досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: Т.°Рібо, Дж.°Селлі, Л.°Виготський, С.°Рубінштейн, М.°Палагіна, О.°Дьяченко, О.°Кононко та ін., які зробили великий внесок у вивчення означеної проблеми.

На думку Л.°Виготського, уява, будучи основою творчості, виявляється у всіх сторонах життя дитини. Досліджуючи уяву дитини на ранніх ступенях онтогенезу він довів, що ця функція розвивається поступово, в міру придбання

нею певного досвіду. «Відліт» дитячого фантазування від дійсності полягає головним чином у тому, що дитина не знає основних закономірностей об'єктивної дійсності і тому легко порушує життєву реальність [1, с.°56–57].

Проблемі формування і розвитку уяви дошкільника приділяється достатньо уваги лише останніми роками у роботах О.°Дьяченко, О.°Кравцової, О.°Сапогової, З.°Новлянської, В.°Кудрявцева та ін.

До проблеми використання музичних ігор у педагогічному процесі зверталося багато психологів, науковців, педагогів – новаторів. Зокрема, Е.°Жак-Далькроз, З.°Кодаї, К.°Орф, В.°Верховинець, О.°Ростовський, Н.°Ветлугіна, М.°Батицький та інші.

Мета статті : висвітлення особливостей формування творчої уяви у дітей дошкільного віку у процесі сюжетних музичних ігор.

Виклад основного матеріалу. Музична діяльність має великі можливості для естетичного і творчого розвитку дитини. На заняттях музики гра є невід'ємним елементом діяльності вихованців, найбільш вільною діяльністю дитини, завжди бажаною й цікавою.

Дошкільникам подобаються заняття з музичної діяльності, оскільки в їх основі лежить гра – невичерпне джерело дитячої творчості. Музичні заняття не тільки вводять дітей у світ прекрасного, але й розвивають сферу почуттів, пробуджують співчуття, активізують співучість, розвивають здатність поставити себе на місце іншого, радіти і хвилюватися разом з ним. Вони дають можливість поєднати кілька видів мистецтва – музику, живопис, танець, літературу, акторську гру. Розкриття творчих можливостей веде до емоційного розкріпачення дитини, зняття зажимів і допомагає її психологічній адаптації у колективі.

Універсальним засобом всебічного розвитку дітей є сюжетна музична гра з правилами розвитку сюжету, з урахуванням типажу персонажів, з гармонійним залученням музичного супроводу. Виконуючи певну роль, дитина не тільки уявляє зовнішність і поведінку персонажів, але й відтворює уявлювані риси власною поведінкою: рухами, мімікою.

У дошкільному віці формуються і розвиваються індивідуальні та спільні ігрові інтереси, які виявляються в емоційно-пізнавальному ставленні до гри чи іграшки, прагненні дошкільника виразити те, що він пізнав, потребі займатися конкретним видом діяльності тощо. Ігрові інтереси сприяють розширенню досвіду дитини, її розумовому розвитку, збагаченню і поглибленню знань, формуванню моральних уявлень, спонукають до використання набутих знань у практичній діяльності.

Широко використовується творча гра з метою естетичного виховання, оскільки дошкільники відображають світ через ролі, в яких втілені певні образи. Вона є ефективним засобом розвитку художніх інтересів, художнього смаку дитини, творчості. У ній виявляються і розвиваються здібності до музики, декламування, танців, естетичного оформлення декорацій та атрибутів.

Творчі ігри сприяють самовираженню дитини, індивідуалізованому відображенню нею дійсності, формуванню у її свідомості цілісної картини світу. Саме вони дають дошкільнику змогу активно впливати на події і явища, які становлять для нього інтерес і в яких він хоче брати участь.

Зміст і характер рухів у грі визначаються музикою. Цей вид діяльності, близький і зрозумілий дітям, значною мірою сприяє їхньому музичному і загальному розвитку.

Тематика і зміст сюжетних ігор різноманітні. В деяких іграх використані близькі, зрозумілі дітям образи і дії, які вони спостерігають у навколишньому житті, наприклад, в іграх «Оркестр» або «Курочки та півник». В інших розкриваються образи та явища, знайомі дітям із оповідань і казок («Ми на луг ходили», «Відважні вершники»).

В основу сюжетної гри покладено певний образ, завдання. У ній є розгорнута дія, персонажі, які часто зіставляються. Навіть якщо у грі є тільки один образ, наприклад, у грі «Ворон», він дається у розвитку. Перед дітьми стоїть завдання − передати дії тих чи інших персонажів відповідно до музики. Так, у грі «Дідусь-садівник і козенята» (музика О.°Гедіке) під повільну музику дідусь-садівник спокійно ходить по своєму садку, потім, стомившись, сідає і на закінчення музики засинає; під швидку, веселу музику в садок хутко вибігають козенята. Коли вона замовкає, дідусь-садівник прокидається й ловить козенят [2].

Вихователь чи музичний керівник може використовувати будь-які прийоми залучення до ігрової діяльності дітей: «пластичне інтонування» (виконавська участь рук, корпусу, нахилів голови під музику); показ пульсу музичного твору (плескання, гра на простих ритмічних інструментах), показ за допомогою рук не тільки темпу, а й динаміки, напряму і висоти звучання, а пізніше й показ музичного фразування.

В процесі сюжетних музичних ігор відбувається своєрідне входження дитини в художній світ твору. Обов’язковими компонентами цього типу ігор є сюжет, роль, уявна ситуація. Вибір сюжету завжди залежить від конкретних виховних завдань. Важливо, щоб діти були однаково зацікавлені сюжетом гри й хотіли б узяти в ній участь.

Успіх сюжетно музичних ігор значною мірою визначають можливі ігрові дії. Особливе місце в цій організації набуває різноманітна атрибутика (предмети, костюми). Важливим також є щирість, захопленість самого вихователя, його серйозне, ділове ставлення до дітей – рівноправних партнерів у грі.

Музична творчість активізує фантазію дітей, почуття артистичності, спонукає до самостійних пошуків форм втілення свого задуму, сприяє глибшому сприйманню музики. У музичних іграх діти придумують оригінальні рухи, передають поведінку персонажів відповідно до музики і літературного тексту. Ефективною формою роботи є створення дітьми імпровізацій на тексти

дитячого фольклору. Танцювальна творчість виявляється в умінні дітей комбінувати знайомі елементи танцю, створювати власні рухи тощо [3].

Тому завдання вихователя та музичного керівника – створити умови для успішного проведення музичної гри таким чином, щоб вона не стала тільки забавою, а змогла розвинути творчі здібності дітей, творчу уяву.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У психічному житті дошкільника виключно важливу роль відіграє уява. Найважливішою умовою розвитку уяви є розвиток ігрової діяльності, її перехід у дошкільному віці до сюжетно-рольової гри. Основним і найбільш радикальним засобом цього переходу є зміна змісту і методів навчання, їх спеціальна орієнтація на розвиток у дітей здатності до творчості.

Список використаних джерел

1. Выготский°Л.°С. Педагогическая психология / под ред. В.°В.°Давыдова. Москва: АСТ Астрель Хранитель. 2008. 671°с.

2. Ветлугіна°Н.°О. Музичний розвиток дитини.: Пер. з рос. К.°Скрипченка. Київ: Муз. Україна, 1978. С. 18−19.

3. Карабаєва°І., Ладивір°С. Уява народжується в грі. *Дошкільне виховання*. 2007. № 10. С. 15−16.

Abstract. *The article deals with the views on the problem of the of forming creative imagination in preschoolers in the process of story-driven music games.*

Key words: *creative imagination, story-driven music games, preschool children.*

СУТНІСТНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ШЛЯХИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Нестеренко Юлія, *магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Лісневська Н.В.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розглядається поняття «здоров'язбережувальні технології», подається класифікація типів технологій і видів здоров'язбережувальних та оздоровчих технологій. Детально розкривається зміст існуючих оздоровчих технологій як таких, які сприяють формуванню, збереженню та зміцненню психічного здоров'я дітей дошкільного віку.*

Ключові слова: *психічне здоров'я, здоров'язбережувальні технології, оздоровчі технології, типи технологій, класифікація здоров'язбережувальних та оздоровчих технологій.*

Постановка проблеми. Оздоровлення дітей дошкільного віку було, є і буде важливою проблемою, яка постає перед державою, педагогами і батьками. Особливо це актуально сьогодні, коли стан здоров'я дітей дошкільного віку з кожним роком погіршується. Причому його погіршення відбувається як на фізичному, так і на психічному рівнях. Виходячи з цього, одним із головних завдань як фізичного виховання, так і дошкільної освіти зокрема, має бути формування, збереження й зміцнення здоров'я дошкільників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Охорона здоров'я дітей дошкільного віку знаходиться в центрі уваги не тільки держави, що відображено в низці державних документів: у Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Базовому компоненті дошкільної освіти (2021), але й педагогів і батьків. Педагогами та психологами зазначається про важливість збереження та зміцнення фізичного (Т. Андрющенко, О. Богініч, О. Дубогай, Л. Сварковська та ін.), психічного (Д. Ельконін, О. Запорожець, І. Бех, Л. Божович, О. Богініч, В. Котирло, С. Ладивір, О. Кононко та ін.) здоров'я вихованців. Дослідниками (А. Петровський, М. Ярошевський, М. Сократов, О. Богініч, Н. Денисенко та ін.) по різному тлумачиться поняття «психічне здоров'я». Останнім часом науковцями приділяється значна увага здоров'язбережувальним технологіям як чиннику формування психічного здоров'я дітей-дошкільників. До таких технологій, які сприяють зміцненню й збереженню саме психічного здоров'я дітей, відносяться і оздоровчі, про що наголошується у працях таких педагогів, як О. Богініч, Н. Левінець, Н. Лісневська та інші.

Мета статті: уточнити сутність поняття «здоров'язбережувальні технології», дати характеристику змісту технологіям, які сприяють формуванню, збереженню та зміцненню психічного здоров'я дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Дошкільний вік, як один із відповідальних періодів у житті людини, є важливим для формування особистості, становлення гармонійного розумового й фізичного розвитку, закладання фундаменту здоров'я. Аналіз наукових доробків педагогів засвідчив про різноманітність тлумачень здоров'язбережувальних технологій, їх класифікацій. Необхідно детальніше дослідити їх сутність, зміст і значення для формування психічного здоров'я дітей.

Аналіз здоров'ябережувальних технологій варто почати з поняття «технологія», яке у словнику розглядається як сукупність різних прийомів, операцій, дій, процесів та їх послідовність виконання, у результаті якого отримується запланований результат [2]. Щодо поняття «здоров'язбережувальні технології», то воно тлумачиться по різному. Найбільш вдалі, на нашу думку, такі: як систему заходів, спрямованих на збереження здоров'я дітей (Н. Опара)[3]; як сукупність прийомів, форм, засобів і методів, спрямованих на створення психічно комфортного середовища (Ю. Бойчук)[4];

як сукупність форм, засобів і методів, спрямованих на формування фізичного, психічного, етичного та соціального благополуччя людини й здорового способу життя (І. Єрохіна) [1].

Виходячи з вищезазначеного, на основі визначень педагогів і власного бачення проблеми нами здоров'язбережувальні технології розглядаються як сукупність послідовних дій, операцій, які сприяють збереженню та зміцненню фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я дітей дошкільного віку, формуванню культури здоров'я і здорового способу життя.

З метою більшого розуміння сутності та змістового наповнення здоров'язбережувальних технології варто проаналізувати їх класифікацію. Аналіз наукової літератури показав, що існують такі типи технології (за О. Ващенко): здоров'язберігаючі; оздоровчі; технології навчання здоров'я; виховання культури здоров'я [5]. Як бачимо у поданій класифікації до типів технологій відносяться як здоров'язбережувальні, так і оздоровчі.

Щодо класифікації здоров'язбережувальних технологій, то аналіз наукової літератури показав її різноманітність і відсутність єдиного підходу. Розподіляють на медичні, екологічні, освітні, забезпечення безпеки життя тощо. Однак такі педагоги як Н. Опара, В. Кошель, Н. Герман здоров'язбережувальні технології ототожнюють з оздоровчими і називають такі: арт-терапію, пісочну терапію, сміхотерапію, казкотерапію, музикотерапію, імунну гімнастику, психогімнастику тощо. Перелічені технології до оздоровчих відносять і О. Богініч, Н. Лісневська. Нам імпонує класифікація оздоровчих технологій, зроблена О. Богічніч, яка розподіляє їх на такі види: інноваційні; з профілактично-лікувальною метою; терапевтичного спрямування [2].

Виходячи з вищезазначеного, очевидним є той факт, що науковцями по різному тлумачиться поняття «здоров'язбережувальні технології» і визначається його зміст; також немає єдиного розподілу на види. Часто оздоровчі технології розглядаються як здоров'язбережувальні. Уважаємо, що до здоров'язбережувальних технологій можна віднести оздоровчі та освітні технології.

Серед оздоровчих технологій, які сприяють формуванню, збереженню та зміцненню психічного здоров'я дітей дошкільного віку можна виокремити такі: психогімнастика, ароматерапія, бібілоказкотерапія, музикотерапія, арттерапія, ігрова терапія, піскова терапія, кольоротерапія, анімалотерапія, природотерапія.

Психогімнастика – спеціальні заняття (етюди, вправи, ігри), які спрямовані на розвиток і корекцію психіки дитини (пізнавальної та емоційно-особової сфери). Завданням такої гімнастики є збереження психічного здоров'я дітей і попередження в них негативних емоційних проявів. Вона використовується при порушеннях у дітей психомоторики, розладах емоційної сфери, наявних страхах, негативних проявів у характері й поведінці. Можна проводити такі вправи та ігри психогімнастики: «Веселі друзі», «Повітряна кулька», «Нічні звуки», «Зростає квітка» тощо [7]. Добір різновидів психогімнастики залежить від показання, віку дитини, тривалість довільна.

Ароматерапія – використання аромамасел з профілактичною та лікувальною метою. Застосовувати аромамасла у ЗДО можна у вигляді інгаляцій, ароматизації приміщень, масажу, ванни для ніг. З метою зміцнення психічного здоров'я використовуються масла м'яти перцевої та меліси. Масло м'яти, окрім впливу на фізичне здоров'я, впливає позитивно й на нервову систему, допомагає сконцентруватись, використовується для зменшення перезбудження, стресу, депресії, покращує настрій. Масло меліси застосовують при істериках, депресії, страхах, покращує емоційний стан, сон, настрій [9]. Добір терапії залежить від умов ЗДО, показання, віку дитини, наявність алергійних проявів, тривалість довільна.

Арттерапія – це вид психотерапії та психокорекції за допомогою зображувального мистецтва (малювання, ліплення). Через малювання відбувається кольоротерапія. Застосовується з метою гармонізації психічного стану, виходу агресії, розвитку самоконтролю, підвищення самооцінки, покращення настрою, самопочуття; як матеріал для психодіагностики. Розрізняють арттерапію індивідуальну, групову, сімейну. До арттерапії входять бібліоказкотерапія, музикотерапія, піскова та ігрова терапія[9].Добір терапії залежить від умов ЗДО, показання, віку дитини, тривалість довільна.

Бібліоказкотерапія – читання оповідань, казок, віршів, творів. Цей вид психотерапії застосовується якщо є емоційні та поведінкові проблеми, страхи, фобії. Твори добирають у відповідності до мети, віку дітей. Розрізняють такі види казок: терапевтичні (показує способи дій у різних ситуаціях, готує до дорослого життя), релаксаційні (сприяє розслабленню та заспокоєнню), психологічно-повчальні (стимулює розумовий розвиток дітей), психотерапевтичні (через фантастичний світ пливають на психіку дитини, зменшують почуття страху, нервове напруження) [8]. Добір творів залежить від умов ЗДО, показання, віку дитини, тривалість довільна.

Музикотерапія – це метод психотерапії, при якому застосовується музика в усіх сторонах її впливу на здоров'я дитини. Застосовують з метою профілактики, реабілітації та лікування, уникнення проблем у міжособистісному спілкуванні, поведінці, при наявних емоційних розладів, при стресі, заїканні, для покращення настрою. Розрізнять музикотерапію індивідуальну та групову. Можна використовувати різні музичні твори, зокрема П. Чайковського, В. Моцарта, Дж. Верді, Дж. Кеджа та ін., а також церковні дзвони [9]. Добір творів залежить від мети впливу, віку дитини, тривалість довільна.

Анімалотерапія – це вид терапії, який передбачає застосовування тварин з лікувально-профілактичною метою. Використовують з метою поліпшення соціальних, емоційних та когнітивних функцій, покращення настрою, самопочуття, зменшення депресії, тривожності, при психічних травмах, стресах тощо. Розрізняють такі види анімалотерапії: каністерапія (лікування собаками), фелінотерапія (кішками), іпотерапія (кіньми), дельфінотерапія, апітерапія, а також лікування земноводними та рептиліями, птахами, рибками тощо [9].

Добір тварин залежить від умов ЗДО, показання, віку дитини та наявності алергійних проявів, тривалість довільна.

Природотерапія – вплив на організм дитини через природу. Застосовують з метою поліпшення фізичного та психічного стану, уникнення депресії, отримання позитивних емоцій, покращення настрою, самопочуття, душевної рівноваги. Можна проводити милування природою, відпочинок на природі, догляд за рослинами через екскурсії, прогулянки, походи[6]. Добір видів і форм природотерапії залежить від мети впливу, віку дитини, тривалість довільна.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Збереження та зміцнення психічного здоров'я дітей дошкільного віку є таким же важливим завданням закладу дошкільної освіти, як і фізичного. Особливо це актуально сьогодні, коли стан психічного здоров'я дітей неухильно погіршується. Формуванню означеного виду здоров'я дітей сприяють здоров'язбережувальні технології: оздоровчі та освітні. До оздоровчих технологій, від яких залежить стан психічного здоров'я відносяться: психогімнастика, ароматерапія, бібілоказкотерапія, музикотерапія, арттерапія, ігрова терапія, піскова терапія, кольоротерапія, анімалотерапія, природо терапія**.**

Перспективами подальших досліджень убачаємо аналіз і характеристика здоров'язбережувальних освітніх технологій, які позитивно впливають на формування психічного здоров'я дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Ерохина И. А. Здоровьесберегающие технологии в профилактике наркозависимости подростков: дис…. кан пед. наук: 13.00.02 / И. А. Ерохина. Тамбов, 2005. 272 с.

2. Лісневська Н. В. Здоров'язберігаючі технології у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки.* № 5 (264) березень. Частина ІІ. Луганськ. 2013. С. 149-155.

3. Опара Н. М. Здоров'язберігаючі технології: шляхи до гармонійного розвитку особистості. [Електронний ресурс]]. Режим доступу: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1203/ Дата звернення: 25.02.2022 р.

4. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Оригінал, 2018. 724 с.

5. Сучасні технології збереження здоров'я учнів у діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій : [Посіб.] / авт. кол.: А. Г Обухівська., Т. В. Жук, О. А. Зеленько та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. 218 с.

6. https://vseosvita.ua/library/pedagogika-statta-prirodoterapia-v-pocatkovij-skoli-151123.html Дата входу: 27.02.2022 р.

7. https://vseosvita.ua/library/psihogimnastika-kazkovij-sposib-korekcii-psiho-emocijnogo-samopocutta-u-ditej-429654.html Дата входу: 27.02.2022 р.

8. https://vue.gov.ua/Казкотерапія#:~:text=Казкотерапія Дата входу: 27.02.2022 р.
9. https://uk.wikipedia.org/wiki/ Дата входу: 27.02.2022 р.

Abstract. *The article considers the concept of «health technologies», provides a classification of types of technologies and types of health-keeping and wellness technologies. The content of the existing health technologies as such, which contribute to the formation, preservation and strengthening of the mental health of preschool children, is revealed in detail.*

Key words: *mental health, health-keeping technologies, wellness technologies, types of technologies, classification of health-keeping and wellness technologies.*

ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ВСЕСВІТОМ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Нижник Ірина, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

Науковий керівник: ***Дмитренко А. П.,*** *доктор філософії, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті теоретично обґрунтовано вплив дидактичних ігор на процес формування знань дітей про Всесвіт. Проаналізовано погляди вчених на процес формування знань дітей про Всесвіт.*

Ключові слова: *діти дошкільного віку, природа Всесвіту, дидактичні ігри.*

Постановка проблеми. Значення знань дітей про природу важко переоцінити, вони виступають як засіб розумового, естетичного та виховного впливу на майбутнє покоління. Вони є тим найпершим матеріалом, на основі якого власне починає формуватися багатогранна особистість. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з Всесвітом є основою для формування цілісного образу про навколишнє середовище. У процесі оволодіння початковими знаннями про природу Всесвіту у свідомості дитини створюється цілісна картина світу. Базовий компонент дошкільної освіти передбачає формування загальних уявлень про природу Всесвіту та всіх його об’єктів (зорі, планети, комети, метеорити, тощо) [1]. Обізнаність та орієнтованість дитини з природним середовищем планети Земля та Всесвітом як цілісним організмом визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, як складова природничо-екологічної компетентності дошкільника [1, с.13].

Одним із завдань змісту природничої освіти дітей дошкільного віку є формування початкових астрономічних знань – оскільки дітям надається інформація, яка оперує великими об’єктами, числами й величинами, які не

можна побачити безпосередньо, все це являє собою формування уявлень про наш Всесвіт [3]. Тож форми, методи та засоби формування у дітей початкових астрономічних уявлень мають бути такими, щоб давали б змогу дитині засвоювати складний інформаційний матеріал через пошуково-дослідницьку та ігрову діяльність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема ознайомлення дітей дошкільного віку з початковими уявленнями про Всесвіт, зокрема планетами, зорями, сузір'ями, певною мірою представлена у науково-методичній літературі. Загальні основи формування у дошкільників елементарних природничих уявлень містять праці А. Богуш, Н. Гавриш [5], Н. Лисенко, З. Плохій. Ідея формування в дитини картини світу в процесі ознайомлення з природою космосу представлена у працях О. Зенцової. Методичні аспекти означеної проблеми представлені у роботах К. Крутій [4], О. Каплуновської [3], В. Старченко та ін. Генезис космічного виховання дітей у педагогіці досліджувала М. Богомолова [7].

Особливості ігор з природним матеріалом та їх вплив на розвиток дитини свого часу досліджувала Є. Тихеєва [6]. В останні роки питання теорії і практики дидактичної гри розроблялися багатьма дослідниками: А. Усовою, Ф. Блехер, Б. Хачяпурідзе, З. Богуславським, Є. Іваницькою, А. Сорокіною, Є. Удальцовою, В. Аванесовою та ін.

Метою статті є теоретичне обґрунтування впливу дидактичних ігор на процес формування знань дітей про Всесвіт.

Виклад основного матеріалу. Проблема ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з Всесвітом не є новою для дошкільної педагогіки та методики ознайомлення дітей з природою. У працях відомих педагогів, таких як Я. Коменський, К. Ушинський, М. Монтесорі є чимало цікавих думок та ідей щодо можливості пізнання дітьми дошкільного віку не лише природи Землі, а й Всесвіту. Цю проблему розглядали і сучасні українські педагоги З. Плохій, К. Крутій О. Каплуновська та інші [6].

Вітчизняний педагог К. Ушинський радив педагогам знайомити дітей з глобусом, планетами та зірками. У педагогічній діяльності В. Сухомлинського значна увага приділяється пізнанню навколишнього світу. Він навчав дітей уважно спостерігати за природою та встановлювати її залежність від небесних світил [5]. У «школі радості» діти самостійно складали казки про Землю, Сонце, зоряну ніч, світанок, веселку.

На думку М. Монтессорі, метою космічного виховання є формування в дітей цілісного сприйняття картини світу, усвідомлення відповідальності за перетворення, що здійснює людство на Землі та в Космосі. М.Монтессорі розуміла необхідність зберігати й підтримувати дитяче сприймання світу як єдиного цілого, доводячи, що вже у дошкільному віці дитина має здобути різноманітні знання про навколишній світ.

В низці досліджень (Л. Захаревич, Т. Куликової, Н. Постнікової, Л. Маневцової) доведено, що основою формування пізнавальних інтересів є

знання, які кожного разу несуть дітям елемент нової інформації, поступово переводячи дітей від засвоєння фактів до розуміння причин, залежностей у природі, особливо якщо дитині забезпечено активну позицію у здобутті цих знань. Значним потенціалом у цьому сенсі виступають знання про природу Космосу та Всесвіт [4].

Старших дошкільників можна зацікавити елементарною інформацією про те, що для вивчення Всесвіту люди виводять у позаземний простір супутники, космічні кораблі, станції, на яких працюють люди, що називаються космонавтами або астронавтами.

У системі навчання і виховання дошкільників активно використовуються дидактичні (навчальні) ігри, які розвивають спостережливість, уяву, пам'ять, мислення, мовлення, сенсорні орієнтації дітей у розмірах, формах, кольорах, максимально задіюють інтелектуальний потенціал у пізнанні світу і себе, а саме головне вони допомагають засвоїти дітям більш складний матеріал, роблять його більш зрозумілим і доступним [3]. Навчання у формі дидактичної гри засноване на прагненні дитини входити в уявну ситуацію, діяти за її законами, тобто воно відповідає віковим особливостям дошкільника. Старші дошкільники починають усвідомлювати пізнавальне завдання ігор, надаючи їм певного змісту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, дидактичні ігри стимулюють загальний особистісний розвиток дошкільників. Під час ігор формуються уявлення про Всесвіт, встановлюються взаємозв'язки між об'єктами природи, розвиваються пізнавальні психічні процеси. Знайомство з природою Всесвіту має на меті дати дітям початкові знання про явища неживої природи, виховувати інтерес і любов до них.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2021 р.) https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Богомолова М.И. Генезис прогрессивных концепций межнационального воспитания детей: автореф. дис. … докт. пед. наук. Набережные Челны, 2003. с. 44.

3. Горопаха Н. М. Проблемні ситуації як метод формування екологічної компетенції старших дошкільників. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2017. № 27. С. 25-30.

4. Максимюк С. П. Педагогіка: навчальний посібник для вузів. Київ: Кондор, 2009. 670 с.

5. Старченко, В. А. Дошкільнятам про зоряне небо: навч. посіб. Київ: Наш час, 2007. 95 с.

6. Яришева, Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1993. 255 с.

Abstract. *The article theoretically substantiates the influence of didactic games on the process of forming children's knowledge about the universe. The views of scientists on the process of forming children's knowledge about the universe are analyzed.*

Key words: *preschool children, nature of the Universe, didactic games.*

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Пасемко Наталія, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Паласевич І.Л.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті проаналізовано сутність зв'язного мовлення, його основні види – діалогічне й монологічне мовлення, їх функціональні особливості й композиційну структуру; охарактеризовано особливості розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку як важливого засобу спілкування й пізнання.*

Ключові слова: *зв'язне мовлення, діалог, монолог, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти велике значення надається проблемі мовленнєвого розвитку дітей, зокрема зв'язного мовлення. Це обумовлено, перш за все, його соціальною значущістю і значенням у формуванні маленької особистості. Адже зв'язне мовлення – вища форма мовленнєвої діяльності, яка визначає сформованість рівня мовного й розумового розвитку дитини; допомагає їй стати активним, ініціативним мовцем, відкритим для спілкування; навчитися за допомогою мови пізнавати довкілля; розвинути свідоме у міру своїх можливостей та віку ставлення до мовної дійсності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, досліджено такі його аспекти, як діалогічне мовлення (А. Арушанова, А. Богуш, Н. Гавриш, В. Любашина, О. Матецька та ін.), специфіка навчання дітей опису, розповіді-роздуму, творчого розповідання, переказу (О. Білан, А. Богуш, Н. Гавриш, А. Омеляненко, Н. Орланова, Л. Порядченко, Н. Харченко та ін.) тощо.

Мета статті – аналіз сутнісних характеристик зв'язного мовлення, його основних видів (діалогу й монологу), а також особливостей їх розвитку у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У довідниковій літературі зв'язне мовлення визначається як «вербальне (словесне) спілкування за допомогою

мовних засобів, що сприймається на слух» [2, с. 307]. Як зазначає Н. Бабич, зв'язне мовлення функціонує як розмовне у ситуації бесіди і народжується з безпосереднього переживання. Його характеризують такі специфічні риси, як інтонація, рухи, жести, міміка. Інтонаційна виразність мовлення може підкреслити, посилити творчий задум мовця або видозмінити, спотворити його [1, с.198].

У зв'язному усному мовленні велика роль належить жестам, окремі з них за своїми функціями можуть бути уподібнені вказівним словам: вказівка на напрям руху, певний предмет; можуть підкреслювати значення окремих слів чи частин речення; здатні виражати емоційний стан мовця. При цьому жест і слово можуть мати різну спрямованість. Інколи жести більш експресивні, ніж саме мовлення.

Видами зв'язного мовлення є діалог (полілог) та монолог. Так, функціональними особливостями діалогу науковці вважають непідготовленість мовлення, ситуативність, безпосереднє звернення до адресата, відсутність попереднього обмірковування, яке, своєю чергою, може викликати появу «шаблонних фраз». Реплікам діалогу притаманні неповні речення [6, с. 144].

Зазначимо, що Л. Щерба особливості діалогу пояснює недостатнім контролем свідомості, участю у процесі діалогічного спілкування ситуації, жестів, міміки, інтонації, прагнення мовців до «спрощення» свого мовлення [6].

Діалог – це не тільки сам процес мовленнєвої діяльності, а й його результат – діалогічний текст. Специфічність діалогу, складність його структури зумовлені взаємодією цілої низки факторів, які необхідно враховувати, наприклад, стан мовця й того, хто слухає, норми й правила мовленнєвої поведінки; у діалозі передбачається швидка зміна актів сприймання й говоріння.

У науковій літературі відсутня єдина думка щодо визначення видів, форм діалогу. Серед його видів виокремлюють діалог-розпитування, діалог-з'ясування, діалог-обмін розмірковуваннями, враженнями, діалог-волевиявлення; діалог-пояснення, діалог-договір, ситуативно-обумовлений діалог, бесіду-обговорення.

У діалозі багато звертань, запитальних та окличних речень. Для синтаксису діалогу характерні неповні, еліптичні, односкладні речення. Діалог, на відміну від монологу, що може бути заздалегідь підготовлений, майже завжди носить спонтанний характер. Діалог виникає тоді, коли свідомість особистості орієнтована на обмін думками, міжособистісні контакти, взаємозбагачення досвідом тощо. «Діалогічне мовлення ніби «тече» само по собі, кожний новий вислів у ньому цілком зумовлений ситуацією і попередніми висловами (контекстом)» [3, с. 94].

Монолог – мовлення однієї людини, що не потребує миттєвого відгуку слухача, проте зорієнтоване на сприймання іншими. Тому таке мовлення повинно бути зрозумілим і змістовним, адже інформацію, яку прагне донести мовець, може бути невідома іншим.

До функціональних особливостей монологу належать використання літературної лексики, розгорнутість, прагнення до чіткого граматичного оформлення, зв'язність, певна завершеність. Мовець теж, як і під час діалогізування, використовує екстралінгвістичні та інтонаційні засоби виразності, однак вони лише доповнюють, підсилюють мовлення, а не замінюють його.

При формуванні і породженні мовного тексту мовець обов'язково орієнтується на потенційного реципієнта: рівень підготовки до сприйняття цього тексту, вік, соціальний, емоційно-психічний стан й інші характеристики.

Отже, монолог, як і діалог, можливо розглядати з позицій дискурсу, розподілу мовних ролей. Хоча в цьому випадку не передбачається зміни мовних ходів, як це відбувається в діалозі. Адже розподілена між двома чи декількома комунікантами тема діалогу відрізняється від теми монологічного тексту. Темі діалогу притаманна динамічність, активність, монологічні ж висловлювання є завершеними, закритими у семантичному відношенні.

Монологічна і колективна форми спілкування вирізняються і сферою вживання. Основні комунікативні ситуації вживання монологічного мовлення – це сфера мистецтва, ораторського виступу, спілкування по телебаченню, ситуація навчання (мовлення педагога). У побутовому спілкуванні монологічне мовлення зустрічається відносно рідко. Що ж до колективних форм спілкування (діалогу й полілогу) – вони поширені й в побутовій сфері, художній літературі.

Монологічне мовлення має складну композиційну структуру, потребує завершеності думки, суворішого дотримання граматичних правил, чіткої логіки та послідовності під час викладу того, про що хоче сказати особа, яка виголошує монолог. Для монологу характерна складніша синтаксична будова, порядок слів у монологічному мовленні ближчий до того, який існує в писемному мовленні. Для того, щоб монолог відбувся, треба дотримуватися таких вимог: «мовець повинен перебувати на вищому інформаційному рівні, ніж слухач, він повинен мати намір і готовність передавати інформацію» [6, с. 69].

Що ж до особливостей розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку, то С. Рубінштейн зазначає, що воно є насамперед ситуативним, яке передається за допомогою цілої гами виразних засобів [5, с. 392]. Це мовлення, що породжується ситуаціями, які безпосередньо сприймаються дітьми. Психолог зауважує, що мовлення маленької дитини не утворює такого контексту, щоб лише на його підставі можна було б усе зрозуміти; для його розуміння потрібно враховувати ту конкретну наочну ситуацію, у якій перебуває дитина та якої стосується її мовлення [5, с. 404]. Отже, С. Рубінштейн стверджує, що мовлення дитини – це усне мовлення, яке служить їй для спілкування із довкіллям.

Мовлення молодших дошкільників є переважно розмовним, діалогічним. Навіть тоді, коли дитина цього віку вчиться будувати самостійні розповіді,

елементи діалогу все ж зберігаються. Так, часто мовлення дітей будується на наочних уявленнях, емоційне ставлення до предмета переважає над предметним змістом мовлення. Тому мовлення маленької дитини досить емоційне, супроводжується мімікою, жестами. Мовлення старших дошкільників зберігає ситуативність, але з розвитком контекстного мовлення дитина користується то діалогічною, то монологічною формами зв'язного мовленням, залежно від характеру спілкування.

У дослідженні М. Львова здійснено порівняльний аналіз діалогічного й монологічного мовлення. Науковець вважає, що в закладі дошкільної освіти необхідно розвивати мовленнєву активність дітей, вчити їх розмовляти, задавати запитання, відповідати на них, доводити, пояснювати, розмірковувати. В залежності від того, як дитина починає відповідати: зв'язними розгорнутими відповідями, якщо вона починає доводити, пояснювати, то в діалозі закладаються основи монологічного мовлення [4, с. 66 – 68].

Отож, поступово діти переходять від переважно діалогічного спілкування до розгорнутих висловлювань, за допомогою яких передають свої думки й почуття, коментують й узгоджують свої дії з іншими дітьми групи, фіксують знання про себе й довкілля. Дитина розуміє, що мовлення є важливим засобом спілкування й пізнання, тому поступово приділяє особливу увагу його фонетичному, лексичному, граматичному аспектам.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що розвиток зв'язного мовлення передбачає формування діалогічного й монологічного мовлення, під час формування яких слід навчати дітей вмінню вести діалог, заохочувати розмови, користуватися комунікативними еталонами; доводити, пояснювати, розмірковувати, а також оволодівати такими якостями зв'язного мовлення, як логічність, послідовність, змістовність, виразність тощо.

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок є аналіз ефективних форм та методів розвитку зв'язного мовлення дошкільників.

Список використаних джерел

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с.
2. Краткий психологический словарь / сост. Л.А. Карпенко; под общей ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. Москва : Политиздат, 1985. 431 с.
3. Леонтьев А.А. Речь. Общая психология / под ред. А.В. Петровского. Москва, 1970. 194 с.
4. Львов М.Р. Методика развития речи младших школьников. Москва : Просвещение, 1985. 176 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологи. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 720 с.
6. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. Москва : Академия, 2003. 151 с.

Abstract. *The article analyzes the essence of coherent speech, its main types –*

dialogic and monologue speech, their functional features and compositional structure; the peculiarities of the development of coherent speech of preschool children as an important means of communication and cognition are described.

Key words: *coherent speech, dialogue, monologue, preschool children.*

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СТЕП-АЕРОБІКИ

Подлісна Світлана, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Хлус Н.О.****, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті досліджено вплив здоров'язбережувальної технології степ-аеробіки на рівень фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку. З'ясовано, що впровадження здоров'язбережувальної технології степ-аеробіки у дошкільний навчальний заклад обумовлює: покращення рівня фізичної підготовленості, розвиток координації, зміцненням кістково-м'язової системи, підвищення морфо-функціональних показників, покращення психоемоційного стану дітей старшого дошкільного віку, що необхідно дитині перед вступом до школи.*

Ключові слова: *фізична підготовленість, здоров'язбережувальна технологія, степ-аеробіка, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини – одне з основних завдань, визначених Законом України «Про дошкільну освіту». На сьогодні проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку, їх фізичного розвитку, рухової активності, рівня фізичної підготовленості постає перед сучасним суспільством як ніколи. Одне з найбільш актуальних на сьогоднішній день питань серед дітей дошкільного віку – це фізичне здоров'я, тому здійснюється активний пошук результативних здоров'язбережувальних технологій, які б після впровадження їх в освітній процес сформували у дітей дошкільного віку фізкультурно-оздоровчий вплив в привабливих різноманітних формах [1, с. 14]. Враховуючи зацікавленість дошкільнят старшого дошкільного віку до фізкультурно-оздоровчих занять з музичним супроводом, було обрано для дослідження рівня фізичної підготовленості сучасну популярну здоров'язбережувальну технологію – степ-аеробіку [3, с. 97].

Проблемою покращення стану здоров'я дітей дошкільного віку займалися такі сучасні українські та закордонні науковці, як М. В. Сократов, 2005;

Л. П. Ігнатієва, 2008; В. М. Єфімова, 2010; Л. В. Геращенко, 2011; С. В. Пєхарєва, 2012.

Мета статті: дослідити рівень фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку під впливом здоров'язбережувальної технології степ-аеробіки**.**

Організація дослідження. Дослідження проводилось в період 2020–2021 н. р. на базі дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 5 «Журавка» м. Глухів. У ньому прийняло участь 25 дітей старшої дошкільної групи, де дітям було запропоновано займатися під час занять з фізичної культури за спеціальною програмою зі степ-аеробіки. Було досліджено показники фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку.

Під час дослідження було вивчено показники фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку (6 років): біг 10 м, біг 30 м, човниковий біг 4 х 9 м, стрибок у довжину з місця, стрибок у довжину з розбігу, стрибок у висоту з розбігу, метання мішечків з піском на дальність (100 гр.), вис на зігнутих руках, підйом тулуба з положення лежачи за 1 хв., нахил тулуба вперед з положення сидячи [2, с. 17].

Виклад основного матеріалу. Цілеспрямований розвиток рухових якостей повинен починатися у дошкільному віці. Тільки за цієї умови можна забезпечити необхідну загальну фізичну підготовленість дошкільнят.

Одним з найбільш важливих факторів, що забезпечують потенціал здоров'я в цілому, є показники фізичної підготовленості. Показники фізичної підготовленості дошкільнят можуть спрямовано поліпшуватися без будь-яких лікарських засобів, за допомогою задоволення природної біологічної потреби організму в руховій активності [4, с. 171].

На початку дослідження встановлені показники фізичної підготовленості дівчаток та хлопчиків старшого дошкільного віку (табл. 1). У дівчаток старшого дошкільного віку спостерігається підвищення показників майже у всіх контрольних випробуваннях, окрім нахилу тулуба вперед з положення сидячи. Найбільша динаміка показників спостерігається в стрибках в довжину з розбігу та у стрибках у висоту з розбігу. Середні показники оцінюються за оцінними таблицями на «добре».

Таблиця 1.

Показники фізичної підготовленості хлопчиків та дівчаток старшого дошкільного віку

№	Контрольні випробування	Дівчата (n=15)	Хлопчики (n=10)
		X ± m	X ± m
1	Біг 10 м, с	2,86 ± 0,17	2,8 ± 0,23
2	Біг 30 м, с	7,16 ± 0,75	6,96 ± 0,51
3	Човниковий біг 4 х 9 м, с	13,36 ± 0,77	12,7 ± 0,82
4	Стрибок у довжину з	104,73 ± 20,5	115,7 ± 11,5

	місця, см		
5	Стрибок у довжину з розбігу, см	160,7 ± 20,03	177,0 ± 21,64
6	Стрибок у висоту з розбігу, см	52,33 ± 4,09	52,17 ± 3,39
7	Метання мішечків з піском на дальність (100 гр)	5,80 ± 1,22	9,61 ± 2,31
8	Вис на зігнутих руках, с	19,77 ± 9,97	14,27 ± 7,34
9	Підйом тулуба з положення лежачи за 1 хв	25,0 ± 4,84	26,266 ± 5,95
10	Нахил тулуба вперед з положення сидячи, см	6,67 ± 3,79	8,0 ± 2,84

У хлопчиків старшого дошкільного віку спостерігається збільшення показників у всіх контрольних випробуваннях. Середні показники оцінюються за оцінними таблицями так: контрольні випробування з бігу на 30 м. – «задовільно», з човникового бігу – «добре», зі стрибків у довжину з місця – «добре», з піднімання тулуба з положення лежачи за 1 хв. – «відмінно», з нахилу тулуба вперед з положення сидячи – «відмінно».

Після застосування здоров'язбережувальної технології – степ-аеробіки в навчальному процесі дошкільного закладу, на кінець навчального року спостерігається тенденція покращення фізичної підготовленості за всіма показниками (табл. 2).

Таблиця 2.

Динаміка показників фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку

Показники	Вихідні дані			Кінцеві дані		
	Висок	Норма	Низьк	Висок	Норма	Низьк
Біг 10 м, с	8 %	76 %	16 %	14 %	80 %	6 %
Біг 30 м, с	11 %	80 %	9 %	15 %	80 %	5 %
Човниковий біг 4 х 9 м, с	13 %	68 %	19 %	20 %	72 %	8 %
Стрибок у довжину з місця, см	13 %	77 %	10 %	19 %	79 %	2 %
Стрибок у довжину з розбігу, см	11 %	79 %	10 %	17 %	77 %	6 %
Стрибок у висоту з розбігу, см	12 %	72 %	16 %	15 %	77 %	8 %

Метання мішечків з піском на дальність (100 гр)	10 %	77 %	13 %	14 %	79 %	7 %
Вис на зігнутих руках, с	8 %	76 %	16 %	14 %	80 %	6 %
Підйом тулуба з положення лежачи за 1 хв	5 %	77 %	18 %	10 %	82 %	8 %
Нахил тулуба вперед з положення сидячи, см	9 %	78 %	13 %	15 %	80 %	5 %

Висновки та перспективи подальших досліджень: За отриманими результатами дослідження встановлене якісне зростання за всіма показниками фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку. Впровадження степ-аеробіки в освітній процес дітей старшого дошкільного віку визначає: збільшення рівня фізичної підготовленості дошкільників до навчання у школі, розвиток координаційних здібностей, фізичних якостей – м'язової сили, спритності, витривалості, гнучкості; зміцненням кістково-м'язової системи, підвищення морфо-функціональної діяльність органів і систем організму.

Список використаних джерел

1. Богініч О. Л. Левінець Н. В., Петрова Ж. Г. Створення здоров'язберігаючих технологій в дошкільному навчальному закладі. Сучасні технології в дошкільній освіті України / Упорядник І. І. Загарницька. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. С. 14–25.
2. Вільчковський Е. С. Критерії оцінювання стану здоров'я фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей дошкільного віку. Київ, 1998. 96 с.
3. Івахно О. П. Здоров'язбережувальні технології в системі дошкільної освіти. *Часопис «Дитячий садок»*. 2008. № 21. С. 97–100.
4. Семенова Н. І. Формування здорової особистості дошкільника: теоретичний аспект. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Педагогічні науки»*. Луцьк : Волинський національ. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. № 23. С. 171–175.

Abstract. *The paper analyzes the influence of step aerobics health keeping technology on the level of physical readiness of senior preschool children. It was defined that introduction of step aerobics health keeping technology into the educational process of senior preschool children determines increasing the level of physical readiness of senior preschool children to training at school, developing coordination skills and physical qualities such as muscle strength, agility, endurance, and flexibility; strengthening the musculoskeletal system, increasing functional activity of organs and body systems.*

Key words: *physical readiness, health keeping technology, step aerobics, senior preschool children.*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПЛАВАННЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Пономаренко Жанна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Хлус Н.О.,*** *кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *В статті розглядаються особливості навчання плаванню дітей старшого дошкільного віку у закладах дошкільної освіти, структура та зміст занять. Аналізується вплив занять плаванню на організм дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова: *діти старшого дошкільного віку, навчання плаванню, заклад дошкільної освіти, структура та зміст занять.*

Постановка проблеми. Плавання є сприятливими для всебічного фізичного розвитку дитини. Під час плавання чергуються напруга та розслаблення різних м’язів, що збільшує їхню працездатність і силу. У воді зменшується статичне напруження тіла, знижується навантаження на ще незміцнілий і податливий дитячий хребет, який в цей час правильно формується, виробляється гарна постава. У той же час активний рух ніг під час плавання зміцнює стопи дитини та запобігає розвитку плоскостопості. Систематичні заняття з плавання ведуть до вдосконалення органів кровообігу та дихання. Це відбувається завдяки ритмічній роботі м’язів, необхідності долати опір води. Поліпшується серцева діяльність, рухливість грудної клітки, збільшується життєва ємність легень. Регулярні заняття з плавання позитивно впливають на загартовування дитячого організму: удосконалюється механізм терморегуляції, підвищуються імунологічні властивості, покращується адаптація до різноманітних умов довкілля. Зміцнюється також нервова система, міцнішає сон, покращується апетит, підвищується загальний тонус організму, удосконалюються рухи, збільшується витривалість [2, с. 73]. Одночасно з навчанням плаванню дітям прищеплюються вміння та навички самообслуговування, що дуже важливо для їхнього всебічного розвитку. Плавання благотворно впливає як на фізичний розвиток дитини, а й на формування її особистості. Не всім дітям дошкільного віку ознайомлення з водою приносить задоволення та радість, деякі побоюються заходити у воду, бояться глибини. Саме тому перші кроки в навчанні плавання спрямовані на те, щоб допомогти дитині подолати це неприємне та нешкідливе почуття. Заняття з

плавання розвивають такі риси особистості, як цілеспрямованість, витримку, рішучість, сміливість, дисциплінованість, вміння діяти у колективі, виявляти самостійність [4, с. 25].

Мета статті: теоретично обґрунтувати особливості навчання плаванню дітей старшого дошкільного віку у закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші труднощі у навчанні плаванню обумовлені специфічними властивостями води: вода легко потрапляє до рота, носа, вуха, викликаючи неприємні відчуття. Найчастіше це відбувається тому, що при зануренні рот дитини залишається відкритим, а багато дітей намагаються робити вдих у воді. Тому спочатку потрібно навчити дитину затримці дихання на вдиху і щоразу (в домашніх умовах) нагадувати їй, щоб її рот при зіткненні з водою було закрито. Дитині потрібно багато разів нагадувати, що у воді не можна робити вдих: він виконується тільки над водою. Такі нагадування потрібні до тих пір, поки у дитини не виробиться стійка звичка стежити за цим самостійно. Якщо вода таки потрапила дитині до вуха, її обов'язково потрібно видалити. Для цього необхідно схилити голову набік, потрясти головою, і вода, як правило, витікає. Якщо вода потрапила до носа, треба зробити інтенсивний видих над поверхнею води через ніс (при закритому роті). Великі проблеми виникають при зіткненні слизової оболонки носа або очей з водою [5, с. 21]. У дитини це викликає неприємні відчуття та емоції, адже все навчання має проходити з емоційно-піднесеним настроєм.

З перших занять необхідно привчати дитину відкривати у воді очі, всі вправи виконувати з розплющеними очима. Інший складністю і те, що це предмети у воді розпливчасті і сприймаються у спотвореному вигляді. Труднощі початкового етапу навчання полягають у тому, що, з одного боку, вправи, що виконуються дитиною, потребують зосередження, а з іншого – тривале перебування в одній позі, обмеження рухів швидко викликають озноб, виникає «гусяча шкіра», тремтіння, сині губи на різних ділянках шкіри [3, с. 115]. Не можна захистити дитину від усіх труднощів, пов'язаних з освоєнням водою, вони, безумовно, будуть, але її потрібно переконувати в тому, що з кожним разом їх стане все менше і менше: малюк сам це відчує, у нього з'явиться впевненість у своїх силах. При знайомстві з водою, потрібні послідовність та поступовість. Навчання можна розпочинати навіть в домашніх умовах: 1. схилитися над тазиком та вмивати обличчя; дати воді вільно стікати, не струшуючи її з обличчя; 2. те саме, але намагатися не заплющувати очі, дати можливість воді вільно стікати з обличчя; схилитися над тазиком, жменями набирати воду, поливати собі шию, дати воді вільно стікати; схилитися над тазиком, жменями набирати воду, поливати собі голову, нехай вода спочатку стікає по голові; поливати водою голову, давати воді вільно стікати. Ті ж вправи можна виконати за допомогою дорослих. Особливо потрібна увага та турбота дорослих, їх перебування поруч, доброзичливе ставлення вселяють у дитину впевненість та бажання виконувати завдання.

Дуже важливо одразу правильно формувати рухові навички у дітей, оскільки переучувати їх важко. Одне з основних завдань занять з плавання – це загартовування організму дітей (удосконалюється механізм терморегуляції, підвищуються імунологічні властивості, поліпшується адаптація до різноманітних умов довкілля), але й надання їм можливості навчитися плавати, подолати почуття страху і страх глибини. Навчання плавання відбувається у формі групових занять. Залежно від віку дітей та від конкретних умов (кількість дітей у групі, розмір басейну, мета заняття) кількість підгруп може бути різною. Наприклад, першу і другу молодші групи ділять на підгрупи, щоб у кожній з них було не більше 6-8 дітей, у старших підгрупах повинно бути не більше 10−12 дітей. Тривалість занять у різних вікових групах неоднакова. Вона встановлюється залежно від віку, і навіть від періоду навчання. Формування вміння плавати передбачено програмою, починаючи з молодшої групи, тобто. з четвертого року життя дитини. Водночас у багатьох закладах дошкільної освіти, які мають басейн, практикуються заняття з плавання з дітьми другого та третього років життя. Успішність навчання дітей дошкільного віку плаванню та ступінь їх оздоровчого впливу залежить від того, наскільки чітко дотримуються всі основні вимоги до його організації, забезпечуються заходи безпеки, виконуються необхідні санітарно-гігієнічні правила. У ЗДО дітей можна навчати елементарним рухам синхронного плавання та гри у водне поло. У ЗДО проводяться водні спортивні свята та дозвілля [1, с. 45].

Висновки та перспективи подальших досліджень: Систематичне плавання допомагає розвивати органи кровообігу та дихання. У результаті таких занять зміцнюється нервова система, міцнішає сон, покращується апетит, удосконалюються рухи. Регулярні вправи у воді позитивно впливають на дитячий організм, сприяють його загартуванню, формуванню правильної постави. Активний рух збуджує клітини кори головного мозку, до того ж вода здійснює масаж шкіри і м’язів. Заняття плаванням розвивають цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, сміливість, дисциплінованість, уміння працювати у колективі, сприяючи особистісному становленню дошкільника. Навчання дітей плавання в ЗДО являє собою ряд взаємопов’язаних процесів, достатньо складних в організаційному плані. Слід забезпечити необхідні умови для безпечного життя дітей в ЗДО, налагодити медично-педагогічний контроль за вихованням та здоров’ям з урахуванням індивідуальних психофізіологічних особливостей дитини.

Список використаних джерел

1. Васильев В. С., Никитский Б. Н. Обучение детей плаванию. Москва: Физкультура и спорт, 2006. 240 с.

2. Ганчар И. Л. Плавание: теория и методика преподавания: учебник для студ. фак-тов физ. воспит. и спорта пед. учеб. заведений. Минск, 2005. 350 с.

3. Осокина Т. И. Физическая культура в детском саду: учебник. Москва: Физкультура и спорт, 2006. 304 с.

4. Єніна Л. Т. Хлюпайтеся на здоров’я. *Дошкільне виховання*. Київ, 2003. № 7 С. 24−25.

5. Короп Ю. О. Ванна – домашній бассейн. *Дошкільне виховання*. Київ, 1998 р. № 9. С. 21−23.

Abstract. *The article analyzes the features of teaching swimming of senior preschoolers in preschool educational institutions, the structure and content of classes. The influence of swimming classes on the body of senior preschoolers is analyzed in the article too.*

Key words: *senior preschoolers, swimming training, preschool educational institution, structure and content of classes.*

ТЕХНОЛОГІЇ SMART BOART ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Процайло Марія*, магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник: ***Винницька Н.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики, інформатики та методики їх викладання у початковій школі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація*. У статті розглядається процес інформатизації освіти, що включає використання мультимедійних та інтерактивних технологій для активізації процесів розвитку наочно-дієвого, наочно-образного, теоретичного типів мислення; на розвиток творчого, інтелектуального потенціалу учня, вміння спілкуватися; активізувати всі рівні освітнього процесу, підвищити його ефективність та якість. Центральною фігурою в цьому процесі є комп’ютер. А також додаткове обладнання, яке допомагає вивести навчання на новий рівень. Усьому цьому сприяє впровадження в навчальний процес не лише комп’ютерів, а й мультимедійних та інтерактивних технологій, таких як мультимедійні проектори та інтерактивні дошки.*

Ключові слова*: освітній процес, комп’ютер, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка*

Постановка проблеми. В останні роки все більше вивчається використання мультимедійних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах. Оскільки це не лише сучасні технічні засоби, а й зовсім інші форми та методи навчання, новий підхід до процесу навчання. Використання мультимедійних засобів навчання сприяє реалізації студенто-орієнтованого підходу до навчання, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням особливостей дітей, рівня їх засвоєння, нахилів [1, с. 6].

Як правило, більшість викладачів і студентів, так чи інакше знайомі з комп'ютерною технікою, безпомилково відносять до апаратних мультимедійних засобів акустичні системи (динаміки), звукову карту (плату), мікрофон, спеціальну комп'ютерну відеокамеру і, можливо, джойстик. Всі ці пристрої є дійсно поширеними компонентами мультимедійного обладнання, вони досить прості у використанні, мають дуже чітке призначення і не вимагають детального опису. Набагато більший інтерес можуть представляти спеціалізовані мультимедійні засоби, основною метою яких є підвищення ефективності навчання. До таких сучасних засобів в першу чергу слід віднести інтерактивні мультимедійні дошки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-практичні основи організації педагогічного процесу з використанням нових інформаційних технологій, мультимедійних засобів навчання привертали увагу багатьох науковців і практиків. Нові форми представлення навчального матеріалу засобами Smart Board описували Л. Веселовська, І. Кисла, І. Кретова, Н. Уланова, Т. Щепакіна та ін. Питання забезпечення сфери освіти теорією і практикою використання інтерактивної дошки порушували Б. Андерсен, Л. Карташова, В. Лапінський, Т. Носенко, В. Осадчий, Н. Решетнікова та ін. У своїх працях вони доводять її ефективність як найкращого із сучасних технічних засобів для наочного навчання, що існують нині.

Мета статті: окреслити необхідність використання інтерактивного обладнання, зокрема технології Smart Board в освітньому процесі початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Використання інформаційних технологій у навчальному закладі допомагає педагогам зробити роботу привабливою для дітей, наповнити її новим змістом, зробити процес навчання більш ефективним та практичним.

Поява в арсеналі педагога такого приладу, як інтерактивна дошка, стає гармонійним поєднанням традиційних методів із застосуванням інтерактивного обладнання, що сприяє вирішенню багатьох завдань у навчанні дітей.

Інтерактивна дошка – це сенсорний екран, який працює як частина системи, що включає комп'ютер і проектор. Інтерактивна дошка є зручним інструментом для організації навчального процесу [5].

Особливістю інтерактивної дошки є тактильне управління, яке допомагає реалізувати різні стилі навчання. Дошка реагує на дотик ваших пальців так, ніби ви натискаєте комп'ютерну мишу. Методичні освітні рішення за технологією Smart Board дозволяють спиратися на природні психофізіологічні можливості дитини, не лише слухову та зорову, а й тактильну систему. На відміну від інших комп'ютерних засобів, не обмежує функціональність руки, не перетворює її на простий пристрій для утримання контрольної точки (мишки), а пропонує багато інших способів контакту. Розвиваючи моторику, ми створюємо передумови для формування багатьох психічних процесів. Вченими доведено позитивний вплив маніпуляцій руками на функції вищої нервової

діяльності, розвиток мовлення, мислення, пам’ять, увагу та сприйняття. Розвивальна робота спрямована від руху до мислення, а не навпаки.

Отже, Smart Board є ще одним інструментом, який можна використовувати під час корекційної роботи з розвитку моторики пальців рук, тактильного сприйняття; подолати рухову незграбність, неточність рухів [4].

Якщо дитина опановує матеріал лише у вигляді перегляду та слухання, то виходить результат і прогноз. Якщо людина не пасивно засвоює потік інформації, а динамічно взаємодіє з ним, тобто є інтерактивним, тактильно пов’язаний з цим культурним середовищем, то ми можемо сприйняти інший результат і, отже, іншу точку зору.

Більш ефективним є процес, максимально динамічний і пластичний, що відображає особливості особистості. Якщо темп і ритм життя конкретного учня можна зберегти і підтримувати електронною технікою, інтерактивною дошкою, то це можна вважати сприятливим фактором. Інтерактивні технології, які представлені Smart Board, дозволяють створювати різні ситуації за допомогою технологічних можливостей програми. Є як найпростіші, так і найскладніші. Але всі вони мають важливу якість – їх можна швидко трансформувати. Екран можна закрити-відкрити шторкою; зміна кольору; ховати та показувати об’єкти тощо – просто дайте команду одним дотиком. Зникнення та повторна поява є важливим елементом гри [2].

Таких чарівних можливостей багато, достатньо, щоб дитина втягнулася в роботу дошки і мала мотивацію. Такі завдання та ігри, враховуючи особливості психофізичного розвитку та здібності учнів, може розробити будь-який учитель за своїм предметом і зібрати у своєрідний методичний електронний банк.

Використання інтерактивної дошки та іншого інтерактивного обладнання обіцяє значні переваги, але вимагає зміни методичних підходів до навчання. Крім того, проведення уроку з використанням інформаційних технологій вимагає від педагога навичок користувача, володіння комп’ютером та мультимедійними додатками [1, с. 23].

В процесі використання інтерактивних методів навчання, важливим акцентом є якісне обладнання, але не вирішальним. Продуктивне впровадження інтерактивної дошки в освіту потребує добре розробленої методики, підкріпленої методичними матеріалами, якісним програмним забезпеченням та курсами підвищення кваліфікації. Користуватися комп’ютерною технікою може лише педагог, який володіє достатнім рівнем методичних знань і вмінь.

Насамперед, у роботі з педагогами варто визначити позицію: не нав’язувати власне бачення, не декларувати загальноприйняті методи, а створити умови, які дозволяють їм знайти власні підходи до вирішення проблеми. А коли підходи будуть знайдені, учитель неодмінно може розраховувати на підтримку та допомогу в їх реалізації.

В рамках внутрішньо-шкільної системи методичної підтримки вчителів у сфері використання ІКТ у школах організовано практичні заняття та навчальні семінари. Метою цих заходів є розвиток компетенцій та навичок педагогів

щодо організації навчально-виховного процесу за допомогою сучасного інтерактивного обладнання. Для досягнення мети визначається набір завдань:

1. ознайомити вчителів з різноманітними інтерактивними прийомами, які використовуються в процесі навчання;
2. вивчити основні особливості інтерактивної системи;
3. показати ефективність використання Smart Board в навчальному процесі початкової школи;
4. продемонструвати, як використовувати електронні дидактичні матеріали, створені за допомогою програмного забезпечення Smart Notebook, на різних типах і етапах уроків;
5. вивчити основні особливості програмного забезпечення Smart Notebook;
6. розглянути алгоритм підготовки до уроку за допомогою Smart Board [2, с. 14].

Показником ефективності системи методичного забезпечення є готовність вчителів школи брати участь у заходах різного рівня, передавати досвід роботи колегам.

Підготовка вчителів у системі підвищення кваліфікації до використання інтерактивних засобів навчання у школі є дуже важливим і багатогранним завданням, яке потребує всебічної підготовки, кваліфікованого кадрового потенціалу та підтримки з боку педагогічної громадськості [3].

Висновки та перпективи подальших досліджень. Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна з упевненістю констатувати, що Smart Board відіграє значну роль в організації навчального процесу, забезпечує інтерактивний спосіб проведення занять, залучаючи аудіальний, візуальний і кінестетичний канали сприйняття інформації, сприяє підвищенню пізнавальної активності дитини.

Список використаних джерел

1. Лабудько С. П. Теорія та методика застосування інтерактивних засобів навчання. Методичні вказівки. Суми: Редакційно-видавничий відділ СОІППО, 2014. – 48 с.
2. Методика застосування технології SMART Board у навчальному процесі : навчальний посібник / Г.Ф. Бонч-Брує́вич, В.О. Абрамов, Т.І. Косенко. Київ: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2007. – 102 с.
3. Семеніхіна О.В. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до SMART-суспільства [Електронний ресурс] Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua
4. Якубов С. Технології SMART та навчальні матеріали / С. Якубов, Я. Якінін. Hi-Tech у школі. 2011. № 3 – 4.
5. Smart-технології в Україні і світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji/.

Abstract. *The article considers the process of informatization of education, which includes the use of multimedia and interactive technologies to enhance the development of visual-effective, visual-image, theoretical types of thinking; on the development of creative, intellectual potential of the student, the ability to communicate; to intensify all levels of the educational process, increase its efficiency and quality. The central figure in this process is the computer. As well as additional equipment that helps bring learning to a new level. All this is facilitated by the introduction of not only computers into the educational process, but also multimedia and interactive technologies, such as multimedia projectors and interactive whiteboards.*

Key words: *educational process, computer, multimedia projector, interactive whiteboard*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ревера Людмила Григорівна*, вихователь першої категорії Роменського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №2 «Журавка» Роменської міської ради Сумської області.*

Анотація. *У статті висвітлена проблема виховання у дітей свідомого і відповідального ставлення до питань особистої безпеки і безпеки оточення. Розкриваються основні принципи організації освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку з формування основ безпеки життєдіяльності. Обґрунтовується необхідність врахування психолого-педагогічних умов виховання безпеки життєдіяльності у старших дошкільників.*

Ключові слова: *безпека життєдіяльності, безпечна поведінка, культура безпеки, особиста безпека.*

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти є формування у дітей знань про основи безпеки життєдіяльності та умінь і навичок раціональної поведінки.

Базовий компонент дошкільної освіти як державний освітній стандарт орієнтує педагогів на необхідність планомірної і системної роботи щодо формування у дітей елементарної компетенції з основ безпеки життєдіяльності. Дошкільний вік – важливий період, коли формується особистість і закладаються основи досвіду безпечної життєдіяльності, здорового способу життя [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема формування у дітей свідомого і відповідального ставлення до питання особистої безпеки і безпеки оточення розглядалася українськими науковцями (А. Богуш, О. Долинна, Н. Журавова, Л. Карноух, А. Колядіна, О. Корнєва, В. Романенко, В. Сапронов та ін.)

Мета статті: розкрити особливості організації освітньої роботи з виховання основ безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування у старших дошкільників обізнаності та практичних навичок про основи здоров'я та безпеку життєдіяльності здійснювалося у процесі повсякденної освітньої роботи й охоплювало всі провідні форми діяльності дитини (гру, спілкування, трудову (предметно-практичну) діяльність).

У процесі виховання у дітей дошкільного віку основ безпеки життєдіяльності слід дотримуватися таких принципів [4]:

– систематичності (робота з безпеки життєдіяльності проводилася впродовж навчального року);

– доступності (наукова інформація, яка надавалася дітям, відповідала їхньому віку, була логічно структурована й адаптована для сприймання);

– послідовності і поступовості (нові знання, що здобували діти, ґрунтувалися на засвоєних, що сприяло формуванню в дошкільників системи уявлень і понять щодо безпеки в довкіллі, охорони, збереження і зміцнення здоров'я, а також розвитку умінь і навичок дбати про здоров'я та життя, як власне, так і оточуючих);

– науковості і дозованості (педагогічно доцільно дібрана, науково обґрунтована, обмежена за об'ємом інформація для дошкільників);

– наочності (максимально узагальнювали інформацію для дітей про безпеку здоров'я і фізичний розвиток);

– динамічності (постійно змінювали, розширювали й удосконалювали зміст освітньої роботи з дітьми);

– індивідуального підходу (враховували вікові й індивідуальні особливості і можливості кожної дитини);

– інтеграції (навчально-пізнавальна робота поєднувала усі розділи програми: мовленнєва діяльність, ознайомлення з довкіллям, ознайомлення з природою, художня література, фізичний розвиток, екологічне та валеологічне виховання, образотворча діяльність).

У процесі навчання дошкільників безпечної поведінки варто забезпечувати відповідні психологічно-педагогічні умови. Оскільки постійна, цілеспрямована робота з чинниками, які можуть становити загрозу життю і здоров'ю дитини, може негативно вплинути на психологічне здоров'я дітей, намагалися враховувати особливості дитячої психіки, її підвищену вразливість. Постійно стежили за емоційним станом дітей, включали у навчально-виховну роботу з дітьми релаксаційні паузи, етюди з психогімнастики тощо [5].

Освітню роботу для забезпечення максимального результату варто здійснювати одночасно в трьох напрямах: дошкільний заклад – діти – батьки.Важливого значення має формування психологічної готовності дітей до сприйняття відповідної інформації про небезпеку та практичні дії у надзвичайних ситуаціях.

Розширення умінь дітей про небезпечні предмети, явища та ситуації має відбуватися не лише на інформаційному, а й на емоційно-чуттєвому рівні. З цією метою слід використовувати художнє слово: казки, оповідання, загадки, прислів'я, приказки.

Важливу роль у розвитку навичок безпеки життєдіяльності дошкільників відіграє предметно-розвивальне середовище. У групі наявні дидактичні і настільно-друковані ігри, пізнавальна література, відповідний ілюстративний матеріал, функціонує куточок безпеки, який призначений для інформування дітей про певні небезпечні ситуації та речі, які можуть загрожувати життю та здоров'ю. Систематично проводяться «Тижні знань з безпеки життєдіяльності» з врахуванням пори року.

Формування у дітей свідомої безпечної поведінки в дозвіллі ґрунтується на позитивних прикладах дорослих. Особливу увагу треба приділяти роботі з батьками. Процес взаємодії закладу дошкільної освіти з родиною має відбуватися за напрямами: організація роботи з метою інформування про спільну діяльність та стимулювання активної участі батьків у ній; організація різноманітних заходів за участі батьків та участю фахівців різних структур: працівників правоохоронних органів, медичних працівників тощо; ознайомлення їх з результатами навчання дітей (відкриті перегляди, тематичні тижні, інформація в куточку батьків) [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. У дошкільному віці потрібно закласти фундамент знань і практичних дій про основи здоров'я та безпеку життєдіяльності, виробити усвідомлення пріоритету здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція від 12.01.2021). URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya (дата звернення: 13.01.2021).

2. Карпенко О., Зогоруйко Л. Безпека життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2016. 192 с.

3. Лохвицька Л. В. Організація освітньо-виховної роботи з дошкільниками за тематичним напрямом «Безпека життєдіяльності». *Безпека життєдіяльності*. № 11 (листопад). 2015. С. 14-16.

4. Лохвицька Л. В. Реалізація завдань з охорони, збереження і зміцнення здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей у дошкільному навчальному закладі: вимоги сьогодення. *Безпека життєдіяльності*. № 10 (жовтень). 2015. С. 11–14.

5. Ткаченко Ю. М. Шляхи удосконалення і підвищення якості навчально-виховного процесу з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в дошкільних навчальних закладах. *Безпека життєдіяльності*. № 9 (вересень). 2016. С. 5–9.

Abstract. *The article highlights the problem of developing of children's conscious and responsible attitude to personal safety and safety of others. The basic organization principles of educational and training work with the senior preschoolers and formation of the life safety principles have been described. The necessity of taking into account of psychological and pedagogical conditions of the life safety training for senior preschoolers has been considered.*

Key words: *life safety, safe behavior, safety culture, personal safety.*

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Репало Валерія*, студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Науковий керівник: ***Лебедик Л. В.****, доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Анотація*. У статті обґрунтовано необхідність використання особистісно орієнтованого підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти та виявлено напрями його реалізації.*

Ключові слова: *професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти, особистісно орієнтоване навчання, самостійна робота, дослідницька діяльність.*

Постановка проблеми. Сучасний випускник вищого навчального закладу має бути готовим до постійної самоосвітньої діяльності, вміти адекватно реагувати на професійні умови, які швидко змінюються, нестандартно мислити, брати на себе відповідальність і швидко приймати потрібні рішення. Розглядаючи професійну підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти, слід пов’язувати її з саморозвитком індивіда, з його не стільки технологічним, скільки з особистісним зростанням.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідженню сучасних проблем професійної підготовки фахівців, особливостей становлення і розвитку творчих якостей обдарованої особистості значну увагу приділили у своїх наукових працях Є. Антонович, Г. Гребенюк, В. Даниленко, Л. Лебедик [1–6; 8], В. Локшин, В. Радкевич, С. Рибін, В. Стрельніков [5; 7–11], В. Щербина, В. Яблонський та ін. Аналіз сучасних педагогічних досліджень свідчить про зростання уваги до проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців. Однак, проблема напрямів реалізації особистісно орієнтованого підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти залишається нерозв’язаною.

Метою статті є обґрунтування необхідності використання особистісно орієнтованого підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти та виявлення напрямів його реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідеї самореалізації, саморозвитку, самовизначення й самоактуалізації, проголошені синергетикою, гуманістичною філософією й психологією (М. Бердяєв, А. Маслоу, К. Роджерс, Ж. Сартр, В. Франкл, Е. Фромм та ін.) виявилися особливо затребуваними в сучасній соціокультурній ситуації, що визначило появу особистісно-орієнтованої парадигми освіти, спрямованої на перетворення студента в справжнього суб'єкта навчального процесу, який повноцінно реалізує в ньому свій спосіб життєдіяльності, свою індивідуальність, свій творчій потенціал.

Важливим напрямом реалізації в навчальному процесі особистісного підходу є така організації самостійної роботи, яка передбачає виявлення і врахування індивідуальних психологічних особливостей студента, його здібностей і схильностей, що забезпечує індивідуалізацію фахового навчання і виховання, формування творчої індивідуальності. Самостійна робота відіграє надзвичайно велику роль у навчанні та вихованні студентів. Знання, отримані у процесі самостійної роботи, є найбільш повними та міцними. Формування вмінь працювати самостійно, формування творчих вмінь у суб'єкта діяльності варто розглядати в якості основних завдань самостійної роботи.

Для реалізації особистісно орієнтованого підходу до навчання студентів-майбутніх фахівців дошкільної освіти найбільш вдалою є організація самостійної дослідницької діяльності, яка має бути спрямована на забезпечення так званого «механізму самореалізації особистості». Під час організації дослідницької діяльності необхідно робити акцент на створення умов, необхідних для розкриття творчих можливостей студентів під час навчання, забезпечення активізації потенціальних здібностей майбутніх фахівців дошкільної освіти. Професійна підготовка має забезпечити міцні наукові знання про соціальні й людські аспекти професійної праці.

Педагогічними умовами реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі організації дослідницької діяльності студентів-майбутніх фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах є: створення умов для розвитку і формування творчо активної особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти, який вже на етапі професійного становлення повинен мати можливість самостійно приймати рішення щодо визначення змісту освіти; узгодженість змісту освіти і напрямів дослідницької діяльності студентів, що забезпечить якість професійної підготовки майбутніх фахівців; оновлення навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу відповідно до вимог нормативних документів, що регулюють наукову діяльність закладів освіти України; забезпечення гармонізації взаємовідносин та інтересів співпраці студентів і викладачів під час організації навчання.

Важливу роль у формуванні професійної зрілості студентів відіграють дослідницькі семінари, які є вищою сходинкою навчальної діяльності та

спрямовані на формування у студентів навичок та вмінь проведення наукових досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти особливу увагу необхідно приділяти розвитку їх творчих здібностей, формування самобутності, особистої та професійної культури тощо. Педагогічний досвід показує, що означеним вимогам щодо підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти повною мірою відповідає особистісно орієнтований підхід, який може бути ефективно реалізований у таких напрямах: визначення змісту самостійної роботи відповідно до майбутньої професійної діяльності; відбір та дозування навчального матеріалу за індивідуальними інтересами та можливостями студентів; ретельна розробка методичного забезпечення самостійної роботи студентів; створення системи семінарських занять дослідницького типу; наявність самоаналізу та самоконтролю проведеної студентами навчально-дослідної роботи. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в удосконаленні професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти шляхом навчально-дослідної роботи.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. Дев'ять кроків становлення гармонійно розвиненої особистості. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості*. Зб. статей за матеріалами VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ-Краматорськ, 18-19 берез. 2020 р.); гол. ред. В. М. Пристинський. Слов'янськ, 2020. С. 55–63.

2. Лебедик Л. В. Застосування особистісного підходу у підготовці педагогічних працівників до проєктування у закладах освіти територіальних громад. *Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу* : збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 грудня 2021 р. / Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» ; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПІЕП, 2022. 375 с. С. 323–326.

3. Лебедик Л. В. Критерії фахового зростання особистості майбутнього соціального працівника. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (Бердянськ, 25–26.11.2021) / за ред. І. А. Барбашової, Л. Г. Ярощук. Бердянськ : БДПУ, 2021. 456 с. – С. 26–30.

4. Лебедик Л. В. Саморозвиток особистості майбутнього соціального працівника в умовах університету. *Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві* : Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 берез. 2021 р. / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Х. : Друкарня Мадрид, 2021. С. 264–265.

5. Лебедик Л., Стрельніков В. Розвиток особистісно-професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах*

післядипломної освіти: зб. наукових ст. / За заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми, 2021. 656 с. С. 572–579.

6. Лебедик Л. В. Теоретичні та методологічні аспекти фахового зростання особистості майбутнього соціального працівника в умовах особистісно-орієнтованого навчання. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (26–27 листоп. 2020 р., Бердянський державний педагогічний університет). Бердянськ, 2020. С. 59–61.

7. Стрельніков В. Ю. Концептуальні основи навчання, що стимулює особистісний розвиток здобувачів освіти територіальних громад**.** *Традиції та інновації у траєкторіях розвитку освітньо-педагогічного дискурсу* : колективна монографія / наук. ред. Р. Басенко ; Полтав. ін-т екон. і права Університету «Україна». Полтава : Університет «Україна», 2022. 274 с. С. 214–241.

8. Стрельніков В. Ю., Лебедик Л. В. Розвиток в особистості пізнавального і професійного інтересів під час вивчення педагогічних дисциплін. *Досягнення сучасної психологічної науки та практики*: Матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Вінниця, 26 берез. 2020 р.): тези доповідей / за заг. ред. проф. О. В. Бацилєвої. Вінниця, 2020. С. 98–102.

9. Стрельніков В. Ю. Модель професійного саморозвитку особистості майбутнього фахівця зі спеціальної освіти. *Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві* : матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 берез. 2021 р. / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Х. : Друкарня Мадрид, 2021. С. 248–250.

10. Стрельніков В. Ю. Можливості акселеративного навчання для розвитку особистості студента. *Шлях освіти*. 2008. № 2. С. 30–33.

11. Стрельніков В. Ю. Теоретичні засади фахового зростання особистості майбутнього фахівця зі спеціальної освіти. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (26–27 листоп. 2020 р., Бердянський державний педагогічний університет). Бердянськ, 2020. 358 с. С. 89–92.

Abstract. *The article substantiates the need to use a personality-oriented approach in the training of future specialists in preschool education and identifies areas for its implementation.*

Key words: *professional training of future specialists of preschool education, personality-oriented learning, independent work, research activity.*

РОЗВИТОК СПРИТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ФІТБОЛ – АЕРОБІКИ

***Романенко Аліна**, студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

*Науковий керівник: **Хлус Н.О.**, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

***Анотація.** В статті досліджено розвиток спритності у дітей старшого дошкільного віку засобом фітбол-аеробіки. Під час дослідження була розроблена та впроваджена система роботи, яка включала три етапи: етап початкового навчання вправи; етап поглибленого розучування вправи; етап закріплення та вдосконалення вправи з використанням спеціальних вправ фітбол-аеробіки.*

***Ключові слова:** фітбол-аеробіка, спритність, координація, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство – особливий віковий період, що володіє своєрідною специфікою розвитку та цінностями, мовою, способом мислення, почуттями, діями. Останнім часом з'явилося багато різних цікавих напрямів в фізкультурно-оздоровчій роботі ЗДО: фітбол-аеробіка, степ-аеробіка, аква-аеробіка та багато інших.

Заняття фітбол-аеробікою органічно поєднують у собі фізкультурні та ігрові вправи, які доступні дітям. Дітям подобається пострибати та пограти на фітболах, особливо якщо заняття проходять в ігровій формі під музичний супровід. Новою, не традиційною формою занять у ЗДО з фізичного виховання та розвитку спритності у дітей старшого дошкільного віку є фітбол-аеробіка. Виходячи з цього, проблемою дослідження є пошук найефективніших шляхів розвитку спритності у дітей старшого дошкільного віку.

Мета статті: теоретично обґрунтувати та дослідити розвиток спритності у дітей старшого дошкільного віку засобом фітбол-аеробіки.

Виклад основного матеріалу. Фітбол-аеробіка – це заняття на спеціальних м'ячах (фітболах) різного діаметру та форми, що проводяться під спеціально підібраний музичний супровід. На відміну від загальноприйнятих методик, вправи на фітболах дозволяють створити найбільш оптимальні умови для покращення розвитку такої фізичної якості – як спритність. Фітбол-аеробіка – новий сучасний напрямок аеробіки, «фітбол» у перекладі з англійської означає «м'яч для опори». Заняття на фітболах набувають все більшої популярності серед дітей дошкільного віку, вони доступні і сприяють підвищенню інтересу дітей до фізичних вправ. Спеціальні м'ячі (фітболи) були винайдені швейцарським лікарем-фізіотерапевтом Сюзан Кляйнфогельбах для реабілітації хворих після травм хребта, діаметром від 55 до 70 см, які

витримують вагу до 300 кг. Фітболи можуть бути не лише різного розміру, а й кольору. Заняття з фітболом дають унікальну можливість впливати на м'язи спини та хребет, вестибулярного апарату, координації рухів, розвивати спритність. Це дозволяє дітям почуватися досить комфортно на заняттях з фітбол-аеробіки.

Дослідження проводилися на базі Глухівського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) «Фіалка» Глухівської міської ради Сумської області.

Для вирішення даної проблеми науковцями була запропонована комплексна система роботи, що включає три етапи:

− етап початкового навчання вправи;

− етап поглибленого розучування вправи;

− етап закріплення та вдосконалення вправи з використанням спеціальних вправ фітбол-аеробіки.

Для створення найбільшого інтересу до занять з фізичної культури з елементами фітбол-аеробіки також було підібрано ігровий матеріал, музичні композиції та рухливі ігри. При складанні системи роботи занять з фізичної культури з елементами фітбол-аеробіки та перспективного плану ми спиралися на досвід науковців Богініч О. Л. Левінець Н. В., Петрова Ж. Г. – фітбол-аеробіка для дітей «Танці на м'ячах», роботу С.°В.°Кузьміної «Комплексний вплив вправ фітбол – аеробіки на розвиток фізичних здібностей дітей» [1, 2]. На першому етапі своєї роботи ми визначили необхідність пошуку ефективних засобів, методів та форм організації занять з фізичної культури. Визначили засоби та методи фітбол – аеробіки, що позитивно впливають на розвиток спритності.

Засоби фітбол-аеробіки для дітей [3]:

− гімнастичні вправи (загальнорозвивальні);

− основні вправи аеробіки (кроки, зв'язки, блоки);

− танцювальні вправи (елементи танцювальних зв'язок);

− профілактично-корегуючі вправи (вправи, спрямовані на профілактику плоскостопості, порушень постави);

− рухливі ігри та естафети;

− різні ігри та вправи з м'ячем;

− вправи з інших видів оздоровчої фізичної культури.

Було визначено вимоги щодо проведення занять з фізичної культури з елементами фітбол-аеробіки [4].

На початковому етапі (3 місяці) вересень – листопад створювалося попереднє уявлення про вправу. На цьому етапі розповідається, пояснюється та показується вправа, а діти дошкільного віку намагаються відтворити побачене та випробувати фізичну вправу. На даному етапі дітям дається уявлення про форму та фізичні властивості фітболу, вивчається правильна положення на фітболі, ознайомлюємо з правилами роботи з фітболом. На цьому етапі дітей вчать основним вихідним положенням фітбол – аеробіки. Для вирішення цих завдань застосовуються вправи: прогладжування, поплескування, відбивання

фітбола на місці та з різними видами ходьби та бігу, з прикочуванням фітбола по підлозі, з підкиданням та ловінням фітболу. Дітям пропонувалися вірші, найпростіші музичні композиції «Хмари», «Буратіно», «Кішки-мишки».

Етап поглибленого розучування вправи (3 місяці) – грудень – лютий, характеризується уточненням та вдосконаленням деталей техніки його виконання.

Висновки. В нашому науковому дослідженні було розроблено систему роботи занять з фізичної культури з елементами фітбол-аеробіки, яка включала три етапи: етап початкового навчання вправи; етап поглибленого розучування вправи; етап закріплення та вдосконалення вправи з використанням спеціальних вправ фітбол-аеробіки.

Список використаних джерел

1. Богініч О. Л. Левінець Н. В., Петрова Ж. Г. Створення здоров'язберігаючих технологій в дошкільному навчальному закладі. Сучасні технології в дошкільній освіті України / Упорядник І. І. Загарницька. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. С. 14–25.

2. Вільчковський Е. С. Критерії оцінювання стану здоров'я фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей дошкільного віку. Київ, 1998. 96 с.

3. Івахно О. П. Здоров'язбережувальні технології в системі дошкільної освіти. *Часопис «Дитячий садок»*. 2008. № 21. С. 97–100.

4. Семенова Н. І. Формування здорової особистості дошкільника: теоретичний аспект. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Педагогічні науки»*. Луцьк: Волинський національ. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. № 23. С. 171–175.

Abstract. *The article studies the development of senior preschool children's agility by means of fit-ball-aerobics. A system of work has been developed and implemented during the research. It includes three stages: the stage of initial training of the exercise; stage of in-depth learning of the exercise; stage of consolidation and improvement of exercises with the use of special exercises of fit-ball-aerobics.*

Key words: *fit-ball-aerobics, agility, coordination, children of senior preschool age.*

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З СУЧАСНИМИ СІМ'ЯМИ

Романенко Дарина, *студентка спеціальності 012 Дошкільна освіта Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».*

Науковий керівник: ***Капелько Л.Г.,*** *викладач фахових дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий*

коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка».

Анотація. *У статті розглянуто проблему партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї. Розкрито поняття «взаємодія» та основні її ознаки. Перелічено умови ефективної роботи закладу дошкільної освіти з батьками. Висвітлено форми взаємодії фахівців закладів дошкільної освіти з родинами вихованців.*

Ключові слова: *заклад дошкільної освіти, сім'я, батьки, вихователь, дитина, взаємодія.*

Постановка проблеми. Особистість дитини формується у процесі взаємодії з людьми, які її оточують. Особливу роль у забезпеченні повноцінного та всебічного розвитку дитини відіграє ефективна взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї. Саме у сім'ї закладаються основи розвитку дитини, відбувається її первинна соціалізація, формується ставлення до себе та довкілля. У закладі дошкільної освіти дитина навчається взаємодіяти з однолітками, організовувати власну життєдіяльність. Ефективність дошкільного виховання значною мірою визначається тими відносинами, що складаються між вихователями і сучасними батьками. Необхідно, щоб заклад дошкільної освіти та сім'я співпрацювали. Тільки так можливо забезпечити неперервність виховних впливів та створити сприятливі умови для реалізації єдиних вимог щодо формування і розвитку кожної дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади виховання дитини в сучасній українській сім'ї обґрунтували В. Постовий, М. Стельмахович, О. Докукіна, Т. Кравченко та інші. Вивченню різних аспектів проблеми взаємодії закладів дошкільної освіти з сім'ями присвячено праці Т. Александрової, Н. Андрєєвої, А. Богуш, Н. Виноградової, Я. Ковальчук, Н. Лагутіної, М. Машовець, О. Семіної та інших учених. У дослідженнях Г. Глушакової, Т. Доронової сформульовано методичні рекомендації щодо організації ефективної взаємодії працівників закладів дошкільної освіти з батьками вихованців, а у працях Л. Островської та О. Урбанської досліджено форми, методи роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю.

Мета статті: Вивчення особливостей взаємодії закладів дошкільної освіти з сучасними сім'ями.

Виклад основного матеріалу. Робота з батьками традиційно є важливою складовою дошкільної освіти, адже заклад дошкільної освіти є першим соціальним середовищем, до якого дитина потрапляє із сім'ї. На сьогодні ефективність дошкільного виховання пов'язана з організацією освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства. Процес взаємодії сім'ї і фахівців закладу дошкільної освіти спрямовано на активне включення батьків в освітній процес.

Ідею взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання відображено у нормативно-правових документах, а саме: Законі України «Про освіту» [5], Законі України «Про дошкільну освіту» [4], Базовому компоненті дошкільної освіти [1]. Зокрема, у Законі України «Про освіту» сказано, що батьки є одними з учасників освітнього процесу, яким надано певні права та визначено обов'язки, а також окреслено напрями взаємодії батьків із закладами освіти, а саме: здійснення освітнього процесу, громадське самоврядування та фінансування закладів освіти [5]. У Законі України «Про дошкільну освіту» окреслено основні принципи дошкільної освіти, а саме: єдність виховних впливів сім'ї та закладу дошкільної освіти. У документі деталізовано напрями співпраці батьків із закладами дошкільної освіти. Зазначено, що батьки можуть долучатися до організації освітнього процесу в установі, зокрема, щодо запровадження додаткових освітніх послуг [4]. До того ж, у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначено, що залучення батьків вихованців до взаємодії з вихователями сприяє формуванню особистості дитини дошкільного віку [1].

У Методичних рекомендаціях щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців (лист МОН України від 11.10.2017 № 1/9-546) визначено основні напрями організації взаємодії дошкільних закладів з батьками, а саме: - підвищення фахової майстерності педагогів на основі ознайомлення з родинним досвідом виховання; - створення інформаційно-просвітницького простору для батьків та інших членів родини, які беруть участь у вихованні дитини; - сприяння інтеграції родинного виховання в суспільне; - заохочення батьків брати активну участь в освітньому процесі; - узгодження понять, цінностей, педагогічної позиції, досягнення єдності виховних впливів на дитину в родині та закладі дошкільної освіти; - формування у педагогічних працівників та батьків позитивного ставлення до партнерської взаємодії, спонукання їх до дій і моделей поведінки, орієнтованих на взаєморозуміння та взаємоповагу [6]. Вивчаючи специфіку взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками, необхідно зауважити, що взаємодію розглядають у декількох аспектах, а саме: 1) прагматичному (полегшення організації навчального процесу); 2) педагогічному (виховання дитини у спорідненому стилі); 3) навчально-психологічному (співучасть батьків впливає на навчальний процес); 4) соціальному (демократизація та культурна взаємодія) [7, с.21]. Для реалізації принципів партнерства необхідно використовувати різноманітні форми взаємодії фахівців закладів дошкільної освіти з родинами вихованців, які розуміють як засоби організації спільної діяльності і спілкування батьків та вихователів. Розглянемо детальніше класифікацію форм взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками. Найчастіше використовують індивідуальні та колективні форми та методи взаємодії педагогів закладів дошкільної освіти з батьками. Індивідуальними вважають вступне анкетування, попереднє відвідування дитсадка батьками, співбесіди, консультації (проводять, як правило, вранці і ввечері) відвідування педагогами дітей вдома,

телефонний зв'язок, залучення батьків до життя дитячого садка (організаційно-господарська допомога вихователю: виготовлення іграшок, посібників, допомога у проведенні екскурсій, культпоходів тощо). Метою таких форм та методів є обмін думками щодо виховання дітей; активна участь і вихователя, і батьків. Серед групових форм можна виокремити такі, як батьківські збори, лекції, дні відкритих дверей, групові консультації, тренінги, круглі столи, виставки результатів творчості дітей, свята, клуби взаємодопомоги, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми, засідання батьківського комітету, створення груп батьків-порадників, опитування, клуб взаємодопомоги, клуб спілкування. Колективними формами взаємодії вважають: батьківські збори та конференції, тематичні зустрічі, дні відкритих дверей, перегляд святкових ранків та розваг, спільні свята, спортивні розваги, дні іменинників, спільні суботники, спільні родинні свята, виставки, зустрічі з адміністрацією закладу освіти. Найпоширенішими є наочно-інформаційні форми роботи: батьківські куточки, тематичні стенди, дошки оголошень, інформаційні листи, тематичні виставки, скриньки пропозицій, виставки дитячих робіт; рекламу книг, публікації у періодиці, в мережі Інтернет, відеофрагменти або фото організації різних видів діяльності, режимних моментів, занять. Встановлено, що достатньо новою, але ефективною формою взаємодії педагогів закладу дошкільної освіти з батьками є семінари-практикуми та тренінги для батьків. Спираючись на дослідження і висновки багатьох вчених, можемо стверджувати, що позитивних результатів у вихованні дітей можливо досягти за умови вмілого підбору різних форм взаємодії, активного залучення до цієї роботи всіх педагогів колективу закладу дошкільної освіти і сімей вихованців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз наукової літератури дає змогу уточнити зміст поняття «взаємодія», зробити висновки про те, що зміцнення й розвиток взаємодії закладів дошкільної освіти та батьків забезпечують сприятливі умови життя й виховання дитини, формування основ повноцінної, гармонійної особистості, а використання різноманітних форм взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками дозволяє удосконалювати ефективність процесу виховання дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) від 12 січня *2021*року URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12

2. Педагогічний словник. Київ: Інститут педагогіки Академії педагогічних наук України, 2001. 516 с.

3 Довженко Т. О. Підготовка майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу до роботи з сім'єю. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». 2016. Вип. 52. С. 124–133.

4. Закон України Про дошкільну освіту від 11.07.2001 № 2628-III

5. Закон України Про освіту від 05.09.2017 № 2145-VIII

6. Лист МОН України від 11.10.2017 № 1/9-546 Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців.

7. Машовець М. А. Сучасні підходи до організації педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу та батьків вихованців. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць. Наукові записки РДГУ. 2011. Вип. 2(45). С. 18–24.

Abstract. *The problem of partnership between the preschool institution and is considered in the article. The concept of "interaction" and its main features are revealed. The conditions of effective work of the preschool institution with parents are listed. Forms of interaction of specialists of preschool institutions with pupilsfamiliesare covered.*

Key words: *preschoolinstitution,family, parents, educator, child, interaction.*

ЗМІСТ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Саладяк Мар'яна, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Федорович А.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті з'ясовано сутність естетичного виховання дошкільників, розкрито його основні завдання; охарактеризовано компоненти художньо-естетичної компетентності (емоційно-чуттєву, пізнавальну, практичну, ціннісну, творчу) та підкреслено важливість застосування засобів мистецтва для її формування.*

Ключові слова: *естетичне виховання, художньо-естетична компетентність дошкільника, дитяча творчість, мистецтво.*

Постановка проблеми. Естетичне виховання є одним із напрямів всебічного розвитку дитини дошкільного віку, оскільки важливо навчити її бачити красу у довкіллі, насолоджуватися природою, мистецтвом, життям. В умовах зниження рівня естетичної та загальної культури людства, формування духовно здорової особистості, яка має уявлення про прекрасне у всіх можливих проявах, набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням естетичного виховання в педагогіці завжди приділялося достатньо уваги. Проблемі удосконалення його змісту, пошуку ефективних методів і прийомів реалізації присвячено наукові розвідки та методичні розробки Г. Бєлєнької, І. Білої, А. Богуш, О. Кононко [1], Н. Лисенко, І. Паласевич [3], Л. Фесюкової та ін.

Мета статті – висвітлити основні завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Науковці під естетичним вихованням розуміють формування естетичного ставлення людини до дійсності. З його допомогою виробляється орієнтація особистості у світі естетичних цінностей, формуються естетичні смаки й ідеали, і водночас – її здатність до естетичного сприймання і переживання, життя за законами краси, до створення естетичних цінностей у мистецтві, праці й побуті, вчинках і поведінці [3].

Перші кроки у «безмежному» довкіллі дитина робить у дошкільному віці, прагне створити у ньому власний красивий і добрий світ дитинства. Допомагає їй знайти, відчути, зрозуміти навколишню красу дорослий, його душа, поведінка, мова, зовнішність гармонують, надихають, спонукають малюка. Краса нерозривна з добротою, вона облагороджує життя, а введення дошкільника у світ краси і гармонії є важливим завданням естетичного виховання.

Спостерігаючи прекрасне, дитина не може залишатися байдужою, вона переживає, емоційно реагує, відчуває приязнь чи ненависть до спостережуваного. Відтак важливо, щоб вона вчилася розуміти та розрізняти справді красиве і потворне через власні емоції. Завдання дорослих – створити умови, які б сприяли формуванню емоційної сфери дитини, багатство якої свідчитиме про рівень духовності особистості. Тому зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку включає формування естетичного ставлення до дійсності та діяльності, оволодіння основами естетичної культури, розвиток естетичного сприймання, естетичних суджень, естетичного смаку тощо.

Основними завданнями естетичного виховання дошкільників є:

– розвиток естетичного сприймання (вміння помічати прекрасне у довкіллі), основ смаку; формування вмінь та навичок вносити елементи краси у побут, природу, стосунки з однолітками, дорослими;

– ознайомлення з мистецтвом, його жанрами та видами; розвиток здатності сприймати мистецькі твори, виявляти емоційно-естетичне ставлення до них;

– набуття навичок та удосконалення здібностей до різних видів художньо-естетичної діяльності;

– спонукання до експериментування та вивчення художніх особливостей і можливостей різних матеріалів задля залучення до творення прекрасного у побуті; створення розвивального середовища для самостійної художньо-естетичної діяльності, що забезпечує самовираження дитини у мистецтві [2].

Відзначимо, що в освітніх програмах для дітей дошкільного віку [4], [5], окремий розділ присвячено художньо-естетичному та креативному розвитку, починаючи з раннього віку. Художньо-естетична лінія представлена такими видами робіт: читання і розповідання художніх творів, інсценування та драматизація за змістом творів художньої літератури, музика, образотворча діяльність, рукоділля. Реалізація завдань розділу «Креативний розвиток»

забезпечує формування творчих здібностей дітей, їхньої уяви, самостійності у втіленні задуму, пошуку шляхів його реалізації.

При цьому слід розуміти, що підвищення рівня естетичних потреб ґрунтується на особистісному досвіді дитини, складовими якого є естетичні почуття, ідеали, смаки, інтереси тощо. Для розв'язання завдань естетичного виховання особливе значення має застосування засобів мистецтва, котрі є потужними «каталізаторами» інтелектуально-творчих здібностей.

У цілому художньо-естетичне виховання дітей на різних вікових етапах має свої особливості, які визначають специфіку організації освітньої роботи у цьому напрямі. Як зауважує О. Кононко, шлях кожної дитини у світ прекрасного складний, своєрідний, індивідуальний. Це твердження принципово важливе, оскільки працюючи з дитячим колективом, дошкільний педагог має залучати кожного вихованця до художньо-творчого процесу в усьому його багатстві та різноманітності [1].

Складність розв'язання завдань естетичного виховання та розвитку пов'язана передовсім з віком дітей. Тому вихователь закладу дошкільної освіти має зважати на, притаманні малюкам конкретної групи, уявлення, уміння, навички, що стосуються різних видів творчої діяльності і проявляються у сформованості важливих компонентів художньо-естетичної компетентності:

– емоційно-чуттєвий (позитивно-емоційне ставлення до навколишнього світу та творів мистецтва);

– пізнавальний (уявлення про різні види мистецтва та їх особливості й засоби виразності);

– практичний (оволодіння необхідними художніми, творчими вміннями, техніками виконання робіт);

– ціннісний (наявність власних естетичних уподобань, оцінок та прояв художнього смаку);

– творчий (прояв ініціативності, самостійності та креативності) [5, с. 11].

Таким чином, естетичне виховання можна розглядати як системну освітню діяльність, спрямовану на розвиток чуттєвої сфери особистості дитини, її умінь сприймати, оцінювати явища дійсності за законами краси. У результаті збагачується внутрішній світ малюка, він вчиться творити та діяти у мистецькій сфері. Такі якості необхідно розвивати саме у дошкільному дитинстві, добираючи ефективні засоби, форми й методи роботи, з огляду на вікові особливості дітей, передусім на особливості естетичного сприймання та складові художньо-естетичної компетентності дитини (емоційно-чуттєву, пізнавальну, практичну, ціннісну, творчу).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Естетичне виховання дошкільників спрямовується на їхню здатність сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті та мистецтві, прагнення самим брати участь у перетворенні довкілля за законами краси, залучення до художньо-естетичної діяльності відповідно до схильностей та інтересів дітей, що сприяє цілісному формуванню естетичних почуттів, суджень, смаків та ідеалів,

розвитку творчих здібностей. Лише у комплексному розв'язанні всього змісту і завдань естетичного виховання можливим є досягнення його мети – гармонійного і всебічного розвитку особистості.

Естетичне виховання має забезпечити формування творчої активності кожного вихованця, здатності не лише сприймати, а й оцінювати, творити красу у природному і соціальному довкіллі, примножувати її результатами власної естетично значущої художньої діяльності. Тому подальших розвідок потребують пошуки ефективних засобів та технологій естетичного виховання дітей.

Список використаних джерел

1. Кононко О. Особиста орієнтація – пріоритет сьогодення. *Дошкільне виховання*. 2007. № 5. С. 3–6.

2. Костюк С. Естетичне виховання дошкільника – складова гармонійного розвитку дитини. URL: https://ird.npu.edu.ua/files/kostyk.pdf

3. Паласевич І. Зміст естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми дошкілля*: зб. наук. пр. / За ред. М. Чепіль. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2012. С. 42–48.

4. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан. Тернопіль:Мандрівець, 2017. 256 с.

5. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» / Р.М. Борщ, Д.В. Самойлик. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.

Abstract. *The essence of aesthetic education of preschoolers are founded, its main tasks are revealed; the components of artistic and aesthetic competence (emotional-sensory, cognitive, practical, value, creative) are characterized and the importance of the use of art for its formation is emphasized.*

Key words*: aesthetic education, artistic and aesthetic competence of a preschooler, children's creativity, art.*

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Самофалова Юлія, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Марєєва Т. В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті з'ясовано, що вміння говорити іноземною мовою є складником комунікативної компетентності; розкрито методику формування навичок говоріння іноземною (англійською) мовою у дітей дошкільного віку.*

Ключові слова: *комунікативна компетентність, говоріння, навчання дітей дошкільного віку іноземної мови.*

Постановка проблеми. У зв'язку з розвитком суспільства зростають нові вимоги до системи освіти України, яка повинна забезпечувати умови для самоствердження і самореалізації кожної особистості впродовж життя. Знання іноземної мови (англійської) – важлива конкурентна перевага для кожної людини. Тому сучасна освіта в Україні передбачає вивчення іноземної мови, зокрема англійської, починаючи з дошкільного віку. Навчання іноземній мові (англійській) з дошкільного віку передбачає не просто впровадження іноземної мови (англійської) в освітній процес закладів дошкільної освіти, а й оволодіння мовою як засобом спілкування. Водночас іншомовна освіта є важливим компонентом підготовки дітей до школи і сприяє формуванню життєвої компетентності особистості в дошкільному дитинстві. Про це йдеться у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, у Законі України «Про дошкільну освіту», у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Іноземна мова (ІМ) належить до варіативного компонента дошкільної освіти, дитина може вивчати її у сім'ї або в закладі дошкільної освіти

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз українських (С. Будак, К. Віттенберг, О. Першукова, О. Рейпольська, С. Роман, Т. Шкваріна та ін.) і зарубіжних (М. Біболетова, І. Верещагіна, Ф. Гопкінс, Е. Джонсон, К. Хастінгз) психолого-педагогічних джерел засвідчує, що питання з якого віку слід починати навчання дітей іноземних мов, яким має бути зміст такого навчання, у яких формах, якими методами, за допомогою яких засобів воно повинно здійснюватися, хто має навчати дітей є актуальною проблемою.

Загалом навчання дітей іноземної мови в закладах дошкільної освіти має на меті формування елементарних навичок усного мовлення на основі засвоєння лінгвістичного матеріалу та сприяння загальному розумовому розвитку дошкільників.

Мета статті – розкрити методичні аспекти навчання говорінню іноземною мовою дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Провідною метою вивчення іноземної мови вважається формування у дітей комунікативної компетентності, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, становлення умінь застосувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій модерного світу. Дана мета передбачає досягнення дітьми такого рівня комунікативної компетентності, який був би необхідним для втілення спілкування в усній формі (говоріння, аудіювання) в межах конкретних комунікативних сфер, теми ситуативного мовлення і на базі вивченого мовного і мовленнєвого матеріалу [2].

Комунікативна компетентність складається з кількох видів:

- мовної (лінгвістичної) компетентності, яка забезпечує оволодіння дітьми мовним матеріалом з метою використання його в усному мовленні;

● мовленнєвої компетентності, яка пов’язана з формуванням умінь і навичок спілкуватися в двох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні (монолог, діалог);

● соціокультурної компетентності, яка передбачає засвоєння дітьми знань соціокультурних особливостей країни, мова якої вивчається, культурних цінностей та морально-етичних норм свого та інших народів, а також формування умінь їх використовувати у практичній діяльності;

● соціолінгвістичної компетентності, яка забезпечує формування умінь користуватися у процесі спілкування мовленнєвими реаліями (зразками), особливими правилами мовленнєвої поведінки, характерними для країни, мова якої вивчається;

● загальнонавчальних компетентностей, що сприяють оволодінню дітьми стратегіями мовленнєвої діяльності, спрямованої на розв’язання освітніх завдань і життєвих проблем.

Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземної мови означає, що формування комунікативної компетентності дітей відбувається шляхом і завдяки здійсненню дитиною іншомовної мовленнєвої діяльності. Іншими словами, оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними) спрямоване на їх практичне застосування у процесі комунікації. Оволодіння уміннями говоріння здійснюється шляхом реалізації цього виду мовленнєвої діяльності у процесі навчання в умовах, що моделюють ситуації реального спілкування.

У зв’язку з цим освітня діяльність дітей організовується таким чином, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення цілей та намірів спілкування. Спілкування людей в реальному житті відбувається завдяки виникненню потреби в реалізації певного комунікативного наміру, досягнення або недосягнення якого визначає результат мовленнєвого спілкування. У ході спілкування комуніканти виступають як носії певних соціальних стосунків, що виникають в тій чи іншій сфері діяльності і реалізуються в конкретних мовленнєвих ситуаціях. Формування комунікативної компетентності можливе за умови моделювання в освітньому процесі типових ситуацій реального спілкування, які виникають в різних сферах життя і стосуються різних тем. Тобто предметно-змістовий план іншомовного мовлення дітей під час навчання зумовлюється темою, ситуацією і сферою спілкування.

Навчання дошкільників англійської мови – це особливий вид освітньої роботи. У процесі навчання мова виступає водночас предметом і основним засобом навчання. У процесі навчання діти не вивчають складових частин незнайомої мови, а відразу заволодівають мовою як засобом спілкування [1].

Формування елементарних навичок усної мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння – є основним завданням навчання іноземної мови дітей дошкільного віку. Аудіювання налаштовує на говоріння, а говоріння допомагає сприймати мовлення на слух.

Зокрема в процесі навчання дошкільників іноземної мови, Т. Шкваріна пропонує використовувати дві форми говоріння: діалог та монолог [3, с. 153]. Функції діалогу, які виділяє науковець:

1. Запит інформації-повідомлення інформації.

2. Пропозиції (прохання, наказ, порада), прийняття (неприйняття пропозиції).

3. Обмін думками, враженнями.

4. Взаємопереконання (обґрунтування точки зору).

Для навчання дошкільників рекомендовано використовувати перші дві форми діалогу. Крім того, Т. Шкваріна виокремлює наступні підходи до навчання діалогу, як-от:

1. Навчання розпочинається зі слухання діалогу-зразка, його розучування й використання у власному мовленні.

2. Засвоєння елементів діалогу (реплік); самостійна побудова діалогу на основі попередньо засвоєних елементів діалогу-зразка.

Для навчання дошкільників іноземної мови доцільним є використання першого підходу.

Методисти-практики [3, с.154] пропонують наступні чотири етапи навчання діалогу та відповідні типи вправ до кожного етапу:

1-й етап – аудіювання діалогу зразка. Його мета – формування рецептивних навичок у дітей. На цьому етапі використовують рецептивні ігрові вправи для введення нового матеріалу.

2-й етап – засвоєння репліки і реакції на неї. Його мета – формування рецептивно-репродуктивних навичок діалогічного мовлення. На цьому етапі використовують рецептивно-репродуктивні вправи для тренування в спілкуванні.

3-й етап – оволодіння діалогом-зразком. Його мета – формування рецептивно-репродуктивних умінь мовлення. На цьому етапі використовують рецептивно-продуктивні вправи для тренування в спілкуванні.

4-й етап – складання і продукування власних мікродіалогів у типових ситуаціях спілкування. Його мета – формування продуктивних умінь діалогічного мовлення. На цьому етапі використовують продуктивні (творчі) ігрові вправи для практики в спілкуванні.

Щоб реалізувати говоріння, у дітей мають бути сформовані наступні мовленнєві навички: фонетичні (вимовні та інтонаційні); лексичні; граматичні. Ці навички в сукупності трансформуються у такий операційний рівень як вправляння в говорінні. Про те, що у дитини сформувалися уміння в говорінні, свідчать сталі характеристики говоріння: цілісність, продуктивність, самостійність, динамічність, інтегрованість. Крім мовленнєвих умінь, необхідно розвивати у дітей власні комунікативні уміння, тобто уміння спілкуватися.

Подолати «психологічний бар’єр» у спілкуванні дітям дошкільного віку допоможуть ігровий характер навчання, особистісно орієнтований підхід

навчання, використання ролей-масок. Навчання діалогічного мовлення іноземною мовою передує навчанню монологічного мовлення.

У межах нашого дослідження важливо зазначити, що навчання говоріння (діалогічного і монологічного мовлення) – це компонент ігрової діяльності. Не можна давати дітям завдання типу: опиши ляльку; скажи, як буде англійською; заспівай англійською мовою пісню; продекламуй віршик. Ці завдання мають бути представлені в іншому формулюванні, завуальовані, щоб діти дошкільного віку органічно виконали їх за умови включення мовленнєвого матеріалу в ігрову діяльність.

Організація занять з іноземної мови в закладі дошкільної освіти повинна проходити як специфічна цільова ігрова діяльність, куди входять сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні (словесні, настільно-друковані, з іграшками та картинками та ін.), рухливі, комп'ютерні, музичні ігри. Ці ігри, зумовлені низкою правил, отримують у своєму перебігу лаконічне словесне вираження і дають дітям змогу багаторазового повторення мовленнєвих зразків, чим забезпечують варіативно-ситуативне вправляння у говорінні.

Висновки. Отже, формування навичок говоріння у дітей дошкільного віку на заняттях з іноземної мови є комплексним процесом, який має бути активним, безперервним, інтенсивним, цілеспрямованим та обумовлений обставинами спілкування. Успішність його реалізації залежить від доцільного вибору навчально-методичного забезпечення, а також обов'язкового використання ігрової діяльності в процесі навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Глушок Л. М. Особливості вивчення іноземної мови дітьми дошкільного віку в процесі становлення особистості. *Педагогічний дискурс.* 2011. № 9. С. 69-71.

2. Котенко О. В. Раннє навчання іноземних мов як чинник комунікативно-психологічної адаптації особистості у мовному просторі. *ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Додаток 1 до Вип. 31, Том III (45): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору».* Київ, 2013. С. 341 – 349.

3. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників : навч. посіб. Київ : «Освіта України», 2007. 300 с.

Abstract. *The article presents that the ability to speak a foreign language is a component of communicative competence; the methodic of forming preschool children's foreign (English) speaking skills is revealed.*

Key words: *communicative competence, speaking, teaching a foreign language to preschool children.*

ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Сапата Марія, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Федорович А.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті зосереджено увагу на вихованні гуманних почуттів як завданні морального розвитку дошкільників; доведено, що для цього необхідно поглиблювати досвід спілкування та взаємодії з іншими (особливо дорослими людьми), що ґрунтується на моральних чеснотах та передбачає переживання емоцій емпатійності, людяності.*

Ключові слова: *моральний розвиток дошкільника, виховання гуманності, моральні чесноти, моральні цінності, взаємодія з людьми.*

Постановка проблеми. Дошкільний період сприятливий для опанування дітьми елементарних моральних норм співжиття у соціумі. Малюк пізнає закони взаємодії з іншими, відкриває для себе світ людських стосунків, вчиться поводитися згідно правил. Дитина сприймає етичні погляди дорослих, дотримується і сповідує їх у різних видах діяльності, що впливає на виховання її моральних почуттів та належного рівня поведінки. Змалку вона вчиться узгоджувати дії та вчинки з інтересами інших, що підкреслює гуманність людського буття (доброту, щирість, співчуття, доброзичливість, повагу та ін.).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Виховання гуманних почуттів у дітей науковці розглядають разом з процесом формування моральних уявлень та моральних звичок. Зокрема, питання людяних взаємин відображаються через такі показники як милосердя, толерантність, гуманне ставлення і поведінку (О. Вовчик-Блакитна, Л. Врочинська [1], В. Котирло [5], С. Ладивір, Л. Лохвицька [4], Ю. Приходько та ін.). Гуманізм – це увага до людей, прагнення добрих стосунків з ними, готовність надавати допомогу, виявляти співчуття і співпереживання [4, с. 96].

Мета статті – теоретично обґрунтувати важливість формування гуманних почуттів у дітей під час налагодження взаємодії з іншими людьми.

Виклад основного матеріалу. Як вказує Л. Лохвицька, метою морального виховання дошкільників є «розвиток гуманних почуттів, формування етичних уявлень, соціально-громадських якостей» особистості, а також набуття навичок та вмінь культурної поведінки, поваги, справедливого і відповідального відношення до інших [4, с. 39]. По суті гуманні почуття означають вияв доброти, чуйності, взаємодопомоги, дружелюбності, співчуття, емпатії, правдивості, скромності, уваги до дорослих і ровесників. А їхнє формування є важливим завданням морального розвитку дитини.

Йдеться про те, що для періоду дошкільного дитинства важливим є досвід гуманної поведінки. Спочатку виконання необхідної норми сприймається дитиною як деяка обов'язкова умова для отримання схвалення з боку дорослого, і, отже, для збереження належних взаємин (дитина відчуває в них велику необхідність). Зростаючи, розвиваючись, приймаючи правила поведінки, дошкільник починає сприймати їх як щось позитивне для себе. Це відбувається завдяки пов'язаності виконання цих правил з позитивним емоційними переживаннями. Виховання гуманності у цьому контексті передбачатиме сприйняття і переживання дитиною певних моральних цінностей і розуміння їхньої значущості у взаєминах з іншими.

Досліджуючи вплив емоцій на моральний розвиток дошкільників, науковці стверджують, що регулятивна функція емоцій, яка спрямована на пом'якшення імперативності моральних вимог, полегшує їх інтеріоризацію (перехід від зовнішніх до внутрішніх дій). Дитина сприймає необхідне не як зовнішнє, примусове, а як предмет своїх соціальних потреб, що формуються як щось особливо значуще, бажане [5]. Саме у дошкільному віці емоції є основою виникнення мотивів як регуляторів діяльності та гуманної поведінки. Виховання гуманних почуттів (доброзичливості, турботливості, привітності, доброго ставлення до інших, співчуття, чуйності, щирості) у дитини відбувається за умови переживання позитивних емоцій, спонукання до добрих починань, навчання емоційно-виразним засобам передачі власних переживань в ігровій, навчальній, трудовій, комунікативній діяльності [2]. Значущим є формування бажання бути справедливим, під час розподілу ролей, іграшок, обов'язків, враховувати інтереси ровесників, вміння поступитися, надати допомогу. Крім того, важливими є прояви негативного ставлення до аморальних якостей [4].

При цьому дорослий не може сформувати гуманні почуття за власним задумом чи зразком. Малюк повинен самостійно діяти і переживати різні емоції та відчуття, котрі сприяють «зчитуванню» станів інших людей, регуляції власних почуттів. Його нервова система є пластичною і піддатливою для цього, а глибинність емоційних вражень у дошкільному віці є незабутньою. Дитина «заражається» настроєм та бажаннями навколишніх. Мистецтво виховання якраз і проявляється у пробудженні і спрямуванні активності дитини, розумінні її здатності до співпереживання (емпатії) через сприймання душею емоційного стану іншої людини. Така форма вияву гуманних почуттів зумовлена потребою у підтримці, допомозі, а тому має моральний зміст [3].

Функціонування емоцій в моральній регуляції передбачає зародження потреби в обумовленій моральними вимогами поведінці. Саме моральна потреба і є продуктом діяльності спонукальної функції емоцій, що міститься і в оцінці, і в образі необхідної поведінки. У моральній потребі співіснують притаманна емоційній регуляції внутрішня свобода, бажання діяти певним чином, а також властива моральній регуляції необхідність співвіднесення особистого і суспільного.

Вияви гуманних почуттів простежуються через способи поведінки, котрі для дітей набувають вартісності. Їм важливо навчитися дружити, узгоджено діяти, домовлятися, поважати колективний задум, підкорятися загальним правилам, вміти співпереживати, проявляти взаємодопомогу, співчуття, надавати послугу тощо. Унормованість і стає основною характеристикою гуманної поведінки дошкільника, а засвоєння моральних правил необхідною умовою морального розвитку [1].

Етична норма, що засвоюється в дитинстві стає набуттям особистості, її якістю. Вона співвідноситься з психологічними утвореннями і змінами. Діти спостерігаючи зв'язок категорій моралі з реальним життям, переконуються у доцільності одних і шкідливості інших моделей поведінки. Так вони розширюють і поглиблюють етичні знання про сутність і особливості людських взаємин, вчаться аналізувати їх через власне сприйняття, роздумування, умовиводи.

Першою моральною потребою дитини, котра реалізовується завдяки взаємодії з дорослими, є спілкування. Його динаміка упродовж дошкільного дитинства проходить кілька етапів: від потреби малюка у вчасному догляді, увазі і доброзичливості оточуючих (ранній вік) до усвідомленості поваги дорослих (молодший дошкільний вік) та потреби у взаєморозумінні (старші дошкільники). Належне задоволення таких «дитячих» вимог взаємодії забезпечує надійний фундамент для порозуміння з іншими людьми. Тому важливо, щоб стосунки дорослого з дитиною будувалися і ґрунтуватися на моральних чеснотах та цінностях. Насамперед – на любові, коли йдеться не про вседозволеність, а про силу, що дає «змогу дітям робити помилки і вчитися на них» [1].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, виховання гуманних почуттів особистості починається з перших років життя, і передбачає формування досвіду спілкування та взаємодії з іншими, особливо дорослими людьми, довіру до них, побудову доброзичливих стосунків з ними.

Виняткову роль у становленні особистості і формуванні її активної життєвої позиції відіграють моральні емоції гуманності, емпатійності, людяності. Умови та шляхи їхнього формування є предметом подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Врочинська Л. Теоретико-методичні засади виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку. *Вісник інститут розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія:* зб. наук. пр. Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. С. 43–49.

2. Кириленко Т. Виховання почуттів. Київ: Політвидав України, 1989. 93 с.

3. Павленко Г. Виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти.* 2016. № 4 (56). С. 71–77.

4. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі» / Л.В. Лохвицька. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 128 с.

5. Формирование взаимоотношений дошкольников в детском саду и семье / под ред. В.К. Котырло. Москва : Педагогика, 1987. 141 с.

Abstract. *The education of humane feelings as a task of moral development of preschoolers are focused in the article; it is proved that this requires deepening the experience of communication and interaction with others (especially adults), which is based on moral virtues and involves the experience of emotions of empathy, humanity.*

Key words: *moral development of a preschooler, education of humanity, moral virtues, moral values, interaction with people.*

РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сахнюк Анжела, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Аторіна В.М.,*** *доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті здійснено аналіз досліджень з проблеми розвитку естетичних почуттів дітей старшого дошкільного віку; визначено вплив театралізованої діяльності на розвиток естетичних почуттів дошкільників.*

Ключові слова: *театралізована діяльність, старший дошкільний вік, гра-драматизація, естетичні почуття.*

Постановка проблеми. Особливий вплив на розвиток естетичних почуттів здійснює мистецтво. У дошкільному віці необхідно максимально використовувати величезну його можливість, оскільки воно впливає на психіку, інтелект, розум дитини, розширює її емоційний досвід, вчить усвідомлювати її роль в житті. Естетичне почуття є одним з найскладніших видів духовного переживання, найблагороднішим із почуттів людини.

Проблема розвитку естетичних почуттів – одна з важливих питань педагогіки, вирішення різних аспектів якої в галузі дошкільного виховання приділяється на сьогоднішній день велика увага. Всі діти мають різний рівень розвитку психічних процесів, емоційно-вольової сфери. Тому для роботи з дітьми старшого дошкільного віку важливо добирати театралізовані ігри чи ігри-драматизації, які сприяли б підвищенню розумової активності, удосконаленню мовленнєвих навичок, розвитку психічних процесів, підвищенню емоційної активності.

Сучасним критерієм педагогічної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти є їх прагнення й уміння створити сприятливі умови для власної плідної співпраці з дошкільниками, що забезпечать вихованцям емоційний комфорт, саморозвиток, можливість самореалізуватися.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням естетичного виховання в педагогіці завжди приділялося досить багато уваги. Філософсько-естетичні аспекти розглядаються в наукових працях Ю. Афанасьєва, М. Кагана, М. Кияценка та інших. Теорія естетичного виховання дошкільників сформована на основі наукових висновків Н. Вєтлугіної, В. Ждан, Т. Комарової, В. Котляра, Г. Підкурганної, Н. Сакуліної, Є. Фльоріної та інших.

У роботах сучасних науковців Л. Артемової «Театралізовані ігри дошкільників», Т. Доронової «Граємо в театр», М. Маханевой «Театралізовані заняття в дитячому садку» розглянуто особливості організації театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку, визначено зміст і завдання роботи в різних вікових групах, виділені основні принципи організації театралізованої діяльності, запропонована методика роботи, виявлено особливості проведення театралізованих занять, розроблені сценарії.

У посібнику «Театралізована діяльність у дошкільних навчальних закладах» І. Шараєвської подані теоретичні та практичні матеріали, що ілюструють роботу педагогічного колективу з підготовки та проведення ігор-драматизації з дошкільниками, ознайомлення їх з театром як закладом, професіями його працівників, а також розробка заходів та рекомендацій для педагогів та батьків щодо ознайомлення. дітей з елементами театрального мистецтва.

Мета статті: розкрити особливості розвитку естетичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку, визначити вплив театралізованої діяльності на розвиток естетичних почуттів дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Естетичне виховання в сучасних умовах ставить за мету виховати гармонійно розвинену особистість з високим національно-культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними естетичними смаками.

Естетичне почуття – це духовне утворення, яке означає певний рівень соціалізації індивіда, піднесення його потреб до істинно людських [4].

Одним із ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток естетичних почуттів в дітей старшого дошкільного віку є театралізована діяльність. Театральне мистецтво близьке і зрозуміле дітям старшого дошкільного віку, адже в його основі – гра. Гра – діяльність людини з моделювання іншого виду діяльності з розважальною чи навчальною метою.

Театралізовано-ігрова діяльність дає широкі можливості щодо творчих проявів дітей. За Л. Виготським, акторська праця є «своєрідною творчістю психофізіологічних станів» людини. Вона поєднує в собі театралізовані ігри: режисерські, ігри-драматизації та імпровізації (за класифікацією Л. Артемової) та інсценізації літературних творів у процесі літературних свят, концертів,

дитячих вистав тощо. Завдяки цій діяльності розвивається фантазія дошкільнят, в їхньому уявленні виникають яскраві образи літературних героїв.

Театралізовані ігри – незамінна любов дітей. Дошкільнята із задоволенням долучаються до гри: відповідають на запитання ляльок, виконують їхні прохання, дають поради. Беручи участь у театралізованих іграх, діти пізнають інших за образами, кольорами, звуками. Великий вплив цих ігор на особистість дитини дає змогу використовувати як сильний, але ненав'язливий педагогічний інструмент, оскільки дитина під час гри обирає бути вільною та вільною.

К. Станіславський зазначав, що театр є найкращим засобом людського спілкування, це диво, яке може розвивати творчі завдання дитини, стимулювати розвиток психічних процесів, покращувати фізичну пластичність, формувати творчу активність [7, с. 12].

Для театралізованої діяльності дошкільників застосовують різні види театру, залежно від використання ігрового матеріалу та способу його розміщення. У дошкільній педагогіці виокремлюють такі види театру: ляльковий, театр маріонеток, пальчиковий, театр на фланелеграфі, тіньовий, у яких використовують такі матеріали, як іграшки, картинки, ляльки, кокони, топотушки, смикунчики, маріонетки, фланелеграф, фігурки тіньового театру, «живі тіні», що можуть бути розміщені на екрані (театр картинок, тіней, «живих тіней»), ширмі (театр пальчиковий, з ляльками бі-ба-бо, коконів, ляльок, маріонеток, смикунчиків), на столі (театр ляльок, іграшок, топотушок), на фланелеграфі (фланелеграф) [2].

Театралізована діяльність дошкільників має певні особливості в межах кожного вікового періоду. Це пов’язано з різним рівнем розвитку мовлення, ігрової діяльності, театральних дій, сприймання літературних творів.

До старшої групи діти приходять уже з певним запасом ігрових умінь: будувати план-сюжет, розподіляти ролі, самостійно готувати атрибути та декорації, використовувати способи колективного спілкування. Діти старшого дошкільного віку мають змогу самостійно організовувати й здійснювати театрально-ігрову діяльність, вони оволодівають умінням усвідомлено вибирати засоби виразності для самостійної театралізованої діяльності через художній аналіз літературного твору, образів героїв; опановують умінням узгоджувати власні дії з діями учасників гри, самостійно й справедливо розв’язувати суперечки, допомагати товаришам, дбайливо ставитися до ігор, радіти успіхам. У старших дошкільників з’являється інше ставлення до вистави. Вони прагнуть глибше передати образ героя та показати власне ставлення до нього. У дошкільників шести-семи років гра-драматизація стає виставою, в якій вони грають «для глядачів».

Театралізована діяльність має великий виховний вплив. Беручи в ній участь, діти мають можливість пізнати все розмаїття навколишнього світу через фарби, образи, звуки, а майстерно поставлені запитання спонукають їх до думок, аналізу, узагальнень, висновків. Театр невимушено впливає на емоційну

сферу дитини, стимулює її пізнавальну активність, розкриває творчі здібності, формує естетичний смак. Діти старшого дошкільного віку навчаються вбачати в навколишньому середовищі цікаві ідеї, втілювати їх в житті, вигадувати власний художній образ головного героя.

Для того, щоб розвивати і виховувати дітей старшого дошкільного віку, необхідна правильна організація театралізованих ігор. Основними вимогами вважаємо є:

- змістовніть і різноманітність тематики;
- постійне щоденне включення театралізованих ігор в усі форми організації освітнього процесу;
- максимальна активність дітей на всіх етапах підготовки і проведення ігор;
- співробітництво дітей одне з одним і з дорослими на всіх етапах організації театралізованих ігор.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, театралізована діяльність є ефективним засобом розвитку естетичних почуттів в дітей старшого дошкільного віку.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні та апробації системи роботи з розвитку естетичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. «Театр і гра». Вдома, у дитячому садку, в школі: [Пер. з рос. 2 вид.] К.: Томіріс, 2002. 291 с.

2. Каньоса Н. Г. Театрально-ігрова діяльність як ефективний засіб збагачення словника старших дошкільників. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. Праць. Кам'янець-Подільський, 2015. Вип. 19 (2–2015), ч. 1. С. 311–31.

3. Левчук Л. Т., Кучерюк Д. Ю., Панченко В. І. Естетика: Підручник / За заг. ред. Левчук Л. Т. К.: Вища шк., 1997. 399 с.

4. Павлов В. І. Словник найбільш уживаних термінів з філософії, логіки, етики, естетики та релігієзнавства. Харків : УкрДУЗТ, 2019. 162 с.

5. Пахальчук Н. Місточок до прекрасного: Збагачення естетичного досвіду старших дошкільників засобами мистецтва. *Дошкільне виховання.* 2011. № 5. С. 18–22.

6. Федорова М. А. Особливості формування естетичних почуттів у дітей молодшого шкільного віку. *Нові технології навчання.* Науково методичний збірник / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ-Вінниця, 2011. Вип. 67. Частина І. С. 158–162.

7. Шараєвська І. Я., Семізорова В. В. Театралізована діяльність у ДНЗ. Київ: Редакції газет дошкільної та початкової освіти, 2014. 128 с.

Abstract. *The article analyzes research on the development of aesthetic feelings of older preschool children; determines the influence of theatrical activities on the development of aesthetic feelings of preschool children.*

Key words*: senior preschool age, theatrical activities, play-dramatization, aesthetic feelings.*

СУТНІСТЬ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Семчук Уляна, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Федорович А.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті з'ясовано зміст логіко-математичного розвитку дошкільників, що передбачає засвоєння елементарних математичних уявлень та вмінь здійснювати логічні операції; його результатом є розумовий розвиток дитини; доведено, що формування логіко-математичної компетентності у дітей тісно пов'язане з сенсорно-пізнавальною та дослідницькою видами діяльності.*

Ключові слова: *логіко-математичний розвиток дитини, логіко-математична компетентність дошкільника, розумовий розвиток, логічні операції, математичні уявлення.*

Постановка проблеми. Як відомо, математика має широке застосування у житті людини. Вона використовується для практичних потреб рахувати, обчислювати, вимірювати, досліджувати форми та рух фізичних тіл тощо. Крім того, вивчення математичних законів та логічних операцій позитивно впливає на розвиток психічних функцій особистості, удосконалення її мислення, уваги, пам'яті, що вказує на потребу належної уваги до формування логіко-математичних здібностей з дитячих років.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Власне проблема логіко-математичного розвитку дошкільників є важливою та потребує оновлення змісту та методик щодо навчання елементарних математичних уявлень, операцій лічби, особливостей сприйняття геометричних фігур і форм, формування поняття величини та ін. Сучасні науковці (Л. Артемова [1], Л. Зайцева, О. Татарінова [4], О. Шаран [5], К. Щербакова та ін.). досліджують різні аспекти цього питання, обґрунтовують його сутність, шукають ефективні засоби покращення дошкільної освіти у контексті модернізації початкової школи та забезпечення її наступності.

Мета статті – теоретично обґрунтувати зміст логіко-математичного розвитку дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Логіко-математичний розвиток дітей у дошкільному віці передбачає якісні зміни у пізнавальній діяльності малюка щодо усвідомлення елементарних математичних уявлень та оперування, пов'язаними з ними, логічними операціями. Його сутність зводиться до набуття логіко-математичної компетентності, що є важливою частиною «картини світу» дитини. Зокрема, у програмах розвитку дошкільників виокремлено такі розділи: кількість і лічба, величина предметів, геометричні фігури, орієнтування в просторі, орієнтування в часі, народна математика, народні ігри з математичним змістом тощо [3]. При цьому простежуємо поєднання традиційного математичного аспекту знань з логічним. Уже у дошкільному віці уявлення дітей повинні мати науковий характер та ґрунтуватися не лише на математичних поняттях, а й на логічних діях (операціях, прийомах). Тобто названі компоненти (логічний і математичний) є взаємозалежними та доповнюють один одного.

Математика для малюків – це не лише світ цифр і чисел. Це особливий світ пізнання і гармонії який існує об'єктивно та який вчить діяти і мислити послідовно. Засвоювані математичні уявлення перебувають у логічному зв'язку, що дає змогу поступово їх конкретизувати і уточнювати. Так, вимірювання сприяє формуванню поняття «числа», що є виразником відношень вимірюваної величини до обраної одиниці вимірювання. Поняття про поділ цілого на частини дає можливість формувати чіткіші поняття про множину (рівність, нерівність об'єктів), число (склад чисел), час тощо. Діти набувають чуттєвого досвіду в розрізненні властивостей об'єктів і їхніх математичних відношень, послідовно узагальнюють математичні знання. Відбувається пізнання кількісних відношень, абстрагування їх, диференціювання якісних властивостей об'єктів та їх просторових відношень [5].

Наведемо показники компетентності, що пов'язані з логіко-математичним розвитком. Це сформованість знань про математичні поняття «число», «величина», «форма», «простір», «час», еталони площинних та об'ємних геометричних форм, просторові напрями, одиниці вимірювання часу, параметри величини. Дитина також усвідомлює зв'язки між кількісними, порядковими числівниками, просторовими та часовими поняттями; свідомо використовує термінологію елементарної математики у власному мовленні; знаходить різні варіанти розв'язання логічних завдань, вміє аналізувати, узагальнювати, класифікувати, групувати предмети, об'єкти за ознаками форми, величини, кількості, кольору, здійснювати серіацію, елементарне кодування властивостей та якостей предметів, об'єктів за допомогою символічних позначень тощо.

Логіко-математичний розвиток характеризується такими вміннями дитини: визначає за допомогою умовних величин розмір, об'єм, масу тощо; обчислює, розв'язує арифметичні та логічні задачі; цікавиться математичними

та логічними діями, самостійно робить висновки та узагальнення, розмірковує, пояснює, доводить власні уявлення; правильно застосовує математичні поняття, відтворює знання, легко й швидко використовує їх [4].

Отож, логіко-математичний розвиток дошкільника означає «накопичення» математичних уявлень про число, величину, форму, простір і час, а також вміння здійснювати логічні операції: класифікацію, серіацію, вимірювання та обчислення. Йдеться про те, що дитина має володіти здатністю самостійно здійснювати: класифікацію геометричних фігур, предметів та множин за якісними ознаками та чисельністю; серіацію, тобто впорядковувати предмети за величиною, масою, об'ємом, розташовувати у просторі (поруч, над, під і т.д.); обчислення та вимірювання кількості, відстані, розмірів, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу [5].

В узагальненому вигляді рівень логіко-математичної компетентності майбутнього першокласника визначено у Базовому компоненті дошкільної освіти. Зокрема, цей вид компетентності тісно пов'язаний з сенсорно-пізнавальною та дослідницькою компетентностями, а результатом її набуття є «наявність пізнавальної мотивації, базису логіко-математичних, дослідницьких знань, набутих дитиною умінь і навичок (аналізу, порівняння, узагальнення, здійснення самоконтролю), пізнавальний досвід, що накопичується і використовується в різних видах дитячої діяльності» [2, с. 10].

Для її успішного формування та ефективного розвитку розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку необхідно використовувати цілісний комплекс завдань, дидактичних ігор і вправ з формування та розвитку кожного поняття у процесі пізнавальної діяльності, як в умовах закладу дошкільної освіти так і сім'ї. Освітня робота з логіко-математичної діяльності має опиратися на мисленнєву активність малюка, яку необхідно розвивати з огляду на такі логічні уміння: аналізувати, порівнювати; узагальнювати, абстрагувати; систематизувати, серіювати, класифікувати, знаходити принципи та закономірності, відшукувати логічні співвідношення між числами та предметами. Тоді можна буде говорити про реалізацію мети логіко-математичного розвитку – удосконалення пізнавальної активності й елементів навчальної діяльності; самостійності; самооцінки; самоконтролю тощо; доказового та логічного мислення дитини через взаємодію з предметно-ігровим середовищем; поліпшення конструктивного мислення; виховання інтересу до логіко-математичної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, найважливішим підсумком логіко-математичного розвитку дитини є не тільки і не стільки нагромадження певного запасу наочних математичних знань і умінь, а власне розумовий розвиток, формування необхідних специфічних пізнавальних і мисленнєвих дій, що є базовими для успішного засвоєння математичного і будь-якого іншого узагальненого змісту знань. Щоб знання сприяли становленню життєвої компетентності, вони повинні мати особистісний сенс, бути значущими. Це потребує певної логізації елементарної

математики у дошкільному дитинстві, коли традиційний математичний аспект знань має поєднуватись з логічним.

Список використаних джерел

1. Артемова Л.В. Колір. Форма. Величина. Число. Київ: Томіріс, 1997. 176 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. *Наказ МОН України* № 33. від 12.01.2021. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini

3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 264 с.

4. Татарінова О. До проблеми формування логіко-математичних понять у практиці роботи дошкільного навчального закладу. *Наука і освіта*. 2010. № 8. С. 148–151.

5. Шаран О. Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень: навч.-метод. посіб. Дрогобич: ВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2015. 38 с.

Abstract. *The content of logical and mathematical development of preschoolers are clarified in the article, it involves the acquisition of basic mathematical concepts and skills to perform logical operations; its result is the mental development of the child; it is proved that the formation of logical and mathematical competence in children is closely related to sensory-cognitive and research activities.*

Key words: *logical-mathematical development of the child, logical-mathematical competence of the preschooler, mental development, logical operations, mathematical representations.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

Сеник Анастасія, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університетуімені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Марєєва Т. В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університетуімені Олександра Довженка.*

Анотація.*У статті розкрито психолого-педагогічні умови розвитку мовлення дітей раннього віку.*

Ключові слова: *розвиток мовлення, діти раннього віку, психолого-педагогічні умови.*

Постановка проблеми. Провідними досягненнями, що визначають розвиток психіки в дитини у період раннього дитинства є: оволодіння прямоходінням і мовленням, розвиток предметної маніпулятивної діяльності. Однією з особливостей розвитку мовлення дитини в цьому віці є те, що вона входить у світ соціальних стосунків і взаємин. Це відбувається через зміну форм спілкування малюка з дорослими. У процесі предметної діяльності шляхом спілкування дитини з дорослими формується основа для засвоєння значень слів та асоціювання їх із образами предметів і явищ. Інтерес дитини до предметів, їх властивостей та дій з ними спонукає її постійно звертатися до дорослих. Але звернутися до них вона може лише оволодівши мовленнєвим спілкуванням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формуючись у дитини в процесі оволодіння мовою, мовлення проходить декілька етапів розвитку, перетворюючись на розгорнуту систему засобів спілкування та опосередкування різних психічних процесів. При цьому відзначається роль комунікативного фактора у становленні та розвитку мовлення дитини (Н.М. Аксаріна, М.І. Лісіна, А.Г. Рузська, М.М. Щелованов та ін.).

Особливе місце у цих дослідженнях займають роботи М.І. Лісіної, присвячені вивченню ролі комунікативного чинника у розвитку дітей раннього і дошкільного віку, у якому було виділено низку аспектів, які впливають на становлення мовлення малюків.

Мета статті – розкрити психолого-педагогічні умови розвитку мовлення дітей раннього віку.

Виклад основного матеріалу. Особливості розвитку дітей раннього віку були предметом наукових досліджень психологів (Н.М. Аксаріна, В.Г. Алямовська, Л.С. Виготський, В.С. Мухіна та інші).

Ранній вік позначений такими психофізіологічними особливостями:

- наявність тісного взаємозв'язку фізичного та психічного розвитку (будь-які відхилення у фізичному розвитку можуть призвести до психічних порушень);
- індивідуальні темпи розвитку (у силу нерівномірності та гетерохронності органи та системи організму розвиваються не однаково швидко);
- висока ранимість дитини, що висуває особливі вимоги до її виховання;
- сприйнятливість дітей до навчання (у цьому віці легко утворюються умовні зв'язки).

Саме в ранньому дитинстві дорослий має величезний авторитет у дитини, і здійснює вирішальний вплив на її психічний розвиток. Дорослий завжди є для дитини не тільки носієм засобів та зразків дії, але й живою, унікальною особистістю, що втілює свої індивідуальні мотиви та смисли. Він є для дитини ніби уособленням тих ціннісних та мотиваційних рівнів, якими дитина ще

оволодіває. На ці рівні вона може піднятися лише разом із дорослим – через спілкування, спільну діяльність та спільні переживання.

Характерною особливістю дітей раннього віку є наслідувальне мовлення, обумовлене своєрідністю дитячого сприйняття та мислення. Не вміючи мислити критично, діти цього віку наслідують все, що бачать і чують у своєму оточенні, але найбільше вони наслідують тих людей, які безпосередньо з ними пов'язані, до яких діти позитивно ставляться. Такою близькою людиною, з якою безпосередньо пов'язана дитина в закладі дошкільної освіти, є вихователь. Тобто, однією з психолого-педагогічних умов розвитку мовлення дітей раннього віку є надання правильного зразка мовлення дорослими.

Спілкування має свій зміст та етапи розвитку. Однак у процесі звикання визначальне значення має не вік, а розвиток форм спілкування. Так, діти, незалежно від віку, обов'язково потребують безпосередньо-емоційного спілкування, і лише потім - ситуативно-дійового. Тому вихователем мають бути дібрані відповідні засоби спілкування: посмішка, ласка, увага, жест, міміка, показ дії, вправа у ньому, спільні дії з дитиною, доручення тощо.

Розширення змісту спілкування відбувається із розвитком предметно-ігрової діяльності в дітей раннього віку. У процесі взаємодії з дорослим дитина опановує спочатку окремі дії з предметами, а надалі, при багаторазовому вправлянні у них під керівництвом дорослого, формується самостійна предметна діяльність. Таким чином, вихователь повинен враховувати рівень сформованості предметно-ігрових дій дітей, та їхню готовність до спілкування під час діяльності з дорослими та з дітьми у групі, тобто брати до уваги індивідуальні особливості дітей під час мовленнєвого розвитку.

Перебування дитини в дитячому колективі, у групі своєрідно впливає на розвиток її мовлення. Дитина на заняттях спілкується з дітьми, ділиться з ними своїми враженнями і знаходить у них відповідне розуміння її мовлення, співчуття її інтересам, сприяння її активності. Все це мобілізує дитину на подальший розвиток її мовлення. Вплив дитячого колективу на розвиток мовлення можна вважати як своєрідне самонавчання мовленню.

Для успішного розвитку мовлення дітей треба впливати як на слух, так і на інші аналізаторні системи, зокрема – зір і дотик. Дитина повинна не тільки чути дорослого, а й бачити обличчя того, хто говорить. Діти, що зчитують з обличчя мовлення і наслідують дорослих, починають самі вимовляти слова. Для розвитку розуміння бажано, щоб дитина не тільки бачила предмет, про який йде мова, але й тримала його в руках та всіляко обстежувала.

Розповідь - один із прийомів розвитку дитячого мовлення, що дуже подобається дітям. Зазвичай дітям розповідають невеликі художні твори, прості та доступні для розуміння, також розповідають казки, читають вірші.

Вірші, оповідання та казки для кращого сприймання дітьми рекомендовано дорослим розповідати напам'ять. Необхідно, щоб діти, слухаючи оповідача, зручно сиділи біля нього і добре бачили його обличчя. Та й сам оповідач повинен бачити дітей, спостерігати за їх враженнями від

розповіді, за їх реакцією. Важливо, щоб ніщо не заважало дітям слухати і не відволікало їх від процесу слухання розповіді.

Розгляд картинок - хороший прийом розвитку мовлення, оскільки воно стає наочним і доступнішим для розуміння. Ось чому розповідь добре супроводжувати показом картинок, бесідою за картинкою.

Гра - один з найкращих засобів розвитку мовлення та мислення дітей. Гра приносить дитині задоволення, радість, а ці почуття є сильним засобом, що стимулює активне сприймання мовлення та породжує самостійну мовленнєву активність дитини.

Цікаво, що, граючи навіть на самоті, молодші діти нерідко говорять, висловлюючи вголос свої думки, які у дітей старшого віку протікають мовчки, про себе.

Обігравання іграшок - дуже допомагає розвитку мовлення та мислення малюків, коли їм не лише даються іграшки для самостійної гри, а й показується, як у них грати. Такі організовані ігри, що супроводжуються мовленням перетворюються на своєрідні маленькі спектаклі, що так зацікавлюють дітей і так багато, що дають для їх розвитку.

Багаторазове повторення мовленнєвого матеріалу. Діти, за словами дорослих, здатні запам'ятати та відтворити напам'ять почуте. Для цього необхідно багаторазове повторення мовленнєвого матеріалу.

Декламація та співи, що супроводжуються музикою, також важливий засіб розвитку дитячого мовлення. Особливо успішно діти запам'ятовують вірші та пісеньки, які потім декламують, співають.

Читання дітям книжок також є засобом розвитку мовлення та мислення. Це захоплює дітей, подобається їм, і досить рано, наслідуючи дорослих, діти самі починають розглядати книгу, читати її, переказуючи часто напам'ять те, що їм було прочитано. Цікаву книжку діти іноді цілком запам'ятовують напам'ять.

Ознайомлення дітей із довкіллям та природою також сприяє розвитку мовлення та мислення дітей. Важливо звертати увагу малюків на предмети та навколишнє життя, розмовляти з ними про це. Тому важливою умовою розвитку мовлення дітей раннього віку є мовленнєвий супровід усіх режимних процесів у групі дітей раннього віку.

Діти третього року життя дуже схильні до наслідування (вони наслідують і вихователя, і однолітків). Вони легко "заражаються" настроєм інших дітей і із задоволенням наслідують як бажані, так і небажані дії. Варто одній дитині почати заглядати під стілець, як через 1-2 хвилини, якщо вихователь не зможе переключити увагу дітей, півгрупи наслідуватиме малюка. У цьому випадку не слід вдаватися до дисциплінарних зауважень ("Не заглядай під стілець, сиди тихо!"). Доцільніше використати іграшку, принесену на заняття. Наприклад, сказати їй: "Не лякайся, мишко, це не котик прийшов. Це Артемко ненароком стілець посунув". Або звернутися до дитини, яка почала пустувати: "На,

Микито, потримай мишку. Мишка боїться, тому сиди тихенько, не лякай (не впусти) її".

У дітей цього віку яскраві красиві предмети і картинки викликають бажання довше розглядати їх, тому ілюстративний матеріал, що демонструється на заняттях, повинен бути в хорошому стані, зі смаком оформленим і привабливим для малюків. Посібники слід розміщувати так, щоб на їх пошуки не витрачався час. Якщо картинки будуть падати з фланелеграфа або батарейка електричної іграшки виявиться непридатною для використання, то нормальний перебіг заняття порушиться, сприймання матеріалу дітьми буде ускладнене.

Чергування різних прийомів навчання і, насамперед, пояснень, вказівок та показу (зразка, способу дії) з ігровими завданнями. Наведемо приклад. Вихователь каже дітям: "Ав-ав-ав - гавкає собачка. - Як він гавкає?" Після того як діти вимовляють звуконаслідування, педагог продовжує: "Зараз ми пограємо у заводних собачок. Собачка, яку я заведу ключем (робить імітаційний рух), повинна гавкати: ав-ав-ав".

Поєднання хорових відповідей дітей із індивідуальними. Зазвичай одна хорова відповідь поєднується з 3-4 та більше індивідуальними відповідями. Це значно підвищує щільність заняття, допомагає залучити в роботу всіх дітей, а також з'ясувати, хто з малюків не опанував навичок, що засвоюються, для того, щоб додатково щось пояснити, показати (на занятті).

Використання різноманітних демонстраційних матеріалів (предмети, іграшки, картинки, фігурки настільного театру тощо). Їх розглядання підтримує увагу дітей, підвищує мовленнєву активність, формує здатність до узагальнення.

Використання завдань, спрямованих на те, щоб дати дітям можливість змінити позу, порухатися (наприклад, підійти до вихователя, щоб разом з ним щось розглянути; заглянути під стільці, щоб знайти, куди сховалася киця; зобразити козенят, курчат, що дзьобають зернятка і т.п.). У низці випадків ці завдання одночасно мають на меті навчити дітей вмінню приймати уявну ситуацію: спекти млинці-ладки, зловити сніжинку і здути її. При виконанні подібних завдань діти навчаються ігрових дій, необхідних для розгортання самостійних сюжетно-рольових ігор, поява яких на третьому році життя дитини свідчить про новий щабель у її розвитку. Це обумовлює ще одну умову розвитку мовлення дітей раннього віку – використаннямовленнєвих ігор-занять.

Висновки. Отже, ефективний розвиток мовлення дітей раннього віку можливий за таких психолого-педагогічних умов: 1) використання мовленнєвих ігор-занять із дітьми раннього віку; 2) мовленнєвий супровід усіх режимних процесів у групі дітей раннього віку; 3) врахування індивідуальних особливостей дітей під час мовленнєвого розвитку; 4) надання правильного зразка мовлення дорослими для розвитку мовлення дітей раннього віку.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В., Саприкіна О. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку : підручник для студентів. 2-е видання. Київ : Слово, 2015. 408 с.
2. Богуш А., Маліновська Н. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку : навчально-методичний посібник. 2-е видання. Київ : Слово, 2017. 392 с.
3. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія. Київ : Слово, 2004. 376 с.
4. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 424 с.

Abstract. *The article describes the psychological and pedagogical conditions for the development of early age children's speech.*

Key words: *speech development, early age children, psychological and pedagogical conditions.*

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Скрипченко Альона, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Гордій Н.М.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті означено дошкільне дитинство як період, коли дитина починає усвідомлювати моральні цінності, підкорятися власним бажанням і прагненням. У неї формуються вміння оцінювати свої вчинки та вчинки людей, виникає здатність до співпереживання, співчуття, що зумовлює засвоєння моральних еталонів поведінки*

Ключові слова: *моральні цінності, здатність, моральні еталони, дитина дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Однією із нагальних потреб сучасного українського суспільства є підвищення стану суспільної моралі, що залежить від рівня морального розвитку і прояву моральності кожної людини, які закладаються в дитинстві. Однак на шляху морального становлення особистості нерідко постають численні перешкоди, тому виникає необхідність забезпечити дієве і відповідне до сьогоденних завдань моральне виховання молодого покоління, починаючи з дошкільного віку.

У Державному стандарті дошкільної освіти, зазначено, що до провідних засад належить «надання пріоритету соціально-моральному розвитку

особистості». Тобто, актуальним є формування у дітей морально-етичних знань, моральних звичок, виховання моральних почуттів, культивування моральної поведінки. Відповідно, слід подбати про формування у дошкільників доброзичливих взаємин, що визначають особистісне зростання. З окресленого вирізняється, що проблема формування доброзичливих взаємин, заснованого на єдності моральної свідомості, поведінки, почуттів і переживань дітей, становлення їх суб'єктами морального розвитку, має велику соціальну значущість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні засади морального виховання дошкільників досліджувалися різносторонньо в таких аспектах: виховання моральної особистості дошкільника досліджувалися багатьма науковцями: формування моральної поведінки дітей старшого дошкільного віку (І. Бех, Л. Врочинська, О. Долинна, О. Кононко, В. Нечаєва, Т. Поніманська, Н. Цуканова, та ін.), особливості становлення у дошкільному віці ціннісного ставлення до однолітків, виховання людяності у дітей (О. Кульчицька, В. Мухіна, Т. Піроженко, Ю. Приходько, Т. Репіна та ін.), специфіку прояву гуманних почуттів дошкільників (Л. Артемова, А. Гончаренко, О. Галян, Л.Калуська, О. Дяченко, В. Котирло, О. Смірнова та ін.), проблеми морально-етичного та духовного розвитку особистості (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кисельова, В. Плахтій, Т. Пономаренко, О. Сухомлинська, К. Чорна та ін.). Як активний суб'єкт життєдіяльності дитина дошкільного віку оволодіває вмінням планувати та організовувати діяльність, самореалізовуватися, усвідомлювати навколишній світ та самого себе (Т. Антонова, І. Княжева). Хід взаємовпливу, колективної взаємодії перетворюється на стосунки, зміст яких полягає в результативності взаємних зусиль партнерів (В. Білоусова, О. Запорожець).

Мета статті: визначити рівень сформованості моральних почуттів у дітей середнього дошкільного віку, зробити аналіз отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу. Науковці О.Долинна, Т.Пономаренко, визначають наступні складові гуманного ставлення до людини, пов'язані із відповідними почуттями: доброзичливе ставлення, яке виявляється в умінні доставити приємне, радість іншим, надати послугу, побудоване на доброті людини, почутті любові до ближнього як до самого себе; чуйне ставлення, що виявляється в умінні розділити радість і горе інших, відгукуватися на прохання, допомогти подолати негативне переживання, засноване на розвитку співпереживання і співчуття; уважне ставлення, що виявляється в умінні помітити і зрозуміти переживання іншої людини (не яскраво виражені), підтримати позитивні, полегшити негативні, що залежить від розвиненості почуття жалю; дбайливе ставлення, що виявляється в умінні надати допомогу і підтримку іншого в необхідній ситуації, що залежить від розвиненості почуття любові до ближнього і співчуття; справедливе ставлення, що виявляється в умінні визнати рівні права в будь-якій діяльності всіх учасників, засноване на почутті справедливості, повазі до інших [2, 5].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що поняття «моральні почуття» тісно пов'язано з поняттям «гуманні почуття», що позначається на існуванні достатньо близьких класифікацій означених понять. Так, науковець О. Кононко вказує на те, що нині не існує чіткої класифікації моральних почуттів й надає власний їх перелік: почуття правди; почуття довіри (заґрунтоване на довірі, сумлінності, доброзичливості взаєморозумінні, альтруїзмі тощо); почуття справедливості; почуття емпатії (здатність розуміти переживання інших, співчуття, чуйність); почуття прихильності; почуття гідності та ряд інших почуттів [4].

Художнє слово, літературне мистецтво завжди було могутнім інструментом формування свідомості людини й виховання її душі, а казка, влучно названа В. Сухомлинським головним, вічним, неминучим світочем, джерелом духовно багатого життя, що супроводжувала людину протягом усього життя [6]. Перебуваючи сьогодні головним чином у сфері дитячого фольклору, вона зберігає архаїчні елементи, водночас плекає ідеали краси, доброти, милосердя, засуджує жадібність, корисливість і нечесність. Це жанр, що органічно поєднує нашарування різних історичних епох (від витворів первісного сприйняття дійсності до символічного й філософського переосмислення), розробляє надзвичайно цікаві сюжети.

Розглядаючи казку крізь призму її навчальних і виховних можливостей можна твердити, що казка органічно увійшла в світ дитини, допомагає їй вчитися і вдосконалюватися, переносити у сферу реалій вимріяне і такі бажані дива, коли долаються будь-які труднощі й страхи, негативні імпульси. Казковий жанр розвиває мислення кожної дитини, сприяє створенню інтелектуальної атмосфери в дитячому колективі» [1].

Форми організації методичної роботи в ЗДО досить динамічні. Вибір конкретної з них залежить від: чітких завдань, які намагається вирішувати заклад дошкільної освіти; педагогічної культури вихователів; позитивного морально-психологічного клімату в педагогічному колективі; матеріально-технічних можливостей ЗДО; якості аналізу результатів діагностування вихователів; особливостей організації освітнього процесу з дітьми [3].

Процес виховання – це прилучення дитини до світу людських духовних цінностей. Особливої ваги сьогодні набувають такі загальнолюдські цінності, як гуманізм, патріотизм, честь, справедливість тощо. Моральні норми основні правила всякого людського співжиття, вироблені протягом тисячоліть морального розвитку суспільства, є складовою загальнолюдської моралі. Слід підкреслити її гуманістичну спрямованість: центром моралі є людина. З найдавніших часів усі ідеології і видатні мислителі зверталися до найціннішого в світі – людини, намагалися пізнати її суто людську ознаку - моральність.

Дослідження проводилось на базі закладу дошкільної освіти № 3 «Оленка», було залучено 40 дітей середніх груп, поділено на 2 підгрупи по 20 дітей: експериментальну (далі ЕГ) та контрольну (КГ). Дослідження передбачало три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний.

Для перевірки ефективності проведеної роботи з виховання моральних почуттів у дітей середнього дошкільного віку засобом народної казки нами була розроблена система роботи (перелік казок на навчальний рік) з метою виявлення динаміки рівня вихованості моральних почуттів.

Для вирішення поставлених завдань використовували методи і прийоми аналогічні в ході констатувального і контрольного етапів дослідження.

Узагальнені результати відобразили в таблиці 1.

Таблиця 1.

Рівні вихованості моральних почуттів у дітей ЕГ та КГ

Група	**Рівні вихованості**		
	Високий	Середній	Низький
Експериментальна	30%	60%	10%
Контрольна	20%	60%	20%

Проаналізувавши результати, можемо зробити висновок, що в ході експериментального дослідження рівень вихованості моральних почуттів у дітей ЕГ значно покращилися порівняно з дітьми КГ і маємо такі результати: високий рівень показали ЕГ - 30% (6 дітей), КГ - 20% (4 дитини), середній – ЕГ - 60% (12 дітей), КГ – 60% (12 дітей), низький – ЕГ - 10% (2дітей), КГ- 20% (4 дітей).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, народна казка є ефективним засобом виховання моральних почуттів у дітей середнього дошкільного віку. Моральне виховання дитини передбачає розвиток якостей, що проявляються під час спілкування дитини з однолітками та іншими, як: доброта, готовність допомогти, підтримати, співчуття, товариськість, уміння ділитися з іншими. Педагог має знати механізми, за допомогою яких він здійснює соціально-моральне виховання і навчання дошкільника. На дитину впливає багато факторів: художня література, телебачення, батьки, родичі, друзі, знайомі,чужі люди. Вони контролюють та регламентують її поведінку,висловлюють свої судження, впливають на вироблення бажаних і небажаних для дитячого оточення орієнтацій, цінностей, якостей.

Список використаних джерел

1. Гордій Н.М. Обґрунтування значення дитячої книжки у реалізації завдань розумового виховання.[Монографія]. Суми ВВП «Мрія». 2016. С.83-109.

2. Долинна О. Увагу моральному вихованню. *Дошкільне виховання*. 2015. №12. С.15.

3. Калуська Л. Поспішаймо закладати моральний фундамент. *Дошкільне виховання*. 2006. №7. С. 13.

4. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2009. 208с.

5. Пономаренко Т. О. Про взаємозв'язок етичних уявлень і вчинків дітей. *Дошкільне виховання*. 2002. № 4. С. 10-14.

6. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Київ: Радянська школа, 1976. 263 с.

Abstract. *Preschool childhood is defined as a period when a child begins to realize moral values, to obey their own desires and aspirations. It is being formed the ability to evaluate their actions and the actions of people, there is an ability to empathize, compassion, which determines the assimilation of moral standards of behavior*

Key words: *moral values, ability, moral standards, preschool child.*

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Слишай Ірина*, студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Гордій Н.М.****, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті розглянуто питання щодо виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольової гри. Обґрунтовано ефективність використання сюжетно-рольової гри як засобу формування відповідальності у дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова: *дошкільний вік, сюжетно-рольова гра, відповідальність як особистісна якість, ігрова діяльність, ігрове середовище.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство вибудовує стратегію розвитку на засадах гуманності та демократії, головними ознаками якої слугують свобода і відповідальність. Таке бачення суспільного розвитку обумовлює актуальність питань формування відповідальності особистості починаючи з дошкільного віку. Тому так важливо не пропустити момент для здійснення педагогічного впливу на дитину у цей віковий період та забезпечити умови для формування у дитини певних особистісних якостей. Формування відповідальності у дітей старшого дошкільного віку підкреслюється у законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, освітніх програмах «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля» та інших нормативних документах.

Формування відповідальності, як базової якості у дітей старшого дошкільного віку є складним і багатогранним процесом, який потребує систематичної і цілеспрямованої роботи. Одним із засобів формування відповідальності виступає сюжетно-рольова гра, в якій створюються умови для

самостійної діяльності дітей, прояву ними цілеспрямованості, ініціативності, незалежності, творчості, пізнавального інтересу та інших критеріїв відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми формування відповідальності у дошкільників засобом гри у своїх працях зверталися Л. Виготський, О. Запорожець, Д. Ельконін, С. Рубінштейн та інші. Особливості гри дошкільного дитинства досліджували Л. Артемова, Р. Жуковська, Д. Менджерицька, О. Усова. З. Фрейд трактував гру як природний мотиватор діяльності, Е. Еріксон вважав, що у процесі гри дитина набуває соціальний досвід, А. Валлон довів, що у процесі гри відбувається соціалізація дошкільника, а Д. Ельконін вважав гру джерелом формування соціальної свідомості дитини, Л. Виготський – способом активного засвоєння людської культури, Н. Непомняща – засобом розвитку базових засад особистості. Н. Захарова стверджувала, що у процесі гри дитина набуває соціальний досвід, пізнає дійсність і взаємовідносини в ній, опановує соціальні ролі та функції, оволодіває загальнолюдськими цінностями, що у свою чергу сприяє формуванню в ній відповідальності. На думку С. Копилова, сюжетно-рольова гра закріплює в дошкільника нові поведінкові навички і способи взаємодії з однолітками. Коли дитина бере на себе роль у сюжетно-рольовій грі, вона діє не тільки відповідно до її характеристик, а постійно співвідносить з ігровою роллю свої риси, здібності та прагнення, учиться розуміти себе і свої бажання. Серед якостей, які необхідно сформувати у дітей старшого дошкільного віку виділяємо самостійність як базову якість дитини дошкільного віку, складовою якої є відповідальність.

Мета статті. Виявити сутність поняття «відповідальність», обґрунтувати ефективність використання сюжетно-рольової гри у процесі формування відповідальності у дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Проблему формування відповідальності порушували у своїх працях філософи, психологи, педагоги. Сучасні філософські дослідження (О. Дробницький, В. Франклі) трактують відповідальність як сукупність об’єктивних вимог, поставлених суспільством до окремих своїх членів, колективом у вигляді моральних принципів, норм, що виражають суспільну необхідність [5].

Досліджуючи питання формування відповідальності, психологи І. Бех, О. Запорожець та інші вважають, що вона характеризує ставлення особистості до людей і визначає її як системну якість, завдяки сформованості якої людина стає здатною усвідомлювати віддалені наслідки своїх вчинків, у неї розвивається висока сенситивність до моральних ситуацій.

Вітчизняний психолог І. Бех розглядає відповідальність як якість, що концентрує усвідомлений індивідом загальнозначущий обов’язок, повинність у вчинку, передбачає визнання людиною своєї єдиної причетності до соціального і природного буття, своєрідний підсумок самоусвідомлення. Відповідальність, на думку О. Запорожця, є особливим мотивом людських вчинків, який

відрізняється від всіх інших лише йому властивою рисою ідеальності, що сприяє моральному розвитку особистості і не перетворює відповідальність у засіб досягнення корисних цілей [1].

На думку М. Савчина відповідальність характеризує цілісну якість людини, в яку інтегровані її духовні, соціально-психологічні та психо-фізичні функції, що забезпечують реалізацію у поведінці необхідного, належного та інтенційного [3].

З точки зору педагогіки, категорію «відповідальність» пов'язують з іменами А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, Т. Фасолько, Т. Гураєвої та іншими. У вітчизняній педагогіці одним із перших відповідальність як соціальну якість особистості розкрив А. Макаренко. Він вважав, що включення вихованців в систему відповідальних залежностей є визначальною умовою формування відповідальності особистості.

У педагогічній системі В. Сухомлинського відповідальність розглядається як здатність особистості самостійно формулювати зобов'язання, виконувати їх і здійснювати самооцінку та самоконтроль [4].

Т. Гураєва стверджує, що про сформованість відповідальності у дошкільника можна говорити, якщо дитина знає моральні норми, розуміє і має бажання їх виконувати; усвідомлює цінність, послідовність виконання того, чого від неї очікують; дотримується правил поведінки, розрізняє свої та чужі обов'язки; старанно і вчасно виконує певні завдання; закінчує розпочату справу, долає пов'язані з цим проблеми і труднощі; готова виконувати складні доручення у групі чи вдома, пов'язані з інтересами, які стоять вище за власні бажання; може відмовитися від цікавої гри, іншої діяльності на користь важливої справи; усвідомлює значущість власної поведінки, своїх дій для рідних, близьких, друзів; намагається бути чесним і правдивим, дотримуватись свого слова; бере на себе обов'язки, старанно їх виконує; відчуває провину, дискомфорт, «муки совісті» перед іншими через невиконання або ухиляння від виконання моральних обов'язків. У старших дошкільників відповідальність формується під час гри, коли вони проживають перші колективні радості та розчарування, усвідомлюють свою причетність до успіхів та невдач, знаходять себе у цьому дійстві й прагнуть найбільшого саморозкриття. Сюжетно-рольова гра, як нагадує Т. Гураєва, є потужним чинником розвитку гуманних почуттів, зокрема й почуття відповідальності. У грі діти набувають соціального досвіду міжособистісних стосунків. Вони ставлять собі мету, організують середовище для розв'язання завдань, переживають різні стани. У грі надається право вільного вибору, діти приймають на себе певні зобов'язання і не просто засвоюють знання, але й вчаться співпрацювати з дорослими та однолітками. Саме сюжетно-рольова гра передбачає новаторство, створює умови вільної творчої праці. У такій діяльності дитина проявляє свою індивідуальність, може самоствердитися, реалізувати свої творчі потенції і, що особливо важливо, – «радіти життю», що відповідає головному принципу гуманізації освіти: принципу природо співвіднесення [2].

Т. Фасолько нагадує, що у процесі сюжетно-рольової гри дитина розкривається якнайбільше, при цьому не боїться зробити «щось не так»: вона радиться, ділиться своїми враженнями, вільно висловлює і виказує свої відчуття та почуття. У дитини, яка приймає участь у сюжетно-рольовій грі (наприклад, лялькову театрі), віддзеркалюється бажана і реальна її позиція у групі, вдома, у житті взагалі. Спостерігати прояви відповідальності у дітей можна під час ігор, які діти самі організували («Лікарня», «Магазин», «Школа», «День народження», «Дочки-матері» тощо) [5].

Для формування відповідальності у старших дошкільників засобом сюжетно-рольової гри у групі необхідно організувати ігрове середовище, яке обладнують наборами різних видів іграшок, атрибутів, декораціями для організації театралізованої діяльності. Дітям доручають виготовлення нескладних декорацій для постановок, елементи вбрання та костюми для інсценівок. У сюжетно-рольових іграх діти відображають трудову діяльність дорослих, стосунки між людьми, суспільну сутність їхньої діяльності. Конкретні взаємини між персонажами гри можуть бути різними: співпраця, взаємодопомога, турбота одне про одного. Так, граючи у «Доньки-матері» у дітей формується відповідальність перед «дитиною-донькою», гра «Лікарня» формує у дошкільників відповідальне ставлення «лікаря» до своїх «пацієнтів».

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє дійти висновку, що найбільш ефективним засобом формування відповідальності у дітей старшого дошкільного віку є сюжетно-рольова гра. Адже включення дошкільника в ігрову діяльність впливає на становлення цілеспрямованості, самоконтролю, дисциплінованості, довільності, ініціативності, тобто відповідальності. Таким чином, у процесі сюжетно-рольової гри у дітей старшого дошкільного віку формується відповідальність за свої дії і вчинки.

Список використаних джерел

1. Бех І. Формувати у дитини почуття цінності іншої людини. *Педагогіка толерантності*. 2011. № 2 (16). С. 16–21.

2. Гураєва Т. Формуємо відповідальність у дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. № 5, 2016. С. 19-29.

3. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. 280 с.

4. Сухомлинський В. О. Принципи виховання шкільного колективу / Вибр. твори. В 5-ти т. Київ, 1976. Т. 1. С. 406–411.

5. Фасолько Т. С. Виховання відповідальної поведінки у дітей дошкільного віку. *Оновлення змісту і методів початкової освіти: Наук. записки РДПІ*. Вип.8. Рівне, 2009. С.118-121.

Abstract. *The article considers the education of responsibility in children of older preschool age by means of plot-role play. It is proved that plot-role play is an effective means of forming responsibility in older preschool children. The*

effectiveness of the use of plot-role play as a means of forming responsibility in older preschool children is substantiated.

***Key words**: preschool age, plot-role play, responsibility as personal quality, game activity, game environment.*

СПРИЙМАННЯ ТВОРІВ ЖИВОПИСУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

***Соколенко Тетяна,** магістрантка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

*Науковий керівник: **Гордій Н.М.,** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

***Анотація.** Розкрите питання щодо реальної обізнаності дітей з образотворчим мистецтвом оптимально до віку. Педагог повинен створити належні умови, вирішити цілий ряд освітніх завдань: розвивати у вихованців спостережливість, уміння порівнювати, відгукуватися на красу; ознайомлювати з творами образотворчого мистецтва; формувати позитивні емоції у сприйнятті творів мистецтва.*

***Ключові слова:** діти дошкільного віку, твори мистецтва, сприйняття творів мистецтва.*

Постановка проблеми. Осучаснення змісту першої ланки освіти передбачає приведення змісту базової програми у відповідність із сучасними досягненнями науки і культури, з потребами, можливостями особистості, суспільства і держави. Державна базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» спрямована на створення в дитини цілісної картини світу, збереження дитячої субкультури, культивуванню специфічних для цього вікового етапу видів діяльності та форм активності. Першорядного значення набуває розробка нових технологій освітнього процесу, які б відповідали меті формування духовності, національної свідомості та у своїх формах впливу на дитину керувалися б принципами гуманізму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується в процесі її розвитку. Відтак, питання розвитку зв'язного мовлення дошкільників досліджувалося класиками наукової думки та сучасними науковцями в різних аспектах проблеми: психологічному (Л. Виготський, П. Гальперін, Г. Леушина, С. Рубінштейн та ін.); психолінгвістичному (Г. Богін, А. Залевська, І. Зимняя, О. Леонтьєв та ін.); педагогічному (Є. Короткова, Є. Михеєва та ін.); лінгвістичному (Т. Ладиженська, Л. Щерба та ін.); лінґводидактичному

(А. Богуш, С. Бєлкіна, О. Білан, Н. Гавриш, Н. Луцан, Ю. Караулова, Л. Калмикова, І. Луценко, Т. Постоян та ін.).

Дослідження З. Істоміної, Л.Зданевич, А.Зрожевської, О. Коненко, Є. Короткової, Л. Машкіної, Н. Мелецької, Н. Орланової довели, що ефективним засобом розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є твори живопису, а особливо пейзажі картини. Вони викликають у дітей бажання поговорити про зображену ситуацію, природу, це наштовхує їх на розповідь, активізує досвід, у дітей з'являється потреба висловитись, розповісти про свої спостереження, враження. Відбувається складна розумова діяльність, в якій мають місце аналіз, синтез, порівняння, умовивід. У субсфері «Світ мистецтва» Базового компонента дошкільної освіти в Україні (2021) розкрито зміст освіти дошкільника за основними для цього віку видами мистецтва – образотворчим, музичним, театральним, літературним. Важлива складова системи естетичного виховання – мистецька діяльність дошкільника, яка об'єднує різні види образотворчої діяльності, а також словесну творчість. У ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моралі, ний, естетичний, пізнавальний тощо.

Мета статті: використання творів живопису для розвитку образності мовлення дітей дошкільного віку в ході навчання розповідання за пейзажними картинами.

Виклад основного матеріалу. Узагальнення сучасних уявлень та аналізу дослідницьких джерел щодо природи зв'язного мовлення, її механізмів, процесу становлення, взаємозв'язку між структурою мовлення та його змістом, а також щодо залежності цієї структури від різних форм спілкування дитини з її співрозмовником дозволило припустити ефективність використання творів живопису художників як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Твори образотворчого мистецтва за характером є суто творчими напрацюваннями, а за структурою мають певну форму і зміст, що є складовою художнього образу, який розглядається нами як естетичний суб'єкт (у єдності форми та змісту). Будь-який художній образ може бути недостатньо конкретизований, мати непевну виразність, тому один і той же твір може бути використаний під час вирішення різних педагогічних завдань залежно від напряму освітнього процесу ЗДО.

Науковець С. Бєлкіна виділяє такі дидактичні функції творів мистецтва: інформаційна, ілюстративна, мотиваційна, сенсорна, евристична [1]. Враховуючи функції мистецтва, ми вважаємо за необхідне використання творів живопису в освітньому процесі ЗДО. Так, Л. Зданевич та Н. Погрібняк підкреслює, що вплив краси, якщо навчити дитину бачити й розуміти її, аналізувати, співвідносній, обмірковувати її, насолоджуватися нею, чи створювати власними руками, вона виросте цілком гармонійною розвинутою людиною, яка зробить такими ж свої стосунки з іншими людьми [3].

Щоб привернути увагу до реальної обізнаності дітей з образотворчим мистецтвом оптимально до віку, для цього педагог повинен створити належні

умови, вирішити цілий ряд освітніх завдань: розвивати у вихованців спостережливість, уміння порівнювати, відгукуватися на красу; ознайомлювати з творами образотворчого мистецтва; формувати позитивні емоції у сприйнятті творів мистецтва

Таким чином, Н. Гавриш виділяє твори живопису як один із головних атрибутів освітнього процесу в ЗДО, розкриває переваги перед іншими дидактичними засобами в схематичній формі [2].

Висновки. Отже, головне – не технічні вміння, а базис особистісної культури дошкільника, закладений образотворчим мистецтвом як одним із найвпливовіших на свідомість і поведінку. Теоретичний аналіз психолого-педагогічних, науково-художніх праць дозволяє зробити висновок, що твори живопису виступають як один із засобів розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Ми вважаємо, що професійна підготовка педагогів до використання творів живопису як засіб розвитку зв'язного мовлення дошкільників передбачає ознайомлення їх із творами живопису, що мають бути застосовані в дошкільній освіті, змістом та методикою втілення в практику роботи.

Список використаних джерел

1. Бєлкіна С. В. Естетичне виховання дітей шестирічного віку засобами образотворчого мистецтва. Київ: Вища школа. 1998. 190 с.

2. Гавриш Н. Навчання розповіді за картиною. *Дошкільне виховання.* 2013. № 1. С. 7.

3. Зданевич Л. В., Погрібняк Н.В. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку засобами творів живопису. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 120 с.

Abstract. *The question of the real awareness of children with fine arts optimal for age is revealed. The teacher must make the right conditions, solve a number of educational tasks: to develop students' observation, ability to compare, respond to beauty; to get acquainted with works of fine art; to form positive emotions in the perception of works of art.*

Key words: *preschool children, works of art, perception of works of art.*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сокоренко Світлана, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Бабачук Ю.М.,*** *асистентка кафедри теорії і методики фізичного виховання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті висвітлюється проблема формування культури здоров'я дітей дошкільного віку в умовах активної рухової діяльності. Обґрунтовано педагогічні умови оптимізації рухової діяльності дошкільників.*

Ключові слова: *культура здоров'я, руховий режим, активізація рухової діяльності, здоров'язбережувальне середовище.*

Постановка проблеми. Формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей є одним із основних напрямів роботи сучасного закладу дошкільної освіти, який особливо актуалізується в умовах інформатизації суспільства, інтенсифікації освіти і навчання.

У дошкільному дитинстві формуються основи культури здоров'я особистості, важливим складником якого є рухова активність. За даними низки медико-педагогічних досліджень, рухова активність дітей в умовах закладу дошкільної освіти в більшості випадків не забезпечує біологічну потребу організму дитини в рухах. Загальний руховий режим закладу дошкільної освіти досить часто не сприяє досягненню належного рівня рухової активності дітей. Тому важливого значення набуває виявлення ефективних засобів, форм і методів підвищення рухової активності дошкільників, що є дієвими у процесі формуванні у них культури здоров'я.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема дослідження формування у дітей дошкільного віку різних аспектів здоров'я входить до кола наукових інтересів сучасних вчених. Так, вивченням можливостей удосконалення системи фізичного виховання з метою покращення фізичного здоров'я дошкільників займалися у своїх педагогічних дослідженнях О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Дубогай.

Питанням надання дітям знань про власне здоров'я, формуванням в них ціннісного ставлення до власного здоров'я, починаючи з дошкільного віку, присвячені роботи О. Івашко, Н. Левінець, Л. Лохвицької, В. Нестеренко.

Загальні положення про значення рухової активності в процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку розглядаються в роботах О. Богініч, Е. Вільчковського, Н. Денисенко, Т. Дмитренко, М. Рунової.

Мета статті: обґрунтування педагогічних умов формування культури здоров'я дітей дошкільного віку в процесі рухової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Серед ціннісних орієнтацій, які необхідно формувати у дітей дошкільного віку, пріоритетною є культура здоров'я. У дітей має бути розвинене свідоме ставлення до здоров'я, високий рівень культури поведінки щодо власного здоров'я [3].

Культура здоров'я є інтелектуальним особистісним утворенням, що «забезпечує певний рівень знань, умінь і навичок формування, відтворення та зміцнення здоров'я, характеризується високим рівнем культури поведінки стосовно власного здоров'я та здоров'я оточуючих» [4, с. 8].

Формування культури здоров'я дітей як реалізація його компонентів повинно здійснюватися у відповідності з віковими, статевими сензитивними

особливостями розвитку дітей, з врахуванням темпераменту, особливостей психоемоційного розвитку.

У своєму дослідженні Л. Безугла розкриває сутність культури здоров'я через призму свідомої здоров'язбережувальної активності особистості. Дослідниця зазначає, що «у системі заходів щодо формування культури здоров'я індивіда важливою умовою є власна активність як наслідок усвідомленої потреби до ведення здорового способу життя» [1, с. 3].

Важливим чинником формування культури здоров'я дошкільників є рухова активність, яка за Е. Вільчковським, визначається не лише біологічною потребою, а й спрямованим педагогічним впливом на дітей [2].

Формування культури здоров'я дітей відбувається як в організованій (ранкова гігієнічна гімнастика, заняття з фізичної культури, фізкультурні хвилинки, фізкультурні паузи, дні здоров'я й ін.), так і в самостійній руховій діяльності.

Розвиток інтересу у дітей до систематичних занять фізичними вправами є важливою педагогічною умовою, яка обумовлює активність дітей і оптимізує руховий режим у закладі дошкільної освіти. З цією метою доцільно використовувати музичний супровід рухів дітей, мімічні і пантомімічні рухи, елементарні танцювальні вправи.

Значний ефект дає організація і проведення нестандартних занять у дошкільному закладі: диференційованих (для дівчаток і хлопчиків окремо), домінантних (з перевагою ігор і вправ спортивного характеру), ігрових і сюжетно-рольових комбінованих і комплексних [2].

Прогулянки за межі закладу дошкільної освіти на природу (дитячий туризм) сприяють оздоровленню дітей, удосконаленню рухових навичок, розвитку фізичних якостей, оптимізують руховий режим. Активна рухова діяльність у поєднанні зі свіжим повітрям, сонцем загартовує дітей, підвищує захисні функції організму.

Однією з умов формування культури здоров'я є створення здоров'язбережувального середовища, яке має бути оздоровчим за своїм змістом і характером, а також сприяти здійсненню здоров'ятворчої діяльності у ньому [3].

У роботі над формуванням культури здоров'я велику увагу необхідно приділяти спонуканню дітей до активної рухової діяльності з врахуванням їхніх індивідуальних особливостей та рухового досвіду. У малорухливих дітей виховують інтерес до рухів, потребу у руховій діяльності, яка повинна бути для них цікавою, невимушеною [5].

Ефективним напрямом роботи щодо формування культури здоров'я дітей є співпраця вихователів з сім'єю. З батьками проводять консультації (групові та індивідуальні), батьківські збори, «круглі столи», усний педагогічний журнал тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у процес формування культури здоров'я дітей дошкільного віку важливо активно

використовувати рухову діяльність і створити необхідні умови для її оптимізації. Перспективою подальших досліджень є використання гри для формування культури здоров'я у дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Безугла Л. І. Організація самостійної роботи з формування культури здоров'я студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Луганськ, 2009. 22 с.

2. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф. Організація рухового режиму в дошкільному закладі. Тернопіль, 2008. 124 с.

3. Денисенко Н. Ф. Освітній процес має бути здоров'язбережувальним. *Дошкільне виховання*. 2007. № 7. С. 8 –10.

4. Кириленко С. В. Проблема формування культури здоров'я в історії теоретичної думки та в сучасній практиці. *Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України.* 2004. № 1. С. 48 – 57.

5.Рунова М. О. Рухова активність дитини у дитячому садку. Харків: Ранок, 2007. 192 с.

Abstract. *The article highlights the problem of health culture formation of the preschool age children in conditions of active motor activity. Pedagogical conditions of physical activity optimization for the preschool children have been proved.*

Key words: *health culture, physical mode, activation of motor activity, health-saving environment.*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Соломкіна Марія*, студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Науковий керівник: ***Лебедик Л. В.****, доктор педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.*

Анотація*. У статті розкрито можливості використання інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти.*

Ключові слова*: професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти, інформаційні технології, традиційне навчання, методи навчання, комп'ютеризоване навчання.*

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси, які відбуваються в Україні на політичному, соціально-економічному, науковому і освітньому рівнях, входження її в єдиний європейський простір, безумовно, визначають

відповідний розвиток системи вищої освіти. У цих умовах саме рівень і якість підготовки фахівців стають найважливішими чинниками і необхідною передумовою ефективного вирішення завдань розвитку держави.

Це і зумовлює необхідність модернізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, зокрема, змісту освіти, організації дистанційного навчання, підготовки до взаємодії в інформаційному середовищі на основі використання інформаційних технологій, що забезпечує підвищення самоосвітньої активності фахівців, професійний розвиток та саморозвиток. Тому проблема використання інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти є актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз останніх публікацій. Науковими дослідженнями, пов'язаними з використанням сучасних інформаційних технологій в освіті, займалися такі вчені, як Р. Бутова [12], Н. Заячківська [13], І. Журавльова [12], Л. Кошкарова [1], Л. Лебедик [2–10], О. Минько [11], В. Пономаренко [12], Г. П'ятакова [13], В. Стрельніков [1; 11; 14–15] та ін., однак, проблема використання інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти, вивчена недостатньо.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов та методик використання інформаційних технологій в процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Підготовка конкурентоздатних кадрів є першочерговим та пріоритетним напрямом розвитку вищої професійної освіти. Важливим завданням кожного вищого навчального закладу є: навчити вчитися, мотивувати до самостійного пошуку і отримання нових знань, формування практичних умінь і навичок. Все це дало поштовх до пошуку нових, ефективних методів навчання.

Сучасні методи навчання передбачають впровадження інформаційних технологій у навчальний процес, що пов'язано з еволюцією комп'ютерних систем і технологій: появою і розвитком мультимедіа та гіпертекстових технологій, зростання можливостей мережевих засобів зв'язку комунікації. Вони здатні реалізувати передавання знань і доступ до різноманітної навчальної інформації значно ефективніше, ніж традиційні засоби навчання. Вони не лише забезпечують активне залучення майбутніх фахівців дошкільної освіти до навчального процесу, а й дозволяють повноцінно керувати ним.

Для підтримки процесу навчання викладач використовує навчально-методичне забезпечення, що представлене навчально-методичними засобами та іншими навчально-виховними матеріалами. Майбутні фахівці дошкільної освіти, будучи приймачами інформації, засвоюють нові знання через навчально-методичні засоби і використовують їх в аудиторній та поза аудиторній діяльності для підготовки до занять, під час лекцій, в самостійній дослідній роботі, для самоконтролю; можуть впливати на зміст навчально-методичних завдань, сприймаючи інформацію з літератури індивідуально.

В умовах використання інформаційних технологій в навчальному процесі, об'єктами навчання стають, безпосередньо, засоби інформаційних технологій. У зв'язку з перерозподілом інформаційних потоків при комп'ютеризованому навчанні з'являються додаткові інформаційні потоки. Взаємодія майбутніх фахівців дошкільної освіти з комп'ютером та іншими апаратними і програмними засобами здійснюється опосередковано через викладача або програмно-методичне забезпечення.

Програми контролю і самоконтролю навчальних досягнень майбутніх фахівців дошкільної освіти дають можливість викладачу зібрати всю необхідну інформацію про ступінь і якість навчання кожного студента та корегувати її, втручаючись у систему «студент – комп'ютер». Крім того, викладач є не тільки користувачем програмно-методичного забезпечення, але і приймає участь у створенні комп'ютерно-інформаційних засобів та комп'ютерних навчальних систем. Однак, існує і безпосередній вплив апаратних засобів інформаційних технологій навчання на студента та викладача.

У будь-якій структурно-функціональній моделі діяльність кожного суб'єкта визначається організацією навчального процесу, що включає форму навчання, форму організації навчання та метод навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що навчання з використанням інформаційних технологій сприяє активізації навчально-пізнавального процесу, формуванню глибокої внутрішньої мотивації, надає можливості для інтелектуального та творчого розвитку, вияву ініціативи, розвиває комунікативні вміння. Тому використання даного виду навчання є невід'ємною частиною процесу професійної підготовки фахівців дошкільної освіти.

У перспективі доцільно дослідити процес використання інформаційних технологій для підготовки і проведення занять з дошкільної освіти і створення дидактичного матеріалу, що, безумовно, сприятиме поліпшенню засвоєння навчального матеріалу, формуванню практичної спрямованості майбутніх фахівців дошкільної освіти, поліпшенню поведінкового, емоційного, позитивного ставлення до навчання, підвищенню їхньої інформаційної культури студентів, розвитку пізнавальної і творчої активності.

Список використаних джерел

1. Кошкарова Л. В., Стрельніков В. Ю. Проектування інформаційних технологій навчання. *Зб. Наук. Статей магістрів факультету харчових технологій, готельно-ресторанного і туристичного бізнесу ПУЕТ за результатами наук. Досл. 2011–2012 навч. р.* Полтава : ПУЕТ, 2012. С. 144–146.

2. Лебедик Л. В. Використання інформаційних технологій для забезпечення якості системи підготовки викладача вищої школи в умовах магістратури. *Інформаційні технології – 2017*. К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. С. 132–134.

3. Лебедик Л. В. Інформаційні технології у педагогічній підготовці магістрів. *Новітні інноваційні освітні технології: проблеми, розвиток та досвід впровадження* : матеріали XXXVII міжвузівської наук.-метод. конф. (Полтава, 28–29 берез. 2012 р.) : в 2 ч. Полтава: ПУЕТ, 2012. Ч. 1. С. 84–85.

4. Лебедик Л. В. Інформаційні технології у підготовці майбутніх фахівців сфери соціальної роботи. *Інформаційні технології – 2021*. К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. С. 45–48.

5. Лебедик Л. В. Кооперативне навчання: переваги та недоліки навчання в мережі. *Структурні зміни в економіці під впливом інформаційно-комунікаційних технологій* : матеріали Всеукр наук.-практ. Конф. (Полтава, 24–25 квіт. 2008 р.). Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 123 с. С. 109–110.

6. Лебедик Л. В. Педагогічні умови запровадження комп'ютерно-орієнтованої технології розвитку інформаційної компетентності майбутнього соціального працівника. *Матеріали III Всеукр. Наук.-практ. Онлайн-конф. «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів і комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці»*. (28 квіт. 2021 р., Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка) URL : https://tppvmmkoton2021.blogspot.com/2021/04/blog-post_81.html

7. Лебедик Л. В. Підготовка майбутніх викладачів до проєктування інформаційних технологій навчання. *Інформаційні технології – 2020*. К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. С. 53–55.

8. Лебедик Л. В. Підготовка майбутніх викладачів засобами інформаційних технологій. *Інформаційні технології – 2019*. К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. С. 62–65.

9. Лебедик Л. В. Проектування інформаційних технологій фахової підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічні науки*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Вип. 71. С. 60–64.

10. Лебедик Л. В. Професійний розвиток майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи засобами інформаційних технологій. *Проєктування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога в контексті Концепції «Освіта впродовж життя»* : зб. Тез доповідей наук.-практ. Конф. З міжнар. Участю, м. Краматорськ, 10 груд. 2020 р. / відп. Ред. Д. В. Малєєв. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2020. С. 42–45.

11. Минько О. О., Стрельніков В. Ю. Програмно-педагогічні засоби реалізації можливостей інформаційних технологій. *Зб. Наук. Статей магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ за результатами наук. Досл. 2014–2015 навч. р.* Полтава : ПУЕТ, 2015. С. 55–60.

12. Пономаренко В. С., Бутова Р. К., Журавльова І. В. Інформаційні системи і технології в економіці : навч. посіб. К. : Академія, 2002. 380 с.

13. П'ятакова Г. П., Заячківська Н. М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 55 с.

14. Стрельніков В. Ю. Дидактичні вимоги до реалізації можливостей інформаційних технологій у підготовці майбутніх педагогів спеціальної освіти. *Інформаційні технології – 2021*. К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 233 с. ISSN: 2664-2638. С. 100–103.

15. Стрельніков В. Ю. Індивідуалізація навчання в системі інтенсивного інформатизованого навчання. *Індивідуалізація навч. процесу на шляху європейської інтеграції вищої освіти України* : матеріали Міжнар. Наук.-методичної конф. (Полтава, 26–27 берез. 2009 р.). Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. 179 с. С. 33–35.

Abstract. *The article reveals the possibilities of using information technology in the training of future specialists in preschool education.*

Key words: *professional training of future specialists of preschool education, information technologies, traditional teaching, teaching methods, computerized training.*

ВИКОРИСТАННЯ КАМІНЧИКІВ «МАРБЛС» У РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Степанова Ірина, *магістрантка факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.*

Науковий керівник: ***Рожко-Павлишин Т. А.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.*

Анотація. *Дана стаття присвячена розвитку пізнавальних та комунікативних навичок дошкільників за допомогою камінців «Марблс». Ігри з камінцями «Марблс» (marbles) - один з нетрадиційних прийомів із розвитку моторики та мовлення дитини, який активно використовують педагоги, логопеди, психологи. Наведено приклади ігор із використанням камінців «Марблс».*

Ключові слова: *камінчики «Марблс», різні види діяльності, ігри, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Добре розвинена мова дитини дошкільного вікує важливою умовою успішного навчання у школі. Розвиток дрібної моторики в дітей дошкільного віку – один із засобів розвитку мови. Оскільки нервові закінчення на пальцях безпосередньо пов’язані з мозком, тому робота рук сприяє психічному заспокоєнню та мовленнєвому розвитку. Ігри за участю рук і пальців гармонізують тіло й розум. На думку відомого філософа Канта: «Рука – це людський мозок, що висунувся вперед».

У старшому дошкільному віці розвиток дрібної моторики рук сприяє розвитку вищих психічних функцій: пам’яті, уваги, мислення, просторового сприйняття, уяви, посидючості, і навіть працездатності. У цьому віці відбувається подальший розвиток та вдосконалення просторових уявлень дитини [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз науково-методичної літератури показав, що дана технологія активно використовують педагогами, логопедами, психологами та описується у дослідженнях Акименко В. М., Биковської О. В., Ганієвої Ю. С., Лугової І. І., Семіхатської С. В., Степанової М. А. та ін.

Метою статті є проаналізувати використання камінчиків «Марблс» у різних видах діяльності з дітьми дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У своїй практиці педагоги використовують нетрадиційні методи впливу, що сприяють розвитку моторики рук, – це різнокольорові камінчики «Марблс».

Завдання ігор з камінчиками «Марблс» полягає у тому щоб: розвивати дрібну моторику; вправляти в орієнтуванні на площині аркуша; збагачувати словниковий запас; розвивати фонематичне сприйняття; формувати та закріплювати правильний образ літери; розвивати промову, увагу, пам’ять, мислення; збагачувати фантазію дитини; забезпечувати позитивний емоційний настрій дитини на занятті [4].

Як відомо, «Марблс»– це невеликі камінці, виконані в різних кольорах. Класичні «Марблс» мають сферичну форму, але зараз виготовлять багато їх різновидів. Камінь «Марблс»–далекий нащадок глиняних камінців, які багато тисяч років тому служили іграшками для давніх людей. Камені отримали свою назву від англійського «марблс» (тобто мармурові).

Ігри з камінчиками сприяють підвищенню мовної активності дітей та можуть використовуватися як на підгрупових, так і на індивідуальних заняттях з автоматизації поставлених звуків, а також у вільній діяльності дітей. Ігри розвивають дрібну моторику пальців рук, що застосовуються при самомасажі. Працюючи з ними, діти дошкільного віку розвивають мову, пам’ять, мислення, увагу та уяву.

Варіанти ігор різноманітні і призначені для дітей старшого дошкільного віку. Усі вправи можуть змінюватися залежно від віку дитини, її зацікавленості у грі. Дошкільники не втомлюються повертатися до цього матеріалу і що разу роблять це із задоволенням.

Знайомлячись із цим матеріалом, ми помітили, що кожен педагог використовує їх по-різному.

Використання цих камінчиків у роботі не потребує тривалої підготовки до заняття. Усі камінці зберігаються в окремих контейнерах, слід просто вибрати потрібний. Різнокольорові кульки й камінчики успішно застосовуються для створення сюрпризного моменту, емоційно-позитивного

настрою і для релаксації. Допомагають розвитку сенсорних здібностей, дрібної мускулатури рук, уваги, мови, пам'яті та мислення дітей.

Мета ігор полягає в підготовці дітей 4-6 років до навчання у школі, активізації пізнавальних і комунікативних навичок [5].

Заняття краще проводити підгрупами чи індивідуально. Варіантів ігор із камінчиками безліч, можна вигадати їх самим до власного ігрового сюжету.

Використання камінчиків «Марблс» дає дитині змогу максимально оволодіти знаннями в цікавій та доступній формі. Дії з камінчиками позитивно впливають не лишена пізнавально-мовленнєвий розвиток, а й дарують дитині радість, сприяють створенню комфортного емоційного настрою. Вони є поліфункціональним матеріалом, який застосовується в усіх освітніх сферах.

Дошкільникам потрібно нагадувати, коментувати та пояснювати послідовність своїх дій. Необхідно слідкувати, щоб дитина відповідала на кожне запитання повною відповіддю. Тільки в цьому випадку відбувається перенесення в активну мову дитини слів, пов'язаних із просторовим орієнтуванням.

Робота з камінчиками створює можливості для творчості й дослідження,індивідуальної та групової арт-терапії, зняття втоми, напруги,дозволу негативних емоційних переживань.

Структура такої роботи охоплює низку розділів – це розвиток: тактильно-рухового сприйняття; зорового сприйняття; сприйняття простору; творчих здібностей; мови; сенсорної культури(сенсорні зразки: форма, величина,колір); літерного гнозису.

Робота з камінчиками створює умови для вдосконалення моторних здібностей, рухів рук, дрібної моторики,зорово-моторної координації, розвитку пам'яті, мислення, мови, уяви, творчої активності і пізнавальної діяльності.

У результаті використання цього матеріалу, через ігри на знаходження об'єктів на дотик та вербалізацію уявлень формуються знання про форму, величину, просторове розташування предметів, розвивається тактильна чутливість, що надалі сприяє підвищенню рівня розвитку навичок письма й читання.

Очікуваний результат:

– уміння сприймати предмети, виділяти їх різноманітні властивості та відносини (колір, форму, величину, розташування у просторі, висоту звуків тощо) і порівнювати предмети між собою;

– уміння підбирати пари чи групи предметів, які збігаються за заданою ознакою, вибираючи їх серед інших предметів;

– знання кольорів спектру (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, синій, фіолетовий);

– називання та розрізнення геометричних фігур;

– уміння обстежувати предмети різної форми, виділяти найбільшу частину, а потім дрібніші, співвідносити їх за величиною (Під час обстеження включати рухи рук по предмету); розвиток окоміру;

– розвиток усного та зв’язного мовлення дітей у різних формах та видах дитячої діяльності, творчої мовної діяльності;

– виховання звукової культури мови;

– збагачення активного словника;

– формування граматичної сторони мови;

– розвиток творчого мислення та уяви;

– формування вмінь та навичок у зображенні простих предметів, казкових персонажів, самостійного створення нових образів із власного задуму, задоволення потреб дітей у самовираженні й розвитку творчих здібностей [2].

Незважаючи на зовнішню простоту та доступність, камінчики «Марблс» сприяють вирішенню цілого комплексу завдань: розвивають сенсорику, закріплюють поняття величини, кольору, форми, кількості; удосконалюють уміння групувати, порівнювати, класифікувати, чергувати за ознакою, формують навички порядкової і кількісної лічби; розвивають почуття ритму, кольору, композиції; сприяють орієнтуванню у просторі, на аркуші паперу; покращують дрібну моторику рук, точність та продуктивність рухів; збагачують уяву і творчість. Із дітьми дошкільного віку можна проводити такі ігри:

Гра «Дійти до будиночка». Мета гри полягає в тому, щоб правильно зорієнтуватися на площині, яка розвиває рух пальців. Наприклад, 3 осередки направо, 2 осередки вгору, 1 праворуч і так далі. *Гра «Збери за зразком»* і т.д.

Гра «На лузі» закріплює вміння фонематичного аналізу (для старшої групи). Заповнюємо відсутні частини на квітах. Камінчик можна покласти тоді, коли дитина назве правильно звук у слові.

Гра «Чарівний мішечок». Метою гри є розвиток тактильних відчуттів;розвиток уміння вибирати предмети, що відрізняються за формою, кольором, розміром. Дитина дістає камінчик будь-якого кольору з мішечка і співвідносить колір із предметом,навчаючись при цьому правильно узгоджувати слово-предмет та слово-ознака:

– зелений камінчик – зелений огірок, крокодил тощо;

– жовтий камінчик – жовта ріпка, жовте сонце і т.д.

Гра «Назви ласкаво»: вихователь пропонує дитині допомогти казковому герою дістатися до будиночка, побудувавши доріжку з камінчиків, називаючи слова ласкаво.

Гра «Дзеркало». Мета: закріпити зоровий образ літери, що вивчається, розвинути дрібну моторику рук. Дітям розповідають історію про літери-модниці, які так любили дивитися в дзеркало, що зрештою заплуталися: де вони і де їхнє відображення. Дітям пропонується допомогти літерам та усунути їхні неправильні відображення.

Гра «Знайомство з буквою, цифрою». Мета: закріпити зоровий образ літери, яка вивчається, розвинути дрібну моторику рук. Дитині пропонують шаблон з літерою або цифрою, що вивчається.

Гра «Різнобарвні доріжки». Метою гри є розвиток просторового розташування. Необхідно знайти доріжки за описом, пройти по цих доріжках кулькою такого ж кольору. Слідуючи доріжкою, описувати свій шлях. Наприклад: «Я йду зеленою доріжкою, веде вгору, праворуч, вгору ліворуч,вгору, праворуч, вгору». Я йду червоною доріжкою. Доріжка веде ліворуч, вгору, ліворуч, вниз, ліворуч, вгору, праворуч, вгору. Я йду жовтою доріжкою. Жовта доріжка веде вгору, ліворуч, вгору, праворуч, вниз,праворуч, вгору, праворуч. Останню доріжку необхідно викласти кульками синього кольору, описати її маршрут, використовуючи слова «праворуч», «ліворуч», «вгору», «вниз». Дошкільнику пропонується пройти розфарбованою доріжкою,коментуючи свої дії.

Гра «Продовж ряд». Мета: розвивати колірне сприйняття,зорову пам'ять, зорово-рухові координації, учити виконувати дії за зразком. Вихователь показує елемент-зразок частини ряду, де дано певне чергування кольорів. Дитина продовжує серійний ряд з різнокольорових камінчиків відповідно до зразка.

Гра «Придумай картинку». Мета: розвиток уяви, просторової орієнтації на аркуші. Вихователь пропонує дітям скласти картину за темою «Море та літо». Для цього необхідно взяти лист картону, що підходить за кольором, і викласти на ньому свій сюжет та скласти розповідь за картиною [2].

Також у своїй роботі педагоги активно використовують стіл для пісочної терапії або контейнер із піском, який успішно використовується для вирішення психологічних завдань. Доречним буде об'єднання елементів пісочної терапії з використанням камінчиків «Марблс».

Пісочниця допомагає подолати різні особистісні проблеми, зняти внутрішню напругу. Оскільки часто дитина не вміє висловлювати свої тривоги й страхи словами, зробити це дітям дошкільного віку допомагає піскова терапія. Дитина програє тривожну ситуацію за допомогою іграшкових персонажів, створює картину власного світу з піску, тим самим звільняючись від напруги. Граючи в піску з різними фігурками, дошкільник має можливість змінити некомфортну для нього ситуацію або стан в ігровій формі, таким чином набуваючи досвіду самостійного вирішення проблем як внутрішніх, так і зовнішніх. Отриманий досвід дошкільник переносить у реальне життя.

Крім зазначених вище ігор, можна проводити з камінцями «Марблс» масаж. Дошкільники можуть крутити їх у руках, стукати пальчиками по камінчиках та ін. Під час роботи з цим матеріалом слід дотримуватися гігієни рук,бути обережними у грі, тому що камінці тендітні;проводити ігри у присутності дорослих, оскільки «Марблс» невеликі за розміром, слід уникнути випадків, коли дитина спробує проковтнути камінчик.

Для досягнення найкращого ефекту релаксації доречно використовувати відповідну музику.

Гра в «Марблс» визнана дитячими психологами однією з найкорисніших для юного покоління: вона розвиває влучність, швидкість, точність і моторику, а гарні відтінки скляних камінців пробуджують у дитини почуття прекрасного.

Висновки. Отже, дії з камінчиками «Марблс» позитивно впливають не тільки на пізнавально-мовленнєвий розвиток, але й приносять дитині радість, сприяють створенню комфортного емоційного настрою. Завдяки використанню описаної ігрової технології засвоєння матеріалу відбувається успішніше і швидше. Сподіваємося,що такий доступний та привабливий засіб, як камінці «Марблс», допоможе урізноманітнити ваші заняття й підвищити інтерес до діяльності.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М., Григоренко Г.І. Запрошуємо до розмови: Посібник для роботи з дошкільниками. Київ: Освіта, 1997. 152с.

2. Биковська О. В. Кульки Марблс − ефективний засіб розвитку дрібної моторики рук на шляху до формування мовлення в дітей з особливими потребами. *Підготовка фахівців у контексті становлення Нової української школи:* зб. наукових праць / за заг. редакцією В. Є. Литньова, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир : ФОП «Н. М. Левковець», 2018. У 2-х ч. Ч. І. С. 10-15.

3. Брушневська І. Механізми становлення мовлення дітей у ранньому віці. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 4. С. 171-177 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2018_4_32. (дата звернення: 14.01.2022).

4. Ганієва Ю. С. Камінці Марблс у корекційно-розвивальній роботі з дітьми ООП. *Новітні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному просторі закладів загальної середньої освіти:* зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 22–23 жовтня 2020 року) / ред. колегія: В. В. Сиченко, Р. С. Аронова, В. М. Швидун, Н. А. Крупенина, О. О. Базилевська. Дніпро. 2020. С. 220-225.

5. Лугова І.І. Розвиток дрібної моторики пальців рук в учнів шестирічного віку. *Початкова школа*. 2008. № 7. С. 6–10.

Abstract. *The article is devoted to the development of preschool children's cognitive and communication skills by using Marbles stones. Marbles stones games are one of the non-standard techniques for the development of a child's motor and speech skills, which is actively used by teachers, speech therapists, psychologists. The examples of Marbles stones games are given.*

Key words: *Marbles stones, various activities, games, preschool children.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Трухан Аліна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Аторіна В.М.****, доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті проаналізовано дослідження з проблем розвитку логічного мислення в дітей старшого дошкільного віку. Схарактеризовано особливості логічного мислення дітей старшого дошкільного віку.*

Ключові слова:*мислення, логічне мислення, дошкільний вік.*

Постановка проблеми. У сучасній науковій думці та практиці дошкільної освіти проблема розвитку логічного мислення дітей набула ще більшого значення, оскільки постійний бурхливий розвиток освіти підвищує вимоги до рівня дошкільної освіти й виховання кожної дитини. Необхідність удосконалення освітнього процесу закладів дошкільної освіти підкреслено в законодавчих актах і нормативних документах про освіту, зокрема, у Законі «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, програмах «Я у Світі», «Дитина» та ін.

Під час удосконалення освітнього процесу інтелектуальний розвиток дітей дошкільного віку викликає теоретичний і практичний інтерес, бо є одним із основних шляхів поглиблено пізнати природу логічного мислення й закономірності його формування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку мислення завжди було в центрі уваги психологів та педагогів. Проблему розвитку логічного мислення у дітей та різні його вияви досліджували в таких напрямах вітчизняні дослідники: розвиток мислення як психологічний процес (В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Виготський, О. Леонтьєв, О. Смирнов, П. Гальперін, та ін.); педагогічні засади мислення (В. Клак, В. Крутецький, В. Паламарчук, В. Сухомлинський, Г. Костюк, та ін.; мислення як багатофункційний складник свідомості індивіда (Н. Пасічник); взаємозв'язок образного і логічного мислення як шлях до гармонізації розумової діяльності дошкільників (Т. Кривошея); особливості взаємозв'язку образного і понятійного мислення (Н. Пасічник); розвиток основ логічного мислення старших дошкільників (І. Любченко, Г. Шматченко); рухова активність як чинник психічного благополуччя дошкільника (К. Левшунова) та ін.

Мета статті: висвітлити основні особливості розвитку логічного мислення в дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У психології мислення розглядають як пізнавальний процес, що характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності[1].

Мислення включає в себе такі види операцій: порівняння (зіставлення предметів, явищ і їх властивостей, виділення подібностей і відмінностей); аналіз (уявне розчленування предмету або явища для виділення складових елементів); синтез (процес, зворотній аналізу, який відновлює ціле, знаходячи

суттєві зв’язки і відносини); абстракція (виділення однією відмінною певного аспекту властивості предмета або явища); узагальнення (відкидання одиничних ознак при збереженні загальних, з розкриттям істотних зв’язків).

Логічне мислення – це уміння оперувати словами, абстрактними поняттями, розуміти логіку міркувань, бездоганна побудова причинно-наслідкових зв’язків [3, с. 77].

Логічне мислення старшого дошкільника є вищим етапом розвитку дитячого мислення і зароджується на основі образного мислення. Його розвиток – це складний процес, він потребує високої активності розумової діяльності дитини, її уміння робити висновки про загальні й істотні ознаки явищ і предметів. Дитина старшого дошкільного віку вдається до наочно-дієвого мислення, тоді, коли перед нею постає завдання, для виконання якого їй не вистачає досвіду й знань. У інших випадках починають домінувати дії з образами.

На думку М. Тофтула, логічне мислення – це такий вид мислення, основними якостями якого є чітка визначеність, послідовність, несуперечність і доказовість [7].

Визначеність – це властивість мислення відображати у думці визначеність самих предметів та явищ, їх відносну сталість.

Послідовність – це якість правильного логічного мислення, коли думки у міркуванні органічно пов’язані, а зміст кожної нової думки випливає з попередньої.

Несуперечливість – риса правильного логічного мислення, яка засвідчує, що в міркуванні немає суперечливих або логічно протилежних припущень про предмет.

Доказовість – якість мислення, що свідчить про те, що в міркуванні всі думки спираються на інші думки, істинність яких уже доведена [7, с. 228].

Як зазначає Л. Метліна, у 5 років дитина здатна оволодівати на елементарному рівні операціями логічного мислення: порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація, змістове співвідношення тощо[5, с. 133].

На думку М. Скаткіна, структура логічного мислення полягає в єдності компонентів: високий рівень виконання логічних операцій, самостійність, гнучкість мислення, характер його зв’язку з наочно-образними компонентами [6, с. 146].

Логічне мислення вимагає не лише високої активності розумової діяльності, але й узагальнених знань про істотні й загальні ознаки предметів і явищ дійсності, закріплені в словах.

Формування у дітей здатності самостійно правильно виконувати логічні завдання та робити узагальнення є украй важливим із загальнорозвиваючої позиції. Навчання має за мету розвивати в дітей здібності до емпіричного, а в перспективі й теоретичного узагальнення [4, с. 210].

Відтак, важливим завданням педагога стає не просто навчання дітей, формування відповідних навичок, ай розвиток логічного мислення дітей під час ознайомлення з навколишнім світом у всіх його взаємозв'язках та залежностях. Саме за таких умов відбувається досягнення дитиною емоційного благополуччя, розвиток компетентності у сфері відносин до світу, до людей, до себе.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, розвиток логічного мислення дошкільника відбувається в процесі формування уміння міркувати, орієнтуватися в усьому, що його оточує, належно оцінювати життєві ситуації, приймати самостійні рішення, аргументувати свої міркування, помічати й розкривати причинно-наслідкові зв'язки в довкіллі.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо в розробці та апробації системи роботи з розвитку логічного мислення в дітей шостого року життя засобами ігрової діяльності.

Список використаних джерел

1. Бадагіна Л.П. Основи загальної психології [Електронний ресурс] : навч. посібник. 2-е вид., стер. М.: Флінта, 2012. 448 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.(дата звернення: 18.02.2022).
3. Коменський Я. Великая дидактика: вибрані глави (Я. Коменський, Д. Локк, Ж. Руссо, Й. Песталоцці). Педагогічна спадщина. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 416 с.
4. Крутецький В. Розвиток логіко-математичних здібностей у дітей дошкільного віку. Київ: Освіта, 2012. С. 88-94.
5. Любченко І. Розвиток логічного мислення у старших дошкільників як запорука успішного навчання і виховання. *Збірник наукових праць Уманського ДПУ*. 2014. Ч. 3. С. 209-214.
6. Петров Ю. Азбука логічного мислення. Харків: Основа, 2013. 103 с.
7. Скворцова С. Логіко-математична компетентність дитини: наступність дошкілля і школи. *Дошкільне виховання*. №5. 2011. С.13-17.

Abstract. *The article analyses the problem of older preschool children's logical thinking development. The peculiarities of older preschool children's logical thinking are characterized.*

Key words: *thinking, logical thinking, older preschool children.*

ОСОБЛИВОСТІ РАННЬОГО ВТРУЧАННЯ

Фомічова Валерія, *студентка факультету дошкільної та технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету*

Науковий керівник: ***Древняк Л. П.,*** *асистент кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету*

Анотація. *У статті подано детальні визначення поняття «раннє втручання», проаналізовано основні принципи, розглянуто необхідність та вплив системи раннього втручання на подальший розвиток дитини, висвітлилено особливості психологічного супроводу батьків упродовж цього процесу.*

Ключові слова*: раннє втручання, особливі освітні потреби, психологічний супровід, вплив, розвиток, корекція.*

Постановка проблеми. Сучасна спеціальна педагогіка враховує вікові особливості дітей з порушеннями розвитку. Найпоширеніші програми корекції та розвитку зазвичай складають для дітей від трьох років, адже з цього віку починається їхня відносно самостійна діяльність. Але діти, які ще не досягли цього віку і мають порушення у складових розвитку також потребують допомоги. І така послуга називається раннє втручання.

На сьогодні система раннього втручання стоїть на порозі інноваційних ідей та перспектив, але при цьому має низький рівень готовності та недостатню кількість кваліфікаційних педагогів. Така тенденція варіюється в залежності від економічного положення в країнах, тому держави із стабільним і високим рівнем розвитку мають більше шансів для впровадження такої системи на своїй території.

Раннє втручання забезпечує повноцінний комплекс заходів, спрямований на виявлення, усунення та попередження різноманітних порушень у дітей віком до 4 років, також надає батькам психологічний супровід та створює умови для ефективного подальшого розвитку дітей.

Аналіз досліджень і публікацій. За останні роки у світі значно зріс інтерес до впливу раннього втручання на психофізичний розвиток дітей до 3 років. Зокрема, такі вчені як Н. Авдєєва, Н. Бастун, Л. Виготський, у своїх наукових працях розкривають проблеми впровадження і роботи системи раннього втручання. В свою чергу С. П. Миронова у своїх працях виділяє завдання, цілі, зміст і форми організації процесу ранньої допомоги.

Метою статті є дослідження переваг та недоліків системи раннього втручання, впливу на психофізіологічний розвиток дітей та особливостей психологічного супроводу сімей.

Виклад основного матеріалу. На даний час єдиного визначення поняттю раннє втручання не існує, використовують такі варіанти:

1. Відповідно до Європейської Асоціації Раннього Втручання (Eurlyaid), раннє втручання (від англ. Early Intervention) – система комплексної, міждисциплінарної, сімейно-орієнтованої допомоги дітям до 3 років з порушеннями будь-якої складової розвитку або ризиком їх виникнення. Цей комплекс заходів спрямований на перспективу розвитку дитини та подальшу адаптацію у соціумі, а також психолого-педагогічний супровід її сім'ї. Раннє втручання спрямовується як на дитину, так і на її батьків, членів родини та

соціальне оточення в цілому.

2. Раннє втручання – програми ранньої допомоги в сфері дитинства, які спрямовані на підтримку маленьких дітей з ризиком затримки розвитку, або дітей молодшого віку, з уже наявними затримкою розвитку або інвалідністю. Програми включають широкий спектр послуг та підтримки для забезпечення і підвищення дитячого особистого розвитку і стійкості, зміцнення компетенції сім'ї, а також сприяння соціальній інтеграції сімей і дітей (Early childhood development and disability: discussion paper.WHO&UNICEF, 2012)

Як і будь-яка систематизований комплекс надання підтримки та допомоги, процес раннього втручання спирається на певні принципи. У цьому напрямку працювала Н. М. Авдєєва, вона визначила основні засади, які повинні враховуватись при організації роботи з дітьми раннього віку [1]:

- Життя дитини у сім'ї.
- Раннє виявлення.
- Динамічна оцінка.
- Інтенсивність, регулярність та тривалість програм.
- Доступність за місцем розташування.
- Фінансова доступність.
- Оцінка ефективності.
- Міждисциплінарний підхід.

Також у своїй праці Г. В. Кукуруза додає принцип реалізації програми раннього втручання в природному середовищі з використанням повсякденних рутин. Це обґрунтовано тим, що у звичайних для дитини ситуаціях швидше розвиваються різноманітні можливості, аніж у штучно створених [4].

Послуга ранньої комплексної допомоги дітям дає змогу на ефективну компенсацію різних відхилень у розвитку, а це призводить до позитивного впливу та подальших прогнозів до початку шкільного періоду. Основні завдання раннього втручання полягають у тому, щоб як можна раніше виявити порушення та направити на консультування до фахівців; забезпечити міждисциплінарні послуги; надати психологічну допомогу батьками та консультувати їх; сформувати і покращувати здібності до самостійного життя; сприяти соціальній адаптації та інтеграції родини та дитини [2; 3].

Оскільки сім'я є головним ресурсом для розвитку дитини з порушеннями, то система раннього втручання передбачає психологічну підтримку батьків таких дітей. Дуже часто у ситуаціях, коли народжується дитина з відхиленнями, більшість батьків зіштовхуються з фінансовими перешкодами, моральним знесиленням, психологічним тиском з різних боків та втратою всілякої надії на нормальне життя. Усе це звалюється не тільки на батьків, від цього також страждає дитина. У таких ситуаціях важливе місце займає послуга системи раннього втручання – психологічна допомога від фахівців. У рамках такої процедури здійснюються діагностика психологічного та емоційного стану батьків, проводиться аналіз особистісних особливостей членів родини (наприклад, комунікація), за допомогою тестів визначають рівень стресу і

тривожності [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ми вивчили визначення поняття «раннє втручання» та його походження. У ході написання статті дослідили особливості даного процесу; розглянули фактори та умови успішного проведення цієї процедури; виявили основні принципи та вплив системи раннього втручання на організм дитини. Також висвітлили особливості психологічної підтримки батьків. Дана тема є надзвичайно актуальною та мало вивченою у наш час.

Перспективами наших подальших досліджень з даної теми є вивчення досвіду різних країн у впровадженні та використанні інших методів системи раннього втручання. Тому, надалі, ми будемо більш детально досліджувати це питання під час написання майбутніх наукових робіт.

Список використаних джерел

1. Авдеева Н.Н. Раннее вмешательство и эмоционально-личностные нарушения в раннем возрасте [Электронный ресурс] // Психологическая наука и образование psyedu.ru. 2010. Том 2. № 5.

2. Доброва-Крол Н. (2014) Раннее вмешательство: Ключевые аспекты и международный опыт. Международный детский фонд ООН (ЮНИСЕФ). Киев, 48 с.

3. Кравцова А.М., Кукуруза А.В. (2013) Раннее вмешательство: междисциплинарная помощь детям раннего возраста с нарушениями развития и их семьям: пособие для специалистов. Планета-принт, Харьков, 208 с.

4. Кукуруза Г.В Технологія раннього втручання: принципи, алгоритм,зміст (методичні рекомендації) Харків. 2017 37 с.

5. Химко М. Б., Андрейко Б. В. Психотерапевтична робота з батьками дітей з особливими освітніми потребами та робота з проблемною поведінкою. Psychological Journal: Scientific Journal of G.S. Kostiyk Institute of Psychology, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine 2010. № 2 (4)

Abstract. *The article presents detailed definitions of the concept of "early intervention", analyzes the basic principles, considers the need and influence of the early intervention system on the further development of the child, highlights the peculiarities of psychological support of parents during this process.*

Keywords: *early intervention, special educational needs, psychological support, influence, development, correction.*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СКРАЙБІНГУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВІЗУАЛЬНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Хморук Марта*, магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник: ***Винницька Н.В.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики, інформатики та методики їх викладання у початковій школі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація*. У статті розглядається сутність візуального мислення молодшого школяра, як психолого-педагогічне явище. Увага приділяється використанню технології скрайбінгу в навчальному процесі початкової школи. Метою нашого дослідження було виявлення вплив скрайбінгу на розвиток візуального мислення молодших школярів.*

Ключові слова*: початкова школа, мислення, візуальне мислення, молодший школяр, розвиток дітей.*

Постановка проблеми. У сучасному світі держава і суспільство в цілому виявляють все більший інтерес до навчання та виховання талановитого покоління. Я вважаю, що підтримка і розвиток візуального мислення – проблема нашого сучасного суспільства. Дидактики зараз намагаються знайти найефективніші методи навчання для активізації та розвитку візуального мислення в учнів. У зв'язку з цим багато питань пов'язані з використанням інтерактивного матеріалу. І серед них особливе значення має скрайбінг [1].

Скрайбінг – це графічний спосіб привернути увагу аудиторії та надати їй додаткову інформацію. Скрайбінг перетворює тези доповіді на слова й образи, окреслює зв'язки та виділяє ключові моменти. Технології не стоять на місці і розвиваються. Візуальне мислення є основою концептуального мислення. Нас зацікавило встановлення впливу скрайбінгу на розвиток візуального мислення в молодших школярів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Психолого-педагогічні аспекти формування й розвитку візуального мислення можна зустріти у працях таких науковців, як О. Бабич, Д. Безуглий, О. Іванюта, Н. Манько, В. Моляко, О. Семеніхіна, С. Симоненко та інші. Про актуальність та цінність скрайбінгу в професійній діяльності педагога описано у працях таких учених, як Л. Білоусова, В. Василюк, О. Демчук, Н. Житєньова, В. Редькіна, О. Ярмощук та інших. Незважаючи на те, що науковці присвятили велику кількість досліджень вирішенню цієї проблеми, бракує уваги до проблеми розвитку візуального мислення засобами скрайбінгу.

Мета статті: полягає у тому, щоб виявити вплив технології скрайбінгу на розвиток візуального мислення молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Відео-скрайбінг – один з найбільш ефективних, цікавих і переконливих способів презентації інформації. Тривалість відео залежить від змісту матеріалу (від 1 до 10 хвилин). *Емоційний вплив* є основною функцією відео-скрайбінгу [3].

Переваги скрайбінгу:

1. *Оперативність* – за короткий проміжок часу можна пояснити чітко та якісно матеріал, донести ідею.

2. *Універсальність візуалізації*. Мова малюнка зрозуміла кожному. Певною мірою скрайбінг служить універсальною мовою спілкування.

3. *Мінімум затрачених зусиль* – для створення скрайбу потрібно лише поверхня (дошка або лист папір) і кольорові маркери. Щоб записати, озвучити, відредагувати та завантажити відео в Інтернет, необхідно: комп'ютер, монітор, колонки, мікрофон, екран, камера (можна використовувати інші гаджети).

4. *Якісне засвоєння* інформації та запам'ятовування ключових моментів презентації. Взаємодія вербальної та візуальної інформації допомагає легко відновити у пам'яті прослухані лекції, звіти.

5. *Можливість постійного спілкування* з аудиторією під час виступу.

6. *Можливість використання скрайбу* (загальна картина, яка створюється у кінці заходу) в подальшій роботі у вигляді огляду всієї отриманої інформації.

7. *Ефект паралельного слідування* – звуковий ряд ілюструється зображеннями майже одночасно, що сприяє якісному поглинанню матеріалу [2].

Переваги скрайб-презентації:

1. Унікальність, оригінальність.

2. Стислість і образність.

3. Високий ступінь засвоєння матеріалу аудиторією.

Недоліки:

1. Великі затрати часу: написання сценарію, практика малювання, озвучка, зйомки, редагування фільму може зайняти кілька днів.

2. Технічні труднощі.

Роль вчителя в скрайбінгу складна, вимагає знань, бажання відповідати на запитання дітей, вести процес навчання непомітно.

При виборі завдань врахували рівень візуального мислення молодшого школяра, врахували, щоб скрайбінг сприяв повноцінному розвитку мислення, психіки дітей, їх пізнавальних здібностей, мовлення, досвіду спілкування з однолітками та дорослими, виник інтерес до навчальної діяльності, сформувались вміння та навички навчальної діяльності, вміння аналізувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати.

Враховуючи результати нашої роботи, можна стверджувати, що застосування технології скрайбінгу на уроках у початковій школі показало свою ефективність у розвитку та вдосконаленні візуального мислення учнів [1].

Висновки. Нові вимоги та сучасні стандарти освіти закликають педагогів та учнів орієнтуватися на майбутнє, мінімізуючи час і витрати на досягнення максимального результату. Візуалізація процесу навчання дає великі перспективи для розвитку процесу навчання. Ми вважаємо, що технологія скрайбінгу дозволяє виражати величезні обсяги інформації у спосіб, зрозумілий більшості.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepcziya.html.

2. Бабич О. До питання про співвідношення понять наочність і візуалізація / О. Бабич, О. Семеніхіна. Фізико-математична освіта. Науковий журнал. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. № 2 (3). С. 47-53.

3. Ярмощук О. О. Використання скрайбінгу як активного методу навчання на заняттях зі студентами спеціальності «Фізичне виховання» [Електронний ресурс] / О. О. Ярмощук, В. М. Василюк, 0. О. Демчук. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2017. № 1. Режим доступу : http://journals.uran.ua/apppfo

Abstract. *The article considers the essence of visual thinking of a junior schoolchild as a psychological and pedagogical phenomenon. Attention is paid to the use of skating technology in the educational process of primary school. The aim of our study was to identify the impact of skating on the development of visual thinking of younger students.*

Key words: *primary school, thinking, visual thinking, junior school student, children's development.*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Чала Анна, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті висвітлено погляди на проблему розвитку творчих здібностей дошкільників засобами музично-дидактичної гри.*

Ключові слова: *творчі здібності, розвиток, музично-дидактичні ігри, дошкільники.*

Постановка проблеми. Проблема розвитку творчих здібностей є однією з актуальних як у педагогіці, так і у психології.

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти важливим завданням є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей.

Творчі здібності – це сукупність властивостей, що обумовлюють успішне виконання художньо-творчої діяльності, тобто такої діяльності, яка спрямована на створення суб’єктивно нового і породжує продуктивно оригінальні ідеї в сфері творчості. Музично-дидактичні ігри розглядаються в педагогіці як засіб

розвитку музичного слуху, активізації розумових процесів, виховання моральних якостей особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми розвитку творчих здібностей (Б. Ананьєва, Д. Богоявленської, Л. Виготського, Дж. Гілфорда, Ю. Гільбуха, В. Дружиніна, Г.°Костюка, В.°Кудрявцева, Н. Лейтеса, О. Леонтьєва, О. Матюшкіна, В. Моляки, О. Музики, Я. Пономарьова, Дж. Рензуллі, В. Рогозіної, В. Роменця, С. Рубінштейна, С. Сисоєвої, Б. Теплова, та інших) дозволяють розглядати творчі здібності як інтегративну властивість індивіда, яка формується на основі задатків у процесі його взаємодії з навколишнім середовищем і є результатом розвитку психічних процесів (сприйняття, відчуття, мислення, уяви, пам'яті) та умовою успішної життєдіяльності особистості.

Методи, умови розвитку творчих здібностей стали об'єктом дослідження Ю. Бабанського, С. Гавриленко, М. Данилова, Т. Ільїної, І. Лернера, В. Моляки, О.°Савченко; шляхи ефективного розвитку творчих здібностей дитини − Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Запорожця, О.°Лука, Б.°Теплова та ін.

Дидактичні ігри здавна застосовувалися з метою сенсорного виховання дітей (Ф.°Фребель, М.°Монтесорі та ін.). Однак, як зазначалося О. Запорожцем, О. Усовою, ігри використовувалися без тісного зв'язку з основними видами дитячої діяльності, що значно знижувало загальну ефективність сенсорного розвитку дітей.

Великий внесок у дошкільну музичну педагогіку з використання дидактичних ігор внесли Ю. Афонькіна (дидактична гра в естетичному вихованні дошкільників), А. Зиміна (музично-дидактичні ігри та вправи в малокомплектних ЗДО), Л. Комісарова, Е. Костіна (наочні засоби в музичному вихованні дошкільників, музично-дидактичні ігри для формування і розвитку музичного слуху дітей: звуковисотного, ритмічного, тембрового, динамічного) [1], Н. Кононова (музично-дидактичні ігри для дошкільників) [2], Л. Мисник (організація музично-дидактичних ігор з дітьми молодшого дошкільного віку), З. Роот (музично-дидактичні ігри для дітей дошкільного віку) та ін.

У роботах Н. Ветлугіної розкрито значення музично-дидактичних ігор для більш глибокого оволодіння музично-сенсорними навичками і вміннями, виділені види музично-дидактичних ігор для розвитку звуковисотного, ритмічного, динамічного і тембрового слуху [3].

Мета статті: висвітлення особливостей розвитку творчих здібностей дошкільників засобами музично-дидактичної гри

Виклад основного матеріалу. Творчі здібності особистості – це індивідуальні особливості людини, які визначають успішність виконання певного виду творчої діяльності та характеризуються ступінню відповідності певного виду творчої діяльності вимогам до неї та зумовлюють результативність такої діяльності.

Успішність розвитку творчих здібностей дитини залежить від уміння педагога організувати навчально-творчу діяльність з опорою на уже сформовані знання, уміння, навички. Музично-дидактичні ігри розглядаються в педагогіці як засіб розвитку музичного слуху, активізації розумових процесів, виховання моральних якостей особистості.

Музично-дидактична гра, як ігрова форма навчання, явище дуже складне. У ній діють одночасно декілька аспектів - навчальний, пізнавальний, ігровий.

Дидактичний матеріал ігор відрізняється тим, що в його основі лежить завдання розвитку музичного сприйняття; ігрова дія повинна допомогти дитині в цікавій для неї формі почути, розрізнити, порівняти деякі властивості музики, а потім і діяти з ними.

Наприклад, ігри «Музичний телефон», «З якої ми пісні?» допомагають дітям чисто інтонувати, визначити, чи правильно проспівана пісня, почути зміну темпу, силу звучання. Ігри «Визнач за ритмом», «Пригадай мелодію», «Повтори» розвивають відчуття ритму, вчать точно відтворювати мелодію, ритмічний малюнок пісні, поспівки. З цією ж метою використовуються різні дидактичні засоби: кубики, ритмічні палички, брязкальця, дзвоники, музичні і ритмічні молоточки.

Всі дидактичні ігри відрізняються за своїм ігровим діям і за сенсорним завданням, але завжди вимагають слухової зосередженості.

Ігрові правила музично-дидактичних ігор пов'язані з якістю виконання сенсорних завдань і спрямовані на заохочення дітей точно їх виконувати. Правила сформульовані таким чином, що результати сприйняття дітьми музики, які дозволили їм виконати певні завдання, ніби контролюються наступним відтворенням.

Музично-дидактичні ігри можуть надати велику допомогу для активного розвитку і збагачення рухової реакції дітей. Наприклад, в грі «Хто з лісу вийшов?» діти повинні не тільки визначити за характером музики, хто вийшов з лісу: ведмідь, лисиця, зайчик і ін., але і передати рухом незграбного, поволі ступаючого ведмедя, швидкого, боязкого зайчика і т.ін. Кожна дитина по-своєму застосовує уміння і знання в цій грі.

Використовування аудіозапису у вільний від занять час дає можливість дітям самостійно імпровізувати рухи, складати прості композиції танців, хороводів, ігор. Це є змістом таких музично-дидактичних ігор, як «Моя улюблена мелодія», «Визнач танець» і ін.

Для розвитку самостійної музичної діяльності дітей в кожній віковій групі обладнують музичні куточки, у тому числі і музично-дидактичними іграми. Зазвичай ці ігри оформляє вихователь разом із дітьми.

В організації і проведенні музично-дидактичних ігор, таких, як «Наші улюблені диски», «Любимо слухати музику», «Визнач» і ін., велику допомогу надає вихователям фонотека, що дає можливість вихователю цікавіше організувати самостійну музичну діяльність дітей, ширше розвивати їх творчі здібності.

Музично-дидактичним іграм передують заняття, на яких поступово ускладнюються задачі, що вимагають самостійних дій у грі. Для самостійної гри дітей характерним є наслідування дорослим, тому вихователь при проведенні гри звертає увагу, щоб дитина, наслідуючи зразок вихователя або інших дітей, проявляла ініціативу, вигадку, елементи творчості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Важливим аспектом естетичного становлення особистості є розвиток творчих здібностей. Формуванню у дітей дошкільного віку творчих здібностей сприяють музично-дидактичні ігри, які в доступній ігровій формі допомагають, розвиваючи в них музичні здібності, спонукати до самостійних дій із застосуванням знань, набутих на музичних заняттях.

Список використаних джерел

1. Костина°Э.°П. Музыкально-дидактические игры для формирования и развития музыкального слуха детей: звуковысотного, ритмического, тембрового, динамического : метод. пособие. Ростов на/Д . Феникс. 2010. 210°с.
2. Кононова°Н.°Г. Музыкально-дидактические игры для дошкольников: из опыта работы музык. рук. Москва: Просвещение. 1982. 95°с.
3. Ветлугина Н.°А. Развитие музыкальных способностей дошкольников в процессе музыкальных игр. Москва: АПН РСФСР. 1958. 247°с.

Abstract. *The article deals with the views on the problem of developing creative abilities of preschoolers by means of music didactic games.*

Key words: *creative abilities, music didactic games, preschoolers.*

ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Чорнобук Лідія Олексіївна, *вихователь-методист Роменського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №2 «Журавка» Роменської міської ради Сумської області, спеціаліст вищої категорії.*

Анотація. *У статті аналізуються особливості та специфіка логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, висвітлюються ефективні форми взаємодії вихователів і батьків задля успішного формування у дітей логіко-математичної компетентності.*

Ключові слова: *логіко-математична компетентність, взаємодія, сім'я, закладдошкільної освіти, формування.*

Постановка проблеми.У розв'язанні основних завдань дошкільної освіти щодо формування логіко-математичної компетентності дітей сьогодні акцент робиться на інтеграцію родинного та суспільного виховання. З цією метою

робота закладів дошкільної освіти має спрямовуватися на активне залучення сім'ї до освітнього процесу, на гуманізацію взаємин між членами родини та працівниками закладу дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останнє десятиріччя проблема формування у дітей дошкільного віку математичних уявлень розглядалася у зв'язку з реалізацією індивідуально-диференційованого підходу (Н. Баглаєва, Т. Степанова); формуванням і розвитком математичних здібностей у дошкільників (А. Бєлошиста). У дослідженні Л. Гайдаржийської пропонується методика формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку; у Л. Зайцевої – методика формування елементарної математичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку. Особливості засвоєння абстрактних математичних понять вивчала М. Машовець; використання моделей у формуванні знань про час у дошкільників 5-7 років обґрунтовано у праці О. Фунтікової.

Проведений аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить про те, що поняття компетентності стає дедалі вживанішим у сучасних технологіях навчання дошкільників (Н. Баглаєва, А. Богуш, В. Кузьменко, Г. Раратюк та ін.), бо саме в дошкільному віці закладаються основи розумових, моральних та емоційних якостей особистості. Питанню реалізації компетентнісного підходу у математичній освіті вищої педагогічної школи та дошкільних навчальних закладів присвячені дослідження С. Ракова та Л. Зайцевої.

Мета статті: аналіз стану взаємодії закладудошкільної освіти і сім'ї у формуванні логіко-математичної компетентності дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає обов'язковий мінімальний ступінь компетентності, необхідний для нормального функціонування дитини у середовищі. У ньому підкреслено, що дошкільний заклад є відповідальним за процес розвитку особистості та передбачено набір елементарних знань, уявлень, практичних умінь і навичок, які гарантують дитині адаптацію до життя, здатність орієнтуватися у ньому, адекватно реагувати на явища, події, людей. Логіко-математична компетенція є однією із найскладніших у формуванні, тому для цього процесу слід залучити не лише педагогічний склад дошкільного навчального закладу, а й батьків дошкільників.

Сім'я – це унікальне виховне середовище, а закладдошкільної освіти – специфічний виховний феномен – це взаємодоповнюючі об'єднання, необхідні для правильного виховання дитини. Щоб сім'я стала повноцінним чинником виховання дітей, педагоги шукають доцільні шляхи взаємодії. Це досить важке завдання, на вирішення якого потрібно багато знань, часу, зусиль, енергії [5].

Методика роботи з батьками має свої особливості. Вихователі мають постійно вивчати запити батьків, їх потреби та інтереси, завжди підтримувати ініціативу поговорити на математичні теми.

Добре, коли в закладах дошкільної освіти є кімнати для батьків (батьківські світлиці), де сім'ї можуть зустрічатися з педагогами у невимушеній

обстановці, обмінюватися інформацією і власними знахідками та сумнівами з приводу дітей, їх поведінки в різних життєвих ситуаціях, поспілкуватися з іншими родинами, допомагати підтримувати один одного, ознайомлюватися з педагогічною літературою. Не варто пропонувати батькам готові рецепти з формування логіко-математичної компетентності, краще обговорити ситуацію, намітити план дій разом з ними [1].

Ефективною формою формування логіко-математичної компетентності серед батьків є лекція. Лекцію, як правило, читає вихователь або методист дошкільного закладу. Лекції читають на батьківських зборах, конференціях на теми математичного розвитку дітей. Особливістю лекції на теми формування логіко-математичної компетентності є те, що вона потребує попередньої ретельної підготовки: розробити послідовно питання, підібрати наочність, цікаві приклади з життя, продумати стиль і методику викладу, виключити складну математичну термінологію, закінчити лекцію відповідями на запитання і певними рекомендаціями. Можна запропонувати такі лекції для батьків з формування логіко-математичної компетентності: «Формування логіко-математичних здібностей у дітей», «Математика навколо нас» тощо.

Консультації мають носити як індивідуальний, так і плановий характер. Вихователь заздалегідь вивчає запити батьків, добирає наочність, літературу, аналізує запитання в ході консультації і визначає наступну форму роботи. Можна запропонувати таку тематику консультацій з формування логіко-математичної компетентності: «Вчимо дітей рахувати», «Геометричні фігури», «Орієнтування в часі».

Конференції на тематику пов’язану з формуванням логіко-математичної компетентності організовують і проводять спільно завідувач, методист, вихователі. Це складна форма роботи, яка потребує розподілу обов’язків і великої підготовки. Попередньо, можна провести анкетування і з’ясувати найбільш хвилюючі питання. Теоретичний матеріал доповіді, поєднати з кращим досвідом сімейного виховання, наочністю – виготовити тематичний стенд, дібрати літературу, виготовити фотовітрину, продумати підсумок. Ми радимо провести конференцію на тему «Проблеми формування логіко-математичної компетентності дитини в сучасних умовах», яка стане корисною в будь-якому дошкільному навчальному закладі та в будь-якій групі.

День відкритих дверей рекомендується проводити згідно плану роботи закладу дошкільної освіти 3-4 рази у рік. Протягом дня батьки отримують можливість спостерігати за проведенням занять з математики, пізнавальною активністю дітей, вдосконалювати власні вміння і навички. Після цього заходу можна виготовити фотовітрину «У нас в гостях математика». Засідання дискусійних клубів передбачають різноманітну тематику та форми роботи, серед яких: лекція-консультація «Народна педагогіка про математичний розвиток дітей», дискусії: «Роль батьків у формуванні логіко-математичного розвитку дітей», «Логіко-математична компетентність. Що це?», вечір запитань і відповідей «Методика математичного виховання: принципи та підходи»,

батьківський фестиваль «Математика на старт», круглий стіл «Формування елементарних *математичних* уявлень у *дітей дошкільного віку*», бесіда «Відповідальність батьків за математичний розвиток дітей» [3].

У роботі з батьками доцільно поставити такі завдання: розкрити особливості формування математичних здібностей дошкільників у родині; розробити орієнтовний план з навчання дітей математики в родині; запропонувати ефективні методи та прийоми розвитку математичних здібностей дошкільників у родині; організувати цікаві ігри, завдання з математики в родині.

Ефективність роботи з батьками значною мірою залежить від спільних зусиль, умов, у яких працює закладдошкільної освіти, кваліфікації і творчості педагогічного колективу, особистого ставлення дорослих до вирішення проблем з формування логіко-математичної компетентності дітей [2, с. 17].

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах закладудошкільної освіти педагоги використовують різні формі подачі математичного матеріалу, методи, засоби та прийоми. У домашніх умовах батьки спілкуються з дитиною на математичні теми на прогулянці, під час гри, приготування їжі тощо. Однак, формування логіко-математичної компетентності дошкільників буде успішним за умов інтеграції родинного та суспільного навчання математиці.Тому у навчанні дитини дошкільного віку елементів математики важливу роль відіграє взаємодія закладудошкільної освіти і сім'ї.

Список використаних джерел

1. Білоусько Л.В., Барабаш В. І. Сучасні підходи до логіко-математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. *Обдарована дитина*. 2013. № 10. С. 2–8.

2. Зайцева Л. І. Формування логіко-математичної компетентності дітей 5-го року життя: навчально-методичний посібник. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 163 с.

3. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи. *Дошкільне виховання*. 2000. № 7. С. 14–18.

4. Старченко В. Сучасний погляд на логіко-математичну компетентність дошкільника. *Дитячий садок*. 2009. № 27. С. 28–30.

5. Скворцова С. Логіко-математична компетентність дитини: наступність дошкілля і школи. *Дошкільне виховання*. 2011. № 5. С. 13–17.

Abstract. *This article analyzes the characteristics and specificity of logical-mathematical development of preschool children, highlights effective forms of cooperation between teachers and parents for successful assimilation of children logical-mathematical competence.*

Key words**:** *logical-mathematical competence, cooperation, family, pre-school, formation.*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Шостак Алла, *магістрантка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Науковий керівник: ***Паласевич І.Л.,*** *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

Анотація. *У статті висвітлено особливості соціального розвитку старших дошкільників; проаналізовано основні фази їх становлення як соціальної істоти; обґрунтовано, що основою соціалізації дитини є її соціальний досвід, засвоюючи який, вона здійснює саморозвиток та самореалізацію, стає соціально компетентною, що дає змогу їй почуватися комфортно серед людей, орієнтуватися в соціальному довкіллі, вибірково ставитися до нього, визначатися зі своїми пріоритетами та статусом.*

Ключові слова: *соціальний розвиток, фази соціального розвитку, соціалізація, соціалізованість, діти старшого дошкільного віку.*

Постановка проблеми. У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається, що важливе завдання сучасного закладу дошкільної освіти як «інституту соціалізації» – забезпечити фізичну, психологічну та соціальну компетентності дитини від народження до шести-семи років, можливість її адаптації до унормованого існування серед людей, сформувати ціннісне ставлення до світу, навчити особистісного існування, озброїти елементарною наукою і мистецтвом життя. Адже стрімкі соціально-політичні зміни у житті сучасного суспільства зумовлюють необхідність підготовки дітей до розвитку соціальних стосунків і різних видів поведінки в соціумі вже на етапі дошкільного дитинства. Такі якості, як уміння керувати своєю поведінкою і способами спілкування, здатність вибору адекватної поведінки, орієнтації у нових обставинах, відчуття свого місця серед інших людей є сферою соціального розвитку дитини, який сприяє її соціальному благополуччю [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти проблеми соціального розвитку дітей дошкільного віку є предметом наукових розвідок сучасних дослідників. Вченими досліджуються поняття, зміст, шляхи формування соціальної компетентності та соціальної зрілості дошкільників (М. Гончарова-Горянська, І. Єрмаков, О. Кононко, В. Кузьменко, Л. Лєпіхова О. Михайлов та ін.); розробляються стратегії й технології взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї щодо ефективного соціального розвитку дітей (О. Куліш, А. Назаренко, В. Оржеховська, В. Соколова та ін.) тощо.

Відтак актуальність аналізованої проблеми, її практична значущість визначили вибір теми пропонованої статті, **метою** якої є висвітлення особливостей соціального розвитку дітей старшого дошкільного віку, його

соціалізованості як певного рівня сформованості соціальних якостей, почуттів та уявлень.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що особливостями розвитку старшого дошкільника як соціального суб'єкта є, насамперед, його відокремленість від дорослого, здатність діяти за власними спонуками, що базуються на особистому досвіді, задоволенні індивідуальних і соціальних потреб дитини; активний характер її соціальної поведінки, намагання проявити себе як суб'єкта предметно-практичної діяльності, пізнання та спілкування. Дитина цього віку уже може ініціювати певні починання, впливати на інших, мати власну думку, реалізовувати свої можливості, привертати до себе увагу інших, діяти на власний розсуд, визначати свій статус у групі однолітків, домагатися визнання своїх чеснот та досягнень.

Як зазначає С. Козлова, старший дошкільник відчуває сильну потребу у налагодженні міжособистісної взаємодії з дорослими й однолітками, знайомими і незнайомими, представниками різної статі. Так поступово розширюється соціальний досвід старшого дошкільника, який допомагає йому орієнтуватися в соціальному довкіллі, визначати своє місце в ньому [3, с. 83].

Формуванню у дітей відчуття благополуччя в соціальному довкіллі сприяє збалансованість у їхній життєдіяльності трьох основних життєвих прагнень:

– до самореалізації (прояв їх природних можливостей, сил, здібностей; прагнення досягти успіху, домогтися визнання іншими їх чеснот, добрих вчинків; намагання самоствердитися, заявити про своє «Я»);

– саморозвитку (наявність у дитини права на вільний вибір і прийняття власних рішень; існування права на помилку тощо);

– самозбереження (протистояти руйнівним впливам соціального довкілля; бути впевненим у своїх можливостях, не погоджуватися з негативною думкою інших щодо себе) [6, с. 4].

З огляду на це, вихователю необхідно збалансувати важливий для формування соціальної зрілості старших дошкільників набір умінь:

а) орієнтуватися у нових умовах життя (встановлювати їх схожість / несхожість із звичними; визначити, що є важливим / неважливим, корисним / шкідливим, безпечним / небезпечним; диференціювати межі соціально прийнятної, схвалюваної / несхвалюваної поведінки; надавати перевагу конструктивним способам поведінки);

б) пристосовуватися до навколишнього світу (освоюватися в незнайомому людському довкіллі; набувати необхідних умінь і навичок спілкування та спільної діяльності; засвоювати основні правила співжиття і моральні норми поведінки; визначати свій статус у групі однолітків, бути толерантними щодо інших, ставити себе на їх місце);

в) конструктивно впливати на оточення та самого себе (планувати свою діяльність, продукувати нові ідеї; проявляти свою індивідуальність, творчу активність; відстоювати власну думку та гідність; орієнтуватися на доцільну

поведінку, підтримувати доброзичливі взаємини і переривати неприємні; допомагати іншим) [2, с. 72].

Зазначимо, що через сукупність механізмів соціалізації дитиною засвоюються норми, еталони поведінки, певні погляди, що властиві найближчому її оточенню, відбувається накопичення знань та досвіду соціально прийнятої поведінки у взаємодії дитини з різними соціальними інститутами, у межах дитячої субкультури та в процесі її спілкування зі значущими для неї людьми; вплив усіх зазначених механізмів опосередковується рефлексією, оскільки дитина формується та змінюється в результаті усвідомлення та переживання реальності, в якій вона живе [5, с. 8].

Соціальний розвиток малюка є процесом його поступового входження в нове соціальне середовище, під час якого дитині доводиться послідовно долати різні фази свого становлення як соціальної істоти:

– на першій фазі дитина освоює різноманітні соціальні ролі (статеві, сімейні, громадянські); засвоює соціальні норми і культурні цінності, оволодіває відповідними формами і способами діяльності. Вона реалізує об'єктивну необхідність проявити типову, характерну для більшості людей поведінку, намагається «бути, як усі». Це – фаза адаптації малюка до соціуму, період втрати певних індивідуальних рис заради входження у бажану соціальну групу;

– друга фаза породжується загостреною суперечністю між досягнутим дошкільником результатом адаптації і незадоволеною потребою проявити свою індивідуальність, виділитися з-поміж інших, проявити власне «Я» і зберегти своє обличчя, своєрідність, не розчинитися в соціальній групі;

– на третій фазі відбувається інтеграція дитини з групою однолітків: особистість, що розвивається, прагне проявити індивідуальні якості, які відповідають груповим інтересам і водночас засвідчують її особистий внесок в загальну справу; завдяки трансформації «Я» у «Ми» відбувається зростання соціальної групи як дитячої спільності загалом і кожного її члена зокрема [5, с. 9].

Результатом соціалізації дошкільника є його соціалізованість – сформованість у загальному вигляді рис і соціальних якостей, почуттів та уявлень, які дають змогу дитині почуватися комфортно серед людей, орієнтуватися в людському довкіллі, вибірково ставитися до нього, визначатися зі своїми пріоритетами та статусом. До характеристик зростаючої особистості, які репрезентують успішну її соціалізацію, відносять: здатність старшого дошкільника проявляти гнучкість, змінювати свої ціннісні орієнтації, якщо це доцільно; уміння збалансовувати власні інтереси із вимогами; вибіркове ставлення до соціальних ролей, надання переваг деяким з них; орієнтація не лише на конкретні вимоги, а й розуміння елементарних моральних цінностей [4, с. 34].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можемо констатувати, що розвиток старшого дошкільника як соціальної особистості,

його соціалізованість визначається як мірою «вписаності» дитини в оточення (легко адаптується до нових умов життя, швидко засвоює правила і норми соціальної групи, ініціює контакти, налагоджує взаємодію, справедлива у розподілі ролей та оцінці якостей і досягнень будь-кого, адекватна у виконанні основних соціальних ролей, елементарно контролює та регулює свою соціальну поведінку, конструктивно поводиться в конфліктній ситуації), так і корисності соціальної поведінки дитини для її особистісного зростання (самостійної поведінки, індивідуальної своєрідності, почуття захищеності й комфорту, радісного світовідчуття, здатності реалізувати свої здібності, збагачення життєвого досвіду).

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок є дослідження особливостей впливу сім'ї та закладу дошкільної освіти на процес соціалізації старшого дошкільника.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. *Наказ МОН України* № 33 від 12.01.2021. URL : https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini

2. Богуш А.М., Варениця Л.О. Діти і соціум. Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ : Альма-матер, 2006. 260 с.

3. Козлова С.А. Мой мир : Приобщение ребенка к социальному миру : коррекционно-развивающие занятия с дошкольниками. Москва : Линка-Пресс, 2004. 317 с.

4. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 208 с.

5. Лєпіхова Л. Соціально-психологічна компетентність у психологічній взаємодії. *Вища освіта України.* 2004. № 3. С. 8 – 10.

6. Поніманська Т.І. Дитина і соціум. *Дошкільне виховання.* 2004. № 8. С. 4 – 6.

Abstract. *The article describes the features of social development of older preschoolers; the main phases of their formation as a social being are analyzed; it is substantiated that the basis of a child's socialization is his social experience, assimilating which, their carries out self-development and self-realization, becomes socially competent, which allows him to feel comfortable among people, navigate in the social environment, selectively treat him, determine their priorities and status.*

Key words: *social development, phases of social development, socialization, socialization, children of senior preschool age.*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шрамченко Катерина, *студентка факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Науковий керівник: ***Заїка О.°Я.,*** *кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.*

Анотація. *У статті висвітлено погляди на проблему розвитку творчих здібностей дошкільників у процесі музично-виконавчої діяльності.*

Ключові слова: *творчі здібності, розвиток, музично-виконавська діяльність, дошкільники.*

Постановка проблеми. Провідну роль у розвитку творчих здібностей дошкільників відіграє мистецтво, зокрема музика, що виступає носієм високих духовних цінностей. Музично-виконавська діяльність – ефективний засіб емоційно-діяльнісного переживання, привласнення соціально значущих цінностей, духовного збагачення особистості.

Процес розвитку творчих здібностей дошкільників засобами музично-виконавської діяльності у дітей дошкільного віку спирається на культурологічний підхід, який забезпечує спрямованість дошкільної освіти на становлення і розвиток культурної особистості; необхідність створення в дитячому закладі і сім'ї цілісного культурно-освітнього простору; аксіологічний підхід (у рамках якого естетичне виховання дошкільників орієнтовано на залучення до цінностей культури і музичного мистецтва через актуалізацію музично-естетичних інтересів, смаків, оцінок, готовність керуватися ними в музично-художній діяльності; діяльнісний підхід (який виступає умовою формування ціннісних особистісних якостей у дітей і емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до світу і самого себе).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія музично-естетичного виховання дошкільників сформована на основі наукових висновків про необхідність удосконалення початкового естетичного виховання засобами музичного мистецтва (Н. Андрієнко [1], О. Апраксіна, Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, Н. Ветлугіна, І. Груздова, З. Еманова [2], Д. Кабалевський, Л. Коваль, О. Костюк, Н. Кушнірик, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, І. Сорокопуд [1], Н. Фоломеєва, В. Шацька, А. Шевчук [3], А. Щербак [1]).

Н. Ветлугіна виділяє музичну діяльність як один з основних засобів цілеспрямованого виховання, яке припускає конкретне врахування вікових і індивідуальних особливостей дошкільника, його інтересів і запитів [4].

Мета статті: висвітлення особливостей розвитку творчих здібностей дошкільників у процесі музично-виконавської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Виховання творчості – різнобічний та складний вплив на дитину з метою збагачення дитини різноманітними уявленнями, знаннями, що дає основу для творчості дітей. Потрібно навчити дітей уважно придивлятись, спостерігати, і це допоможе їм відтворити побачене у своїй творчості.

Для розвитку творчих здібностей особливу увагу треба зосередити на забезпечення сприятливої атмосфери (доброзичливість із боку вихователя, відмова від висловлювання оцінок та критики на адресу дитини сприяють вільному прояву багатоаспектного мислення); збагачення навколишнього середовища дитини найрізноманітнішими новими для неї предметами та стимулами з метою розвитку її допитливості; заохочення висловлювання оригінальних ідей; створення можливостей для вправ та практики; використання особистого прикладу виконання завдань; надання можливості дітям активно ставити питання.

Основним завданням естетичного виховання дошкільників є: розвиток загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей дітей. Від того, наскільки правильно будуть помічені художньо-творчі здібності дитини, наскільки вміло буде спрямований їхній розвиток, часто залежать мистецькі успіхи в майбутньому. Ці здібності формуються в процесі засвоєння способів діяльності − сприймання, виконання і творчості. У дошкільному віці дітям доступні майже всі види художньої творчості − складання розповідей, віршів, малювання, ліплення, співи, гра на музичних інструментах, навіть компонування музичних творів. Характер цих дій відповідає особливостям розвитку і віку дітей: як правило, такі дії є безпосередніми, наслідувальними, сповненими щирістю почуттів, вірою у себе і наставника.

Творчість дитини виявляється у розвитку здатності до створення задуму і його реалізації, в умінні поєднувати свої знання, уявлення, у щирій трансляції думок, почуттів, переживань. Навчання дітей способам образного вираження своїх задумів у виконавській діяльності стимулює розвиток їх творчого потенціалу.

У музичному вихованні дітей вирізняються такі види музичної діяльності: сприйняття, виконавство, творчість, музично-освітня діяльність.

Виконавство і творчість вводяться в співі, музично-ритмічних рухах і грі на музичних інструментах. Емоційні враження і досвід сприйняття музики діти переносять у виконавську діяльність. Тут важливо показати дитині способи користування виразними засобами (голос, рух, музикування) для створення художнього образу.

Дитяче виконавство: спів, музично-ритмічні рухи, вправи, ігри, танці, гра на дитячих музичних інструментах, припускає здатність дитини виразно, безпосередньо і щиро передавати настрій, характер музики і своє власне ставлення до неї. Спів як вид музичної діяльності складається зі співочих і слухових вправ, розспівування, а також різних завдань на розрізнення звуковисотних і ритмічних співвідношень.

Так, у співі діти мають нагоду імпровізувати, створювати свій варіант мелодії. Прагнучи знайти відповідність літературного тексту виразним інтонаціям, вони підлаштовують голос, його звучання до певної мелодії. В музично-ритмічній діяльності діти із задоволенням вигадують, комбінують рухи танцю, наспівуючи і рухаючись під музику.

Танець, хоровод спонукають дітей зобразити картину життя, охарактеризувати певний персонаж, використовуючи виразні рухи, міміку, слово, характер мелодії. При цьому спостерігається певна послідовність: діти слухають музику, обговорюють тему, розподіляють ролі, потім діють. На кожному етапі виникають нові задачі, які спонукають мислити, фантазувати, творити.

Орієнтація педагога на творчу індивідуальність дитини і її позицію як суб'єкта діяльності в музичній грі сприяє вираженню ціннісного ставлення дитини до музики і музичної діяльності, що стимулює розвиток таких особистісних якостей, як потребу у творчому самовираженні, внутрішню розкутість, бажання творити за законами краси, і призводить до того, що дитина бере участь у грі неформально, знаходиться в пошуку способів найбільш адекватної передачі своїх почуттів, емоцій, настрою, пов'язаних зі сприйняттям музичних образів. Дітям властиві творчі прояви у композиціях із знайомимими танцювальними рухами у нових поєднаннях.

Підбір музичних творів, казок, атрибутів, музичних інструментів, елементів костюмів, декорацій, варіантів рухів, пластичних уподібнень та ін. − є основою для творчого моделювання, творчої інтерпретації образу, персонажа.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Основним завданням естетичного виховання дошкільників є розвиток творчих здібностей дітей. Ці здібності формуються в процесі засвоєння сприймання, виконання і творчості. Навчання дітей способам образного вираження своїх задумів у виконавській діяльності стимулює розвиток їх творчого потенціалу. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку відувається шляхом цілеспрямованого навчання, розширення музичного досвіду музично-виконавської діяльності.

Список використаних джерел

1. Музична діяльність майбутнього першокласника. Методичний аспект / Упоряд. Н.°В.°Андрієнко, І.°М.°Сорокопуд, А.°М.°Щербак. Харків: Вид-во «Ранок». 2012. 144°с.

2. Еманова°З.°Г. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у старших дошкільників : автореф. дис. .... канд. пед. наук : 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М.°П.°Драгоманова. Київ. 2011. 20°с.

3. Шевчук°А.°С. Сучасні підходи до організації музичної діяльності дітей. *Дошкільне виховання.* 2000. № 2. С. 6−7.

4. Ветлугіна°Н.°О. Музичний розвиток дитини : Пер. з рос. К.°Скрипченка. Київ: Муз. Україна, 1978.

Abstract. *The article deals with the views on the problem of the timbre air as the music abilities of preschoolers by means of music didactic games.*

Key words: *music abilities, timbre air, music didactic games, preschoolers.*

Електронне наукове видання

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОШУК

Збірник студентських наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції

«ДОШКІЛЬНА ОСВІТА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ»

(17 травня 2022 року)

Підп. до розповсюдження 16.05.2022
Видавництво Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,

тел/факс (05444) 2-34-74.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК N678 від 19.11.2001.